

Hallituksen vuosikertomus 2021

Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

VALTIONEUVOSTON JULKAISUJA 2022:26

vn.fi

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Hallituksen vuosikertomus 2021

Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtioneuvosto

Valtioneuvoston kanslia

Tekijänoikeuslaki (404/1961) 9 § Tekijänoikeussuojaa vailla olevat teokset

ISBN pdf: 978-952-383-543-6

ISSN pdf: 2490-0966

ISBN painettu: 978-952-383-527-6

ISSN painettu: 2490-0613

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Paino: PunaMusta Oy, 2022

Painotuotteet
4041-0619

Hallituksen vuosikertomus 2021

Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Valtioneuvoston julkaisuja 2022:26

Julkaisija Valtioneuvosto

Yhteisötekijä/t Valtioneuvoston kanslia
Kieli suomi

Sivumäärä 299

Tiivistelmä

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä säädettyinä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt. Hallituksen vuosikertomuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä sekä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 ja 18 §:ssä.

Talousarviolain 18 §:ssä edellytetään, että hallituksen vuosikertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta (oikea ja riittävä kuva). Säädöstasolla kertomuksen sisältöä määrittävät erityisesti myös valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) vaatimukset. Hallituksen vuosikertomus vuodelta 2021 muodostuu viidestä osasta:

- Hallituksen vuosikertomus
- liite 1 Ministeriöiden tuloksellisuuden kuvaukset
- liite 2 Tilinpäätöslaskelmat
- liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta
- liite 4 Valtion yhtiöomistus

Asiasanat hallituksen vuosikertomukset, eduskunta, tiedonsaanti, valtioneuvosto, hallituksen kertomukset, tilinpäätös, omistajaohjaus

ISBN PDF 978-952-383-543-6

ISSN PDF 2490-0966

ISBN painettu 978-952-383-527-6

ISSN painettu 2490-0613

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-543-6>

Regeringens årsberättelse 2021

Bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden

Statsrådets publikationer 2022:26

Utgivare Statsrådet

Utarbetad av Statsrådets kansli
Språk finska

Sidantal 299

Referat

Enligt 46 § i grundlagen ska statsrådet lämna en berättelse till riksdagen om regeringens verksamhet, skötseln av statsfinanserna och om hur budgeten har följts samt om regeringens åtgärder med anledning av riksdagens beslut. Närmare bestämmelser om regeringens årsberättelse finns i 9 a § i lagen om statsrådet (175/2003) och i 17 och 18 § i lagen om statsbudgeten (423/1988).

I 18 § i lagen om statsbudgeten förutsätts det att de redogörelser för statsfinanserna och skötseln av statsfinanserna samt resultat av statens verksamhet som tas in i regeringens årsberättelse ska ge riktiga och tillräckliga uppgifter om hur budgeten följts och om statens intäkter och kostnader, om statens ekonomiska ställning och resultat (rättvisande bild). På författningsnivå fastställs årsberättelsens innehåll i synnerhet i förordningen om statsbudgeten (1243/1992). Regeringens årsberättelse för 2021 består av fem delar:

- Regeringens årsberättelse
- Bilaga 1 Ministeriernas resultatöversikter
- Bilaga 2 Bokslutskalkyler
- Bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden
- Bilaga 4 Statens bolagsinnehav

Nyckelord regeringens årsberättelser, riksdagen, tillgång till information, statsrådet, regeringens berättelser, bokslut, ägarstyrning

ISBN PDF 978-952-383-543-6

ISSN PDF 2490-0966

ISBN tryckt 978-952-383-527-6

ISSN tryckt 2490-0613

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-543-6>

Sisältö

1 Suuri valiokunta	11
Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta.....	11
2 Perustuslakivaliokunta	12
Viittomakieltä käyttävien oikeudet.....	12
Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen.....	13
3 Ulkoasiainvaliokunta	15
Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen	15
Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko	16
4 Valtiovarainvaliokunta	17
Eduskunnan finanssivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa	17
Korkovähennysrajoitusta koskeva sääntely	18
Hallintarekisteröidyistä osakkeista saatujen osinkojen lähdeverotuksen muutos	18
Virvoitusjuomaveron veropohja	19
Raportoitavia rajat ylittäviä järjestelyjä verotuksen alalla koskeva lainsäädäntö	20
Maastapoistumisverotusta koskeva sääntely	20
Oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksuja koskeva sääntely ja automaattinen päätöksenteko	21
Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen poistaminen	22
Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen eduskunnalle Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 hyväksymisestä	23
Verojen maksujärjestelyjen ehtojen helpottaminen.....	26
Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle – Suomen kestävän kasvun ohjelma	27
Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022–2025	31
Polttoon perustumattoman lämmöntuotannon edistäminen	31
Hallituksen vastaukset eduskunnan talousarviolausumiin	32
Hallituksen esitys vuoden 2017 lisätalousarvioksi	32
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 talousarvioesityksen täydentämisestä ...	33
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2021 talousarvioesityksen täydentämisestä ..	36
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2021 lisätalousarvioksi	40
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2021 toisen lisätalousarvioesityksen (HE 68/2021 vp) täydentämisestä	41
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 talousarvioesityksen (HE 146/2021 vp) täydentämisestä	42

5	Tarkastusvaliokunta	47
	Harmaa talous	47
	Ohjaus, valvonta ja raportointi.....	49
	ICT-hankkeiden tuottavuushyödyt.....	50
	Nuorten syrjäytyminen	51
	Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2015 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta	55
	Finavia ja valtionyhtiöiden riskienhallinta.....	56
	Eduskunnan kirjelmä hallituksen vuosikertomuksesta 2016 ja Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksesta eduskunnalle valtion vuoden 2016 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta	59
	Kokemukset nykyisestä toimeentulotukijärjestelmästä	59
	Eduskunnan budjetti- ja valvontavalta	59
	Eduskunnan kirjelmä asuntopolitiikan kehittämiskohteista	62
	Kotouttamisen toimivuus.....	65
	Hallituksen vuosikertomus 2017	74
	Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2018.....	75
	Hallituksen vuosikertomus 2018	76
	Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoito	82
6	Hallintovaliokunta	86
	Poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelma sekä poliisimiehen häätävarjelua koskevat säännökset.....	86
	Viranomaisyhteistyö uhkan arvioinnissa ja uhkaavan teon estämisessä	87
	Tietosuojan valvontaviranomaisen organisointi.....	87
	Nuohousta koskevan lainsäädännön muuttaminen	88
	Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa.....	89
	Digi- ja väestötietoviraston toimialaa koskevien lakien muuttaminen.....	90
	Asetietojärjestelmän kehittäminen	92
	Ulkomaalaislain väliaikainen muuttaminen	92
	Eduskunnan kirjelmä eduskunnan käsittelemän kansalaisaloitteen johdosta (Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkoitus)	93
	Henkilökorttilain, passilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n sekä ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttaminen.....	94
	Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen laiksi arpajaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi	94
7	Lakivaliokunta	96
	Vaikutusvallan väärinkäyttö.....	96
	Esitutkintaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen	96
	Vakuutusoikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen	97
	Identiteettivarkaudet	97
	Oikeudenhoidon uudistamisohjelma	98
	Rattijuopumuksen rangaistukset	98

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen.....	99
Tuomarien koulutusta koskeva uudistus.....	100
Käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen vaikutusten seuranta	101
Summaaristen riita-asioiden keskittäminen.....	101
Oikeusprosessien keventämishankkeen vaikutusten seuranta.....	102
Lapsenhuoltolain uudistus	103
Tuomioistuinviraston perustaminen.....	103
Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttaminen.....	104
Avioliittolain muuttaminen.....	105
Rikoslain 20 luvun uudistaminen	105
Ympäristövastuut konkurssissa	106
Maalittaminen	107
Suullisen todistelun tallentaminen ja vastaanottaminen yleisissä tuomioistuimissa	108
8 Liikenne- ja viestintävaliokunta	109
Uudet liikkumisvälineet.....	109
Luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta	110
Lex Malmi, Laki Helsinki-Malmin lentopaikasta.....	113
Ajokorttilain kokonaisuudistus	115
Uusi tieliikennelaki.....	116
Moottorikelkkailureittien avaaminen raskaille moottorikelkoille.....	117
Liikenne- ja potilasvahinkolautakuntaa koskeva sääntely	117
Oikaisuvaatimus väliaikaiseen ajokieltopäätökseen	118
Tieliikenteen ammattipätevyysdirektiivin ja ajokorttidirektiivin muutosten täytäntöönpano	118
Taksipalveluiden saatavuuden parantaminen ja julkisesti tuettujen kuljetusten kehittäminen	119
Laajakaistarakentamisen tuki.....	120
Vahvan sähköisen tunnistamisen markkinat ja hintasääntelyn tarpeellisuus	121
Ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimusten vaikutukset	122
Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021–2032	123
Liikennepalvelulaki ja kuljettajan ajolupaa koskeva sääntely.....	125
9 Maa- ja metsätalousvaliokunta.....	126
Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki.....	126
Viljelylohkojen hyväksyty pinta-ala	126
Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano.....	129
Yhteisluelain muutostarpeiden arviointi.....	130
Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus	131
Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta; Ruoka 2030, Suomi-ruokaa meille ja maailmalle.....	133
Huoneistotietojärjestelmän uudistuksen siirtymäjärjestelyjen toimivuus.....	135
Kasvinterveyslain toimivuuden seuranta	136
Metsityksen määräaikainen tukeminen	136
Poronhoitolain muuttaminen	137
Elintarvikelain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttaminen	137

Lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö.....	140
Lakialoite avohakkuiden lopettamiseksi valtion mailla	141
Vesi on meidän – kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi	141
Luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttaminen	142
10 Puolustusvaliokunta	144
Asevelvollisten taloudelliset etuudet.....	144
Kansallisen turvallisuuden huomioon ottaminen alueiden käytössä ja kiinteistöomistuksissa	145
Selonteko Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä	146
11 Sivistysvaliokunta	148
Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa	148
Oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhuollon palvelut	149
Opintotukilain uudistaminen.....	149
Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla	151
Hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutukset	153
Ammatillisen koulutuksen reformi, toimeenpano ja vaikutusten seuranta	154
Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen korkeakoulukonsortiot	156
Maksuton toisen asteen koulutus kaikille	158
Varhaiskasvatustalain uudistus	160
Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta.....	169
Valtioneuvoston selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä	171
Ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksien seuraaminen.....	175
Tekijänoikeuslain muuttaminen.....	178
Tilaukoulutusta koskeva uudistus.....	179
Opintolain nostaminen osana opintotukea.....	180
Museolain ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttaminen.....	181
Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne	182
Paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksesta oikeus vuorohoitoon.....	184
Esittävän taiteen edistäminen	185
Oppivelvollisuuden laajentaminen.....	186
Lapsen tuen toteutuminen varhaiskasvatuksessa	205
12 Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta	208
Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen	208
Palveluseteli	209
Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus	209
Toimeentulotukilain uudistuksen vaikutukset	210
Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta	211
EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus	212
Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut	212
Tartuntatautilain vaikutukset hoitoon hakeutumiseen	213

Diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutukset	215
Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen	218
Kansalaisaloite: Eutanasia – aloite hyvän kuoleman puolesta	219
Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaaminen Tapaturmavakuutuslain 41 d §:n muuttaminen siten, että tuo mielivaltaisuus poistuu	220
Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus	222
Lastensuojelulainsäädännön uudistaminen	223
Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arviointi	224
Sosiaaliturva- ja vakuutuslainsäädännön muuttaminen EU:n yleisen tietosuoja- asetuksen johdosta	224
Tartuntatautilain väliaikainen muuttaminen	225
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain 3 §:n ja tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttaminen	225
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköinen käsittely	226
Hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskeva lainsäädäntö sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antaminen	228
Tartuntatautilain muuttaminen ja väliaikainen muuttaminen.....	243
Tartuntatautilain 16 ja 22 §:n muuttaminen.....	244
Toimitilojen sulkemista koskevien rajoitusten aiheuttamien menetysten kohtuullinen korvaaminen.....	245
Tartuntatautilain 58 a ja 58 b §:n muuttaminen	245
Eri aloihin kohdistuvien rajoitusten epidermiologinen oikeasuhtaisuus ja tasapuolisuus.....	246
Vaihtoehtoinen todistus henkilölle joka ei voi saada covid-19-rokotetta	247
Lastensuojelun henkilömitoituksen vaikutukset	247
Maahantulon yhteydessä myönnettävä koronapassiin rinnastuva todistus	248
13 Talousvaliokunta	249
Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö.....	249
Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen.....	251
Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen	254
Kaivoslaki Nyt – Lakialoite kaivoslain muuttamiseksi.....	257
Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 § muuttaminen ja 8 §:n väliaikainen muuttaminen	260
Kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikainen muuttaminen.....	261
Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikainen muuttaminen	262
Sähkömarkkinalain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 §:n muuttaminen	263

14 Tulevaisuusvaliokunta	265
Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osa Ratkaisuja työn murroksessa	265
Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa	267
15 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta	280
Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus	280
Tasa-arvoselonteko	280
Ihmiskaupan kaltainen pakkotyö	281
Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018	282
Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018	285
Yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain mahdolliset muutostarpeet	288
Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikalaisissa	288
Työaikalain tarkennukset	289
Aikuskoulutusetuuksista annetun lain muuttaminen ja opintotukilain 15 §:n muuttaminen	289
Työsopimuslain 3 luvun 5 §:n ja merityösopimuslain 4 luvun 5 §:n muuttaminen	290
Ulkomaalaislakiin tehtyjen muutosten vaikutusten seuraaminen	290
Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain uudistamistarpeet	290
Kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain muuttaminen	291
Luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttaminen	291
Työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskeva lainsäädäntö	292
16 Ympäristövaliokunta	294
Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit	294
Jätelain muuttaminen	294
Ilmastovuosikertomus 2020	295
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot	296
Jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttaminen	297
Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäiseminen ja korvaaminen	299

1 Suuri valiokunta

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

VNS 7/2020 – EK 36/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvostolla on valmiudet ennakkollisesti vaikuttaa erityisesti komission tulevien lainsäädäntöaloitteiden sisältöön ja tähän työhön on ohjattava riittävät resurssit.

Suuri valiokunta on painottanut, että EU-vaikuttamisen on oltava varhaista ja tulevaa ennakoivaa. EU-selonteon eduskuntakäsittelyn asiantuntijakuulemisissa korostettiin, että Suomen ennakkovaikuttamista on tehostettava nykyisestä. Vain tällaisella aloitteellisuu-
della ja strategisella ennakkoinnilla voidaan vaikuttaa niin, että Suomen aloitteet etenevät osaksi EU:n agendaa ja Suomen näkemykset ja kansalliset erityiskysymykset tulevat huomioituiksi jo ennakolta pohjaesityksissä.

Suuri valiokunta katsoi, että Suomen etujen ajaminen ja EU-asioiden strateginen ohjaaminen edellyttävät toimintatapojen kehittämistä ja vaativat riittäviä resursseja valtioneuvostossa.

Valtioneuvosto antoi E-selvityksen (E 122/2021 vp) komission vuoden 2022 työohjelmasta eduskunnalle 22.11.2021. E-kirjeen valmistelun yhteydessä valtioneuvoston EU-sihteeristö antoi ministeriöille toimeksiannon laatia oman toimialansa EU-toiminnan ja -vaikuttamisen suunnitelma.

Valtioneuvoston kanslia on käynnistänyt konkreettisiin toimenpidesuositukseen keskittyvän valmistelun ministeriöiden kanssa liittyen ennakkovaikuttamisen kehittämiseen.

EU-vaikuttamiseen kuuluu myös sen varmistaminen, että toimielimissä työskentelee tasapainoisesti eri jäsenmaista tulevia. Valtioneuvostossa käynnistettiin työ suomalais-
ten EU-rekrytoitumisen edistämisen vahvistamiseksi. Ministeriöiden kansliapäälliköt ovat EU-asioiden komitean puitteissa keskustelleet ja linjanneet EU-urien edistämisen kannalta keskeisistä kehityskohteista ja jatkotyön suuntaviivoista, ja kehitystyötä on valmisteltu sen mukaisesti ministeriöiden välisen yhteyshenkilöverkoston puitteissa

Ville Korhonen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

2 Perustuslakivaliokunta

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

HE 294/2014 vp – EV 346/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.

Valtioneuvosto asetti ensimmäisen viittomakieliasioiden neuvottelukunnan toimikaudeksi 11.2.2021–10.2.2025. Neuvottelukuntaan kuuluvat oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, valtiovarainministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, Kuurojen liitto ry, Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. ja Suomen Kuurosokeat ry. Neuvottelukunta on kutsunut pysyvät asiantuntijat Kuntaliitosta ja yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistosta. Lisäksi neuvottelukunta kuulee eri alojen asiantuntijoita työssään. Neuvottelukunta kokoontui kaksi kertaa vuonna 2021.

Viittomakieliasioiden neuvottelukunnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (690/2020) mukaan neuvottelukunnan tehtävänä on edistää vuoropuhelua ja yhteistyötä viittomakieltä käyttävien ja viranomaisten välillä, edistää viittomakieltä käyttävien yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja muiden perusoikeuksien toteutumista, toimia asiantuntijaelimenä antamalla lausuntoja sekä tekemällä esityksiä ja aloitteita sekä seurata ja arvioida viittomakielilain sekä viittomakieltä käyttävien yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja muiden perusoikeuksien toteutumista.

Viittomakielilain arviointia koskeva selvitystyö jatkuu oikeusministeriössä vuonna 2022. Selvitystyöhön tulee osallistumaan myös viittomakieliasioiden neuvottelukunta.

Ensimmäinen viittomakielibarometri julkaistiin alkuvuodesta 2021. Barometria on käytetty tausta-aineistona muun muassa kielilainsäädännön soveltamista koskevan hallituksen kertomuksen 2021 valmistelussa. [Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta](#) annettiin eduskunnalle joulukuussa 2021. Siinä tarkastellaan muun muassa viittomakieltä käyttävien kielellisten oikeuksien toteutumista erityisesti digitalisaation, poliisi- ja pelastustoimen sekä opetuksen näkökulmasta.

Vuoden 2021 aikana on valmisteltu ehdotus hallituksen kielipoliittiseksi ohjelmaksi, jossa huomioidaan myös suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli.

Valtioneuvosto on myös teettänyt valtioneuvoston yhteisen selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) tutkimuksen kuuroihin ja viittomakielisiin Suomen historiassa 1900-luvulta nykypäivään kohdistuneista vääryyksistä sekä niiden käsittelyyn tarkoitetun totuus- ja sovintoprosessin käynnistämisen edellytyksistä¹.

Pamela Sarasmo, hallitussihteeri, oikeusministeriö

Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen

HE 320/2018 vp – EV 259/2018 vp – EK 26/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimiin Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan: ”Ahvenanmaan itsehallintoa kehitetään ja vaalitaan hyvässä yhteistyössä Ahvenanmaan kanssa. Ahvenanmaan itsehallinnon uudistaminen jatkuu.”

Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistusta on valmisteltu syksystä 2013 alkaen. Presidentti Tarja Halosen johtama parlamentaarinen komitea, jossa oli myös maakuntapäivien edustajia, antoi vuonna 2017 loppumietinnön². Komiteamietinnön lausunto kierroksen jälkeen oikeusministeriö asetti oikeusneuvos Niilo Jääskisen johtaman työryhmän, joka antoi linjausehdotuksensa kokonaisuudistuksen jatkovalmistelulle³.

Edellisellä vaalikaudella saavutettiin yksimielisyys Ahvenanmaan maakunnan taloutta koskevan sääntelyn uudistamisesta. Itsehallintolain uusi talousluku muutettuine tasoitusperusteineen on 1.1.2021 tullut voimaan (lait 98/2020 ja 911/2020).

Itsehallintolain kokonaisuudistusta on jatkettu virkavalmisteluna kuluvalle hallituskaudella. Uusi laki korvasi vuoden 1991 itsehallintolain ja tulisi olemaan järjestyksessä neljäs itsehallintolaki. Tavoitteena on ajantasaistaa säännöksiä ja luoda edellytykset kehittää Ahvenanmaan itsehallintoa muun muassa joustavoittamalla päätöksentekoa lainsäädäntövallan muutoksista. Pyrkimyksenä on myös selkeyttää itsehallintolain suhdetta perustuslakiin, kehittää valtion ja itsehallintoviranomaisten yhteistyötä, tarkistaa itsehallintolailla

1 [Viitotut muistot](#)

2 [Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 33/2017](#)

3 [Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 14/2018](#)

säädettyjen viranomaisten tehtävänjakoa sekä vahvistaa Ahvenanmaan asemaa kansainvälisten velvoitteiden neuvottelemisessa ja voimaan saattamisessa. Vuoden alusta voimaantulleet taloussäännökset sisällytettäisiin lakiehdotukseen.

Oikeusministeriön esitysluonnos uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi on ollut lausunolla. Lausuntoaika päättyi 9.9.2021. Lausuntopalaute oli osittain kriittistä. Lainsäädännön arviointineuvosto on vuonna 2021 ilmoittanut ottavansa lausuntojen pohjalta edelleen työstetyn esitysluonnoksen katsottavakseen. Ehdotus hallituksen esitykseksi on tarkoitus 25.5.2022 (viikko 21/2022) esitellä valtioneuvoston yleisistunnolle.

Janina Groop-Bonde tam, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

3 Ulkoasiainvaliokunta

Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen

HE 149/ 2017 vp – EK 41/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi kaivoslain uudistamisen arvioinnin ja tuo tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan tällä vaalikaudella.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Ulkoasiainvaliokunta esitti mietinnössään CETA-sopimuksen hyväksymisestä UaVM 2/2018 seuraavan lausuman, jonka myös eduskunta hyväksyi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi kaivoslain uudistamisen arvioinnin ja tuo tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan tällä vaalikaudella.”

”Valiokunta on saanut työ- ja elinkeinoministeriöltä selvityksen ponnassa esitetystä kaivoslain uudistamistarpeesta. Selvityksessä on tarkasteltu kaivoslain uudistamistarpeita erityisesti CETA-sopimuksen voimaantulo huomioiden. Selvityksen rajaus tehtiin lausuman sisältämän aikataulun noudattamisen mahdollistamiseksi, ja huomioiden hallituksen esityksille asetetut aikarajat budjettilaki- ja muiden lakiesitysten osalta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomiota selvityksen suppeuteen ja useat asiantuntijat identifioivat asioita, jotka voisivat edellyttää kaivoslain ja muun kaivostoimintaan vaikuttavan lainsäädännön tarkistamista. Täyttä varmuutta siitä, vaikuttaisiko CETA-sopimus tällaisten tarkistusten käsittelyyn ei kuulemisessa saatu. Valiokunta katsoo, että hallituksen tulisi jatkaa kaivoslain ja muun kaivostoimintaan vaikuttavan lainsäädännön uudistamisen arviointia niin, että siinä kuullaan laajasti kaikkia sidosryhmiä ja että arvioinnin tulokset ovat seuraavan hallituksen käytettävissä.

Elinkeinoministeri Mika Lintilä pyysi helmikuussa 2019 OTT Pekka Vihervuorta selvityshenkilöksi arvioimaan kaivostoimintaa ohjaavan lainsäädännön toimivuutta. Vihervuoren keskeiset havainnot olivat hallitusneuvottelijoiden käytettävissä. Lopullinen raportti julkaistiin 17.6.2019.”

Kaivoslakia uudistetaan hallitusohjelman kirjausten ja eduskunnan kirjelmän kansalaisaloitteesta KAA7/2019 mukaisesti. Tämä lausuman ydin sisältyy edellä mainittuun kirjelmään, eikä siis itsenäisenä enää edellytä toimenpiteitä.”

Riikka Aaltonen, kaivosylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

VNS 4/2020 vp – EK 19/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selonteojen valmistelun yhteydessä.

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle 29.10.2020. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkein ohjausasiakirja. Se tarkoittaa hallitusohjelman ulko- ja turvallisuuspoliittisia linjauksia. Selontekoa valmisteltiin laajassa yhteistyössä valtionhallinnon eri toimijoiden ja asiantuntijoiden kanssa ulkoministeriön koordinoimana. Selonteon valmistelussa hyödynnettiin myös kansalaiskeskusteluja eri puolella Suomea. Eduskunta osallistui ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon laadintaan erikseen asetetun parlamentaarisen seurantaryhmän kautta. Kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta on tärkeää selonteon valmistelussa myös tulevaisuudessa.

Sirpa Oksanen, yksikön päällikkö, ulkoministeriö

4 Valtiovarainvaliokunta

Eduskunnan finanssivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa

HE 155/2012 vp – EV 174/2012 vp

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että vaiheittaisten muutosten kumulatiivinen vaikutus eduskunnan budjettivaltaan sekä kansalliseen suvereniteettiin on otettava korostetun huolellisesti huomioon, jos EU-sääntelyä jatkossa aiotaan edelleen vahvistaa kansallista päätöksentekoa rajoittavalla tavalla.

Komissio julkaisi 5.2.2020 tiedonannon, joka käynnisti säännönmukaisen arvion talouspolitiikan koordinaatiokehikon toiminnasta, mutta keskustelut keskeytyivät keväällä 2020 koronakriisiin. Komissio käynnisti keskustelut uudelleen 19.10.2021 julkaisemalla tiedonannon, jossa vedetään yhteen koronakriisin taloudellisia vaikutuksia ja kriisin opetuksia sekä tämän vaikutuksia talouspolitiikan koordinaatioon.

Tiedonanto käynnisti jäsenmaiden väliset keskustelut, joiden tarkoituksena on luoda eri osapuolten välille yhteisymmärrystä koordinaatiokehikon sisällöstä. Jäsenmaiden Ecofin-neuvostossa ja euroryhmässä ja niiden alaisissa työryhmissä käytävien keskustelujen lisäksi komissiolla oli asiasta julkinen konsultaatio vuoden 2021 loppuun saakka. Jäsenmaiden välisten keskustelujen odotetaan jatkuvan kevään 2022 ja mahdollisista lainsäädäntömuutoksista keskusteltaisiin todennäköisesti syksyllä 2022.

Komission 6.12.2017 julkaisemasta ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi jäsenvaltioiden finanssipolitiikan vastuullisuutta ja julkisen talouden keskipitkän aikavälin linjausta vahvistaviksi säännöksiksi (COM (2017) 824 final) ei ole keskusteltu vuoden 2018 jälkeen.

Valtioneuvosto kiinnittää erityistä huomiota eduskunnan budjettivaltaan siihen liittyvien EU-sääntelyehdotusten valmistelussa.

Marketta Henriksson, finanssineuvos, valtiovarainministeriö
Niko Ijäs, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

Korkovähennysrajoitusta koskeva sääntely

HE 150/2018 vp – EV 146/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa välittömästi komission kanssa selvitystä ns. Mankala-yhtiöiden toteuttamien, ydinvoiman rakentamista ja käyttämistä koskevien voimalaitoshankkeiden rajaamiseksi korkovähennysrajoitusten ulkopuolelle direktiivissä tarkoitettuna pitkän aikavälin julkisena infrastruktuurihankkeena.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa lisäksi välittömästi komission kanssa selvitystä muiden rajattujen, yhteiskunnalle tärkeiden infrastruktuurihankkeiden rajaamiseksi korkovähennysrajoitusten ulkopuolelle.

1.–2. Yhteisöjen korkovähennysoikeuden rajoitusta koskevaa sääntelyä on sovellettu ensimmäisen kerran verovuoden 2014 verotuksessa. Säännöstä on 1.1.2019 alkaen muutettu veron kiertämisen estämistä koskevan EU:n direktiivin (EU) 2016/1164 johdosta lailla elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (1237/2018). Muutoksilla on laajennettu sääntelyn soveltamisalaa. Muutoksia koskevan hallituksen esityksen valmistelussa tarkasteltiin sääntelyn soveltamista yhteiskunnallisia infrastruktuurihankkeita toteuttavien yritysten sekä niin sanottujen Mankala-yhtiöiden verotuksessa. Hallitus on jatkanut sen selvittämistä, voitaisiinko Mankala-yhtiöiden ydinvoimalaitoshankkeet säätää säännökseen sisältyvän pitkän aikavälin julkisia infrastruktuurihankkeita koskevan poikkeuksen piiriin. Samassa yhteydessä on vastaavasti jatkettu selvitystä mainitun poikkeuksen laajentamisesta niin, että se kattaisi myös yhteiskunnallisia infrastruktuurihankkeita, joiden toteuttamiseen osallistuu yksityissektorin toimijoita. Selvityksiä tehtäessä on oltu useaan otteeseen yhteydessä Euroopan komissioon. Korkomenojen vähentämisrajoituksesta poikkeamisesta komission edellyttämällä tavalla ei ole löytynyt ratkaisua. Neuvottelut komission kanssa ovat edelleen kesken ja niitä jatketaan pyrkien löytämään kaikkien osapuolten kannalta toimiva ratkaisu.

Antti Sinkman, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Hallintarekisteröidyistä osakkeista saatujen osinkojen lähdeverotuksen muutos

HE 282/2018 vp – EV 301/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee vielä muutosten vaikutuksia ja arvioi niiden pohjalta mahdollisia muutostarpeita ennen soveltamisajan alkua.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. ”Laeilla muutettiin hallintarekisteröidyistä osakkeista saatujen osinkojen verotusmenettelyä. Ennakkoperintälain (1118/1996) uuden 4 a pykälän mukaan Suomessa asuvan verovelvollisen hallintarekisteröidyistä osakkeista saamasta osingosta toimitettaisiin 50 prosentin ennakonpidätys, jos verovelvollisen loppusaajatietoja ei anneta. Lainmuutoksen soveltaminen alkoi 1.1.2020. Eduskunnan lausuman ensisijaisesti tarkoittamia rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain (627/1978) muutoksia hallintarekisteröidyistä osakkeista saaduista osingoista sovelletaan 1.1.2021 tai sen jälkeen jaettuihin osinkoihin. Ensimmäiset uuden järjestelmän mukaiset vuosi-ilmoitukset on annettava 31.1.2022 mennessä.

Valtiovarainministeriön tekemässä 16.11.2020 päivätyssä selvityksessä [Tilannekuva hallintarekisteröidyille osakkeille maksettujen osinkojen verotusmenettelyn muutoksesta](#) ei tullut esiin kielteisiä seurauksia, jotka edellyttäisivät muutoksia lainsäädäntöön tai annettuun ohjeistukseen. Asiasta on annettu 2.12.2020 tiedote⁴, jonka liitteenä on kyseisen selvitys.”

Harri Joiniemi, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Virvoitusjuomaveron veropohja

HE 27/2019 vp – EV 35/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö tekee hallitusohjelmassa tarkoitetun selvityksen siitä, voidaanko virvoitusjuomaveron rakennetta muuttaa siten, että marja- ja hedelmämehut rajataan pois veron piiristä. Selvitys tulee toimittaa eduskunnalle kevätistuntokauden 2020 aikana.

Valtiovarainministeriö selvitti mahdollisuutta muuttaa virvoitusjuomaveron rakennetta siten, että marja- ja hedelmämehut rajataan pois veron piiristä. Selvityksen mukaan nykyisen virvoitusjuomaveron veropohjan rajaaminen olisi ongelmallista EU:n valtiontukisääntöjen kannalta.

Hallitus päätti syksyn 2021 budjettiriihessä käynnistää valmistelun, joka tähtää terveysperusteisen veron käyttöönottoon. Ensi vaiheessa muutetaan virvoitusjuomaveroa terveysperusteiseen suuntaan siten, että muutokset tulevat voimaan vuonna 2023. Tässä yhteydessä arvioidaan, voidaanko marja- ja hedelmämehut rajata pois veron piiristä.

Pia Kivimies, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

⁴ <https://vm.fi/-/osinkojen-lahdeverotusmenettelyn-uudistukset-voimaan-ensi-vuoden-alussa>

Raportoitavia rajat ylittäviä järjestelyjä verotuksen alalla koskeva lainsäädäntö

HE 69/2019 vp – EV 78/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto teettää viimeistään keväällä 2022 julkaistavan seurantaraportin raportoinnin kokemuksista sekä raporteista ilmenneistä verojärjestelyjä koskevista tiedoista ja niiden perusteella tehdyistä toimenpiteistä.

Raportoitavia rajat ylittäviä järjestelyjä koskeva ilmoitusvelvollisuus on alkanut Suomessa 1.7.2020. Sääntelyyn sisältyvän siirtymäsäännöksen nojalla raportointi koskee myös järjestelyjä, jotka on toteutettu 25.6.2018–30.6.2020. Suomi vaihtaa ilmoitettavia tietoja muiden EU-jäsenvaltioiden kanssa direktiivin perusteella ja tietojenvaihto tehdään neljännesvuosittain. Tietojenvaihdon alkuperäinen ensimmäinen määräpäivä oli siten 31.10.2020.

Suomi alkoi saada useista jäsenvaltioista tietoja Suomea koskevista raportoitavista järjestelyistä kuusi kuukautta myöhemmin kuin mitä alkuperäisessä direktiivissä oli säädetty. Tietojenvaihdon aloittamisen lykkääntyminen johtui koronaviruspandemiasta, jonka takia Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 24.6.2020 direktiivin (EU) 2020/876, jolla mahdollistettiin jäsenvaltioille rajat ylittävien järjestelyiden ilmoitusvelvollisuuden ja ensimmäisen tietojenvaihdon päivämäärän lykkäys kuudella kuukaudella eli uusi määräpäivä oli 30.4.2021.

Valtioneuvosto käynnistää yhteistyössä Verohallinnon kanssa työn, jossa kartoitetaan raportoinnista kertyneitä tietoja ja kokemuksia sekä raportoitujen tietojen perusteella tehdyistä toimenpiteistä. Tehdystä kartoitustyöstä laaditaan seurantaraportti keväällä 2022

Antti Kurikka, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Maastapoistumisverotusta koskeva sääntely

HE 76/2019 vp – EV 77/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa esityksen vaikutuksia ja maastapoistumisverotuksen kansainvälistä kehitystä ja arvioi sääntelyn mahdollisia kehittämistarpeita sekä ryhtyy tarvittaessa lainsäädäntötoimiin. Arvio tulee tehdä vuoden 2020 loppuun mennessä ja siinä tulee arvioida muun muassa se, voitaisiinko ja olisiko veropohjan turvaamisen kannalta tarpeen laajentaa arvonnousuvero henkilöyhtiöiden Suomen kiinteästä toimipaikasta harjoittamaan liiketoimintaan.

Yritysten maastapoistumisverotusta koskevat uudistetut säännökset tulivat voimaan 1.1.2020 ja niitä on sovellettu ensimmäisen kerran vuodelta 2020 toimitetussa verotuksessa. Yhteisöillä ensimmäinen verotus, johon säännöksiä sovellettiin, päättyi viimeistään 31.10.2021. Verovuoden 2020 verotustietojen mukaan yhtään maastapoistumisverotus-tilannetta ei ole ilmennyt. Verohallinnon tietojen mukaan maastapoistumisverotusta koskevia ennakkoratkaisuhakemuksia ei ole tullut vireille Verohallinnossa eikä Keskusverolautakunnassa lainsäädännön voimassa ollessa.

Ylipäänsä maastapoistumistilanteet ovat olleet Suomen verotuskäytännössä kautta aikain erittäin harvinaisia. Julkaistusta oikeuskäytännöstä tunnetaan 20 viimeisen vuoden ajalta joitakin maastapoistumistilanteita, joissa yhdessä oli kysymys eurooppayhtiön siirtymisestä toiseen EU:n jäsenvaltioon ja muissa lähinnä tavallisen osakeyhtiön varojen siirroista yritysjärjestelyissä eurooppalaisiin yhtiöihin.

Veron kiertämisen estämistä koskevan neuvoston direktiivin (EU) 2016/1164 mukainen arvonnousuvero ei koske henkilöyhtiöiden kiinteitä toimipaikkoja. Maastapoistumisverotus-tilanteet voisivat teoriassa konkretisoitua ulkomaisten henkilöyhtiöiden kiinteiden toimipaikkojen siirtäessä kiinteään toimipaikkaan liittyviä varoja pois Suomesta. Tällaiset tilanteet ovat selvitysten perusteella hyvin harvinaisia. Verotuskäytännöstä saaduissa selvityksissä ei ole tullut veropohjan turvaamisen kannalta esiin erityistä tarvetta laajentaa arvonnousuveroa ulkomaisten henkilöyhtiöiden Suomessa sijaitseviin kiinteisiin toimipaikkoihin. Valtioneuvosto seuraa tilanteen ja lainsäädännön kehitystä sekä kansallisesti että kansainvälisesti ja ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimenpiteisiin, jos ilmenee, että tarvetta maastapoistumisverotusta koskevan lainsäädännön soveltamisalan laajentamiseen olisi.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Jari Salokoski, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

Oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksuja koskeva sääntely ja automaattinen päätöksenteko

HE 54/2020 vp – EV 112/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksua koskevan sääntelyn uudistamistarpeet automaattiseen päätöksentekoon liittyvän säädösvalmistelun yhteydessä huomioiden perustuslakivaliokunnan lausunnossa esittämät näkökohdat.

Oikeusministeriössä on käynnissä hanke automaattista päätöksentekoa koskevan hallinnon yleislainsäädännön valmistelemiseksi (OM021:00/2020). Hankkeen tarkoituksena on valmistella hallinnon yleislainsäädäntöön tarvittavat säännökset, joilla varmistetaan hallinnon lainalaisuuden, hyvän hallinnon periaatteiden, oikeusturvan, julkisuusperiaatteen ja virkavastuun toteutuminen automaattisessa päätöksenteossa.

Oikeusministeriö asetti ajalle 18.1.2021–31.12.2021 työryhmän valmistelemaan hallituksen esitystä automaattista päätöksentekoa koskevaksi yleislainsäädännöksi.

Valtiovarainministeriö on käynnistänyt tammikuussa 2022 valmistelun automaattista päätöksentekoa verotus- ja tulliasioissa koskevaksi erityislainsäädännöksi. Myöhästymismaksun määräämiseen kohdistuvat uudistustarpeet tulevat arvioitaviksi erityislainsäädännön valmistelun yhteydessä. Valmistelussa on tarkoitus edetä samanaikaisesti yleislainsäädännön valmistelun kanssa.

Pertti Nieminen, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen poistaminen

HE 167/2020 vp – EV 196/2020 vp

Eduskunta edellyttää että, hallitus seuraa tarkoin 2. lakiehdotuksen 8 a §:n mukaisen veronpalautusten porrastetun leikkauksen vaikutuksia energiantensiivisten teollisuusyritysten kilpailukykyyn epävarmassa suhdanteissa, ja työllisyyden ja tuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi ryhtyy tarvittaviin toimiin päästövähennyssitoumusten puitteissa.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. ”Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen vaiheittaista poistamista koskevat säännökset ovat tulleet voimaan 1.1.2021. Kyseessä on vuosittain jälkikäteen hakemuksesta tehtävä veronpalautus. Palautusta on haettava kuuden kuukauden kuluttua tilikauden päättymisestä, joka tyypillisesti yrityksillä on kalenterivuosi. Siten vuodelta 2021 valtaosan yrityksistä on haettava veronpalautusta kesäkuun 2022 loppuun mennessä. Verohallinto on pääsääntöisesti käsitellyt hakemukset ja maksanut tuen yrityksille hakemusvuoden syksyn aikana. Käytännössä vuoden 2023 alkupuolella on mahdollista arvioida ensimmäisen kerran eduskunnan edellyttämällä tavalla energiantensiivisten yritysten veronpalautukseen tehtyjen muutoksen vaikutuksia.”

Leo Parkkonen, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen eduskunnalle Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 hyväksymisestä

HE 260/2020 vp – EV 54/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää että, elpymisväline pidetään poikkeuksellisen ja kertaluonteisen ratkaisuna, järjestely ei toimi ennakkotapauksena eikä Suomi hyväksy vastaavan järjestelyn toistamista tai muuttamista pysyväisluonteiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että Suomi edistää Euroopan yhteisen velkajärjestelymekanismin ja sen edellyttämien sääntöjen käyttöönottoa sekä perussopimuksen no bail out -periaatteen noudattamista. Suomi edellyttää jokaisen jäsenmaan vastuuta omista veloistaan siten, että luottomarkkinoilla määräytyvä riskilisa ylläpitää julkisen talouden kurinalaisuutta ja riskien vähentämistä.
3. Eduskunta edellyttää, että Suomi ei sitoudu toimiin, jotka muokkaavat Euroopan unionia epäsymmetrisen tulonsiirtounionin suuntaan. Suomi edellyttää järjestelyjä, joissa vastuu ja valta velan ottamisesta ja hoitamisesta ovat samoissa käsissä, eivätkä eriydy aiheuttaen moraalikatkoa ja lisänten ylivelkaantumisen riskiä. Suomi ei hyväksy järjestelyjä, jotka heikentävät jäsenvaltioiden kannustimia julkistalouksiensa tervehdyttämiseen ja kasvatavat rahoitus- ja makrovakausriskejä Euroopassa.
4. Eduskunta edellyttää, että käsiteltäessä jäsenmaiden kansallisia elpymissuunnitelmia Suomi pitää kiinni ehdollisuudesta ja julkisen talouden tervehdyttämisestä kaikkien jäsenmaiden kohdalla, ei hyväksy varojen myöntämistä ilman uskottavia julkisia talouksia tervehdyttäviä rakenteellisia uudistuksia ja edellyttää, että varojen maksatuksen ehtona on sitoutuminen oikeusvaltioperiaatteeseen.
5. Eduskunta edellyttää, että Suomen kestävän kasvun ohjelman mukaisesti saatavat varat keskitetään vaikuttaviksi kokonaisuuksiksi sekä elpymistä että pitkän aikavälin kasvua tukeviin tarkoituksiin, erityisesti tutkimus- ja kehitystoimintaan ja osaamistason nostamiseen.
6. Eduskunta edellyttää, että Suomi noudattaa vakiintuneita veropoliittisia kantojaan, eikä hyväksy Suomelle haitallisia ylikansallisia veroja.
7. Eduskunta edellyttää, että Euroopan unionin uusien varojen järjestelmän kehittäminen ei johda Suomen kokonaisveroasteen nousuun.

8. Eduskunta edellyttää, että Suomi vaikuttaa EU:n talouspolitiikan linjaan rakentamalla tehokasta yhteistyötä sellaisten jäsenvaltioiden kanssa, jotka jakavat eduskunnan EU:n talouspolitiikalle asettamat tavoitteet.

1.–8. Euroopan unionin omia varoja koskevalla neuvoston päätöksellä hyväksytään unionin talousarvion rahoitusjärjestelmä. Järjestelmä perustuu siihen, että jäsenvaltiot asettavat unionin käyttöön tuloja vuotuisen talousarvion rahoituksen varmistamiseksi. Kunkin jäsenvaltion rahoitusvastuu on yksilöllinen eikä yhteisvastuullinen. Päätöksessä säädetty tulot kuuluvat unionille ilman kansallisten viranomaisten erillisiä päätöksiä.

Omien varojen päätös perustuu SEUT 311(3) artiklaan ja Euratom-sopimus 106a artiklaan. Neuvosto vahvistaa päätöksen erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan yksimielisesti. Päätös tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Vastuu talouspolitiikasta kuuluu jäsenvaltioille itselleen, unionin perussopimusten mukaisesti. Tämän toteutuminen edellyttää, että jäsenmailla on aitoa talouspoliittista liikkumavaraa. Jäsenvaltioiden on kyettävä luomaan hyvinä aikoina itselleen liikkumavaraa huonoja aikoja varten. On tärkeää selvittää mahdollisuuksia monimutkaiseksi muodostuneen finanssipolitiikan sääntökehikon yksinkertaistamiseksi, perussopimuksia kuitenkin avaamatta. Varsinkin jäsenvaltioiden velkakestävyyyteen sekä vaihtotaseiden mahdollisiin epätasapainoihin on keskityttävä entistä painokkaammin. Rahapolitiikan ja finanssipolitiikan keskinäinen yhteensopivuus on yhä tärkeämpää. Velkajärjestelyjen hallitun toteuttamisen edellytyksiä tulisi parantaa euroalueella. Talouspolitiikan sääntökehikon on mahdollistettava suhdannetilanteeseen nähden oikeinmitoitettun finanssipolitiikan harjoittaminen, mikä tulee ottaa huomioon, mikäli finanssipoliittista sopimusta ja sen roolia uudelleen tarkastellaan.

EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen säännöt on luotu hillitsemään riskiä jäsenvaltioiden ylivelkaantumiselle ja siten ennaltaehkäisemään osaltaan rahapoliittisen itsenäisyyden rapautumista. Suomi kannattaa vahvan sijoittajavastuun toteutumista. Ylivelkaantuneiden jäsenvaltioiden ja pankkien ongelmia on kyettävä hoitamaan ilman merkittäviä kielteisiä seurausvaikutuksia EU:n rahoitus- ja pääomamarkkinoille. Lisäksi toimenpiteet eivät saa lisätä uuden finanssikriisin riskiä euroalueella tai heikentää Euroopan keskuspankin (EKP) kykyä turvata euroalueen vakautta. Valtioiden ja pankkien välinen noidankehä on merkittävä este hallituille jäsenvaltioiden velkajärjestelyille. Sen heikentämiseksi on jatkettava työtä, etenkin luottolaitossääntelyllä.

Eduskunta hyväksyi EU:n omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen ((EU, Euratom) 2020/2053) 18.5.2021. Omien varojen päätöksen mukaiset lisämäärärahat covid-19-kriisin seurauksiin puuttumiseksi ovat poikkeuksellisia ja väliaikaisia luonteeltaan. Kyse

on kohdennetusta, täydentävästä ja kertaluonteisesta rahoituksesta talouden elpymisen tukemiseksi poikkeuksellisten tapahtumien, joihin jäsenvaltiot eivät ole voineet vaikuttaa, aiheuttamaa niille vaikeuksia. Järjestelyn poikkeuksellisuutta ja väliaikaisuutta korostaa myös se, että järjestely toteutetaan säädösteknisesti omia varoja koskevassa päätöksessä eikä muutoksia tehdä johdettuun oikeuteen puhumattakaan perussopimuksen muuttamisesta.

Vastaava uusi elpymisvälineen kaltainen ehdotus vaatisi jälleen uuden omien varojen päätöksen ja sen mukaisen päätöksentekomenettelyn (neuvoston yksimielisen päätöksen ja hyväksymisen kansallisissa päätöksentekoeleimissa).

Suomelle on keskeistä, että elpymisvälineestä jäsenvaltioille kohdennettavaa rahoitusta käytetään sovitulla tavalla kasvua ja kilpailukykyä parantaviin rakenteellisiin uudistuksiin sekä ilmastotoimiin. Olennaista on, että rahoitusratkaisut tukevat unionin laaja-alaisia politiikkatavoitteita, kuten vihreää ja digitaalista siirtymää.

Neuvosto hyväksyy elpymis- ja palautumissuunnitelmien arvioinnin määränemmistöllä komission ehdotuksesta. Maksupyyntöjen myönteinen arviointi edellyttää, että asiaankuuluvat tavoitteet ja välitavoitteet saavutetaan tyydyttävällä tavalla. Oikeusvaltioperiaatteen ja EU:n perusarvojen noudattaminen on myös elpymisvälineestä annettavan tuen ehtona, jota myös Suomi pitää tärkeänä.

Suomen kestävän kasvun ohjelmalla tuetaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä kasvusta. Ohjelma vauhdittaa kilpailukykyä, investointeja, osaamistason nostoa sekä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita.

Suomen kestävän kasvun ohjelma rakentuu neljälle vaikuttavalle kokonaisuudelle:

- vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa
- digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistetaan tuottavuutta ja tuodaan palvelut kaikkien saataville
- työllisyysasteen ja osaamistason nostaminen kestävän kasvun vauhdittamiseksi
- sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen.

Mahdollisilla uusilla EU-budjetin rahoituslähteillä olisi tarkoitus rahoittaa elpymisvälineen takia otettujen lainojen takaisinmaksua, mikä toteutuessaan vähentäisi valtion talousarviosta maksettavaa bruttokansantuloon perustuvan oman varan osuutta.

Uusista unionin tulonlähteistä, mikäli ne olisivat veroja, pitäisi erikseen ensin säätää SEUT 113 artiklan mukaisesti. Lähtökohtaisesti EU:n rahoituslähteitä koskevien päätösten tulee kuulua jäsenvaltioille.

EU:n rahoitusjärjestelmän jatkokehittämisen, mukaan lukien uusien omien varojen lähtökohtana tulee olla, etteivät järjestelmään tehtävät muutokset suhteettomasti lisää Suomen maksutaakkaa tai aiheuta kohtuuttomia lisäkustannuksia Suomen kansantaloudelle ja talouden toimijoille.

Suomi suhtautuu avoimesti ja rakentavasti EU:n rahoitusjärjestelmän kehittämiseen huomioiden myös elpymisvälineen rahoittamiseen liittyvät näkökohdat. Suomi pyrkii vaikuttamaan EU:ssa rakentavasti tehden hyvää yhteistyötä kaikkien jäsenvaltioiden kanssa, mutta erityisesti niin sanottujen nettomaksajamaiden, jotka jakavat Suomen kanssa saman käsityksen muun muassa EU-budjetin kokonaistason rajoittamisesta, ennakoivan budjetoinnin merkityksestä, budjettikurista ja hallintomenojen rajoittamisesta.

Panu Kukkonen, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

Verojen maksujärjestelyjen ehtojen helpottaminen

HE 75/2021 vp – EV 85/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö seuraa lainmuutoksen toimeenpanoa ja varmistaa Verohallinnon riittävän neuvonnan lisäennakon vaikutuksesta jäännösveron määrään ja siitä, kuinka lisäennakkohakemuksen perusteella määrätty ennakkovero voidaan ottaa huojennettuun maksujärjestelyyn.

1. Verohallinto tiedotti internetsivuillaan⁵ mahdollisuudesta hakea lisäennakoita ja saada siten vuoden 2020 jäännösvero mukaan huojennettuun maksujärjestelyyn, vaikka verovelvollisen verotus ei olisikaan ollut vielä päättynyt 31.8.2021 mennessä.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lainmuutoksen vaikutuksia yritys-toiminnan edellytyksiin ja verotuottokertymiin ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lain voimassaolon jatkamiseksi

⁵ <https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/korona/maksujarjestelyn-ehtoja-helputetaan-tilapaisesti/>

2. Verojen maksujärjestelyn ehtoja helpotettiin tilapäisesti koronatilanteesta johtuen kesällä 2021. Huojennetussa maksujärjestelyssä olevien verojen viivästyskoron määrää alennettiin 2,5 prosenttiin. Samalla Verohallinto helpotti maksujärjestelyjen myöntämisedellytyksiä. Lakimuutos oli voimassa 21.6.–31.8.2021. Alempaa korkoa sovellettiin lain voimassaoloaikana tehtyihin maksujärjestelyihin ja maksujärjestelyihin, joita oli haettu lain voimassaoloaikana. Myös vuonna 2020 maksujärjestelyyn kuuluville veroille maksettavaa viivästyskorkoa alennettiin tilapäisesti koronatilanteesta johtuen.

Verohallinto teki huojennettuja maksujärjestelyjä vuonna 2021 yhteensä noin 26 000 verovelvolliselle, joista yritysasiakkaita oli noin 7 500. Vuonna 2021 tehdyissä huojennetuissa maksujärjestelyissä oli veroja mukana alun perin yhteensä noin 520 miljoonaa euroa. Tammikuun 2022 puolella välissä voimassa olevia huojennettuja maksujärjestelyjä oli 14 853 kappaletta. Näissä maksujärjestelyissä jäljellä olevan verovelan määrä on 279 miljoonaa euroa. Kokonaan maksettuja maksujärjestelyjä on 6 374 kappaletta (57 miljoonaa euroa). Rauenneita maksujärjestelyjä on 2 455 kappaletta (joissa oli raukeamishetkellä maksamatonta verovelkaa 32,4 miljoonaa euroa).

Hallitus seuraa verojen kertymistä huojennetuista maksujärjestelyistä. Maksuohjelmia on yleisesti ottaen noudatettu hyvin. Vuonna 2021 tehtyjen huojennettujen maksujärjestelyjen ensimmäiset maksuerät olivat heinäkuussa 2021 ja niitä maksetaan kuukausittain. Maksuohjelmien enimmäiskesto on 24 kuukautta. Rauenneiden maksujärjestelyjen suhteellinen osuus ei ole kasvanut koronapandemiaa edeltäneestä ajasta.

Pertti Nieminen, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle – Suomen kestävän kasvun ohjelma

VNS 6/2020 vp – EK 7/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että investointi- ja uudistuskohteiden valinnassa painotetaan toimien vaikuttavuutta, vipuvaikutusta ja kustannustehokkuutta Suomen kansainvälistä kilpailukykyä vahvistaen.

1. Keväällä 2021 valtiovarainministeriö valmisteli yhdessä muiden ministeriöiden kanssa Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaa osana kestävän kasvun ohjelmaa Kestävän kasvun ministerityöryhmän ohjauksessa. Keskeisinä tavoitteina suunnitelman laatimisessa olivat: kasvihuonekaasupäästöjen vähenemä, tuottavuuskasvu, työllisyysasteen nosto, hoitoon pääsyn nopeuttaminen sekä tasa-arvon edistyminen. Suomen suunnitelma toimitettiin komissioon 27.5.2021. Valmistelutyö jatkui yhteistyössä komission kanssa kesällä

ja syksyllä. Lokakuun alussa 2021 komissio antoi positiivisen arvionsa Suomen suunnitelmasta ja neuvosto hyväksyi suunnitelman myöhemmin lokakuussa. Loppuvuodesta 2021 ja keväällä 2022 painopiste on siirtynyt suunnitelman toimeenpanoon, seurantaan ja valvontaan.

Elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisällytetyt toimet on valittu painottaen vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta. Ohjelma vauhdittaa Suomen kilpailukykyä, investointeja, osaamistason nousua sekä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita. Merkittävä osa suunnitelman rahoituksesta jaetaan kilpailutuksen kautta.

Suunnitelman avulla Suomessa tapahtuu merkittävä harppaus vihreän siirtymän tukemisessa, jonka odotetaan vauhdittavan myös suomalaisten yritysten kehittymistä. Vihreää siirtymää tuetaan suunnitelman piirissä yli miljardin edestä ja sen arvioidaan leikkaavan Suomen hiilidioksidipäästöjä noin 3 miljoonaa tonnia vuodessa, joka vastaa 6 prosenttia kokonaispäästöistä.

Suunnitelman avulla edistetään myös digitalisaatiota. Julkisen hallinnon digitalisointihankkeilla parannetaan palveluiden laatua ja lisätään tuottavuutta ja kustannustehokkuutta. Lisäksi varmistetaan saumattomat palvelut Suomeen tuleville yrityksille, työntekijöille, opiskelijoille ja matkailijoille, mikä lisää Suomen kilpailukykyä ja houkuttelevuutta.

Jonne Lehtimäki, finanssiasiantuntija, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että vihreän kasvun ja digitalisaation rinnalla koulutus, osaaminen ja TKI-panostukset otetaan huomioon läpileikkaavasti kaikissa painopisteissä.

2. Suomen kestävän kasvun ohjelman panostuksia kohdistetaan toimiin, joilla nuoria tuetaan koronakriisin aiheuttamissa haasteissa. Osaamistason nostamiseksi tuetaan pidemmän aikavälin toimia, joilla vauhditetaan talouden uudistumista, lievennetään koronakriisin negatiivisia vaikutuksia sekä edistetään oikeudenmukaista siirtymää kohti vähähiilistä taloutta. Korkeakoulujen aloituspaikkoja lisätään hakijapaine-, osaajapulasta kärsiville sekä kestävän kasvun ohjelmaa tukeville aloille.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmassa TKI-toiminta on poikkileikkaava teema. Toimenpiteillä tavoitellaan laadun ja vaikuttavuuden lisäämistä panostamalla kumppanuuksiin, joissa kansainvälisesti toimivat yritysverkostojen veturiyritykset lisäävät huomattavasti tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaansa Suomessa ja luovat uuteen liiketoimintaan tähtäviä miljardiluokan ekosysteemejä. Samalla vahvistetaan vihreän siirtymän avainteknologioiden osaamista ja hyödyntämistä, tuetaan innovatiivisia

kasvuyrityksiä sekä yritysten ja tiedeorganisaatioiden tutkimusinfrastruktuureja ja innovaatioympäristöjä. Suunnitelman rahoituksesta noin kolmannes suuntautuu TKI-toimintaan.

TKI-panostukset ovat myös keskeinen elementti vihreän siirtymän edistämisessä. Laajalla TKI-ohjelmalla tuetaan vihreään siirtymään liittyvien avainteknologioiden kehittämistä ja käynnistetään investointeja muun muassa energiasektorin murrokseen ja energiatehokkuuteen, kierto- ja biotalouteen, materiaalitehokkuuteen ja teollisuuden vähäpäästöisiin ratkaisuihin.

Jonne Lehtimäki, finanssiasiantuntija, valtiovarainministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että jatkotyössä varmistetaan tavoitteiden ja niiden seuraamista tukevien mittareiden toimivuus ja että ohjelman toimeenpanon valvonta järjestetään muutoinkin kattavasti ja läpinäkyvästi.

3. Suomen kestävän kasvun ohjelma jakautuu neljään pilariin:

- Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa
- Digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistetaan tuottavuutta ja tuodaan palvelut kaikkien saataville
- Työllisyysasteen ja osaamistason nostaminen kestävän kasvun vauhdittamiseksi
- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen

Tutkimuksella, kehityksellä ja innovaatioille on oma toimenpidekokonaisuus kolmannessa pilarissa. Pilarin toimilla vahvistetaan tutkimusinfrastruktuurien yhteiskäyttöisyyttä ja lisätään t&k-intensiivisyyttä kasvun vauhdittamiseksi pitkällä aikavälillä. Lisäksi kaikissa neljässä pilarissa on toimia, joilla on arvioitu olevan TKI-vaikutus. Merkittävä osa määrärahoista kohdennetaan vihreän siirtymän TKI:n tukemiseen. Alustavasti on arvioitu, että noin kolmannes Suomen kestävän kasvun kokonaisuudesta olisi TKI-toimintaa.

Kolmannessa pilarissa edistetään pitkän aikavälin kasvua nostamalla nuorten ja aikuisten osaamistasoa sekä tuomalla mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen. Panostukset koulutukseen ja osaamistason nostoon tukevat työllisyyttä. Näin ohjelma tukee myös euroalueen keskeistä suositusta koulutukseen ja osaamiseen panostamisesta. Työmarkkinoiden murros sekä vihreän siirtymän ja digitalisaation murrokset edellyttävät korkeaa osaamista ja työikäisen väestön osaamisen kehittämistä työelämän uusia tarpeita vastaavaksi. Jatkuvan oppimisen uudistuksella vahvistetaan työikäisen väestön osaamista työelämän tarpeita paremmin vastaavaksi, jotta Suomessa jo ennen koronaviruskriisiä

vallinnut tiettyjen alojen osaajapula ei kärjisty ja kohtaanto-ongelma pahene. Osaajapulaan vastataan myös korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäyksillä. Lisäksi osaajapulaan vastataan sujuvoittamalla työ- ja koulutusperusteista maahanmuuttoa ja rakentamalla automaatiota hyödyntävä digitaalinen infrastruktuuri osaajien maahanmuuton tueksi.

Riina Vuorento, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Suomen kestävä kasvun ohjelman ja siihen sisältyvän Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoa ohjeistaa ja seuraa poliittisella tasolla kestävä kasvun ministerityöryhmä. Ministerityöryhmä seuraa puolivuositain Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmalle asetettujen tavoitteiden täyttymistä. Ministerityöryhmä kiinnittää huomiota erityisesti kokonaisuuden vaikuttavuuteen.

Kokonaisvastuu elpymis- ja palautumissuunnitelman (RRP) toimeenpanosta on valtiovarainministeriöllä. Valtiovarainministeriö toimii myös kansallisena vastuuviranomaisena suhteessa komissioon. Ministeriöt ja muut tukia myöntävät viranomaiset vastaavat RRP:n tavoitteiden toteutumisesta, varainhoidon moitteettomuudesta, vaikuttavista ja tehokkaista hallinto- ja valvontamenettelyistä.

Valtiokonttoriin perustettavaan keskitettyyn tietojärjestelmään kerätään tukiviranomaisten toimittamat elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanon edellyttämät tiedot, joiden oikeellisuutta ja kattavuutta Valtiokonttori valvoo. Valtiovarainministeriön valtiovarain controller -toiminto toimii elpymis- ja palautumistukivälinevarojen tarkastuksesta vastaavana riippumattomana tarkastajana.

Kansallista toimeenpanoa tukee kansallinen laki Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta. Laki sisältää säännökset elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta vastaavista viranomaisista ja niiden tehtävistä sekä tehtävien hoitamisen edellyttämistä tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksista.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoa seurataan myös EU-tasolla. RRF-välineestä suoritettavista maksatuksista päättää komissio, mutta jäsenvaltiot osallistuvat tavoitteiden toteutumisen arviointiin talous- ja rahoituskomitean antaman lausunnon myötä ja komitologiamenettelyssä.

Hanna Oraheimo, finanssiasiantuntija, valtiovarainministeriö

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022–2025

VNS 3/2021 vp – EK 21/2021 vp – VaVM 12/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa määrätietoisia toimia julkisen talouden vakauttamiseksi keskittyen erityisesti talouden kasvutekijöiden vahvistamiseen, työllisyysasteen nostamiseen sekä tuottavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen kaikilla sektoreilla.

Hallitus julkaisi 29.4.2021 [hallituksen kestävyystiekartan](#). Kestävyystiekartan taloudellisen kestävyuden osalta hallitus tavoittelee 75 prosentin työllisyysastetta ja velkasuhteen kasvun taittumista vuosikymmenen puolivälissä. Kestävyystiekartassa julkisen talouden vahvistamisen potentiaalisia kokonaisuuksia olivat työllisyyden lisääminen, talouskasvun edellytysten vahvistaminen sekä julkisen hallinnon tuottavuuden kasvattaminen ja kustannustehokkuutta tukevat toimet. Kestävyystiekartan jatkovalmistelua on tehty valtioneuvoston kanslian ja valtiovarainministeriön yhteistyönä siten, että taloudellisen kestävyuden tiekartan tavoitteiden saavuttamisen kannalta välttämättömien toimien toimeenpanoa koordinoi, ohjeistaa ja seuraa valtiovarainministeriö.

Olli Kärkkäinen, johtava erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Polttoon perustumattoman lämmöntuotannon edistäminen

HE 212/2021 vp – EV 199/2021 vp – VaVM 29/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa polttoon perustumattoman lämmöntuotannon ja sähkön varastointiin liittyvien vähäpäästöisten teknologioiden kehittymistä. Lisäksi hallituksen tulee selvittää, miten teknologianeutraalisuus voidaan jatkossakin huomioida energiaverotuksessa tältä osin kattavasti.

Polttoon perustumattoman lämmöntuotannon edistämiseksi alemman veroluokan II veroa suoritetaan myös sähköstä, joka käytetään geotermisen lämmön kierto-vesipumpussa tai sellaisessa lämpöpumpussa, jonka nimellislämpöteho on vähintään 0,5 megawattia taikka kaukolämpö- tai kaukokylmäverkkoon liitetyssä lämpöpumpussa tai sähkökattilassa. Muutokset tulevat voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana, kun niitä koskeva EU-hyväksyntäprosessi on saatu päätökseen. Nykyinen energiaverojärjestelmä perustuu teknologianeutraalisuuden lähtökohdalle, jota sovelletaan myös polttoon perustumattoman lämmöntuotannon sähköverotuksen kehittämisessä saataessa tietoa nyt tehtyjen muutosten vaikutuksista ja kokonaan uusien tekniikoiden kehityksestä.

Leo Parkkonen, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

Hallituksen vastaukset eduskunnan talousarviolausumiin

Hallituksen esitys vuoden 2017 lisätalousarvioksi

EK 24/2017 vp – HE 60/2017 vp, VaVM 5/2017 vp

Kaivosten sulkemisiin liittyvät vastuut ja jälkihoito

Momentti 35.10.20

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kaivosten jälkihoidosta huolehtimisen jo niiden toiminnan aikana, jotta kaivosten sulkemisiin liittyvät vastuut eivät jää valtion kannettavaksi, ja arvioi myös kaivostoiminnalle asetettavien vakuuksien optimaalista tasoa.

Kaivostoiminnalta edellytettävät vakuudet koostuvat ympäristönsuojelulain (YSL 527/2014) mukaisesta jätehuollon varmistamiseksi asetettavasta vakuudesta sekä kaivoslain (621/2011) mukaisesta kaivostoiminnan lopettamista varten asetettavasta vakuudesta. Näillä vakuuksilla rahoitetaan mainituissa säädöksissä erikseen määritellyt toiminnan päättymiseen liittyvät lopetus- ja jälkihoitotoimet tilanteissa, joissa toiminnanharjoittaja ei itse pysty esimerkiksi maksukyvyttömyyden vuoksi niitä hoitamaan. Vakuuksilla katetaan vain lupaharkinnassa ennakoitavissa olevia, asianmukaisesta toiminnan lopettamisesta seuraavia jälkihoitotoimia. Ympäristöministeriössä on valmisteltu alkuvuodesta 2022 eduskunnalle annettava hallituksen esitys ympäristönsuojelulain ja vesilain muuttamiseksi, jonka osana täydennetään tarvittavilta osin ympäristönsuojelulain vakuussäätelyä. Lisäksi lain toimeenpanossa ohjeistetaan tarpeen mukaan vakuussäännösten toimeenpanoa. Euroopan komissio julkaisi vuonna 2021 useita kaivannaistoimintaa koskevia selvityksiä muun muassa kaivannaishankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista sekä kaivosten sulkemistoimista ja vakuuksien laskennasta ja tarkistamisesta. Selvitysten johdosta valmistellaan kansallisten ohjeistusten päivittämistä ja laatimista. Työ- ja elinkeinoministeriössä on käynnissä kaivoslain uudistus. Ministeriö on teettänyt kaivoslain mukaisten vakuuksien riittävyttä ja määrittelyperusteita koskevan selvityksen. Selvityksen ja muiden havaintojen nojalla valmisteilla olevaan hallituksen esitykseen ja valtioneuvoston asetukseen on tarkoituksena yksilöidä kaivoslain mukaisten vakuuksien konkreettiset määrittelyperusteet eli ne velvoitteet ja niistä johtuvat toimenpiteet, jotka kaivosvakuuden on katettava. Kaivosten vakuussäätelyn kokonaisuutta ja toimeenpanoa tarkastellaan yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön välillä.

Lisäksi ympäristöministeriö on asettanut lainsäädäntöhankkeen ympäristövahinkojen toissijaisten vastuujärjestelmien kehittämiseksi. Hankkeen tavoitteena on luoda nykyistä kattavammat vastuujärjestelmät, joilla varaudutaan ympäristöriskien hallintaan, ympäristövahinkojen korvaamiseen ja ennallistamistoimien toteuttamiseen, kun vastuutaho on maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa. Hankkeessa valmistellaan ehdotusta hallituksen esitykseksi laiksi ympäristövahinkorahastosta. Ympäristövahinkorahasto olisi uusi valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto. Tavoitteena on, että esitys annettaisiin eduskunnalle syysistuntokauden alussa vuonna 2022 (budjettilaki). Vakuusvaatimukset eivät kuulu toissijaisten vastuiden piiriin, joten ne on rajattu pois hankkeesta. Hankkeen yhteydessä on kuitenkin selvitetty nykyisten vakuusvaatimusten riittävyttä ja vakuuksien mahdollisen laajentamisen vaikutuksia toissijaisten vastuutilanteiden kannalta. Asiasta valmistui keväällä 2021 ympäristöministeriön teettämä selvitys Vakuudet ja ympäristövastuut – Selvitys ympäristövastuista johtuviin kustannuksiin varautumisesta vakuuksien – näkökulmana ympäristövahinkojen toissijaiset vastuutilanteet (PTT:n raportti 268, 2021).

Sini Pietilä, hallitussihteeri, ympäristöministeriö
Eeva-Maija Puheloinen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 talousarvioesityksen täydentämisestä

EK 24/2019 vp – HE 29/2019 vp – HE 89/2019 vp – VaVM 20/2019 vp

Tutkimusrahoitus terveydenhuollon yksiköille ja rahoituksen riittävyys sote-ratkaisussa Lausuma 7

Momentti 33.60.32

Eduskunta edellyttää, että valtion tutkimusrahoitusta terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen vahvistetaan ja saatetaan takaisin kasvu-uralle väestön terveyttä ja hyvinvointia edistävän, korkeatasoisen ja vaikuttavan tutkimuksen varmistamiseksi. Lisäksi eduskunta edellyttää, että tutkimusrahoituksen riittävyys varmistetaan myös uudessa sote-rakenteessa.

Erillisen harkinnanvaraisen valtion erillisrahoituksen, VTR:n, tulevaisuus ja tutkimusrahoituksen taso kliiniseen ja terveystieteelliseen tutkimukseen arvioidaan myös osana sote-uudistusta ja tulevien itsehallinnollisten alueiden rahoitusta. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toimeenpanon tueksi tarvitaan nykyistä tutkimuksellisempaa ja

pitkäjänteisempää otetta palvelujen kehittämiseen sekä tiiviimpää yhteistyötä tutkimuksen, käytäntöjen kehittämisen ja opetuksen välille. On välttämätöntä, että tulevaisuudessa kliinisen tutkimuksen tulokset siirtyvät palvelujärjestelmään nykyistä tehokkaammin, ja että käytänteet perustuvat tutkittuun tietoon.

Hyvinvointialueiden valtion rahoituksen koko maan taso vuonna 2023 perustuu kunnista siirtyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden ja pelastustoimen vuoden 2022 yhteenlaskettuihin kustannuksiin. Näin ollen hyvinvointialueille siirtyy myös kuntien ja sairaanhoitopiirien nykyisin sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus-, koulutus- ja kehittämistoimintaan käyttämä rahoitus siltä osin kuin se on kirjautunut sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin. Kaikkien kuntien olisi jatkossakin mahdollista rahoittaa hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimustoimintaa, mutta velvollisuutta niillä ei tähän luonnollisestikaan olisi. Hyvinvointialueiden rahoitus on yleiskatteellista.

Terveydenhuoltolaissa, sosiaalihuoltolaissa ja vuoden 1982 sosiaalihuoltolaissa säädetään nykyisin eräistä valtion korvauksista (erillisrahoitus) palvelujärjestelmässä tapahtuvaan alan tutkimus- ja koulutustoimintaan, tähän liittyvästä menettelystä sekä kuntien ja sairaanhoitopiirien toimintayksiköiden käyttämisestä koulutus- ja tutkimustoimintaan. Koulutuskorvaukset ja valtion tutkimusrahoitus ovat omilla erillismomenteillaan, ja eduskunta päättää vuosittain näiden momenttien rahoitustasosta. Tällä rahoitetaan palvelujärjestelmässä tehtävää tutkimusta, jota ei olisikaan mahdollista muualla samalla tavoin tehdä.

Tutkimus- ja kehittämistoimintaa on rahoitettu yliopistosairaaloissa VTR:n lisäksi sairaanhoitopiireissä kovin vaihtelevasti. VTR:n laskemista on kompensoitu joillakin erva-alueilla kuntien verorahalla. Osa rahoituksesta on tullut kuntien maksuosuuksilla suoraan sairaanhoitopiirin budjetista, kuntien verorahoista tai kustannuksiin jyvitettyinä sekä ulkopuolisella rahoituksella. Yliopistosairaaloiden tutkimukseen käytettävä kokonaisvolyymin on arvioitu olevan 5–11 prosenttia yliopistosairaalan kokonaisbudjetista.

Sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmässä tehtävästä tutkimuksesta voidaan jatkossakin korvata erillisellä harkinnanvaraisella valtion erillisrahoituksella tai liittää korvaus osaksi sote-uudistusta ja sen tulevaa rahoitusmallia. Tämän hetkinen monikanavainen rahoitus ei anna yksiselitteistä kokonaiskuvaa palvelujärjestelmässä tehtävästä tutkimuksesta, sillä valtion erilliskorvausjärjestelmä on vain pieni osa kliinisen ja terveystieteellisen tutkimuksen kokonaisrahoitusta. Kokonaisarvioita nyt kunnilta saatavasta rahoituksesta tutkimukseen ja kehittämiseen ei ole, koska sitä on kompensoitu verorahoilla, maksuosuuksilla ja sairaanhoitopiirin budjetista.

Valtion tutkimusrahoitukseen on suunniteltu väliaikainen korotus EU:n palautumis- ja elpymisvälineestä (RRF) Suomen kestävän kasvun ohjelman mukaisesti. Tällä vahvistetaan palvelujärjestelmässä tehtävää tutkimusta, jolla parannetaan laatua ja kustannusvaikuttavuutta.

Hyvinvointialueen tutkimustoimintaan käyttämä omarahoitus yhdessä valtion tutkimusrahoituksen kanssa ovat tulevan hyvinvointialueen omista lähtökohdista ohjelmoitua rahoitusta. Tällä rahoituksella on nykytilaa vastaavalla tavalla erityinen merkitys perustai kynnysrahoituksena, joka mahdollistaa ulkoisen kilpaillun rahoituksen hakemisen ja ulkoisella rahoituksella toteutettujen hankkeiden tulosten edelleen kehittämisen ja juurruttamisen.

Kaisa Halinen, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Kliinisen tutkimuksen määrän, laadun ja vaikuttavuuden turvaamiseksi tulee tarkastella kliinisen lääketieteen tutkimuksen rahoituksen kokonaisuutta. Kliinisen lääketieteen tutkimuksen menot olivat Opetushallinnon tilastopalvelun mukaan korkeakouluissa, tutkimuslaitoksissa ja yliopistosairaaloissa vuonna 2020 yhteensä noin 115 miljoonaa euroa, josta yliopistoissa käytettiin noin 50 miljoonaa euroa ja yliopistollisissa keskussairaaloissa noin 53 miljoonaa euroa. Tieteen tila 2021 -aineistojen mukaan 13,7 prosenttia Suomen tieteellisistä julkaisuista oli kliinisten lääketieteiden julkaisuja. Määrä on hieman alle maailman keskiarvon ja jää kaikista verrokkimaistamme Kiinaa lukuun ottamatta. TOP-10 indeksin perusteella kliinisten lääketieteiden julkaisujen vaikuttavuus on kuitenkin yli maailman keskiarvon.

Sote-ratkaisun toimeenpanon turvaamiseksi tarvitaan lääketieteiden tutkimuksen lisäksi myös muiden tieteen- ja tutkimusalojen tutkimusta. Parlamentaarinen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan työryhmä esitti syksyllä 2021, että tutkimus- ja kehittämisrahoituksen nostamiseksi säädetään rahoituslaki sekä laaditaan lakisääteinen kehyskautta pidempi T&K-rahoituksen suunnitelma. Hallituksen keväällä 2020 hyväksymä kansallinen tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden tiekartta muodostaa toimenpidekokonaisuuden TKI-toimintaympäristön kehittämiseksi. Tiekartta luo suuntaviivat kestäväan kasvuun ja hyvinvointiin sekä T&K-toiminnan määrän ja kunnianhimon tason nostoon. Julkisen ja yksityisen T&K-panostusten nostamisen tavoite koskee myös kliinisten lääketieteiden, terveystieteiden ja sosiaalityön tutkimusta.

Riina Vuorento, opetusneuvos, opetus ja kulttuuriministeriö

Asuntorahaston korkotukivaltuuden nostaminen

Lausuma 8

Momentti 35.20.60

Eduskunta edellyttää, että Valtion asuntorahaston korkotukilainavaltuutta nostetaan siten, että hallitusohjelmassa asetettu tavoite valtion tukemasta asuntotuotannosta saadaan täytettyä.

Asuntotuotanto on säilynyt korkealla tasolla viimeisten vuosien aikana ja myös vuonna 2021 se pysyi koronapandemiasta huolimatta hyvällä tasolla. Vuonna 2021 asuntorahaston varoista tuettavaksi korkotukilainoiksi voitiin hyväksyä yhteensä enintään 1 800 miljoonaa euroa. Valtion tukeman kohtuuhintaisen asuntotuotannon määrä ja lainapäätökset ovat kasvaneet ja vuonna 2020 ARA-tuotanto ylitti 9200 asuntoa, joka oli noin 1400 asuntoa enemmän kuin vuoden 2019 ARA-tuotanto. Vuonna 2021 valtion tukema asuntotuotanto säilyi korkealla tasolla.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2021 talousarvioesityksen täydentämisestä

EK 53/2020 vp – HE 146/2020 vp – HE 227/2020 vp – VaVM 36/2020 vp

Lausuma 1

Maahanmuuttajien koulutuksen resurssit

Momentti 29.10.31

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa vuoden 2021 lisätalousarviossa huomioon maahanmuuttajakoulutuksen resurssitarpeet vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.

Luku- ja kirjoitustaidon koulutus siirtyi opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalle vuonna 2018. Osa toiminnasta järjestetään nykyisin osana aikuisten perusopetusta. Suurelta osin toimijoina ovat kuitenkin vapaan sivistystyön oppilaitokset. Luku- ja kirjoitustaidon koulutustehtävän siirtyessä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle vapaan sivistystyön lakia muutettiin niin, että kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutuksen valtionosuus on 100 prosenttia. Tämä mahdollisti maksuttoman luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen järjestämisen vapaan sivistystyön koulutuksena. Toimenpiteellä avattiin maksuton koulutusmahdollisuus muun muassa kotona lapsia hoitaville maahanmuuttajaäideille sekä muille maahanmuuttajille, jotka eivät ole työvoimahallinnon asiakkaita. Vapaan sivistystyön oppilaitosten mahdollisuudet vastata koulutustarpeisiin ovat kuitenkin riittämättömät erityisesti viime vuosien koulutustarpeen kasvun myötä.

Uudistuksen yhteydessä työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta siirretyllä noin 5 miljoonalla eurolla saadaan vapaan sivistystyön maahanmuuttajien koulutuksessa koulutettua noin 1700 henkilöä vuodessa.

Vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa vapaan sivistystyön maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksytylle koulutukselle lisättiin 2 500 000 euroa uusia suoritteita varten. Näin ollen tälle koulutukselle varattu määräraha vuoden 2021 talousarviossa oli yhteensä enintään 7 427 000 euroa.

Hallitus lisäsi julkisen talouden suunnitelmaan 2022–2023 5 miljoonaa euroa vapaan sivistystyön kotoutumissuunnitelmaan hyväksytylle koulutukselle. Päätöksen mukaan tämän koulutuksen rahoitus tulisi erottaa omaksi osakseen vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmässä. Tämän muutoksen edellyttämä lakimuutos vahvistettiin 5.11.2021 (912/2021). Laki tulee voimaan 1.1.2022. Vuoden 2022 talousarviossa vapaan sivistystyön kotoutumissuunnitelmaan hyväksytylle koulutukselle on varattu yhteensä 11,83 miljoonaa euroa.

Annika Bussman, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 2

Luonnontieteellisen keskusmuseon rahoituspohjan vahvistaminen

Momentti 29.40.20

Eduskunta edellyttää, että Luonnontieteellisen keskusmuseon rahoituspohjaa vahvistetaan siten, että museon toiminta saadaan kestävälle pohjalle ja se pystyy huolehtimaan tehtävistään pitkäjänteisesti.

Luonnontieteellinen keskusmuseo on otettu huomioon yhtenä Helsingin yliopiston valtakunnallisena tehtävänä. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtakunnallisiin tehtäviin osarahoitusta, jonka lisäksi yliopiston on pystyttävä myös omatoimisesti allokoimaan rahoitusta toimintayksiköilleen. Määrärahojen kohdentaminen kuuluu yliopiston taloudelliseen autonomiaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on joulukuussa 2020 allekirjoittanut Helsingin yliopiston kanssa sopimuksen vuosien 2021–2024 keskeisistä tavoitteista ja näihin perustuvista määrärahoista. Vuodesta 2021 alkaen Luonnontieteellisen keskusmuseon valtakunnallisen tehtävän perusteella Helsingin yliopistolle kohdennetaan 2,2 miljoonaa euroa vuodessa. Luonnontieteellisen keskusmuseon toimintaan on vuonna 2021 kohdennettu lisäksi eduskunnan osoittama 600 000 euron lisämääräraha ja opetus- ja kulttuuriministeriön erikseen päättämä 200 000 euron kertaluonteinen lisärahoitus toimintaedellytysten turvaamiseen. Vuonna 2022 Luonnontieteelliselle keskusmuseolle kohdennetaan eduskunnan osoittama 600 000 euron lisärahoitus.

Yliopistollisen koulutuksen ulkopuolisia kustannuksia Luonnontieteellisen keskuksimuseon on katettava enenevästi täydentävällä rahoituksella. Muilta hallinnonalojen annettavien velvoitteiden yhteydessä on huolehdittava myös vastaavasta lisärahoituksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa aktiivisesti yliopistojen taloudellisen aseman kehitystä ja pyrkii osaltaan turvaamaan toiminnan pitkäjänteiset kehittämisedellytykset.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Jorma Karhu, opetusneuvos opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 3

Liikenneturvallisuustoiminnan kehittäminen ja kestävä rahoituspohja

Momentti 31.20.51

Eduskunta edellyttää, että tieliikenteen turvallisuustoiminnan kehittämistarpeet selvitetään ja huolehditaan siitä, että liikenneturvallisuustyön rahoituspohja varmistetaan pitkäjänteisesti kestäväällä tavalla.

Liikenne- ja viestintäministeriössä on valmisteilla liikenneturvallisuusstrategia. Strategian taustalla on pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman kirjaus liikenneturvallisuudesta. Strategian tavoitteena on parantaa liikenneturvallisuutta kaikkien liikennemuotojen osalta. Tieliikenteen osalta tämä tavoite kytkeytyy erityisesti EU:n nollavisioon, jonka päämääränä on vähentää tieliikennekuolemien määrä nolnaan. Valmisteltava liikenneturvallisuusstrategia olisi pitkän aikavälin strategisen ohjauksen väline. Strategia laaditaan vuosille 2022–2026.

Strategiatyössä on selvitetty liikenteen turvallisuustoiminnan kehittämistarpeet ja tarkasteltu liikenneturvallisuustyön rahoituspohjaa. Strategialle ei ole erikseen osoitettu rahoitusta vaan toimenpiteet toteutetaan kunkin vastuutahon määrärahojen puitteissa. Suurin osa toimenpiteistä toteutetaan nykyisen toiminnan suuntaamisena ja määrärahalisäyksiä vaativien toimenpiteiden osalta päätetään erikseen normaalissa valtionalouden suunnittelussa. Toimenpiteiden rahoitus perustuu myös muiden hankkeiden, kuten valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman, puitteissa laadittuihin rahoitussuunnitelmiin ja -ohjelmiin. Lisäksi rahoitusta voidaan hakea esimerkiksi EU:sta pilotointi- ja kehityshankkeisiin. Tavoitteena on, että liikenneturvallisuusstrategia valmistuu vuoden 2022 alkupuolella.

Ennaltaehkäisevä liikenneturvallisuustyö on rahoitettu vuodesta 2017 lähtien vakuutusyhtiöiltä kerättävällä liikenneturvallisuusmaksulla, joka perustuu liikenneturvallisuusmaksusta annettuun lakiin (471/2016). Vakuutusmaksutulosta ohjataan yhden prosentin määräraha tieliikenteen turvallisuuden edistämiseen mm. Liikenneturvalle,

Liikennevakuutuskeskuksen yhteydessä toimivalle Onnettomuustietoinstituutille (OTI) sekä Ahvenanmaan maakunnan liikenneturvallisuustyöhön. Liikenneturvallisuusmaksun tuoton on todettu olevan vähemmän kuin liikenneturvallisuusmaksusta annettua lakia säädettäessä odotettiin. Sosiaali- ja terveysministeriössä vuonna 2021 aloitetun hankkeen tavoitteena on muuttaa liikenneturvallisuusmaksusta annettua lakia (471/2016) siten, että liikenneturvallisuusmaksun määrä nostettaisiin vastaamaan liikenneturvallisuustyöhön käytettävän rahoituksen tarvetta.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maija Ahokas, yksikön johtaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Lausuma 4

Mielenterveyden hoitovelka

Momentti 33.60.39

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin mielen-terveyden hoitovelan kiinni kuromiseksi. Tämä edellyttää mielenterveys- palveluiden saatavuuden parantamista ja hoitoon pääsyn nopeuttamista. Lisäksi eduskunta edellyttää, että hallitus sisällyttää tarvittaessa lisä- määrärahan mielenterveyspalveluiden kehittämiseen vuoden 2021 lisätalousarvioihin.

Valmistelu perusterveydenhuollon hoitoon pääsyn tiukentamiseksi 7 päivään on käyn- nissä. Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2023–2026 on varattu hoitotakuun tiu- kentamiseen 95 miljoonaa euroa vuodelle 2023, 110 miljoonaa euroa vuodelle 2024 ja 130 miljoonaa euroa vuodesta 2025 alkaen. Perusterveydenhuollon hoitoon pääsy kos- kisi kaikkien, sekä fyysisten että psyykkisten, terveysongelmien hoitoa. Seitsemän päi- vän hoitotakuulla tarkoitetaan pääsyä hoidon tarpeen arvion jälkeen terveydenhuollon ammattihenkilön vastaanotolle.

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa parannetaan vuosina 2020–2023 kaikkien alueiden hankkeissa psykososiaalisten menetelmien saatavuutta perusterveyden- huollossa ja opiskeluhuollossa. Vuoden 2020 talousarviossa osoitettiin 10 miljoonaa euroa, vuoden 2021 talousarviossa 20 miljoonaa euroa ja vuoden 2022 talousarviossa 30 miljoonaa euroa kansalliseen poikkihallinnolliseen mielenterveysstrategian toteuttamiseen. Tule- vaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa on osoitettu psykososiaalisten hoitojen saatavuuden parantamiseen 5 miljoonaa euroa vuonna 2020, 14 miljoonaa euroa vuonna 2021 ja 24 miljoonaa euroa vuonna 2022. Vuodesta 2023 lähtien Julkisen talouden suunni- telmassa vuosille 2022–2025 on varattu 18 miljoonan euron lisäys hyvinvointialueiden ja

HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitukseen mielenterveysstrategian mukaiseen hoitoon pääsyn nopeuttamisen ja palvelujen oikea-aikaisuuden ja laadun toteuttamiseen. Hallitusohjelmaan sisältyy myös mielenterveys- ja päihdepalvelujen lainsäädännön uudistaminen palvelujärjestelmän vahvistamiseksi. Sen valmistelu on meneillään.

Vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa myönnettiin 16 miljoonaa euroa mielenterveyspalvelujen saatavuuden parantamiseen ja 23 miljoonaa euroa päihdeongelmaisten hoitoon ja kuntoutukseen pääsyn parantamiseen. Rahoituksesta osa ohjattiin Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaan käytettäväksi näihin tarkoituksiin hyvinvointialueiden hankkeissa ja 10 miljoonaa euroa osoitettiin Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaan yhteistyöalueiden erillishankkeisiin. Niiden tarkoituksena on tukea hyvinvointialueiden mielenterveyspalvelujen kehittämistyötä vahvistamalla yhteistyöalueilla tehtävää alueellista kehittämistä ja koordinaatiota. Lisäksi sanotussa lisätalousarviossa osoitettiin 20 miljoonaa euroa Suomen kestävä kasvun ohjelmaan sisältyvän pilari 4:n investointi 1:n toimeenpanoon. Investoinnilla edistetään hoitotakuun toteuttamista mielenterveyspalvelut mukaan lukien sekä puretaan koronavirustilanteen aiheuttamaa hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa.

Helena Vorma, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2021 lisätalousarvioksi

HE 17/2021 vp – EK 11/2021 vp

Lausuma 1

Momentti 29.80.01

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle pikaisesti tapahtumatakuuta koskevan esityksen.

Hallitus antoi tapahtumatakuuta koskevan esityksen osana yritysten määräaikaista kustannustukea, joka koski 1.6.–31.12.2021 väliselle ajalle suunniteltuja tapahtumia. Toteutettu tapahtumatakuu perustui joustavoitettuihin valtiontukisääntöihin, jotka ovat nykyisellään voimassa 30.6.2022 asti. Valtioneuvoston koronaryhmä on linjannut tiedotteessaan 14.1.2022, että selvitetään mahdollisuus koko kesän kestäväälle tapahtumatakuulle, ei pelkästään kesäkuun loppuun. Asiaa koskeva EU:n valtiontukisääntöjen vaihtoehtojen selvitys on valmisteilla työ- ja elinkeinoministeriön valtiontukiyksikössä.

Mikko Huuskonen, teollisuusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Lausuma 2

Momentti 29.80.01

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla parannetaan tekijänoikeuskorvaukseen oikeutettujen työttömien tekijöiden ja taiteilijoiden asemaa työttömyysetuuden sovittelussa ja oikeutta työttömyyskorvaukseen.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö selvitti mahdollisuutta parantaa tekijänoikeuskorvaukseen oikeutettujen työttömien tekijöiden ja taiteilijoiden asemaa. Tekijänoikeuskorvauksia ei huomioida työttömyyspäivärahan perusteena olevan palkan määrittelyssä, mutta tästä huolimatta tekijänoikeuskorvaukset huomioidaan tulona työttömyysetuuden sovittelussa silloin kun tekijänoikeuskorvaukset katsotaan ansiotuloksi. Tekijänoikeuskorvaukseen oikeutettujen työttömien tekijöiden ja taiteilijoiden asemaa olisi mahdollista parantaa siten, että tekijänoikeuskorvaukset vapautettaisiin sovittelusta.

Hallitus neuvotteli tekijänoikeuskorvaukseen oikeutettujen työttömien tekijöiden ja taiteilijoiden aseman parantamisesta valtion vuoden 2022 talousarvioneuvottelujen yhteydessä, mutta ehdotus ei edennyt.

Minna Liuttu, finanssineuvos, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2021 toisen lisätalousarvioesityksen (HE 68/2021 vp) täydentämisestä HE 83/2021 vp – EK 17/2021 vp

Lausuma

Momentti 29.80.01

Eduskunta edellyttää, että taiteen ja kulttuurin alan ammattilaisille kohdennettujen koronaturvien myöntämisessä huolehditaan siitä, että väliin-putoajaryhmiä ei pääse syntymään ja että päätöksenteossa pyritään ottamaan huomioon myös ne tahot, jotka eivät ole aikaisemmin päässeet tuen piiriin.

Taiteen edistämiskeskus (Taike) laajensi korona-apurahojen ja -avustusten hakukelpoisia kohderyhmiä merkittävästi laajemmaksi kuin viraston normaali asiakaskunta on käsitellessään vuoden 2021 toisen lisätalousarvion koronamäärärahoihin kohdistuvia hakemuksia. Yksityishenkilöiden korona-apurahoja ja yksinyrittäjien korona-avustusta saivat hakea

myös ”kulttuurin ja luovien alojen ammattilaiset” ja ”luovien alojen ekosysteemissä toimivat teknisen tai tuotannollisen alan yrittäjät”. Hakemusten kokonaisarvioinnissa otettiin huomioon luovan sektorin eri alojen hakupaine, erilaiset taiteen ja kulttuurin alagenret, alueellisuus sekä se, oliko hakija saanut tukea edellisillä korona-apurahakierroksilla. Luovan sektorin laajan tulkinnan mukaan myönteisiä päätöksiä sai suuri joukko erilaisia taiteen ja kulttuurin tuotantoketjuun kuuluvia ammattilaisia ja yrittäjiä kuten näyttämötekniikkaan, ohjelmapalveluihin, ääniteknologiaan, taiteen tuottajaportaisiin ja muihin luovan alan ekosysteemin mukaisiin ammattiryhmiin kuuluvia hakijoita. Hakemuksia oli käsittelyssä yhteensä 6570, joista myönteisen päätöksen sai 5761 hakijaa eli 87,7 prosenttia. Kielteisen päätöksen saivat hakijat, jotka eivät täyttäneet hakuilmoituksen mukaisia ehtoja.

Katri Santtila, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 talousarvioesityksen (HE 146/2021 vp) täydentämisestä

HE 216/2021 vp – EK 48/2021 vp

Lausuma 1

Momentti 29.10.31

Eduskunta edellyttää, että maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen sekä kotoutumisajan päättymisen jälkeen tarvittavaan kielitaito- ym. koulutukseen osoitetaan riittävät resurssit vuosia 2023–2026 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa.

Osana Ukrainasta pakenevien ihmisten auttamista koskevaa määrärahakokonaisuutta vuosia 2023–2026 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa on vapaan sivistystyön kotoutumisajalla olevien kotoutumiskoulutukseen lisätty 5 miljoonaa euroa vuodelle 2023, 4 milj. euroa vuodelle 2024 ja 3 miljoonaa euroa vuodelle 2025. Kotoutumisajan päättymisen jälkeen tilanne on ennallaan eli maahanmuuttajilla, joilla kotoutumisaika on päättynyt, ei ole vapaassa sivistystyössä mahdollisuutta maksuttomaan kotoutumiskoulutukseen.

Annika Bussman, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 2

Momentti 29.80.41

Eduskunta edellyttää, että yksityisen kopioinnin hyvitykseen osoitetaan vuosia 2023—2026 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa vähintään 11 miljoonan euron vuotuinen määräraha.

Vuosia 2023–2026 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa on otettu huomioon yksityisen kopiointiin hyvityksen tason säilyttäminen 11 miljoonan euron tasossa.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 3

Momentti 29.80.41

Eduskunta edellyttää, että lainauskorvausmäärärahan tasoa korotetaan vastaamaan pohjoismaista korvaustasoa ja että e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainaaminen saatetaan mahdollisimman pian lainauskorvauksen piiriin e-aineistojen kaupallisen markkinan toimintaa vaarantamatta.

Lausuma 3 on valtion vuoden 2022 talousarvion hyväksymisen jälkeen saatettu opetus- ja kulttuuriministeriön tietoon.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 4

Pääloukka 30

Eduskunta edellyttää, että maatalouden kannattavuutta parantavia toimia vauhditetaan aktiivisesti vuonna 2022, jotta tuotannon jatkuvuus ja ravinnon tuotannon huoltovarmuus sekä taloudellinen investointikyky myös tarvittaviin ilmastotoimiin voidaan turvata.

Vuosiksi 2023–2027 uudistuva EU:n yhteinen maatalouspolitiikka muodostaa keskeisen välinekokonaisuuden ruuantuotannon ja sen kannattavuuden turvaamiselle. Suomen kansallinen CAP-suunnitelmaesitys 2023–2027 on valmisteltu pitkäaikaisen ja laajan sidosryhmä- ja asiantuntijatyön pohjalta, ja esitys on toimitettu Euroopan komissiolle joulukuussa 2021. Komissio käsittelee ja hyväksyy suunnitelman vuonna 2022. Suomen esityksessä korostuu erityisesti ruuantuotannon turvaaminen pohjoisen maatalouden erityisolissa siten, että kestävyuden eri näkökulmat otetaan mahdollisimman johdonmukaisesti ja tasapainoisesti tulevana vuosina huomioon.

Laki elintarvikemarkkinalain muuttamisesta (116/2021) annettiin 29.1.2021 ja laki tuli voimaan 1.11.2021. Lailla toteutetaan hallitusohjelman tavoitetta parantaa viljelijöiden asemaa ruokaketjussa ja edistää ruokaketjun sisäistä vuoropuhelua. Muutoksilla voimassa olleeseen lakiin lisättiin huhtikuussa 2019 hyväksytyt EU-direktiivin

(kauppatapadirektiivin) edellyttämät hyvän kauppatavan vastaiset kiellot ja seuraamukset niiden rikkomisesta. Uudistettu laki parantaa elintarvikemarkkinoiden toimivuutta luomalla kaupankäyntiin selkeät pelisäännöt ja tasapainottamalla ruokajärjestelmän neuvotteluasemia.

Maatalouden heikentyneen kannattavuus- ja maksuvalmiustilanteen perusteella on valtiontakauksista maatalojen maksuvalmiuslainoille annetun lain (232/2019) mukaiset valtiontakaukset päätetty ottaa käyttöön vuoden 2022 alusta lähtien. Tavoitteena on turvata maatalouden toimintaedellytykset ja parantaa tilojen maksuvalmiutta tilanteessa, jossa maatalouden toimintaympäristön muutokset tai poikkeukselliset sääolot ovat ajaneet maatalousyrityksiä tilapäisiin taloudellisiin ongelmiin.

Maatalouden kannattavuuden edistämiseksi toimii hallitusohjelman mukaisesti myös Yhteinen Ruokapöytä -keskustelufoorumi, jonka jäseniä ovat ruokajärjestelmän kaikkien toimijoiden edustajat. Tässä yhteistyöfoorumissa on nostettu esiin koko ruokajärjestelmää koskevia haasteita ja etsitään niihin yhteisymmärryksessä ratkaisumalleja ja -vaihtoehtoja.

Maataloustuotannon kilpailukykyä voidaan parantaa monin tavoin ja myös ruuantuotannon perustan eli peltojen on oltava tuottokyvyltään ja viljelykelpoisuudeltaan nykyaikaiseen tuotantoon soveltuvia. Valmistelussa olevan peltorakenteen kehittämisohjelman lähtökohdiana on ollut vuorineuvos Karhisen selvitys, jossa esitettiin, että maatalouden 500 miljoonan euron kannattavuusvajeesta voidaan kirä kiinni jopa 170 miljoonaa euroa pelkästään peltojen kiinteistörakennetta parantamalla. Syntynyt säästö on lähes kokonaan vähentynyt traktori- ja muuta konetyötä.

Martti Patjas, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Lausuma 5

Momentti 30.20.01

Eduskunta edellyttää, että elintarvikeketjun rikollisuuden torjuntaan ja etämyynnin valvontaan Ruokavirastossa osoitetaan riittävät resurssit, jotta voidaan suojata laillisesti toimivia yrityksiä epäterveeltä kilpailulta sekä kuluttajia terveysvaaroilta ja harhaanjohtamiselta.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että elintarvikeketjun rikollisuuden torjuntaan ja etämyynnin valvontaan Ruokavirastossa on käytettävissä riittävä rahoitus. Vuoden 2021 neljännessä lisätalousarviossa osoitettiin Ruokaviraston toimintamomentille (30.20.01) edellä mainittuihin tarkoituksiin yhteensä 0,650 miljoonan euron rahoitus, joka on käytettävissä vuoden 2022 loppuun saakka. Ruokavirastolle osoitetaan vuosia 2023–2026 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa kyseisiin käyttötarkoituksiin eli

elintarvikeketjun rikollisuuden torjuntaan (0,375 miljoonaa euroa/vuosi) ja etämyynnin valvontaan (0,225 miljoonaa euroa/vuosi) pysyvänä yhteensä 0,6 miljoonaa euroa vuodesta 2023 alkaen.

Marjatta Koskinen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Lausuma 6

Momentti 31.01.02

Eduskunta edellyttää, että Kyberturvallisuuskeskuksen rahoituspohjaa vahvistetaan siten, että se pystyy huolehtimaan tehtävistään, kyberturvallisuuden kehittämisohjelman toteuttamisesta sekä varautumaan riittävästi kyberturvallisuusympäristöön liittyviin vaatimuksiin ja uhkiin.

Suomi on tunnettu korkeasta kyberturvallisuusosaamisestaan. Kaiken Suomesta löytyvän kyberturvallisuusosaamisen valjastaminen käyttöön on tärkeää, jotta nopeasti kehittyvässä digitaalisessa toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja haasteisiin kyetään vastaamaan ja luomaan samalla edellytykset suomalaisyritysten pääsulle kyberturvallisuuden eurooppalaisille markkinoille.

Kyberturvallisuuskeskuksen rahoitusta on tällä hallituskaudella vahvistettu pysyvästi yhteensä noin 3,6 miljoonalla eurolla. Vuodelle 2021 ja 2022 liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle osoitettiin Suomen kestävän kasvun ohjelman myötä yhteensä 3 milj. euroa kyberturvallisuuden tutkimusinvestointiin ja 2 milj. euroa kyberturvallisuuden harjoitustoimintaan. Toimintojen rahoitus jatkuu myös vuosina 2023–2025 yhteensä 5 milj. eurolla. Vuoden 2022 täydentävässä talousarviossa kansallisen koordinoitikeskuksen toiminnan rahoitukseen esitettiin ja osoitettiin 750 000 euroa.

Suomen kyberturvallisuusstrategian mukaisesti kehittämisohjelma ulottuu yli hallituskausien ja se sisältää kyberturvallisuuden kehittämisen lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteita ja painopistealueita.

Kyberturvallisuuden kehittämisohjelman kanssa annettiin myös valtioneuvoston periaatepäätös tietoturvan ja tietosuojan parantamiseksi yhteiskunnan kriittisillä toimialoilla (TITUKRI). Tarkoituksena on kasvattaa viranomaisten osaamista, kyvykkyyksiä ja resursointia. TITUKRI-periaatepäätöksessä esitettyjen toimenpiteiden toimeenpanemiseksi osoitettiin Liikenne- ja viestintävirastolle 1,6 miljoonan euron lisärahoitus. Liikenne- ja viestintäministeriö jatkaa työtä Kyberturvallisuuskeskuksen rahoituspohjan vahvistamiseksi ja huomioi määräraharapheet tulevissa JTS- ja talousarvioehdotuksissaan.

Maija Ahokas, yksikön johtaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Lausuma 7

Momentti 33.03.04

Eduskunta edellyttää, että laaturekisteritoiminnan käynnistämiseen tarvittava pysyvä rahoitus otetaan huomioon keväällä 2022 laadittavassa julkisen talouden suunnitelmassa.

Vuosia 2023–2026 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa on otettu huomioon laaturekisteritoimintaan 1,4 miljoonan euron pysyvä rahoitus osana Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamäärärahaa.

Niina Kiviaho, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö.

Lausuma 8

Momentti 35.20.31

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle syksyyn 2022 mennessä esityksen, jossa asumisneuvonta vakinaistetaan ja säädetään lakisääteiseksi toiminnaksi, ja muutos tulee voimaan vuonna 2023.

Asumisneuvonnan kehittämiseen on varattu määräraha ja ministeriössä on käynnistetty lakiehdotuksen valmistelu. Tavoitteena on saada lainsäädäntöä ja asumisneuvonnan toimintaa koskevat muutokset voimaan vuoden 2023 aikana.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

5 Tarkastusvaliokunta

Harmaa talous

EK 42/2010 vp – M 8/2010 vp – TrVM 9/2010 vp

4. Tilaajavastuulain kokonaisarviointi

Eduskunta edellyttää hallituksen ottavan tilaajavastuulain kokonaisarvioinnin ja uudistuksen kohteeksi. Lain kehittämistarpeita on eriteltävä käytännössä saatujen kokemusten pohjalta ja laille asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Tilaajavastuulain muutostarpeiden selvittäminen aloitettiin osana Sanna Marinin hallitusohjelman harmaan talouden liitteen 4 hanketta koskien yleisöjulkisuuden lisäämistä. Erikseen tulee selvitettäväksi se, miten tilaajavastuulain veloitteiden täyttäminen ja yleisöjulkisuuden lisääminen voitaisiin toteuttaa mahdollisimman kustannustehokkaasti harmaan talouden torjumiseksi YTJ-järjestelmän kautta saatavilla tiedoilla. Valtioneuvosto hyväksyi 11.6.2020 harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian ja toimenpideohjelman vuosille 2020–2023. Hanke on yksi toimenpideohjelman hankkeista. Tämä selvitystyö on käynnistynyt syksyllä 2020. Keväällä 2022 käynnistettävällä selvityksellä saadaan lisätietoa tukemaan tilaajavastuulain kehittämistarpeista tehtävää arviointia.

Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

23. Veronkiertämisen luonteisen verosuunnittelun ehkäiseminen lainsäädännössä

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan lainsäädäntöä valmisteltaessa siitä, ettei lainsäädäntö mahdollista veronkiertämisen luonteista verosuunnittelua.

Vuonna 2016 Euroopan unionissa hyväksyttiin veronkiertämisen estämistä koskeva direktiivi (EU) 2016/1164, jota laajennettiin vuonna 2017 hyväksytyllä muutosdirektiivillä (EU) 2017/952. Verolainsäädäntöä on muutettu ja täydennetty direktiivin perusteella. Vuonna 2021 saatettiin vuoden 2022 alusta lukien voimaan veronkiertodirektiivin edellyttämä niin sanottuja käänteisiä hybridejä koskeva lainsäädäntö. Tämän jälkeen veronkiertodirektiivi on pantu kokonaisuudessaan täytäntöön.

OECD:ssä on lokakuussa 2021 hyväksytyt säännöt uudesta digitaalisen talouden edellyttämästä kansainvälisen verotuksen järjestelmästä. Euroopan komissio on antanut 22.12.2021 direktiiviehdotuksen, jolla pannaan täytäntöön kansainvälisiä konserneja koskeva vähimmäisverojärjestelmä. Samana päivänä komissio antoi direktiiviehdotuksen, jolla on tarkoitus estää kuoriyhtiöiden käyttämistä verosuunnittelun välineenä.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa on useita toimenpiteitä, jotka toteuttamalla hallitus huolehtii siitä, että verolainsäädäntö ei mahdollista veronkiertämisen luonteista verosuunnittelua. Esimerkiksi korkorajoitussäännöksen tasevapautussäännökseen säädettiin rajoituksia vuoden 2022 alusta. Muutoksen tarkoitus on estää verotettavan tulon siirtämistä ulkomaille korkovähennyksen avulla. Asiaan kiinnitetään huomiota jatkuvasti hallitusohjelman ja EU-lainsäädännön mukaisesti.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Jari Salokoski, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

24. Voimavarojen kohdentaminen merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan

Eduskunta edellyttää hallitukselta voimavarojen kohdentamista merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan. Huomiota on kiinnitettävä myös lainsäädäntöön, joka kasvattaa riskiä harmaan talouden laajenemisesta. Jälkiseurannan tulosten perusteella on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntakeinojen kehittämiseksi.

Valtioneuvosto antoi 11.6.2020 periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi vuosille 2020–2023. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman 10.12.2019 mukaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelman toteuttamiseen on varattu vaalikauden aikana yhteensä 20 miljoo-
nan euron lisärahoitus.

Toimenpideohjelmassa on 23 hanketta ja näiden alla alahankkeita. Toimenpideohjelmaa on valmistumisen jälkeen myös täydennetty uusilla hankkeilla. Hankkeiden raportointi on toteutettu kolmesti vuodessa 4/2021, 8/2021 ja 11/2021. Viimeisen hankeraportoinnin mukaan kahdeksan hanketta tai alahanketta on valmistunut. Lisäksi hankkeista tai alahankkeista viiden on arvioitu olevan 90 prosenttisesti valmiina, yhden on arvioitu olevan 80 prosenttisesti valmiina ja neljän hankkeen olevan 70 prosenttisen valmiina.

Sisäministeriön asettama talousrikostorjunnan toimeenpanoryhmä seuraa ja raportoi toimenpideohjelman 2020–2023 etenemistä työ- ja elinkeinoministeriön asettamalle harmaan talouden torjunnan ohjausryhmälle. Toimeenpanoryhmä tekee tarvittaessa esityksiä myös uusista hankkeista. Ohjausryhmä tekee päätökset toimeenpanoryhmän esittämistä uusista hankkeista ja samassa yhteydessä päätetään määrärahaehdotuksen tekemisestä hankkeiden toteuttamiseen.

Juha Tuovinen, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Ohjaus, valvonta ja raportointi

EK 26/2015 vp – K 9/2015 vp, K 15/2015 vp – TrVM 5/2015 vp

Hallituksen vuosikertomuksen kehittäminen

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus edelleen kehittää vuosikertomusta ottaen huomioon mietinnössä aiempina esitetyt näkökohdat. Vuosikertomukseen sisältyvän aineiston tulee olla aiempaa lukijaystävällisempää ja informatiivisempää sekä sisältää analysoitua tietoa toiminnan ja toimintamuutosten tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta, erityisesti yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Vuosikertomuksesta tulee muodostua toimiva osa valtionhallinnon ja hallituksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmää, mikä edellyttää muun muassa tavoitteiden asettamisen selkeyttämistä budjettia laadittaessa.

”Hallituksen vuosikertomusta koskeva lakitasoinen sääntely tuli voimaan vuonna 2014 ja asetuskentäsoista sääntelyä on muutettu vuonna 2016 niin, että valtion talousarviolainsäädäntö kattaa vuosikertomuksen sisällön kokonaisuutena. Muutosten tavoitteena on ollut se, että ministeriöiden tuloksellisuuden pääpaino on yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa ja vaikuttavuuden kehityksessä.

Hallituksen vuosikertomuksen sisältöä on kehitetty tavoitteen mukaisesti vuodesta 2016 alkaen. Pyrkimys on esittää ja analysoida yhä selkeämmin yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista ja toiminnan tuloksellisuutta. Hallinnonalojen raportointia on yhdenmukaistettu ohjeistuksella ja tavoitteiden toteutumisen osoittamisessa pyritään käyttämään entistä enemmän mitattavaa, indikaattoreihin perustuvaa tietoa. Vuosikertomuksen informatiivisuutta ja luettavuutta on parannettu vuosittain esimerkiksi lisäämällä havainnollistavia taulukoita ja kaavioita sekä sisällyttämällä kertomukseen linkityksiä verkkosivuille.

Vuosikertomusprosessissa raportoidaan valtion talousarvioesityksessä asetetuista tavoitteista, joita ei vuosikertomusprosessissa enää voida muuttaa. Talousarvioon otettujen tavoitteiden muuttaminen vaikuttaa viiveellä. Valtiovarainministeriö on huhtikuussa 2020 uusinnut määräyksen toiminta- ja taloussuunnittelusta, julkisen talouden suunnitelman valmisteluun liittyvien kehys- ja muiden ehdotusten sekä valtion talousarvioehdotusten laadinnasta (VN/4842/2020). Määräyksen uudistamisessa on huomioitu myös tavoitteiden asettamisen kehittäminen.”

Peter Westersträhle, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

ICT-hankkeiden tuottavuushyödyt

EK 37/2014 vp – K 12/2014 vp, K 16/2014 vp – TrVM 7/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi merkittävien ICT-hankkeiden tuloksia, kustannuksia ja tuottavuushyötyjä osana hankesalkun seuranta ja raportoi tuloksista eduskunnalle.

Valtiovarainministeriö jatkoi vuonna 2021 julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin (906/2019) ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen (1301/2019) perustuvan lausuntomenettelyn toteutusta valtionhallinnon toiminnallisesti ja taloudellisesti merkittävien ICT-palveluja tai tietovarantoja koskevien hankkeiden arvioimiseksi. Valtiovarainministeriö antoi tiedonhallintalain nojalla vuonna 2021 yhteensä 34 lausuntoa erilaisista kehittämishankkeista tai investoinneista. Vuonna 2020 käyttöön otettu kehys- ja talousarviovalmistelun aikatauluihin sidottu lausuntomenettely on tuonut aiempaa useamman kehittämishankkeen yhteisen arvioinnin piiriin ja luonut näiltä osin paremmat edellytykset myös arvioida yhdenmukaisella tavalla kehittämisestä saatavia hyötyjä. Lausunnoissa valtiovarainministeriö on nostanut esiin hyötyjen arviointiin sekä niiden realisoitumisen edellyttämiin toimenpiteisiin ja toteutumisen seurantaan liittyviä täydennystarpeita.

Tilannekuvaa valtionhallinnon merkittävistä tieto- ja viestintäteknikan hyödyntämistä sisältävistä hankkeista ylläpidetään Digi- ja väestötietoviraston tarjoamassa Hankesalkkupalvelussa. Hankesalkkupalvelussa on tällä hetkellä noin 470 yli 1 miljoonan euron hanketta, joista 11 prosentissa on arvioitu taloudellista hyöty potentiaalia. Hankkeiden yhteenlaskettu kumulatiivisen hyöty potentiaalini arvioidaan olevan noin 2,1 miljardia euroa vuoteen 2026 mennessä.

Hankesalkkupalvelussa raportoiduista hankkeiden tavoitelluista taloudellisista hyödyistä ei ole muodostettavissa kattavaa kuvaa valtionhallinnon ICT-kehittämisen hyöty potentiaalista. Valtiovarainministeriö on tunnistanut hankesalkkuinformaation

hyödyntämisen kehittämistarpeita ja vuonna 2021 on toteutettu seuraavia toimenpiteitä. Hankesalkkupalvelun tiedot siirrettiin tavoitteen mukaisesti osaksi Valtiokonttorin valtioneuvostolle tuottamia raportointi- ja analysointipalveluja. Siirron jälkeen valtiovarainministeriö toteutti yhteistyössä Valtiokonttorin kanssa ministeriöille kokeilukäyttöön uuden dynaamisen raportin hankeinformaatiosta tiedon hyödyntämismahdollisuuksien parantamiseksi. Hankesalkkupalvelua tuottava Digi- ja väestötietovirasto kehitti virastolle tulosopimuksessa asetetun tulostavoitteen mukaisesti palvelun käyttöohjeita hanketiedon laadun parantamiseksi. Arviointi palvelun käytöstä valtionhallinnossa siirtyi toteutettavaksi vuodelle 2022. Valtiovarainministeriö ohjaa Digi- ja väestötietovirastoa jatkokehittämään Hankesalkkupalvelun käyttöohjeita ja toteuttamaan palvelun toiminnallisuuksiin ja tiedonhallintaan liittyviä kehitystoimia vuoden 2022 aikana. Valtiovarainministeriö on päivittänyt alkuvuonna 2022 ohjeen yhteisistä periaatteista valtionhallinnon merkittävien ICT:n hyödyntämistä sisältävien hankkeiden raportoinnista⁶ ja kehittää hankeinformaation hyödyntämistä muun muassa Digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon kehittämisen ministerityöryhmän tarpeet huomioiden.

Lisäksi valtiovarainministeriö on valtion ICT-menojen seurannan tueksi kehittänyt yhteistyössä Valtiokonttorin kanssa tutkiahallinto.fi-palveluun valmisraportin, joka mahdollistaa muun muassa hallinnonaloittaisen ICT-menojen ja niiden kehittymisen tarkastelun.

Jenni Taskinen, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Nuorten syrjäytyminen

EK 12/2014 vp – M 3/2014 vp – TrVM 1/2014 vp

Painopiste ennalta ehkäisevään toimintaan

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus sosiaali- ja terveystalouden uudistuksessaan siirtää painopisteen korjaavasta toiminnasta ennalta ehkäisevään toimintaan ja puuttuu lasten, nuorten ja perheiden ongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Käytettävissä olevien voimavarojen uudelleen suuntaaminen on sekä inhimillisesti että julkisen talouden kestävyyskannalta välttämätöntä. Olemassa olevien hyvien käytäntöjen levittäminen, jalostaminen ja uusien kokeileminen tulee toteuttaa suunnitelmallisesti uudistuksen yhteydessä.

6 <https://vm.fi/hankesalkku>

”Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa toimeenpannaan Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelman yhteydessä. Tärkeänä kehittämisen painopisteenä ovat perhekeskukset ja varhainen tuki arjessa. Lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen tukipalveluja sekä varhaisen tuen ja hoidon saatavuutta myös varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteydessä vahvistetaan.”

Elina Palola, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyötä kehitetään. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimushankkeena toteutetaan nykytilan kartoitus varhaiskasvatuksen palveluohjauksesta sekä varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyökäytännöistä. Selvityksen tulokset valmistuvat kevättalvella 2022. Opetushallitus valmistelee yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa opasmateriaalia varhaiskasvatuksesta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille.

Jari Rutanen, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

Apua suurimmassa syrjäytymisvaarassa oleville

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joiden avulla ensiksi suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevat mielenterveys- ja päihde-ongelmista kärsivät henkilöt saavat tarvitsemansa avun.

”Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen saatavuutta ja laatua kehitetään Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa, jonka yhteydessä toimeenpannaan myös Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa sekä mielenterveysstrategian linjauksia. Painopisteen siirtäminen korjaavasta toiminnasta ennalta ehkäisevään toimintaan sekä lasten, nuorten ja perheiden tukeminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ovat ohjelman keskeisiä tavoitteita. Mielenterveyteen suunnattujen voimavarojen ja henkilöstön mielenterveysosaamisen lisääminen erityisesti perusterveydenhuollossa ja sosiaalihuollossa on olennaisen tärkeää. Tavoitteena on myös varmistaa, että opiskeluhuollon psykologeilla ja kuraattoreilla sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimijoilla on käytössään yhteiset mielenterveyden edistämisen ja varhaisen tuen toimintatavat. Erilaisia menetelmiä on kehitetty ja testattu kouluympäristöissä, ja niitä levitetään kouluihin, oppilaitoksiin, perhekeskuksiin ja muihin sote-palvelupisteisiin.

Myös nuorisotakuun osana on kehitetty toimintoja ja palveluja, jotta erityisesti nuorten psykososiaalisen tuen tarpeisiin voitaisiin vastata nykyistä nopeammin ja paremmin.

Elina Palola, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Tietosuoja ja salassapitoasiat sekä moniammatillisen yhteistyön esteiden poistaminen

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lasten, nuorten ja perheiden palveluja koskevissa tietosuoja- ja salassapitoasioissa. Valmistelu on määrättävä yhdelle ministeriölle. Ministeriölle tulee antaa toimintaedellytykset ja toimivalta koota ja yhtenäistää viranomaisten tietosuoja- ja salassapitosäännökset mainittuja palveluja koskien. Ministeriön tulee ryhtyä tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin sähköisen asiakirjahallinnon ja moniammatillisen yhteistyön esteiden poistamiseksi nuorten syrjäytyneen ehkäisyssä ja syrjäytyneiden nuorten auttamisessa.

Tiedonhallintaa ja tietosuojaa koskevat säädösmuutokset edellyttävät usean eri ministeriön hallinnonalaan tehtäviä lainsäädäntömuutoksia, jotka tulisi yhdessä suunnitella ja valmistella. Yksi yhteinen tilannekuva -malli voisi olla yksi käytännön työvälineistä, mutta se edellyttäisi eri ministeriöiden tietosuojasääntelyn yhtenäistämistä. Sosiaalihuollon asiakasasiakirjalakiin on luotu vuonna 2015 säädökset moniammatillisesta yhteistyöstä, ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on julkaissut moniammatillisen yhteistyön tueksi Luo luottamusta, Suojele lasta -verkkokoulun. Opas sisältää ohjeistusta lainsäädännöstä ja tietosuojasta. Ohjeistuksen kehittämis- ja levittämistyö jatkuu, kuten myös siihen liittyvät esimiesvalmennukset.

Elina Palola, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Tiedonkulku

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus edellä kannanottokohtaan neljä pohjautuen varmentaa tiedonkulun ja yhtenäiset tietosuoja- ja salassapitokäytännöt viranomaisyhteistyössä määräyksin, ohjein ja koulutuksella. Lainsäädännössä, käytännön esimiestyössä ja johtamisessa on korostettava viranomaisen velvollisuutta ottaa vastuu lapsen ja nuoren ongelmista ja etsiä niihin ratkaisuja yhteistyössä perheen ja muiden toimijoiden kanssa. Puuttumisessa tulee lähtökohtana olla aina lapsen etu ja lapsen oikeus tulla autetuksi, eikä vastuullisen toiminnan esteenä tulkintatilanteessa pidä olla pelko tietosuoja- ja salassapitosäännösten rikkomisesta ja sen seurauksista.

Ministeriö toistaa vuoden 2020 hallituksen vuosikertomuksessa toteamansa:

”Tiedonkulun toimivuus viranomaisyhteistyössä lasten, nuorten ja perheiden ongelmia ratkottaessa on tärkeä kehittämisalue. Sektorikohtaista sääntelyä lasten, nuorten ja perheiden palveluissa syntyneiden henkilötietojen käsittelystä on voimassa olevassa lainsäädännössä runsaasti, ja tiedonsaantioikeudet muilta viranomaisilta vaihtelevat paljon eri toimialojen välillä. Tällä hetkellä ei ole olemassa lainsäädäntöä, joka koskisi laajasti erilaisissa moniammatillisissa toiminnoissa syntyneiden tietojen yhteistä tallettamista tai

käsittelyä. Lainsäädännöstä löytyy kyllä esimerkkejä moniammatillisesti laadittavista henkilöä koskevista suunnitelmista. Moniammatillisessa työssä syntyneiden tietojen ja suunnitelmien tallettaminen tapahtuu joko yhteistyöhön osallistuneen organisaation omaan tietojärjestelmään tai moniammatillista yhteistyötä varten erikseen perustettuun rekisteriin. Yleisesti käytännön työtä tekevillä työntekijöillä on tarve sille, että lapsen, nuoren ja perheen tilanteesta sekä heidän asioidensa hoidosta saataisiin luotua aiempaa kattavampi kokonaiskuva. Tällä hetkellä se voi jäädä vaillinaiseksi, minkä vuoksi oikeanlaista apua ja tukea ei osata aina tarjota. Toisaalta olemassa olevaa tiedonhallintaa koskevaa lainsäädäntöä ei myöskään osata aina hyödyntää riittävästi ja sitä tulkitaan käytännössä kirjavasti. Moniammatillista yhteistyötä voisi lisätä ja laadullisesti parantaa myös yhtenäisillä tietosuojaa koskevilla ohjeistuksilla ja koulutuksilla, jotka edistäisivät eri viranomaisten välistä tiedonvaihtoa nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ja nuorten auttamisessa.”

Elina Palola, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Monikanavaisen rahoituksen uudistaminen

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisesta rahoitusjärjestelmää uudistaessaan ottaa huomioon, että rahoitus jatkossa ohjaa järjestämään nuorten syrjäytymisen ehkäisyn vaatimat ennalta ehkäisevät ja korjaavat palvelut kokonaisuutena matalalla kynnyksellä, yhdeltä luukulta ja moniammatillista yhteistyötä hyödyntäen.

”Sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoituksen uudistaminen linkittyy sosiaali- ja terveydenhuollon sekä sosiaaliturvan laajoihin uudistuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama kuntoutuksen uudistamiskomitea on tehnyt ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi. Komitean ehdotuksiin sisältyvät myös nuorten kuntoutusprosessia, lääkinnällisen, sosiaalisen ja ammatillisen kuntoutuksen järjestämistä sekä tietojärjestelmien ja kannustinten kehittämistä koskevat ehdotukset. Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2020 julkaisema Kuntoutuksen uudistamisen toimintasuunnitelma vuosille 2021–2022 sisältää suunnitelmat kuntoutuskomitean eri ehdotusten toteuttamiselle. Toimintasuunnitelman toteuttamista seurataan ja koordinoidaan sosiaali- ja terveysministeriössä. Myös kuntoutuksen uudistaminen linkittyy osaksi palvelu- ja etuusjärjestelmien laajoja uudistuksia.”

Sosiaali- ja terveysministeriön 15.11.2020 asettamat monikanavarahoituksen purkamista pohjustavat valmisteluryhmät tekivät virkatyönä selvityksen monikanavarahoituksen purkamisen eri vaihtoehdoista. Virkamiesselvitys julkaistiin 24.6.2021 ja selvitys oli lausuntopalvelu.fi-palvelun kautta lausuntokierroksella kesällä 2021. Syksyllä 2021 toiminut sosiaali- ja terveysministeriön asettama parlamentaarinen työryhmä käsitteli valmisteluryhmien valmistelemat vaihtoehdot ja antoi asiasta loppumietintönsä 17.11.2021. Loppumietinnössään parlamentaarinen työryhmä esitti, että monikanavarahoituksen purkamisen valmistelussa edetään kuntoutuksen osalta kuntoutuskomitean ehdotusten mukaisesti.

Kaisu Harju-Kolkka, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Yhtenäinen toimintatapa ongelmiin puuttumisessa

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja ottaa käyttöön yli hallinnonrajojen ulottuvan yhtenäisen toimintatavan, jonka avulla voidaan käytännön työssä tehokkaasti toteuttaa lasten ja nuorten ongelmiin varhainen puuttuminen, tiedonkulku ja toimenpiteiden seuranta sekä estää ongelmien paheneminen.

”Syrjäytymisen torjumisen onkin oltava kaikkien toimijoiden ja kaikkien hallinnonalojen yhteinen tehtävä, ei pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon, kuten liian usein ajatellaan. Tukea lapsille, nuorille ja perheille on viime vuosina tuotu entistä vahvemmin heidän arkiympäristöihinsä ja palveluja on kehitetty monialaisiksi ja -toimijaisiksi esimerkiksi Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman ja Nuorisotakuun toimeenpanon myötä. Nuorisotakuun kärkenä on ollut erityisesti monialaisten matalan kynnyksen Ohjaamojen vakiinnuttaminen ja kehittäminen. Parhaiden tulosten ja toimintamallien toimeenpanoa jatketaan ja vahvistetaan kuluvalle hallituskaudella.”

Elina Palola, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2015 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

EK 14/2016 vp – K 10/2016 vp – K 15/2016 vp – TrVM 2/2016 vp

1. Harmaan talouden torjunnan keskeiset hankkeet

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa toimenpideohjelman ne keskeiset hankkeet, joilla on harmaan talouden torjunnan kannalta merkittävää

vaikutusta ja varmistaa hankkeiden toteutukseen ja toimeenpanoon riittävät voimavarat.

Valtioneuvosto antoi 11.6.2020 periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi vuosille 2020–2023. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan toimenpideohjelman toteuttamiseen varataan vaalikauden aikana yhteensä 20 miljoonan euron lisärahoitus.

Toimenpideohjelmassa on 23 hanketta ja näiden alla alahankkeita. Toimenpideohjelmaa on valmistumisen jälkeen täydennetty. Harmaan talouden ja talousrikostorjunnan kannalta vaikutuksiltaan merkittäviä hankkeita ovat yritystietojen läpinäkyvyyden ja julkisuuden lisäämistä koskeva hanke, telakoiden veronumeromenettelyn käyttöönottoaminen, liikennemarkkinoiden harmaan talouden torjunnan tehostaminen, identiteettien väärinkäytösten torjunta ja moniviranomaistoiminnan kehittäminen.

Sisäministeriön asettama talousrikostorjunnan toimeenpanoryhmä seuraa toimenpideohjelman 2020–2023 etenemistä ja tekee tarvittaessa esityksiä uusista hankkeista. Toimeenpanoryhmä raportoi hankkeiden etenemisestä myös työ- ja elinkeinoministeriön asettamalle harmaan talouden torjunnan ohjausryhmälle. Ohjausryhmä tekee päätökset toimeenpanoryhmän esittämistä uusista hankkeista ja samassa yhteydessä päätetään määrärahaehdotuksen tekemisestä hankkeiden toteuttamiseen.

Toimenpideohjelman etenemistä seurataan kolme kertaa vuodessa. Toimeenpanoryhmälle ja ohjausryhmälle on raportoitu 4/2021, 8/2021 ja 11/2021.

Juha Tuovinen, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Finavia ja valtionyhtiöiden riskienhallinta

EK 4/2017 vp – O 72/2016 vp – TrVM 1/2017 vp

Yleinen ohjeistus valtio-omisteisille yhtiöille riskien hallinnasta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja antaa riskien hallintaa koskevan yleisen ohjeistuksen valtio-omisteisille yhtiöille.

Asiantilassa ei ole tapahtunut muutosta edellisvuodesta. Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto on käsitellyt asian vuonna 2020 tarkastusvaliokunnan edellyttämällä tavalla.

Keväällä 2020 annetussa valtioneuvoston omistajapolitiittisessa periaatepäätöksessä annettiin riskien hallintaa koskeva yleinen ohjeistus valtio-omisteisille yhtiöille. Periaatepäätöksessä valtio-omistaja edellyttää, että riskienhallinta on järjestetty yhtiöissä näiden tarpeita vastaavalla tavalla osakeyhtiölain mukaisesti. Samoin periaatepäätöksessä edellytetään, että yritysten on tunnistettava liiketoiminnan yritysvastuuriskit sekä omassa toiminnassaan että arvoketjussaan ja liitettävä yritysvastuuriskit osaksi riskienhallintajärjestelmää.

Riskienhallinta kuuluu olennaisena osana yhtiön hallituksen ja johdon osakeyhtiölain ja hyvän hallintotavan mukaisiin tehtäviin sekä vastuisiin. Hallitukset ja johto vastaavat riskienhallinnan periaatteista ja järjestämisestä sekä raportoivat merkittävistä havainnoista edelleen omistajalle.

Kimmo Viertola, osastopäällikkö, valtioneuvoston kanslia
Petri Vihervuori, finanssineuvos, valtioneuvoston kanslia

Valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteiden tarkentaminen

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkentaa valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita erityisesti valtion kokonaan omistamissa yhtiöissä vuoden 2017 loppuun mennessä.

Asiantilassa ei ole tapahtunut muutosta edellisvuodesta. Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto on käsitellyt asian vuonna 2020 tarkastusvaliokunnan edellyttämällä tavalla.

Valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita kehitetään ja tarkennetaan säännöllisesti sekä osana jatkuvaa omistajaohjaustyötä että kulloinkin asetettavassa valtioneuvoston omistajapolitiittisessa periaatepäätöksessä. Uusin periaatepäätös asetettiin keväällä 2020, jonka mukaisesti jatketaan pitkäjänteistä, dynaamista ja valtion strategiset intressit turvaavaa omistajapolitiikkaa. Omistuksia arvioidaan kansantalouden kokonaisedun, omistettujen yhtiöiden toiminnan ja arvon kehittämisen sekä resurssien tehokkaan allokaation näkökulmasta.

Valtio hoitaa yhtiöomistuksiaan sovittaen yhteen omistajastrategiset tavoitteensa, lainsäädännön vaatimukset sekä muiden omistajien oikeudet. Valtion omistajapolitiikka on avointa ja johdonmukaista, ja valtio tukee omistamiensa yhtiöiden kasvua ja kehitystä vastuullisen omistajan keinoin kilpailuneutraliteetin vaatimukset huomioiden. Yritysvarallisuus synnyttää tuloja valtion talousarvioon, joita koskevat odotukset määritellään erikseen vuosittain.

Omistamisen ja regulaation eriyttämistä jatketaan ja valtioneuvoston kanslian omistaja-ohjausosaston koordinaatio- ja tukifunktoroolia vahvistetaan. Valtion yhtiöomaisuuden hoidossa tavoitellaan mahdollisimman hyvää yhteiskunnallista ja taloudellista kokonaistulosta. Tavoitteena on myös elinkeinorakenteen monipuolistuminen ja vahvistuminen myönteistä ja kestävästä rakennemuutosta edistämällä. Lisäksi tavoitteena on valtio-omisteisten yhtiöiden edelläkävijyys hiilineutraaliin kiertotalouteen siirtymisessä, digitalisaation hyödyntämisessä ja vastuullisuudessa.

Kimmo Viertola, osastopäällikkö, valtioneuvoston kanslia
Petri Vihervuori, finanssineuvos, valtioneuvoston kanslia

Eduskunnan kirjelmä hallituksen vuosikertomuksesta 2016 ja Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksesta eduskunnalle valtion vuoden 2016 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

Kokemukset nykyisestä toimeentulotukijärjestelmästä

EK 36/2017 vp – K 14/2017 vp – K 9/2017 vp

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi kokemukset nykyjärjestelmästä, jossa Kela vastaa perustoimeentulotuesta ja kunnat täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta sekä sosiaalityöstä, ja raportoi eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan on tarkoitus käynnistää sosiaaliturvauudistus ja uudistaa myös toimeentulotukea. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama toimeentulotukityöryhmä sai työnsä päätökseen 30.6.2021. Toimeentulotukilainsäädännön uudistamista on jatkettu tämän jälkeen virkatyönä ja hallituksen esitys toimeentulotukilain uudistamiseksi on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2022 aikana. Tässä esityksessä on tarkoitus selkeyttää Kansaneläkelaitoksen ja sosiaalihuollon roolia toimeentulotuen toimeenpanossa.

Susanna Rahkonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Eduskunnan budjetti- ja valvontavalta

EK 36/2017 vp – K 14/2017 vp – K 9/2017 vp – TrVM 8/2017 vp

Euroalueen vakauteen liittyvistä valtiontalouden vastuista ja riskeistä

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja selkeyttää tavoitteenasettelua euroalueen tulevaisuudesta sekä selkeyttää kokonaiskuvan antamista eduskunnalle. Suomen valtion vastuusitoumuksista sekä niihin liittyvistä

riskeistä tulee raportoida hallituksen vuosikertomuksessa kaikilta osin ajantasaisesti ja kattavasti.

Valtiovarainministeriö raportoi vuosittain hallituksen vuosikertomuksessa euroalueen vakauteen liittyvistä valtiontalouden vastuista ja riskeistä.

Lisäksi valtiovarainministeriö on julkaissut puolivuositain selvityksen niistä Suomen valtion vastuista, sitoumuksista ja saatavista, jotka aiheutuvat euroalueen rahoitustukiohjelmista. Kreikan rahoitustukiohjelman päätyttyä elokuussa 2018 euromailla ei ole enää käynnissä olevia rahoitustukiohjelmiä. Selvitys on julkaistu vuodesta 2018 alkaen vuosittain.

Valtioneuvosto toimitti eduskunnalle heinäkuussa 2021 selvityksen Euroopan vakausmekanismin (EVM) vuoden 2020 vuosikertomuksesta ja tilintarkastuslautakunnan kertomuksesta ja Euroopan rahoitusvakaussvälineen (ERVV) vuoden 2020 tilinpäätöksestä, johdon kertomuksesta ja tilintarkastajan kertomuksesta (E 90/2021 vp). Selvityksessä kuvataan euroalueen tilannetta, ja kriisinhallintaan liittyviä taloudellisia vastuita, mukaan lukien Euroopan keskuspankkijärjestelmän kautta syntyviä vastuita. Eduskunnan tarkastusvaliokunta käsitteli selvitystä marraskuussa 2021 ja hyväksyi kannanoton, jonka mukaan valiokunta on saanut valtioneuvoston tilannekatsauksen EU-jäsenyyteen liittyvistä vastuista ja sitoumuksista.

Jouni Sinivuori, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

EK 37/2017 vp – O 21/2016 vp – TrVM 9/2017 vp

EVM-rahoitustukiohjelmasta päättäminen

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tarpeen lakimuutoksille, joiden perusteella uusista Euroopan vakausmekanismien (EVM) rahoitustukiohjelmista päättäminen on koko eduskunnalla, mikäli Euroopan vakausmekanismien rooli säilyy nykymuotoisena ja sen päätöksentekoon kuuluvat jäsenmaiden kannanotot.

Hallitus antoi eduskunnalle 10.6.2021 esityksen Euroopan vakausmekanismista tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi (HE 99/2021 vp). Esitykseen sisältyi eduskunnan edellyttämä selvitys.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että EVM-asiat ovat selvästi unioniasioita (PeVL 1/2011 vp). EVM:n rahoitustukiohjelmista tehtävät päätökset ovat siten perustuslaissa tarkoitettuja EU-asioita, joiden käsittelystä eduskunnassa säädetään perustuslain 96 ja 97 §:ssä. Koska EU-asioiden käsittelystä eduskunnassa säädetään perustuslaissa, EVM:n rahoitustukiohjelmien hyväksymisestä täysistunnossa ei ole mahdollista säätää tavallisella lailla.

Euroopan rahoitusvakausvälineestä (ERVV) myönnettyihin rahoitustukiohjelmiin liittyi kansallinen menettely, josta säädetään Euroopan rahoitusvakausvälineelle annettavista valtioneuvoston päätöksistä annetun lain (668/2010) 3 §:ssä. Pykälän mukaan ennen kuin valtioneuvosto tekee päätöksen valtioneuvoston myöntämisestä, valtioneuvosto antaa asiasta eduskunnalle tiedonannon. Eduskunta ei tiedonannon perusteella päättänyt ERVV:n rahoitustukiohjelmista, vaan tiedonantomenettely liittyi kansalliseen ERVV:n varainhankinnalle myönnettävää valtioneuvoston päätöksentekoon.

EVM:n rahoitustukiohjelmiä koskevassa päätöksenteossa ei ole mitään sellaista vaihetta, johon liittyisi erillinen kansallinen päätöksentekomenettely. Kaikki rahoitustukiohjelmien myöntämiseen liittyvät päätöksentekovaiheet kuuluvat perustuslain 96 ja 97 §:n soveltamisalaan. EVM:n rahoitustukiohjelmista päättämisen säätäminen täysistunnon tehtäväksi edellyttäisi perustuslain muuttamista.

Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö EVM-sopimuksen vaikutuksesta eduskunnan tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuuksien asianmukaiseen turvaamiseen ja budjettivaltaan (esim. PeVL 1/2011 vp, PeVL 25/2011 vp, PeVL 13/2012 vp) ei hallituksen käsityksen mukaan ollut tarpeen säätää erillistä, perustuslain 96 ja 97 §:stä poikkeavaa EVM:n rahoitustukiohjelmien hyväksymismenettelyä.

Seppo Tanninen, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

Eduskunnan kirjelmä asuntopoliitiikan kehittämiskohteista

EK 26/2018 vp – O 61/2016 vp – TrVM 3/2018 vp

Asuntopoliitiikan kahdeksan vuoden kehittämisohjelma selontekona eduskunnalle

1. Eduskunta edellyttää, että asuntopoliitikasta laaditaan kokonaisvaltainen ja tavoitteellinen kahdeksan vuoden kehittämisohjelma. Ohjelman perustana tulee olla selvitys asuntopoliitiikan keskeisistä kehittämiskohteista, ja ohjelma tulee antaa selontekona eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä

Valtioneuvosto antoi joulukuussa 2021 eduskunnalle selonteon asuntopoliitiikan kehittämisestä. Selonteon pohjana oli asuntopoliittisen kehittämisohjelman työryhmän raportti ja selvitykset. Selonteossa kootaan periaatteet ja tavoitteet asuntopoliitikalle sekä esitetään tulevien vuosien ratkaisuja asumisen haasteisiin. Kehittämisohjelman avulla tavoitellaan hyvää ja kohtuuhintaista asumista kaikille sekä pienennetään asumisen ilmastokuormaa. Asuntopoliittista kehittämisohjelmaa toteutetaan vuosina 2021–2028 ja sillä lisätään asuntopoliitiikan pitkäjänteisyyttä. Asuntopoliittinen kehittämisohjelma tulee näkymään erilaisina selvityksinä, lainsäädäntöhankkeina ja moninaisina toimenpiteinä.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Asuinalueiden kehittäminen

2. Eduskunta edellyttää, että kahdeksan vuoden kehittämisohjelman osana laaditaan asuinalueiden myönteisen kehityksen tueksi ja eriytymisen ennaltaehkäisemiseksi yli hallinnonalarajojen ulottuva asuinalueiden kehittämisohjelma, jolla turvataan pitkäjänteisesti palveluiden ja asumisen hyvä taso ja vahvistetaan asuinalueiden elinvoimaisuutta.

Eriytymisen ennaltaehkäisemistä ja asuinalueiden myönteisen kehityksen vahvistamista on tarkasteltu osana asuntopoliittista kehittämisohjelmaa ja sen pohjalta toteutettua valtioneuvoston antamaa asuntopoliittista selontekoa. Hallitusohjelmaan perustuva poikkihallinnollinen lähiöohjelma vuosille 2020–2022 on käynnistetty. Ohjelmalla pyritään segregaaation vähenemiseen ja lähiöiden hyvinvoinnin parantamiseen. Kestävä kaupunki-ohjelma edistää kaupunkien ja kuntien kestävästä kehityksestä sekä käytännön kaupunki-kehittämisen että strategisen johtamisen tasolla. Ohjelman pääteemat ovat vähähiilisyys, älykkyys, terveellisyys ja sosiaalinen kestävyys. Lähiöohjelman tavoitteena on lähiöiden kilpailukykyyn lisääminen sekä myönteiseen mielikuvaan perustuvan alueiden identiteetin vahvistaminen.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Taantuvien alueiden ongelmien ratkaiseminen elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikalla

3. Eduskunta edellyttää, että kahdeksaksi vuodeksi laadittavan asuntopoliitikan kehittämissuunnitelman yhteydessä selvitetään, kuinka elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikalla voidaan ennaltaehkäistä taantuvien alueiden asumisen ongelmia.

Eduskunnalle annetussa selonteossa asuntopoliitikan kehittämisestä esitetään, että käynnistetään erillinen kohdennettu tutkimushanke siitä, miten elinkeino-, työllisyys- ja koulutuspolitiikalla sekä asumisen kehittämisellä alueiden vetovoimatekijänä voidaan ennaltaehkäistä väestöltään vähenevien alueiden asumisen ongelmia. Väestöltään vähenevien alueiden ja pienten keskusten asumiseen liittyviä haasteita, kuten asuntomarkkinan toimivuutta tai alenevaa hintakehitystä, ratkotaan hankkeessa syntyvän monialaisen tiedon pohjalta hyödyntämällä työllisyys-, elinkeino- ja koulutuspoliittisia keinoja ja poikkihallinnollista lähestymistapaa.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Asumistukijärjestelmän kehittämistarpeiden arviointi

4. Eduskunta edellyttää, että asumistukijärjestelmän kehittämistarpeet arvioidaan ensi vaalikaudella sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Sosiaaliturvan kokonaisuudistusta valmistelemaan parlamentaariseen komiteaan, joka asetettiin 19.3.2020 ajaksi 23.3.2020–31.3.2027, asetettiin asumisen jaosto. Sen vastuulla on asumisen tukien kehittäminen. Jaoston tehtävänä on selvittää asumisen tukien uudistamistarpeita erillisenä tukena, mutta osana sosiaaliturvajärjestelmää ja ottaen huomioon toimeentulokiriippuvuuden vähentämisen. Työssä otetaan huomioon lasten, nuorten ja perheiden toimeentuloedellytykset.”

Mikko Horko, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Julkisesti tuettu asuntotuotanto

5. Eduskunta edellyttää, että kohtuuhintaista valtion tukemaa vuokra-asuntotuotantoa lisätään pääkaupunkiseudulla ja niillä kasvavilla seuduilla, joilla vuokra-asunnoista on kysyntää pitkällä tähtäyksellä. Julkisesti tuetussa asuntorakentamisessa on perusteltua huomioida suhdannetekijät siten, että matalasuhdanteessa julkista rakentamista voidaan lisätä.

Vuonna 2021 valtion tukeman asuntotuotannon korkotukivaltuus talousarviossa oli kaikkien aikojen korkeimmalla tasollaan 1 800 miljoonassa eurossa. Vuoden 2020 ARA-tuotanto nousi yli 9200 asuntoon joka on 18 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna ja vuonna 2021 pysyi lähes samalla tasolla. Asuntojen määrä kasvoi erityisesti pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

MAL-sopimukset

6. Eduskunta edellyttää, että maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteistyösopimuksia kehitetään entistä pitkäaikaisemmiksi ja sitovimmiksi ja että valtio on valmis laajentamaan maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteistyösopimuksia (MAL) myös uusille kaupunkiseuduille.

Valtioneuvosto hyväksyi lokakuussa 2020 maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimukset (MAL) vuosille 2020–2031 Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen kanssa. MAL-sopimukset laajenivat Jyväskylän, Kuopion ja Lahden kaupunkiseuduille keväällä 2021. Laajenemisen myötä MAL-sopimusten piirissä on 55 prosenttia Suomen asukkaista.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Valtion asuntorahaston aseman itsenäisyys

7. Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee säilyttää Valtion asuntorahaston aseman itsenäisenä ja riippumattomana ja lisäksi rahaston varallisuuden käyttö tulee suunnata asumiseen.

Valtion asuntorahasto on tällä hetkellä valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka varoja käytetään asumisen, erityisesti valtion tukeman asuntotuotannon rahoituksen tukemiseen. Asuntopoliittisessa selonteossa linjataan hallitusohjelman mukaisesti, että valtion asuntorahasto säilyy edelleen ympäristöministeriön alaisena valtion talousarvion ulkopuolisena rahastona. Sen varallisuuden laajempaa käyttöä asumisen tukimallien rahoituksessa kustannustehokkaalla tavalla pitkällä aikavälillä selvitetään. Myös valtion tukeman kohtuuhintaisen omistusasumisen mallin tarve ja tarkoituksenmukainen toteutustapa selvitetään.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Sosiaalisen asumisen osuuskuntamalli

9. Eduskunta edellyttää, että lainmuutoksilla edistetään ns. sosiaalisen asumisen osuuskuntamallin käyttöönottoa.

Asuntopoliittisessa selonteossa todetaan, että tullaan selvittämään, miten osuustoiminnallisen asumisen järjestämistä voidaan selkeyttää asumisyhteisöjä koskevalla uudella lainsäädännöllä tai asunto-osaakeyhtiölain muutoksilla. Lisäksi selvitetään, mitä muutoksia tarvittaisiin korkotukea tai takauslainoitusta koskevaan lainsäädäntöön.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Kotouttamisen toimivuus

EK 35/2018 vp – O 10/2017 – TrVM 6/2018 vp

Kotouttamislain uudistus

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa kotoutumislain kokonaisuudessaan ja tarvittavan muun lainsäädännön selonteon eduskuntakäsittelyn pohjalta.
2. Työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellaan parhaillaan kotoutumislain kokonaisuudistusta ja muun tarvittavan lainsäädännön uudistusta selonteon eduskuntakäsittelyn pohjalta. Kotoutumislain uudistuksen valmistelua yhteensovitetään muihin valmisteilla oleviin uudistuksiin, jotka vaikuttavat oleellisesti kotoutumisen edistämistä koskeviin ratkaisuihin, kuten esitys työ- ja elinkeinopalveluiden siirtämisestä paikallistasolle.

Kotoutumislain uudistamista koskeva esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskuussa 2022.

Mira Karppanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Kotouttamisprosessin nopeuttaminen

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kotouttamisen merkittävästä nopeuttamisesta siten, että kotoutumisjakso määritellään pääsääntöisesti yhden vuoden pituiseksi. Toimintoja tulee tehostaa nykytilanteeseen verrattuna kaikissa vaiheissa siitä lähtien, kun maahanmuuttaja saapuu Suomeen.
3. Hallitus katsoo, että kotoutumisajan lyhentäminen yhden vuoden mittaiseksi ei todennäköisesti nopeuta maahanmuuttajien kotoutumista. Yksi vuosi ei ole monille riittävä aika kielitaidon ja työllistymisen edellytysten hankkimiseksi. Tarvittava osaaminen määritellään aina työmarkkinoilla työnantajien toimesta ja monissa ammateissa vaaditaan tiettyä ammatillista osaamista ja työelämän tuntemusta. Työikäisen väestön väheneminen on yksi keskeisistä suomalaisia työmarkkinoita tulevina vuosina kohtaavista uhista, ja jo tällä hetkellä työmarkkinoilla on pulaa osaavasta työvoimasta. Onkin tärkeää panostaa

työssä, työttöminä ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevien, mukaan lukien maahanmuuttajat, osaamisen kehittämiseen vastaamaan työmarkkinoiden tarpeita. Kieli- ja yhteiskuntatiedolla on myös merkitystä sille, miten yhteiskuntaan kiinnittäytyään ja miten vanhemmat pystyvät tukemaan lapsiaan suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kotoutumislaisissa ei säädetä määrämuotoisesti kotoutumisajasta. Sen sijaan laissa säädetään henkilön kotoutumissuunnitelman kestosta varsin yksilöllisesti, sillä kotoutuja-asiakkaat ovat lähtökohdiltaan ja taustoiltaan hyvin erilaisia. Osalla ei ole luku- ja kirjoitustaitoa taikka perusopintoja, jolloin tie työmarkkinoille edellyttää pidempää koulutuspolkua. Osalla taas on hyvät oppimis- ja työllistymisvalmiudet. Kotoutumislain mukaan ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään yhden vuoden pituiseksi. Maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman kesto määräytyy yksilöllisesti hänen omien tavoitteidensa, työ- ja koulutushistoriansa sekä hänelle suunniteltujen ja tarjottujen toimenpiteiden perusteella. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika on kuitenkin kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta. Tätä voidaan laissa säädetyin edellytyksin pidentää enintään viiteen vuoteen.

Nykyisinkin kotoutumisen tavoitteena on se, että työelämään siirrytään niin pian kuin maahanmuuttajalla on siihen edellytykset. Kotoutumisprosessin pituuteen vaikuttaa kuitenkin vahvasti maahanmuuttajan lähtökohdat eikä pelkästään kotoutumisajan lainsäädännöllisellä määrittelyllä pystytä vaikuttamaan yksilöllisiin ominaisuuksiin ja elämäntilanteisiin. On myös huomioitava, että yhteiskunnan ja työmarkkinoiden rakenteet sekä vastaanottavuus vaikuttavat osaltaan kotoutumiseen.

Kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeita koskevassa valtioneuvoston selonteossa on esitetty, että kotoutumissuunnitelman kesto olisi jatkossakin yksilöllinen ja että kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto lyhennettäisiin kolmesta vuodesta kahteen vuoteen. Lisäksi kesto voitaisiin pidentää laissa säädetyissä tilanteissa, kuten nykyisinkin. Kotoutumislain uudistuksen valmistelussa edellä kuvattu on toiminut lähtökohtana.

Lisäksi esityksen valmistelussa on pyritty nopeuttamaan ja tehostamaan kotoutumisen alkuvaihetta, esimerkiksi nopeuttamalla maahanmuuttajan pääsyä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin ja siitä kotoutumissuunnitelman laadintaan. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa keskitytään aiempaa enemmän yksilöllisyyteen ja tavoitteellisuuteen. Lisäksi valmistelussa lähdetään siitä, että tavoitteissa painotetaan työllistymistä aiempaa vahvemmin.

Kotoutumislain uudistamista koskeva esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskuussa 2022.

Mira Karppanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Kotouttamispalveluiden kokonaisvastuun siirto kunnille

4. Eduskunta edellyttää, että kotouttamisen toimivuuden parantamiseksi ja nopeuttamiseksi hallitus siirtää kotouttamispalveluiden kokonaisvastuun kunnille sekä selvittää ne keinot, joiden avulla kotouttamispalveluita on riittävästi tarjolla muuallakin kuin kasvukeskuksissa.

4. Kotoutumislain nykyisenä lähtökohtana on se, että kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinopalveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Maahanmuuttajien tarvitsemia työ- ja elinkeinopalveluita, koulutusta tai sosiaali- ja terveyspalveluita ei ole tarkoituksenmukaista irrottaa yleisestä palvelu- ja koulutusjärjestelmästä. Päällekkäisten ja erillisten järjestelmien luomista tulee välttää toimivan kokonaisuuden luomiseksi.

Kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeita koskevassa valtioneuvoston selonteossa on esitetty, että säädettäisiin kotoutumisen alkuvaiheen palveluita selkiyttävästä ja tehostavasta kunnan järjestämistä vastuulle tulevasta kotoutumisohjelmasta, sekä siitä, että vastuu kotoutumisen edistämisestä siirtyisi kunnalle. Kotoutumislain uudistuksen valmistelussa tämä on lähtökohtana. Kotoutumislaisissa säädettäisiin kunnan kotoutumisohjelmasta, joka sisältäisi muun muassa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin, kotoutumissuunnitelman laatimisen, kotoutumiskoulutuksen. Lisäksi laissa tunnistettaisiin, että kotoutumista edistävät myös yleisen palvelujärjestelmän palvelut, joista säädetään omissa laeissaan tarkemmin. Merkittävä muutos on myös se, että sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistä vastuu siirtyy 1.1.2023 alkaen kunnilta hyvinvointialueille. Tulisi huomioida kuntien ja hyvinvointialueiden välinen yhteistyö monialaisia palveluita tarvitsevien osalta, esim. kansainvälistä suojelua saavat. Esitysluonnoksen valmistelussa pyritään selkeyttämään eri toimijoiden rooleja, monialaista yhteistyötä ja yhteensovittamistarpeita.

Valmisteltaessa kotoutumisen edistämisen vastuun siirtämistä kunnille on huomioitava myös toiminnan rahoitus. Valtiovarainministeriö on todennut, että perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa käytännössään korostanut, että kunnalle annettavista tehtävistä säädettäessä on huolehdittava rahoitusperiaatteen mukaisesti kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan. Valtionosuuslain 55.2 §:ssä säädetyn rahoitusperiaatteen mukaisesti uusissa ja laajentuvissa valtionosuustehtävissä valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien tehtävien laskennallisista kustannuksista, ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavan suuruisia vähennyksiä. Kotoutumislain uudistuksessa kunnille säädettävä uusi tehtävä olisi esimerkiksi monikielinen yhteiskuntaorientaatio. Lisäksi valmistelussa on selvitettävä hyvinvointialueiden tehtävien rahoitukseen liittyviä kysymyksiä.

Hallitusohjelman mukaisesti kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä vahvistetaan. Maaliskuussa 2021 käynnistettiin työllisyyden kuntakokeilut, jotka koskevat myös maahanmuuttajia ja vieraskielisiä. Lisäksi valmisteilla on työllisyyspalveluiden siirto paikallistasolle eli kunnille. Kotoutumislain uudistusta yhteensovitetaan kyseisen uudistuksen kanssa.

Hallitusohjelman mukaisesti kolmannen sektorin roolia kotoutumisen edistämässä vahvistetaan. Kotoutumislain uudistuksessa korostetaan myös kolmannen sektorin roolia kotoutumisen edistämässä ja osallistetaan kolmatta sektoria esimerkiksi kotoutumisen edistämisen paikalliseen suunnitteluun.

Seutukaupungeissa ja maaseudulla tulee turvata kotoutumispalveluiden riittävyys sekä vahvistaa alueellista yhteistyötä ja ottaa käyttöön uusia palveluiden järjestämisen malleja, esimerkiksi etäopiskelu. Myös seutukaupungeissa ja maaseudulla kotoutumisen edistämisen toimivuus on yhteydessä vahvoin peruspalveluihin. Kotoutumislain uudistuksessa valmisteilla on mahdollisuus kunnille tehdä yhteistyötä kotoutumisen edistämässä, mikä mahdollistaisi palveluiden paremman saatavuuden myös kunnissa, joissa olisi vain vähän maahanmuuttajia.

Kotoutumislain uudistamista koskeva esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskuussa 2022.

Mira Karppanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Maahanmuuttajien työllistymistä tukevat palvelut

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että maahanmuuttajien työllistymistä tukevien palvelujärjestelmien ja -rakenteiden toimivuutta parannetaan vastaamaan myös työllistävien yritysten tarpeita.

5. Työmarkkinoille suuntaavat maahanmuuttajat ovat muiden työttömien työnhakijoiden tavoin työ- ja elinkeinopalveluiden asiakkaina. Parhailaan valmistellaan uudistusta työ- ja elinkeinopalveluiden siirtämisestä paikallistasolle eli kunnille. Maahanmuuttajien työllisyyden edistämässä voidaan täten hyödyntää työ- ja elinkeinopalveluiden osaamista työllisyys- ja yrityspalveluista ja yrityskontakteja. Työ- ja elinkeinopalveluiden avulla voidaan tukea myös maahanmuuttajien yrittäjyyttä.

Jatkossa tulisi entisestään vahvistaa maahanmuuttajien työllisyyden edistämistä työ- ja elinkeinopalveluissa, sillä tutkimusten mukaan työelämää lähellä olevat palvelut ovat maahanmuuttajien työllisyyden edistämisen kannalta vaikuttavia. Työ- ja elinkeinopalveluiden avulla voidaan räätälöidä työelämään joustavia reittejä, joita tulisi hyödyntää nykyistä aktiivisemmin maahanmuuttajien ja työnantajien tarpeiden kohtaannossa.

Palveluiden yhteensovittamisen rinnalle tarvitaan palveluintegraation malleja, esimerkiksi toimialakohtaisia työllistymispaketteja työvoimapula-aloille, sekä palveluiden vahvempaa räätälöintiä eri ryhmille. Yritysyhteistyön toimeenpanon kannalta kunnan sekä koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten yritysyhteistyö on keskeisessä roolissa. Tarvitaan välityömarkkinoiden vahvempaa hyödyntämistä sekä uudenlaisia malleja osaamisen ja työelämäkontaktien hankkimiseksi rinnakkain, jotta voidaan sovittaa yhteen nopean työllistymisen ja kestävien työurien tavoitteet.

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut yhteistyössä sidosryhmien kanssa Työelämän monimuotoisuusohjelman, jonka tavoitteena on työelämän vastaanottavuuden lisääminen sekä työn ja osaamisen kehittämisen yhdistävien mallien valmistelu.

Maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseen ja työmarkkinoiden kohtaannon parantamiseen tähtääviä toimia on valmisteltu osana kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeita koskevaa selontekoa.

Kotoutumislain uudistamista koskeva esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskuussa 2022.

Mira Karppanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyn nopeuttaminen

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyaikaa nopeutetaan. Hakemusten käsittely saa kestää enintään kaksi kuukautta.

6. Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaan työperusteinen maahanmuutto siirrettiin 1.1.2020 alkaen työ- ja elinkeinoministeriöön käsittelyn tehostamiseksi. Sisäministeriö tulosoittaa Maahanmuuttovirastoa yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö yhdessä sisäministeriön sekä muiden ministeriöiden, kuten ulkoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö, kehittää koko hallinnonalan kanssa työntekoa koskevien oleskelulupahakemusten käsittelyprosesseja tavoitteena myös lyhentää käsittelyaikoja. Hallitusohjelmassa tavoitteeksi on asetettu yksi kuukausi.

Työ- ja elinkeinoministeriö on koordinoinut poikkihallinnollista ulkomaalaislainsäädännön ja lupamenettelyjen kehittämishanketta, jonka tavoitteena on työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupien käsittelyajan lyheneminen asteittain keskimäärin yhteen kuukauteen hallituskauden aikana. Lisäksi hankkeessa luodaan erityisasiantuntijoille, startup-yrittäjille ja heidän perheenjäsenilleen nopean luvan reitti, jossa keskimääräinen käsittelyaika on 14 vuorokautta. Tavoitteiden saavuttamiseksi kehittämishankkeessa uudistetaan Ulkomaalaislain 5 luvun työntekoa ja elinkeinonharjoittamista koskevaa sääntelyä. Työntekijän

ensimmäisen oleskelulupahakemuksen keskimääräinen käsittelyaika on laskenut 143 päivästä (v. 2020) 75 vuorokauteen. Erityisasiantuntijoiden ensimmäisten oleskelulupien käsittelyaika on laskenut keskimäärin 22 vuorokaudesta (2020) 15 vuorokauteen.

Hallitus on budjetoinnilla pyrkinyt varmistamaan, että Maahanmuuttoviraston resurssit on turvattu suhteessa vireille tuleviin lupa-asioihin. Maahanmuuttovirastolle on lisätty määrärahoja päätöksentekoresurssien turvaamiseen ja työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupahakemusten ruuhkan purkuun sekä automaatiokehitykseen valtion talousarvioissa vuosille 2020–2022. Lisäksi lakimuutosten ja prosessikehityksen teknistä ja viestinnällistä toimeenpanoa varten kohdennetaan eri hallinnonaloilla EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitusta Suomen kestävä kasvun ohjelmasta (RRP) vuosina 2021–2024 yhteensä 20 miljoonaa euroa.

Kristel Stenman-Huuskonen, projektipäällikkö, työ- ja elinkeinoministeriö

Kotoutumiskoulutuksen kieliopinnot

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kotoutumiskoulutuksen kieliopintojen uudelleen järjestämiseksi, jotta opetuksen laatu turvataan ja oppimistulokset paranevat vastaamaan niille asetettuja oppimistavoitteita sekä työelämän kielitaitovaatimuksia.

7. Kotoutumiskoulutuksen järjestämistä koskevia uudistuksia arvioidaan osana laajempaa, työ ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön yhteistyönä toteutettavaa maahanmuuttajien työllisyyden ja koulutuksen edistämisen kokonaisarviointia. VNTEAS-selvitys Maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolut julkaistiin keväällä 2021, ja sen suositusten toimeenpano on käynnissä.

Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet uudistetaan vuosina 2020–2022. Työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen järjestämisvastuista päätetään osana TE-palveluiden siirtoa paikallistasolle ja kotoutumislain kokonaisuudistusta.

Kotoutumislain uudistamista koskeva esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskuussa 2022.

Mira Karppanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Kielikoulutuksen velvoittavuus

8. Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää oleskeluluvan saaneen maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan sisältyvän kielikoulutuksen velvoittavuutta siten, että kielikoulutukseen sisältyy kielitaitoa mittaava koe.

8. Kotoutumiskoulutuksen osuvuuden parantamiseksi ja tarvetta vastaavaan koulutukseen ohjaamiseksi on kehitetty ja otettu käyttöön kielitaidon lähtötason ja opiskeluvalmiuksien testaus (Testipiste). Testausta tehdään eri tavoin eri puolilla Suomea. Kotoutumiskoulutuksessa kielitaitoa arvioidaan koko koulutuksen ajan. Kielitaitoa ei arvioida pelkästään testeillä, vaan arviointi on jatkuvaa ja perustuu muun muassa opiskelijan tekemiin tehtäviin ja edistymiseen. Testipiste-projektissa kehitettiin myös aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen suomen kielen lopputesti, jonka tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, missä määrin opiskelija on saavuttanut opetussuunnitelmassa suomen kielen taidolle asetetut tavoitteet. Suomessa on käytössä myös valtakunnallinen yleinen kielitutkinto (YKI), jossa voidaan maksua vastaan suorittaa mm. suomen ja ruotsin kielen kielikoe, johon kuuluu suullinen ja kirjallinen osa. Jotta se toimisi nykyistä laajemmin kotoutumiskoulutuksen opiskelijoille, pitäisi siinä huomioida paremmin matalan kielitason henkilöt.

Kotoutumislain uudistuksessa tavoitteena on systematisoida päättöttestaus osaksi kotoutumiskoulutusta. Asiaa valmistellaan työ- ja elinkeinoministeriön sekä opetus- ja kulttuuri-ministeriön välisessä yhteistyössä.

Kotoutumislain uudistamista koskeva esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskuussa 2022.

Mira Karppanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Maahanmuuttajataustaisten naisten työllistymisen edistäminen

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viivytyksettä toimiin maahanmuuttajataustaisten naisten työllistämisen edistämiseksi. Maahanmuuttajataustaiset naiset tulee asettaa kotouttamispalveluiden erityiseksi kohderyhmäksi.

10. Kotona lapsia hoitavien maahanmuuttajataustaisten vanhempien koulutusmahdollisuuksia on parannettu osana vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutusta. Hallitus päätti kehyspäätöksessään 12.5.2021 lisätä 5 milj. euroa uusiin suoritteisiin valtiosuudella rahoitettuun maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutukseen. Päätöksen mukaan maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyn koulutuksen rahoitusjärjestelmä erotellaan omaksi kokonaisuudeksi vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmässä. Tämän toteuttamiseksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain 10 § on muutettu (912/2021). Jatkossa tulisi varmistaa koulutuksen riittävyys ja lastenhoito osana koulutusta. Koulutuksessa tulisi rakentaa vanhempien työidentiteettiä jo lasten ollessa pieniä. Osa vanhemmista on vaikeammin palveluiden tavoitettavissa, minkä takia tulisi hyödyntää monikanavaista tiedottamista viranomais- ja järjestökanavia hyödyntäen sekä myös etsivän työn avulla. Myös koulutuksen velvoittavuuden lisäämistä tulisi selvittää.

Jatkopolkujen kannalta on tärkeää, että kotivanhempien koulutuksella on yhteys työ- ja elinkeinopalveluihin ja muihin osaamisen kehittämisen palveluihin. Lasten pääsy varhaiskasvatukseen on tärkeää lastenhoidon järjestämiseksi kotihoidon päättyessä ja äitien työelämäsiirtymien vahvistamiseksi. Vanhempien tietoutta varhaiskasvatuksen hyödyistä esimerkiksi lasten jatkokouluttautumisen kannalta tulisi lisätä.

Työ- ja elinkeino- sekä muiden palveluiden kehittämisessä on tarkoitus jatkossa myös vahvistaa maahanmuuttajanaisten työllistymistä edistäviä, käytännönläheisiä toimintatapoja. Talent Boost -toimilla tuetaan maahan muuttaneiden naisten työllistymistä esimerkiksi puoliso-ohjelmilla, joiden kautta tarjotaan apua uuteen kotikaupunkiin asettautumisessa sekä verkostoja ja sparrausta työ- tai opiskelupaikan löytämiseen. Myös yritysten ja järjestöjen rooli voisi olla keskeinen esimerkiksi erilaisten työelämälähtöisten aloitteiden ja mentorointimallien kehittämisessä.

Myös tasa-arvon vahvistaminen perheissä on tärkeää. Tällöin toiminta ei voi suuntautua pelkästään naisiin vaan lähtökohdan tulee olla perheiden kotoutumisen tukeminen. Esimerkiksi maahanmuuttajamiestyötä tulisi vahvistaa.

Lisäksi pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty kotoutumisen edistämistyön mallin valmistelu, jonka puitteissa etsitään ratkaisuja myös maahanmuuttajanaisten kotoutumisen vahvistamiseksi. Kotoutumislain uudistuksessa pyritään tavoittamaan aiempaa kattavammin työvoiman ulkopuolella olevia maahanmuuttajia, kuten kotona lapsia hoitavia äitejä. Tavoittamisen kautta heidät saataisiin aiempaa paremmin osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin ja kotoutumissuunnitelman laadintaan, jonka myötä heille voitaisiin tarjota kotoutumista edistäviä palveluita, kuten erilaisia koulutuksia ja työllistymisvalmiuksia vahvistavaa tukea

Kotoutumislain uudistamista koskeva esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskuussa 2022.

Mira Karppanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattaminen kotouttamisessa

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kolmannen sektorin eli järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattamisesta kotouttamisessa sekä ryhtyy toimiin viranomaisten ja kolmannen sektorin välisen työnjaon määrittelemiseksi uudelleen.

11. Kotoutumisen edistämiseksi on leimallista sen toimintakentän laaja-alaisuus, eri toimijoilla olevan osaamisen monialaisuus ja syvyys, mutta myös kotoutumisen edistämisen kentän hajanaisuus ja koordinaation haasteet. Kansalaisyhteiskunnan, järjestöjen, uskonnollisten yhteisöjen ja elinkeinoelämän toimijoiden kytkeminen mukaan kotoutumisen edistämiseen on edellytys toimivalle kotouttamispolitiikalle ja sen täytäntöönpanolle.

Kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeita koskevassa selonteossa esitettiin, että maahanmuuttajien omaa toimijuutta ja osallisuutta palveluissa sekä kolmannen sektorin toimijoiden ja työnantajien osallistumista edistettäisiin kotoutumisen alkuvaiheesta lähtien. Kotoutumislain uudistuksessa tämä on ollut lähtökohtana. Järjestöjen, yhdistysten ja yhteisöjen roolia kotoutumisen edistämässä pyritään korostamaan, muun muassa paikallistason kotoutumisen suunnittelussa sekä osana kunnan kotoutumisohjelmaa. Vapaan sivistystyön roolia ja rahoitusta osana maahanmuuttajien kotoutumisen edistämistä on viime vuosina vahvistettu voimakkaasti, esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen sekä maahanmuuttajanaisten ja kotoutumisajan ylittäneiden koulutuksen järjestämisessä.

Selonteossa esitettiin myös työ- ja elinkeinoministeriön koordinoiman kotoutumisen kumppanuusohjelman kehittämisen jatkamista. Valtion kotouttamisohjelmaa täydentävä kotoutumisen kumppanuusohjelma tarjoaa käytännön mahdollisuuksia uusille kotoutumisen yhteistyömuodoille ja -malleille ja osallistaa uusia toimijoita sekä vahvistaa jo pitempään toimineiden järjestöjen ja yhteisöjen toimintaa kotoutumisen tukena. Kumppanuusohjelmalla edistetään myös järjestöjen roolia maahanmuuttaneiden työllistymisen tukemisessa. Tavoitteena on systematisoida kotoutumisen kumppanuuksia pitkäjänteisesti tarjoamalla yhteistyön foorumeita kuten Kumppanuusalusta- ja kotoutumisentukena.fi -verkkopalvelut järjestöjen ja viranomaisten käyttöön. Kumppanuusohjelman avulla tehostetaan kotoutumistyön vaikuttavuutta myös luomalla yhteistyömalli ESR+ ja AMIF-ohjelmien rahoittajatahojen kanssa. Kumppanuusbaro-kyselyn avulla seurataan ohjelman etenemistä sekä kehitetään sen toimintaa yhdessä toimijoiden kanssa.

Vapaan sivistystyön lakia muutettiin siten, että maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan hyväksytty koulutus erotetaan omaksi osakseen vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmässä (912/2021). Laki tuli voimaan 1.1.2022. Muutoksen myötä vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet järjestää tätä koulutusta riippumatta siitä, kuinka paljon muuta vapaan sivistystyön koulutusta järjestetään. Muutoksen jälkeen tämän koulutuksen järjestämiseen on vuosittain varattu 11,83 miljoonaa euroa (aikaisemmin julkisen talouden suunnitelmassa oli tälle koulutukselle varattuna 4,927 miljoonaa euroa).

Kehitetään kotoutumisen kumppanuusohjelmaa, kumppanuusalustaa, kumppanuusbaroa, kotoutumisentukena.fi-sivustoa sekä järjestörahoituksia.

Varpu Taarna, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Hallituksen vuosikertomus 2017

EK 47/2018 vp – K 11/2018 vp, K 17/2018 vp – TrVM 11/2018 vp

Työvoiman kohtaanto-ongelman poistaminen

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin talouskasvua heikentävän työvoiman kohtaanto-ongelman poistamiseksi.

Hallitus on sitoutunut pitkäjänteiseen työhön työllisyysasteen nostamiseksi tekemällä päätöksiä, joilla voidaan saavuttaa arviolta 80 000 lisätyöllistä. Vuoden 2020 budjettiriihessä päätetyillä toimenpiteillä tavoitellaan 31 000–33 000 lisätyöllistä, yhteenlaskettuna hallituksen jo aikaisemmin tekemien työllisyyttä kasvattavien toimien kanssa. Puoliväliriihessä keväällä 2021 päätetyillä toimenpiteillä tavoitellaan 40 000–44 500 lisätyöllistä. Lisäksi hallitus linjasi puoliväliriihen yhteydessä, että hallituskauden loppuun mennessä tehdään aiempien päätösten lisäksi päätökset 110 miljoonalla julkista taloutta vahvistavista työllisyystoimista. Puoliväliriihen yhteydessä hallitus linjasi myös muista jatkovalmisteltavista työllisyystoimenpiteistä.

Päätetyillä työllisyystoimilla vastataan myös kohtaanto-ongelmaan ja varmistetaan osaan työvoiman saatavuutta usealla eri tavalla. Toimenpiteisiin sisältyy systeminen muutos kohti Pohjoismaista työvoimapalvelumallia, toimenpiteet yli 55-vuotiaiden työllisyysasteen nostamiseksi, palkkatuen uudistaminen ja rekrytointitukikokeilu, osatyökykyisiä työllistävän erityistehtäväyhtiön toiminnan käynnistäminen, työvoimapalvelujen siirto paikallistasolle, ohjaamotoiminnan kehittäminen, jatkuvan oppimisen uudistamistyö, kotouttaminen ja työperäinen maahanmuutto, sekä muut kohtaantoa ja työvoiman saatavuutta tukevat toimenpiteet. Ohjelmaluontoisesti työllisyyttä edistetään ainakin julkisten hankintojen vauhditusohjelmalla, työkykyohjelmalla sekä työelämän ja hyvän mielenterveyden toimenpideohjelmalla.

Työllisyyden edistämisen ministerityöryhmä ohjaa hallitusohjelman toteuttamista työllisyyden edistämiseen, työmarkkinoita koskeviin asioihin ja työlainsäädännön kehittämiseen liittyen. Keskeiset työllisyystoimet on valmisteltu työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän alatyöryhmissä, ja valmistelu jatkuu edelleen kohti kevään kehysriihtä.

Hallituksen tavoitteena on, että vuosikymmenen puolivälissä työllisyysaste on 75 prosenttia. Toimenpiteitä kohtaanto-ongelman vähentämiseksi jatketaan.

Ville Heinonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2018

EK 43/2018 vp – K 19/2018 vp – TrVM 10/2018 vp

Riskienhallinnan parantaminen

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimiin valtion riskienhallinnan parantamiseksi ja määrittelee vuoden 2020 loppuun mennessä valtioneuvostotasoiseen, hallinnonalatasoiseen ja virastotasoiseen riskienhallintaan yhteensopivat ja toimivat menettelytavat sekä määrittää asiassa vastuuministeriöt ja muut vastuusuhteet.

Valtioneuvoston asettama sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan neuvottelukunta sekä valtiovarain controller -toiminto ovat tehneet työtä riskienhallinnan parantamiseksi ja menettelytapojen yhdenmukaistamiseksi. Valtion talousarviosäädösten mukaan vastuu sisäisen valvonnan ja siihen kuuluvan riskienhallinnan järjestämisestä kuuluu virastotasolle. Virastojen menettelytapojen tueksi on laadittu sisäisen valvonnan arviointikehikko sekä riskienhallintapolitiikkamalli. Vuonna 2020 on annettu [valtioneuvoston periaatepäättös julkisen hallinnon digitaalisesta turvallisuudesta](#) ja [julkisen hallinnon digitaalisen turvallisuuden toimeenpanosuunnitelma](#), jotka sisältävät toimenpiteitä digitaaliseen turvallisuuteen liittyvän riskienhallinnan kehittämiseksi. Toimenpiteiden toteuttamisessa on pilotoitu strategista digitaalisen turvallisuuden riskienhallintamallia ja arvioitu strategisia digitaalisen turvallisuuden riskejä.

Valtiovarainministeriön huhtikuussa 2020 asettama työryhmä on valmistellut ehdotukset valtioneuvostotasaisen riskienhallinnan keskeisimmistä tavoitteista, toimintatavoista ja rajauksista ja hallinnonalatasaisen ja virastotasaisen riskienhallinnan yhteensovittamisen periaatteista sekä ehdotukset tarkoituksenmukaisista tavoista ohjata, vastuuttaa ja organisoida valtioneuvostotasaisia riskienhallintaa⁷. Työryhmän lähtökohtana on ollut valtioneuvostotasaisen riskienhallinnan määrittelemineen yhtäältä keskeisten riskienhallinnan yleisesti käytettyjen viitekehysten ja toisaalta voimassa olevien, erityisesti valtion talousarviolain ja -asetuksen säädösten perusteella.

Jaana Kuusisto, valtioneuvoston controller, valtiovarainministeriö

⁷ Valtioneuvostotasaisen riskienhallinnan kehittäminen: Työryhmän loppuraportti, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-529-2>

Hallituksen vuosikertomus 2018

EK 25/2019 – K 3/2019 vp – K 13/2019 vp

Viranomaisten välinen tiedonvaihto harmaan talouden torjunnassa

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittämiseksi harmaan talouden torjunnassa.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmassa 2020–2023 on useita meneillään olevia hankkeita viranomaisten tietojenvaihtosäännösten parantamiseksi. Vuonna 2021 ovat toteutuneet seuraavat lakihankkeet:

- Maa- ja metsätalousministeriö; Elintarvikelaki.
- Maa- ja metsätalousministeriö; Laki ruokahuollon tietovarannosta.
- Puolustusministeriö; Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa.
- Työ- ja elinkeinoministeriö; Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta.
- Työ- ja elinkeinoministeriö; Hankintalain ja erityisalojen hankintalain muutokset
- Työ- ja elinkeinoministeriö; Laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta, Laki alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta.
- Työ- ja elinkeinoministeriö; Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021–2028
- Valtiovarainministeriö; Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä.

Vuoden 2021 lopussa oli vireillä lakimuutoksia, joihin liittyy viranomaisten välisen tietojenvaihdon kehittämistä koskevia tavoitteita:

- Liikenne- ja viestintäministeriö; Liikennepalvelulaki.
- Maa- ja metsätalousministeriö; Lannoitelaki.
- Maa- ja metsätalousministeriö; Laki eläimistä saatavista sivutuotteista
- Työ- ja elinkeinoministeriö; Hankintalaki ja erityisalojen hankintalaki.
- Valtiovarainministeriö; Tulorekisterin käytön laajennus.
- Valtiovarainministeriö; Valtionavustuslaki.
- Ympäristöministeriö; Jätelaki.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmassa on hanke selvitysyksikköä koskevan lain (1207/2010) muuttamiseksi. Hankkeessa muun muassa selvitetään, voitaisiinko Verohallinnon harmaan talouden selvitysyksikön toimialaa laajentaa yksityishenkilöiden toimintaan, mikä tarkoittaisi käytännössä nykyisestä organisaatio-kytköksestä luopumista. Velvoitteidenhoitoselvityksen (VHS) laatiminen olisi mahdollista myös luonnollisesta henkilöstä niille viranomaisille, joilla on tiedonsaantioikeus henkilöitä koskeviin tietoihin.

Juha Tuovinen, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Rakentamisen ja rakennusten käytön vastuut

2. Eduskunta edellyttää, että rakentamisen ja rakennusten käytön laatua selkeästi parannetaan sekä valvontaa ja vastuita selkeytetään.

Asiassa ei ole tässä vaiheessa uutta ilmoitettavaa. ”Kesällä 2018 käynnistyneen maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan rakennusvalvonnan järjestämistä sekä vastuukysymyksiä mahdollisesti päävastuullisen toteuttajan toteutusvastuun kautta. Kokonaisuudistuksessa tarkastellaan myös, miten parannetaan rakennuksen koko elinkaaren kestävästä suunnitelmallisesta käytöstä ja ylläpitoa.

Rakennusvirheiden ja niistä johtuvien ongelmien vähentäminen on tärkeää, sillä kyse on merkittävästä kansantaloudellisesta ja -terveydellisestä ongelmasta. Rakentamista koskevat ympäristöministeriön asetukset on uudistettu maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen (958/2012) mukaisesti siten, että uudistetut asetukset tulivat voimaan 1.1.2018. Uudistuksessa rakennusmääräyskokoelmassa on otettu entistä paremmin huomioon muun muassa rakentamisen valvonta ja rakennusten terveellisyys.”

Kirsi Martinkauppi, hallitusneuvos, ympäristöministeriö

Homeloukkuun jääneiden tukeminen

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, minkälaista apua ja tukea homeloukkuun jääneet tarvitsevat.

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintana (VNTEAS) käynnistetty selvityshanke ”Sisäilmaongelmista kärsivien auttaminen ja tukeminen” valmistui vuonna 2021. Hankkeessa selvitettiin muun muassa, minkälaista apua ja tukea homeloukkuun jääneet tarvitsevat. Selvityshankkeella tuotettiin tietopohjaa mainitun kannanoton lisäksi hallitusohjelman homeloukkuasialla koskevaan kirjaukseen. Selvityshanke tuotti myös lisätietoa kuntotarkastustoimintaan liittyen. Selvityshanketta koordinoi Hengitysliitto ja se

toteutettiin yhdessä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Asumisterveysliitto AsTe ry:n ja Asianajotoimisto Alfa Oy:n kanssa. Selvityshanke tuotti yksinkertaistetun ratkaisumallin homeloukkutilanteita varten. Asian käsittelyä on jatkettu virkamiesvalmistelussa.

Vesa Pekkola, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö
Liisa Meritähhti, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

Terveet tilat 2028

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä Terveet tilat 2028 -hankkeen konkreettisista tuloksista ja arvioi hankkeen vaikuttavuutta.

Valtioneuvoston kanslian koordinoiman Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman toteutus on edennyt suunnitellusti vuoden 2021 aikana. Kuntien Terveet tilat -verkostolle järjestettiin neljä teemakohtaista etätapaamista. Verkosto on suunnattu kuntien viranhaltijoille, työntekijöille ja kunnanvaltuutetuille ja siinä on mukana jo yli 500 osallistujaa. Verkoston toiminta-ajatuksena on jakaa tietoa ja oppia toisilta kunnilta sisäilmaongelmien ennaltaehkäisystä ja toimivista ratkaisuista. Verkoston yhteisellä verkkoalustalla jaetaan hyvään sisäilmaan liittyvää ajankohtaista tietoa ja ohjeistuksia.

Suunnitelmalliseen kiinteistökannan hallintaan ja ennakoivaan kiinteistönpitoon kannustava Terveet tilat -toimintamalli⁸ päivitettiin saadun palautteen pohjalta. Kertomusvuonna toteutetun viestintäkampanjan tavoitteena oli lisätä tietoutta toimintamallista muun muassa toimintamallista kertovan esitteen, mielipidekirjoituksen ja lyhyiden videoiden avulla. Viestinnän tehostettuja toimia jatketaan kevään 2022 ajan. Uudessa Vinkit kunnista -juttusarjassa esitellään kuntien hyviä käytäntöjä sisäilmatilanteiden hoitamisessa.

Terveet tilat -ohjelman sihteeristö seuraa Hankinta-Suomi-toimenpideohjelman toteutusta⁹ ja valmistelee terveellisten tilojen hankintaan liittyvän osaamisen kehittämiseen tähtääviä hankkeita.

8 <https://tilatjaterveys.fi/toimintamalli>

9 <https://vm.fi/hankinta-suomi>

Kertomusvuonna 2021 on jatkettu edelleen ohjelman tunnettuuden kasvattamista. Verkkosivuilla on parannettu ohjelman toteutuksen seuranta¹⁰ ja sivustolle on lisätty valmistuneiden hankkeiden raportteja¹¹. Syksyllä 2021 käynnistyi ohjelman kehittävä väliarviointi, jonka tulosten perusteella ohjelman toteutusta suunnataan kevään 2022 aikana. Kehittävä väliarviointi valmistuu helmikuussa 2022.

Katja Outinen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Vuonna 2021 valmistui opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ”Kartoitus KIRA-alan sisäilmaosaamisesta tutkintoon johtavassa koulutuksessa sekä lisä-, jatko- ja täydennyskoulutuksessa”. Kartoituksen loppuraportti valmistui syksyllä 2021. Hanke oli jatkoa vuonna 2020 valmistuneelle osaamiskartoitukselle.

Opetushallituksen loppuvuonna 2020 käynnistämä ja teettämä nykytilaselvitys ammatillisen koulutuksen tiloista ja rakennuksista ja niiden suunnittelusta valmistui syyskuussa 2021¹².

Opetushallitus käynnisti kesällä 2021 ammatillisen koulutuksen asuntoloiden nykytilaselvityksen. Hanke valmistuu kesäkuussa 2022.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa osaltaan poikkihallinnollista hanketta ”Hiukkaset, mikrobit ja kemikaalit – ilmanpuhdistimien vaikutukset altistumiseen kouluissa (HiMiKKo)”, jonka toteutuksesta vastaa Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Hanke valmistuu vuonna 2024.

Mikko Helasvuo, rakennusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön toimet liittyvät pääasiassa terveyteen ja hyvinvointiin liittyviin asioihin, mutta ministeriö on myös osallistunut aktiivisesti yhteistyöhön muiden ministeriöiden kanssa. Suurin osa sosiaali- ja terveysministeriön vastuulle kuuluvista toimituksista toteutetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) koordinoimassa Kansallisessa sisäilma ja terveys -ohjelmassa. Ohjelmat etenevät hyvin ja suunnitelman mukaisesti ja niissä on tuotettu runsaasti uutta tietoa sekä työkaluja sisäilmaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen. Ohjelmassa tuotettu materiaali löytyy julkisesti niin Terveet tilat 2028 -ohjelman verkkosivuilta kuin Kansallisen sisäilma- ja terveys -ohjelman sivuilta.

10 <https://tilatjaterveys.fi/ohjelma/eteneminen>

11 <https://tilatjaterveys.fi/ohjelma/oppaita-ja-selvityksia>

12 Raportti, OPH-4135-2020

Vuoden 2021 aikana on tuotettu monipuolisesti työkaluja ja tukea sisäilmaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen. Ohjelmassa on muun muassa selvitetty sisäilmasta oireilevien hoitoa ja tukea. Selvityksen mukaan sisäilmaan liitetyn oireilun hoitoon ja oireilevien tukeen toivotaan terveydenhuollossa lisää keinoja. Vuoden 2021 aikana valmisteltiin ja vuoden 2022 alussa julkaistiin Terveyskylä PRO:ssa terveydenhuollon ammattilaisille verkkokurssi sisäilmaan liittyvästä oireilusta. Lisäksi myös muuta koulutusta on järjestetty.

Työpaikkojen avuksi valmistui Työterveyslaitoksen tekemä Työkyvyn tuen malli sisäilmatilanteisiin. Kun sisäilma osataan ottaa paremmin huomioon osana työkykyjohtamista, paranee koko työyhteisön ja myös yksittäisten työntekijöiden tilanne. THL laati kouluille ja päiväkodeille toimintamallin sisäilmatilanteiden hoitamisen tueksi.

Vuonna 2021 päättyi kaksi VN TEAS (valtioneuvoston yhteinen selvitys- ja tutkimustoiminta) -hanketta, jotka tuottivat uutta tietoa oireilevien tilanteesta ja tuen tarpeista sekä sisäilmaryhmien merkityksestä sisäilmatilanteiden ratkaisemisessa

Vesa Pekkola, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Vuonna 2021 ympäristöministeriö jatkoi toimenpiteitä, jotka keskittyvät muun muassa rakentamisen prosessien vahvistamiseen, ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, kosteudenhallinnan kehittämiseen ja neuvontaan sekä ilmanvaihdon hallintaan erityisesti olemassa olevassa kiinteistökannassa. Ilmanvaihdon katsastusmenetelmiin valmistui opas 2021. Ilmastonmuutokseen liittyen vuonna 2021 toteutettiin hankkeita, jotka parantavat tietopohjaa ilmastonmuutoksen sopeutumiseen rakennuksissa merkittävästi, ja jotka karottavat rakennuskantaan kohdistuvia merkittäviä riskejä, kuten homeriskin kasvamista sekä liian suuria sisälämpötiloja. Tämän lisäksi ympäristöministeriö käynnisti hankkeen, jossa parannetaan lähtötietoja julkisten rakennusten korjaustarpeista. Loppuvuonna 2021 käynnistettiin hankevalmistelut liittyen kiinteistökannan hallintaan rakennusterveysnäkökulmasta sekä terveelliset tilat mahdollistavaan hankintatapaan. Ympäristöministeriö on aktiivisesti osallistunut Terveet tilat -toimintamallin kehittämiseen. Hometalkoot.fi-verkkosivuston sisällön päivittämistä nykytietoa ja -määräyksiä vastaaviksi toteutettiin vuonna 2021. Ympäristöministeriössä on käynnissä kaavoitus- ja rakentamislain valmistelu, jonka yhteydessä arvioidaan myös rakentamisen laatuun ja vastuisiin liittyviä kysymyksiä. Terveet tilat -ohjelma on osallistunut aktiivisesti kokonaisuudistuksen valmisteluun.

Timo Lahti, yli-insinööri, ympäristöministeriö

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimivan Senaatti-konsernin liikelaitokset, Senaatti-kiinteistöt ja Puolustuskiinteistöt, ovat mukana Terveet tilat 2028 -toimintapideohjelman toteutuksessa. Senaatti-kiinteistöjen Nollatoleranssiohjelma on Terveet tilat 2028 -ohjelmassa kehitetyn Terveet tilat -toimintamallin mukainen. Senaatti-kiinteistöjen kehittämisiä kiinteistöjen ylläpitokäytäntöjä, kuten ennakoivaa rakennuskatsastusmallia

hyödynnetään edelleen Terveet tilat -toimintamallin kehitystyössä. Vuoden 2021 aikana päivitettiin valtion [toimitilastrategia](#) (16.12.2021, VN/2650/2021) ja [valtion kiinteistöstrategia](#) (16.12.2021, VN/6761/2021).

Marika Paavilainen, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

UM:n tietoturvajärjestelyt

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa toimenpiteitä ulkoasiainhallinnon tietoturvajärjestelyjen parantamiseksi ja raportoi niistä hallituksen vuosikertomuksessa

Valtioneuvoston kanslia on vahvistanut ministeriöiden perustietotekniikkaympäristön tietoturvallisuutta käyttöönottamalla erityisiä valtioneuvoston ja ministeriöiden laajuisia tietoturvaratkaisuita sekä palveluita, joiden käyttöä on laajennettu myös ulkoministeriössä vuonna 2021. Työtä jatketaan kehyskaudella. Vuonna 2021 on laajennettu kaikkien ministeriöiden käytössä olevan yhteisen sähköpostijärjestelmän tietoturvaa ottamalla käyttöön viestin lähettäjän varmentamiseen tarkoitetut tekniset ratkaisut. Sähköposteihin liittyvää lokitietojen käsittelyä on kehitetty ja lokitietojen säilytysaikaa pidennetty. Alemman suojaustason viestin välitykseen käytettävä turvaviestipalvelu on uudistettu. Ulkoministeriössä käytössä olevan työasemasuojan uudistaminen jatkuu alkuvuoden 2022. Valtioneuvoston yhteisen käyttövaltuuksien hallinnan suunnittelu on aloitettu. Tavoitteena on yhä ulkoasiainhallinnon tietoturvaratkaisujen integroiminen soveltuvin osin osaksi valtioneuvoston yhtenäisiä tietoturvaratkaisuja. Ulkoasiainhallinnon osalta ministeriön tietoturvallisuus on vuonna 2020 arvioitu valtuutetun tahon toimesta ja sertifioitu ISO27001-standardin mukaiseksi, ja sille on toteutettu seuranta-arviointi vuonna 2021. Sertifiointia on tarkoitus laajentaa kattamaan tietosuojatoiminnot vuosien 2023–2024 aikana.

Ulkoministeriö on jatkanut TLIII-tasoisien videoneuvotteluratkaisun sekä korkean turvaluokan tiedon sähköisen käsittelyn järjestelmien kehittämistä, siten, että työn tulokset ovat myös muun valtionhallinnon käytettävissä. Koronapandemia on hidastanut alkuperäistä tavoiteaikataulua.

Max Hamberg, tietosiasainneuvos, valtioneuvoston kanslia
Ari Uusikartano, tietohallintojohtaja, ulkoministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoito

EK 22/2021 vp – O 4/2021 vp – TrVM 2/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja selvittää, kuinka niin sanotun yksi yli yhden -periaatteen toteutumista voidaan edistää koko valtionhallinnossa. Eduskunta pitää tärkeänä selvittää menettelytapaa, jolla sisäisen tarkastuksen ja myös Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen havaitsemista, valtion viraston tai laitoksen ylintä johtoa koskevista epäkohdista, voitaisiin ilmoittaa kyseisen viraston tai laitoksen operatiivisesta johdosta riippumattomalle taholle. Myös ulkoisen tarkastajan tiedonsaannista tulee tässä yhteydessä huolehtia.

1. Väärinkäytöksiä koskeva ilmoituskanava tulee valtionhallinnon virastojen käyttöön vuonna 2022. Valtiokonttori on kilpailuttanut syksyllä 2021 teknisen palveluntarjoajan virastojen sisäisille väärinkäytöksiä koskeville ilmoituskanavaratkaisuille. Asian valmistelu perustuu EU:n niin sanottuun whistleblower-direktiiviin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta; EU 2019/1937). Se tarjoaa suojelua henkilöille, jotka ilmoittavat työssään havaitsemistaan EU:n oikeuden rikkomisista tai rikkomisepäilyistä. Direktiivillä voidaan ennaltaehkäistä yleiseen etuun kohdistuvia uhkia tai vakavia haittoja, kuten korruptiota tai petoksia. Direktiivi pannaan täytäntöön oikeusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön johdolla valmistellulla lainsäädännöllä. Uusi ilmoituskanava tulee käyttöön vasta sen jälkeen, kun sitä koskeva kansallinen laki tulee voimaan. Lain voimaantulo on viivästynyt direktiivissä mainitusta määräajasta (17.12.2021). Yhteisellä teknisellä ratkaisulla haetaan laadukasta palvelua ja kustannustehokkuutta, kun jokaisen viraston ei tarvitse hankkia omaa teknistä ratkaisua sisäistä ilmoituskanavaa varten.

Valtiovarainministeriö on 3.11.2021 antanut ohjauskirjeen, jossa se on pyytänyt Valtiokonttoria asian jatkovalmistelussa huolehtimaan, että virastot hyväksyisivät myös muut väärinkäytösepäilyt kuin nyt valmisteltavana olevaan kansalliseen lainsäädäntöön sisällytetyt väärinkäytökset vastaanotettavaksi teknisessä ilmoituskanavaratkaisussa asiaa pohtineen työryhmän ehdotuksen mukaisesti¹³. Lisäksi sisäisen tarkastuksen tai vastaavan toiminnon tulisi ohjauskirjeen mukaan osallistua väärinkäytösilmoituksia virastoissa vastaanottavaan toimintoon. Ilmoitukset toimitetaan viraston käsittelyprosessin mukaisesti viraston johdolle jatkotoimenpiteitä varten. Jos väärinkäytösepäily koskee viraston

13 Työryhmän loppuraportti väärinkäytöksiä koskevan ilmoituskanavan valmistelusta valtionhallinnon käyttöön, VM:n julkaisuja 39/2021, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-484-4>

ylintä johtajaa, ilmoitus toimitetaan virastoa ohjaavalla ministeriölle. Valtiovarainministeriön ohjauskirje on luonteeltaan suositus. Lisäksi ulkoisen tarkastuksen osalta on syytä todeta, että Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 16 § velvoittaa valtion viranomaista, laitosta, liikelaitosta ja valtion rahastoa ilmoittamaan niiden toiminnassa tehdystä, niiden hoitamiin tai vastattavina oleviin varoihin tai omaisuuteen kohdistuneesta väärinkäytöksestä tarkastusvirastolle. Lain 17 § sisältää lisäksi säännökset valtion viranomaisten, laitosten, liikelaitosten ja rahastojen sekä Valtiontalouden tarkastusviraston velvollisuudesta rikosilmoituksen tekemiseen.

Siltä osin kuin edellä mainittu yksi yli yhden periaate liittyy valtionhallinnon johdon matkustamisen valvontaan, valtiovarainministeriössä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena eikä toimivana sellaista järjestelyä, jossa ministeriö antaisi alaiselle hallinnolleen matkamääräykset. Virkamatkustaminen tapahtuu virkavastuulla, minkä takia myös matkustamiseen liittyvä seuranta ja valvonta on järjestettävä asianmukaisesti. Valtiovarainministeriö on antanut helmikuussa 2022 virastoille ja laitoksille ohjauskirjeen viraston päällikön virkamatkustamiseen liittyvästä seurannasta ja valvonnasta. Ohjeen tavoitteena on, että virasto raportoi hallinnonalan ministeriölleen viraston päällikön matkustamisesta kahdesti vuodessa kuuden kuukauden välein ja esittää viraston päällikön ennakkollisen matkasuunnitelman ja edellisen kuuden kuukauden aikana toteutuneet virkamatkat.

Markus Siltanen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin valtionhallinnon matkustamiseen liittyvän ohjeistuksen selkeyttämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi. Ohjauksen ja neuvonnan riittävydestä sekä ohjeistuksen noudattamisen valvonnasta tulee myös huolehtia. Yksittäisenä kysymyksenä tulee selvittää, miten virkamatkoista kertyvien kanta-asiakkuus- ja matkustajien käyttöä pitäisi ohjeistaa niin, että käytännöt olisivat yhdenmukaisia, selkeitä ja noudatettavissa. Hallituksen tulee lisäksi tehdä kokonaisarviointi siitä, tuoko virkamiehelle annettu suositus tehdä henkilökohtainen kanta-asiakkuussopimus lentoyhtiön kanssa valtion virkamatkustukseen riittäviä taloudellisia tai muita olennaisia hyötyjä, jotta sen säilyttäminen tiedossa olevista ongelmista huolimatta olisi jatkossakin perusteltu.

2. Valtion matkustusstrategia on hyväksytty toukokuussa 2021. Strategialla ohjataan muun muassa harkitsemaan matkustustarvetta huolellisesti. Matkustaminen pohjautuu aina työtehtävien hoitamiseen ja virkamatkalle tulee lähteä vain siinä tapauksessa ja sillä osallistujamäärällä, kuin se on välttämätöntä. Esimiehen velvollisuutena on harkita virkamatkalle lähteminen huolellisesti ennen kuin antaa virkamiehelle matkamääräyksen. Virastojohdon vastuulla on huolehtia, että matkustusstrategiaa ja keskitettyä ohjeistusta noudatetaan virastossa.

Valtiovarainministeriö on antanut virkamatkustamista ja kanta-asiakasohjelmien hyödyntämistä koskevan ohjeen 1.6.2021. Ohjeen tarkoituksena on selkeyttää virkamatkustukseen liittyvien kanta-asiakasohjelmien ja kanta-asiakas- tai etukorttien käyttöä valtionhallinnossa ja luoda yhteisiä, selkeitä menettelytapoja niin henkilöstön kuin työnantajan osalta. Ohjeessa todetaan muun muassa, että kaikki virkamatkoista saatavat kanta-asiakasetuudet tulee käyttää virkamatkoihin ja niiden käyttö henkilökohtaisiin etuuksiin on kielletty. Virkamies vastaa kanta-asiakasetuuksien asianmukaisesta hyödyntämisestä virkamatkoihin. Virkamatkustuksen yhteydessä ei koskaan käytetä matkustajan omaa kanta-asiakas- tai etukorttia. Lisäksi ohjeessa todetaan, että virkamatkoja varten suositellaan hankittavaksi oma erillinen kanta-asiakas- tai etukortti, jos kanta-asiakasohjelma sen sallii ja erityisesti silloin, kun henkilö matkustaa paljon. Virkamatkoja varten hankittu kanta-asiakas- tai etukortti erotetaan matkustajan mahdollisesta omasta kortista esimerkiksi siten, että viraston korttiin merkitään yhteystiedoksi viraston osoite.

Ohjeessa on otettu kantaa myös siihen, milloin virkamatkustamisessa voisi olla taloudellisesti tai muutoin hyödyllistä liittyä kanta-asiakassopimukseen. Ohjeen mukaan kanta-asiakasohjelmaan kannattaa liittyä, jos siitä oletetaan olevan hyötyä virkamatkoilla. Sen avulla voidaan saavuttaa kustannussäästöjä ja lisäksi kanta-asiakasohjelmaan voi sisältyä matkustamista joustavoittavia palveluja, kuten nopeutetut palvelut lentokentällä, vaikka etupisteitä ei matkustajalle juurikaan kertyisi. Samoin esimerkiksi lentoyhtiön kanta-asiakasohjelmasta kertyneillä etuuksilla voi hankkia uusia lentoja ja niitä voidaan käyttää muihin matkustamiseen liittyviin etuuksiin, kuten tasokorotuksiin, jos business-luokassa matkustamisen edellytykset muuten täyttyvät.

Valtiovarainministeriö on antanut Valtiokonttorille toimeksiannon 25.11.2021 tehdä arvion valtion virkamatkustamisen volyymeistä ja taloudellisista sekä muista olennaisista hyödyistä lentoyhtiöiden kanta-asiakkuussopimuksissa. Valtiokonttorin 24.1.2022 toimittamassa aineistossa olivat tiedot vuosilta 2018–2020.

Finnairin edut määräytyvät tasopisteiden sekä oneworld-lentojen lukumäärän perusteella. Kertyneitä tasopisteitä ei pystytty aineistosta arvioimaan. Laskettaessa, ketkä ylsivät millekin Finnair Plus -tasolle, käytettiin oneworld-lentojen lukumäärän määrittämiseen laskunumeroa sekä päivämäärää. Tällöin pois jäävät esimerkiksi palautukset. Tapauksissa, joissa on ostettu kerralla meno-paluu samalle päivälle, toinen lennoista jää myös pois.

Vuonna 2018 oneworld-lennoilla matkusti 10 486 henkilöä, vuonna 2019 10 623 ja vuonna 2020 5 152. Matkustajat pääsivät lentojen lukumäärän perusteella Finnair Plus Silver ja Finnair Plus Gold -jäseniksi. Finnair Plus Silver -jäseneksi pääseviä oli otoksessa yhteensä 294. He voivat muun muassa ottaa yhden lisämatkatavarankorokkeen maksutta, päästä Finnair Loungeen (Silver-tasolla maksullinen), käyttää priority-kaistaa turvallisuustarkastuksessa sekä businessluokan lähtöselvitystä, ja heillä on korotettu tasopistekertymä,

jolloin pisteitä, joilla voi jatkaa seuraavalle tasolle, kertyy nopeammin. Kolme matkustajaa (Finnair Plus Gold -tasolle yltävät) olisivat saaneet tämän lisäksi muita ilmaisia lisämatkatarvotteita ja ilmaisen internet-yhteyden lennolla. Näiden hyötyjen lisäksi myös lentopisteiden käyttö on mahdollista Finnair Plus Basic -tasolta lähtien, johon olisi oikeutettu 98 prosenttia otoksen matkustajista vuosina 2018–2019.

Tehdyn selvityksen perusteella voidaan todeta, että ainakin paljon matkustavat vähintään Finnair Plus Silver -jäseneksi oikeutetut matkustajat hyötyvät kanta-asiakkuudesta matkustuksen sujuvuuteen liittyen. Esimerkiksi nopeutettu turvallisuustarkastus ja lähtöselvitys sekä lounge-tilojen käyttömahdollisuus odotustiloina ovat olennaisia hyötyjä, jotka lisäävät matkustusmukavuutta huomattavasti. Virkakäyttöön tarkoitetun kanta-asiakkuuden säilyttäminen noudattaen valtiovarainministeriön antamaa ohjeistusta voidaan katsoa jatkossakin perustelluksi.

Juha Madetoja, yksikön päällikkö, valtiovarainministeriö

6 Hallintovaliokunta

Poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelma sekä poliisimiehen hätävarjelua koskevat säännökset

HE 224/2010 vp – EV 371/2010 vp

1. Eduskunta edellytti hallituksen laativan ajantasaisen poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelman, johon myös sitoudutaan.

1. Sisäministeriössä on asetettu selvityshanke marraskuussa 2021 poliisin määrärahojen käytöstä ja määrärahoituksen riittävyyteen liittyvistä tekijöistä. Ulkopuolisten selvityshenkilöt luovuttavat yhteisen raportin selvitystyöstä sisäministeriölle ja valtiovarainministeriölle 31.1.2022 mennessä.

Heidi Kankainen, johtava asiantuntija, sisäministeriö

2. Eduskunta edellytti hallituksen tarkkaan seuraavan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyvän tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

2. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Uusi poliisilaki (872/2011) tuli voimaan 1.1.2014. Valtioneuvosto on ryhtynyt lain voimaantulosta lähtien seuraamaan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi. Poliisilaki on ollut voimassa seitsemän vuotta, ja poliisimiehen hätävarjelua koskevaa oikeuskäytäntöä ei ole ehtinyt syntyä siinä määrin, että sen perusteella voitaisiin arvioida säännösten toimivuutta. Asiaa on tarkoituksenmukaista seurata edelleen, koska voidaan pitää mahdollisena, että asiasta syntyy oikeuskäytäntöä kohtuullisen ajan kuluessa.”

Marko Meriniemi, lainsäädäntöneuvos, sisäministeriö

Viranomaisyhteistyö uhkan arvioinnissa ja uhkaavan teon estämisessä

HE 333/2014 vp – EV 268/2014 vp

Eduskunta edellyttää hallituksen antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2017 loppuun mennessä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun kirjallisen selvityksen siitä,

1. kuinka viranomaiset ja muut toimijat ovat uuden lainsäädännön nojalla ilmoittaneet oma-aloitteisesti poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia tai uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot salassapitovelvollisuuden estämättä
2. kuinka luovutettuja tietoja on hyödynnetty ja niiden avulla toiminnan vaikuttavuutta on parannettu sekä
3. millä tavoin erimuotoinen viranomaisyhteistyö ja sen vaikuttavuus on kehittynyt uudistuksen myötä

1.–3. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sisäministeriö ovat toimittaneet kukin erikseen kirjallisen selvityksensä hallintovaliokunnan täsmentämässä aikataulussa vuoden 2020 loppuun mennessä (HaVL 46/2018 vp).

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.”

Joni Komulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Tomi Halonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Heidi Kankainen, johtava asiantuntija, sisäministeriö

Tietosuojaan valvontaviranomaisen organisointi

HE 9/2018 vp – EV 108/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, tulisiko tietosuojan valvontaviranomaisen organisaatiota kehittää virastomuotoiseksi, ja tarvittaessa valmistelee asiasta lainsäädännön muutokset. Organisaatiota kehitettäessä tulee muiden seikkojen ohella ottaa huomioon hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen viraston monijäsenisessä toimielimessä ja EU:n tietosuoja-asetuksen vaatimukset valvontaviranomaisen itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on toiminut oikeusministeriön yhteydessä perustamisestaan lähtien. Toimisto on ollut toiminnassaan ja ratkaisuisaan täysin itsenäinen, eikä oikeusministeriö ole vaikuttanut toimiston työjärjestykseen tai toiminnan suunnitteluun lainkaan. Ministeriö on käynyt toimiston tavoitteista ja resursseista vuosittaiset tulosneuvottelut, kuten muidenkin virastojensa kanssa.

Ministeriön organisaatiouudistuksen yhteydessä 1.5.2019 oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvien valtuutettujen, kuten tietosuojavaltuutetun, ohjaus keskitettiin yhteen ministeriön osastoon. Oikeusministeriössä on valmisteltu hallinnonalan pienten ja toiminnallisesti itsenäisten erityisviranomaisten hallinnollisten tehtävien yhteen kokoamista siten, että hallinnonalalla toimivien erityisviranomaisten lainsäädäntöön ja kansainvälisiin säännöksiin pohjautuvaa varsin itsenäistä asemaa ei vaaranneta eikä niiden tehtäväkenttää tässä yhteydessä muuteta. Samalla viranomaiset kuten tietosuojavaltuutetun toimisto siirrettäisiin muodollisesti pois oikeusministeriön yhteydestä, mikä vahvistaisi niiden itsenäisyyttä ja riippumattomuutta ja lisäksi niiden rakenteellista etäisyyttä poliittisesti johdusta ministeriöstä. Uudistuksella ei puututtaisi tietosuojavaltuutetun tehtäviin eikä niiden järjestämiseen. Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi Oikeushallinnon erityisviranomaisista lähetettiin lausuntokierrokselle 20.12.2021.

Yrsa Nyman, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Nuohousta koskevan lainsäädännön muuttaminen

HE 64/2018 vp – EV 110/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa nuohousta koskevan lainsäädännön uudistamisen vaikutuksia erityisesti paloturvallisuuteen sekä nuohouspalvelujen saatavuuteen, laatuun ja hintaan. Uudistuksen toimeenpanosta on annettava kirjallinen selvitys hallintovaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Lisäksi eduskunta edellyttää hallituksen selvittävän, onko nuohousrekisterille jatkossa tarvetta sekä miten nuohouspalvelujen asiakas voi varmistaa, että palveluntarjoaja täyttää nuohoojan kelpoisuudelle asetetut vaatimukset.

Sisäministeriö on käynnistänyt loppuvuodesta 2020 erillisselvityksen osana ministeriön tutkimustoimintaa. Selvityshankkeessa arvioidaan, miten nuohousalan kilpailun vapauttaminen on vaikuttanut nuohousmarkkinoiden toimivuuteen ja kuluttajahintoihin sekä kiinteistöjen nuohousvelvoitteen toteutumiseen. Selvitys nuohousuudistuksen toimeenpanosta annetaan eduskunnan hallintovaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Selvitys rekisteritarpeista ei ole vielä käynnistynyt.

Sisäministeriö on antanut 22.12.2021 eduskunnan hallintovaliokunnalle kirjallisen selvityksen nuohousuudistuksen toteutumisesta. Eduskunnalle annettu selvitys perustuu sisäministeriön asettaman nuohousuudistuksen seurantaryhmän (SM030:00/2018) seurantahavaintoihin sekä sisäministeriön Itä-Suomen yliopistolta tilaamaan selvitykseen nuohouksen säädösmuutosten vaikutuksista¹⁴. Rekisteritarpeiden arviointi on sisällytetty annettuun selvitykseen.

Nuohousuudistuksen toimeenpano on sujunut ennakoidusti. Rakennusten omistajat käyttävät nuohouspalveluja entiseen tapaan ja nuohouspalveluja on ollut saatavilla riittävästi. Nuohouspalvelujen käyttäjät ovat olleet yleensä tyytyväisiä saamaansa palveluun. Nuohouksen hinta on säilynyt kohtuullisena myös taajamien ulkopuolella. Selvityksen mukaan rakennusten nuohousta koskeva sääntely on toimivaa, eikä tällä hetkellä ole tarve muuttaa pelastuslain sääntelyä.

Nuohousuudistuksen seurantaryhmän toimikausi on päättynyt 31.12.2021. Sisäministeriö tulee edistämään nuohousta koskevaa viestintää ja nuohoukseen liittyvien toimijoiden yhteistyötä sekä seuraamaan nuohousuudistuksen pitkän aikavälin vaikutuksia muilla keinoin.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Jaana Rajakko, yli-insinööri, sisäministeriö

Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

HE 242/2018 vp – EV 318/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi uuden poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa, kiinnittäen huomiota muun ohella uuden käyttötarkoituspohjaisen sääntelyn toimivuuteen, henkilötietojen suojan toteutumiseen, vaikutuksiin poliisin ja muiden viranomaisten toimintaedellytyksiin sekä henkilötietojen käsittelyn valvontaan, ja laatii siitä seikkaperäisen selvityksen hallintovaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä.

Sisäministeriö on toimittanut hallintovaliokunnalle lausumassa edellytetyn selvityksen valiokunnan täsmentämässä aikataulussa 31.1.2022.

Suvi Pato-Oja, erityisasiantuntija, sisäministeriö
Johanna Hakala, hallitusneuvos, sisäministeriö

¹⁴ Sisäministeriön julkaisuja 2021:30, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-571-6>

Digi- ja väestötietoviraston toimialaa koskevien lakien muuttaminen

HE 10/2019 vp – EV 20/2019 vp

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan Digi- ja väestötietoviraston laadukkaiden palvelujen saatavuuden turvaamisesta koko maassa ottaen huomioon muun muassa käyntiasioinnin tarpeet, tietoteknisen laitteiston tai käyttäjäosaamisen puutteet osalla väestöä, ikääntymisestä tai sairauksista johtuva viranomaisasioinnin vaatiman toimintakyvyn aleneminen sekä kielellisten palvelujen saatavuuden tarpeet molemmilla kansalliskielillä ja saamen kielellä.

Eduskunnan lausuman toteuttamiseksi valtiovarainministeriö pyysi vuonna 2020 Digi- ja väestötietovirastolta (DVV) selvityksen toimenpiteistä, joilla virastossa turvataan laadukkaiden palveluiden saatavuus ja saavutettavuus koko maassa. Lähtökohtana oli, että DVV:n asiakkaiden käyntiasiointimahdollisuudet säilyivät 36 toimipaikalla samoina kuin ennen organisaatiouudistusta. DVV:n tekemä selvitys, joka esiteltiin valtiovarainministeriölle kesäkuussa 2021, sisälsi toimipaikka- ja käyntiasiointiverkon kehittämissuunnitelman, joka pohjautuu tutkittuun asiointidataan, turvaa palveluiden saatavuuden koko maassa ja ottaa huomioon sekä työssäkäyntitaiyydet että kiristyvän talustilanteen. Valtiovarainministeriön ja DVV:n kesken sovittiin, että esitettyjä kehittämissuunnitelmia voidaan alkaa toteuttaa ministeriön valmistelemissä, uutta julkisen hallinnon strategiaa toteuttavien kehittämissuunnitelmien mukaan. Näitä linjauksia ovat muun muassa alueellistamisen uudistamisen strategia, valtion uusi toimitilastrategia, monipaikkaisen työn edistämisen linjaukset ja valtion palvelu- ja toimitilaverkkouudistus.

Digi- ja väestötietovirasto onkin lähtenyt mukaan valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistushankkeeseen. Siinä tavoitteena on vuoteen 2030 mennessä parantaa ja yhdenmukaistaa palveluita kokoamalla valtion viranomaisten käyntiasiointi yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin yhteistyössä Kelan ja kuntien kanssa. Palveluita annetaan kansalaisille monikanavaisesti ja ensisijaisena palvelukanavana ovat kattavat ja helppokäyttöiset sähköiset asiointipalvelut. Työ on jo alkanut Pohjois-Karjalassa, Päijät-Hämeessä ja Etelä-Karjalassa ja DVV:n toimipisteet näillä alueilla ovat uudistuksessa mukana. Uudistuksessa yhteisiin palvelupisteisiin luodaan myös etäpalvelumahdollisuus, jonka konseptia ja teknistä ratkaisua DVV on selvittänyt. DVV toteuttaa omissa toiminnassaan ja palvelujensa kehittämisessä myös muita monipaikkaisen työn, toimitilastrategian ja alueellistamisen linjausten mukaisia kehittämistoimia.

Laki valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista tuli voimaan 1.1.2022. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa valtion alueellisen läsnäolon suunnitelmallisuutta ja kokonaisuuden koordinaatiota valtion toimipisteverkoston ja palveluiden saatavuuden kannalta. Tavoitteena on, että valtion tehtävät hoidetaan tuloksellisesti ja palvelun saatavuus vastaa eri asiakasryhmien palvelutarpeeseen perusoikeudet turvaavalla tavalla. Muutoksen toimeenpano vaatii entistä vahvempaa ja pitkäjänteisempää valtioneuvostotasoista poikkihallinnollista suunnittelua, ohjausta ja seuranta. Tämän tueksi valtiovarainministeriö asettaa valtioneuvoston toimikaudeksi Valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittumisen yhteistyöryhmän. Jatkossa myös Digi- ja väestöviraston palvelujen saatavuutta voidaan arvioida lain toimeenpanon ja siihen liittyvän seurannan avulla.

Valtiovarainministeriö teetti DVV:stä arvioinnin selvittääkseen virastojen yhdistämisen onnistumista¹⁵. Arvioinnin mukaan yhdistymishanke toteutui pääosin tavoitteiden mukaisesti. Valtakunnallinen organisaatio oli toiminnassa alusta alkaen. Muutosvaihe on arvion mukaan kuitenkin edelleen meneillään, ja valtaosa uudistuksen tavoitteista realisoituu vasta tulevaisuudessa. Erityisesti muun muassa sähköisissä järjestelmissä on vielä kehitettävää.

Lisääntyneet asiakasmäärät ja uuden viraston valtakunnallinen, entisten maistraattipalvelujen paperihakemusten skannaukseen perustuva puolisähköinen asiakaspalvelumalli johtivat siihen, että DVV:n asiakaspalvelu ruuhkautui monien palvelujen osalta vuoden 2021 aikana. Tilanne on kuitenkin korjaantumassa eduskunnan vuonna 2021 myöntämien lisäresurssien turvin. Valtiovarainministeriö seuraa vuoden 2022 tulospimuksen mukaan asetettujen käsittelyaikatavoitteiden saavuttamista tarkasti. Kestävin ratkaisu DVV:n asiointijonojen purkuun on kuitenkin palvelujen digitalisointi, jota edistetään viraston vuonna 2022 aloittamassa Oikeusturvaohjelmassa. Koronapandemian aikana DVV on siirtynyt ruuhkien välttämiseksi pääasiassa ajanvarauksella tapahtuvaan käyntiasiantipalveluun ja kokemukset ovat olleet pääasiassa hyviä.

DVV on osana valtiovarainministeriön johtamaa Digitalisaation edistämisen hallitusohjelmahanketta valmistellut kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen digituen valtakunnallista toimintamallia ja sen toimeenpanoa. Toimintamallia pilotoidaan vuonna 2022 ja se on tarkoitus DVV:n koordinoimana vakiinnuttaa vuonna 2023. Digituki edistää koko julkishallinnon digitaalisten palvelujen käyttöä, nostaa hallinnon tuottavuutta, varmistaa asiakkaiden yhdenvertaisuuden ja estää syrjäytymistä.

15 Virastoarviointi – Digi- ja väestötietovirasto: Loppuraportti, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-708-1>

DVV:n ruotsinkielisten virkamiesten määrä lisääntyi viraston toiminnan alkaessa ja täyttää organisaatioasetuksen velvoitteet. Lisäksi saamen kielellä asiointia edistävät uusi saamenkielinen palvelunumero sekä turvapostiratkaisu.

Asia ei valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan enää anna aiheutta erityistoimenpiteisiin, vaan sitä seurataan ja ohjataan osana viraston normaalia tulosohjausta.

Marjukka Ala-Harja, tietohallintoneuvos, valtiovarainministeriö

Asetietojärjestelmän kehittäminen

HE 101/2019 vp – EV 2/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää hallituksen ensisijaisesti huolehtivan siitä, että ennen ampuma-aselain 25 §:n voimaantuloa nyt säädettävän lain nojalla varmistetaan nykyisen tietojärjestelmän kehitystyöstä ja muista toimenpiteistä niin, ettei jää epävarmuutta aseturvallisuuden, elinkeinonharjoittajien tarpeiden ja oikeusturvan, asetietojärjestelmän eheyden ja luotettavuuden tai muiden asiassa merkityksellisten seikkojen suhteen; sekä

1. Poliisihallitus ylläpitää nykyistä asetietojärjestelmää niin kauan kuin valmisteilla oleva uusi asetietojärjestelmä otetaan käyttöön. Poliisihallitus on ilmoittanut, että uuden asetietojärjestelmän kehittäminen on aikataulussa ja se valmistuu 1. maaliskuuta 2024 mennessä.

2. Eduskunta edellyttää hallituksen toissijaisesti antavan eduskunnalle hallituksen esityksen ampuma-aselain 25 §:n voimaantulon lykkäämisestä 1.11.2020 jälkeiseen ajankohtaan, mikäli edellä 1 kohdassa tarkoitettua varmuutta ei joiltakin osin ole.

2. Hallitus ei ole antanut eduskunnalle hallituksen esitystä ampuma-aselain 25 §:n voimaantulon lykkäämisestä.

Seppo Sivula, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Ulkomaalaislain väliaikainen muuttaminen

HE 65/2020 vp – EV 63/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa säädettävän väliaikaisen lainsäädännön vaikutuksia ja antaa asiasta selvityksen hallintovaliokunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

1. Selvitys on toimitettu eduskunnan hallintovaliokunnalle 12.10.2021. Hallintovaliokunta on käsitellyt asian omana asiana O 7/2021 vp ja lausunut asiasta asian K 3/2021 vp yhteydessä. Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt 17.6.2021. Asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin.

Jorma Kantola, lainsäädäntöneuvos, sisäministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, miten työnantaja voi nykyistä luotettavammin varmistua kansainvälistä suojelua hakeneen ulkomaalaisen työnteko-oikeudesta ja että hallitus tarvittaessa ryhtyy asianmukaisiin lainsäädäntötoimiin.

2. Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti päivitetystä laittoman maahantulon ja maassa oleskelun vastaisesta toimintaohjelmassa todetaan toimenpiteessä 45 seuraavaa: "Tarkastellaan, miten työnantaja voi nykyistä luotettavammin varmistua kansainvälistä suojelua hakeneen ulkomaalaisen työnteko-oikeudesta ja toteutetaan tarvittaessa asiaan liittyvät lainsäädäntömuutokset." Toimintaohjelma hyväksyttiin toukokuussa 2021. Ohjelman toimenpiteet pannaan täytäntöön vuosina 2021–2024.

Jutta Gras, lainsäädäntöneuvos, sisäministeriö

Eduskunnan kirjelmä eduskunnan käsittelemän kansalaisaloitteen johdosta (Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkoitus)

KA 5/2019 vp – EK 5/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii seksuaalirikoksiin ja törkeisiin rikoksiin syyllistyneiden ulkomaalaisten nopeasta ja tehokkaasta maasta poistamisesta sekä varmistaa muutoinkin kansalaisten turvallisuuden tunteen, rikosten uhrien ja asianosaisen itsensä oikeusturvan parantamiseksi entistä sujuvammat käsittelyprosessit rikosasioissa sekä antaa hallintovaliokunnalle selvityksen tehdyistä toimenpiteistä ja niiden tuloksista vuoden 2022 syysistuntokauden alkuun mennessä.

Sisäministeriö on hoitanut eduskunnan kirjelmän ja siihen sisältyvän lausuman esittelyn valtioneuvoston yleisistunnossa 25.3.2021.

Eduskunnan lausumassa ja asiaa koskevassa hallintovaliokunnan mietinnössä (HaVM 29/2020 vp) on myös oikeusministeriön toimivaltaan kuuluvaa asiaa. Sisäministeriö on saattanut oikeusministeriön tietoon eduskunnan kirjelmän ja siihen sisältyvän lausuman. Hallitus antaa lausuman mukaisesti hallintovaliokunnalle selvityksen tehdyistä toimenpiteistä ja niiden tuloksista vuoden 2022 syysistuntokauden alkuun mennessä.

Riitta Koponen, lainsäädäntöjohtaja, sisäministeriö
Joni Länsivuori, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Henkilökorttilain, passilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n sekä ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttaminen

HE 206/2020 vp – EV 81/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että sisäministeriö selvittää oikeudelliset ja muut edellytykset lainmuutokselle, jolla passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkien käyttäminen olisi mahdollista ainakin kaikkein törkeimpien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, joko osana poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa koskevaa selvitystä tai antaa hallintovaliokunnalle asiasta erillisen selvityksen viimeistään syysistuntokauden 2022 alkuun mennessä.

1. Sisäministeriö selvittää sormenjälkien käyttöä koskevan lainmuutoksen oikeudelliset ja muut edellytykset lausuman mukaisesti ja antaa hallintovaliokunnalle asiasta erillisen selvityksen syysistuntokauden 2022 alkuun mennessä.

Suvi Pato-Oja, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen laiksi arpajaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

HE 135/2021 vp – EV 226/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sisäministeriön asetuksessa VN/23729/2021 määriteltyjen vuorokausi- ja kuukausikohtaisten pakollisten enimmäistappiorajoitusten laskemiseksi tunnistautuneena pelattavien rahapelien osalta.

1. Tappiorajoitusten tai muiden maltillista pelaamista edistävien kulutusrajoitusten käyttöönotto edellyttää pelaamista tunnistauneena. Veikkaus Oy:n verkon välityksellä toimeenpanemien rahapeliä pelaaminen on aina tunnistaunutta. Sisäministeriön asetukseen sisältyviä tappiorajoitussäännöksiä sovelletaan ainoastaan Veikkaus Oy:n verkon välityksellä toimeenpantuun nopearytmisten rahapeliä tarjontaan. Nopearytmisiä rahapelejä koskevat tappiorajoitukset koostuvat kahdesta osasta, pakollisista pelaajan itsensä asettamista vuorokausi- ja kuukausikohtaisista tappiorajoista ja näitä koskevista enimmäismääristä. Tappiorajat ovat osa laajempaa pelaamisen hallintaan liittyvää asetuksella säädettyä pelirajoituskokonaisuutta. Asetus sisältää tappiorajojen lisäksi useita muita maltillista pelaamista tukevia säännöksiä.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus panostaa ongelmapelaajien ja heidän läheisilleen tarjottavien erilaisten tuki- ja hoitopalvelujen saatavuuteen sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin.

2. Tunnistaunutta pelaaminen on eduskunnan joulukuussa 2021 hyväksymällä arpajaislain uudistuksella laajennettu kaikkeen Veikkaus Oy:n rahapelitarjontaan. Tämä mahdollistaa myös pelaamista koskevien rajoitusten asettamisen kaikkeen rahapelitarjontaan. Rajoitukset voivat lain mukaan perustua sisäministeriön antamaan asetukseen tai Veikkaus Oy:n asettamiin rajoituksiin. Lain mukaan kaikessa Veikkaus Oy:n rahapelaamisessa siirrytään tunnistauneeseen rahapelaamisen viimeistään vuoden 2024 alusta lukien. Veikkaus Oy voi kuitenkin omaehtoisesti siirtyä tunnistauneeseen rahapelaamiseen jo ennen säännösten soveltamisen alkamista ja yhtiö voi myös omaehtoisesti asettaa pelaamiselle rajoituksia.

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) yhteydessä toimiva rahapeliä toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmä arvioi parhaillaan pelirajoituskokonaisuuden toimivuutta haittariskien näkökulmasta. Arviointiryhmän näkemyksen mukaan pelirajoituskokonaisuuden ja muiden pelaamisen hallintavälineiden kehittämistarpeita tulisi arvioida tietopohjaisesti ja yhtenä kokonaisuutena. Tietopohjaisten kehittämissuosittelujen antaminen edellyttää arpajaislain uudistuksessa säädettyjen STM:ää ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitosta koskevien tiedonsaantioikeuksien käyttöönottoa ja tietojen analysointia. Tiedonsaantisäännökset tulivat voimaan 1.1.2022. Tämänhetkisen arvion mukaan pelirajoituskokonaisuuden arviointi valmistuu kesällä 2022.

Jukka Tukia, neuvotteleva virkamies, sisäministeriö

7 Lakivaliokunta

Vaikutusvallan väärinkäyttö

HE 79/2010 vp – EV 373/2010 vp

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi.

Oikeusministeriö asetti 25.4.2014 työryhmän selvittämään muun muassa tätä kysymystä (lahjusrikoksia koskevien säännösten eräitä muutostarpeita selvittävä työryhmä, OM 7/41/2014). Työryhmän mietintö valmistui helmikuussa 2015 ja siitä pyydettiin lausunnot. Jatkovalmistelussa laadittiin asiaa koskeva lainsäädäntöluonnos, josta 31.5.2016 lähetettiin lausuntopyynnöt. Lainsäädäntöehdotuksen jatkovalmistelu on käynnissä oikeusministeriössä. Lainsäädäntöehdotus valmistuu vuonna 2022.

[Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet](#)

[Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet, lausuntotiivistelmä](#)

[Vaikutusvallan kauppaamisrikos, lausuntotiivistelmä](#)

Leena Mäkipää, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Esitutkintaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen

HE 222/2010 vp – EV 374/2010 vp

- Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää ja harkitsee, tulisiko salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva ratkaisutoimivalta osoittaa tuomioistuinten toimivaltaan.

2. Vuoden 2014 alussa voimaan tulleen uuden pakkokeinolain (806/2011) käsittelyä koskevista eduskunnan valiokunta-asiakirjoista ilmenee, että kirjaus koskee peitetoiminnasta, valeostosta ja salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta päättämistä. Aikaisemmin todetun mukaisesti on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että pakkokeinolain muuttamistarpeet tulevat pohdittaviksi, kun uuden lain soveltamiskäytännöstä on saatu riittävästi kokemuksia. Oikeusministeriö on 10.7.2020 asettanut työryhmän arvioimaan

pakkokeinolain muutostarpeita ja tarkastelun perusteella valmistelemaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Muutostarpeita arvioitaessa työryhmä on kiinnittänyt huomiota esimerkiksi eduskunnan kannanottoihin, kuten lausumassa tarkoitettuun kysymykseen salaisia tiedonhankintakeinoja koskevan ratkaisutoimivallan osoittamisesta tuomioistuinten toimivaltaan. Työryhmän toimikausi on päättynyt 31.12.2021 ja työryhmän mietintö on ollut 25.3.2022 päättyneellä lausuntokierroksella. Mietinnön ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta on tarkoitus valmistella hallituksen esitys.

Lauri Rautio, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Vakuutus oikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen

HE 104/2014 vp – EV 330/2014 vp

- Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisuudet muuttaa vakuutus oikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelyä nykyistä avoimemmaksi sekä kelpoisuusvaatimusten asettamista tällaisille jäsenille.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”2. Oikeusministeriössä on laadittu muistio vakuutus oikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelystä. Oikeusministeriö on toimittanut selvityksen lakivaliokunnalle 17.12.2018. Jatkossa on tarkoitus arvioida, tulisiko vakuutus oikeuden asiantuntijajäsenille asettaa kelpoisuusvaatimuksia ja millä perusteilla tuomioistuimiin voidaan valita intressijäseniä. Asiantuntijajäseniä ei voida erottaa tehtävästä kesken toimikauden, joten muutokset voidaan toteuttaa aikaisintaan nykyisen toimikauden päättyessä vuoden 2024 lopussa.”

Piritta Koivukoski-Kouhia, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Identiteettivarkaudet

HE 232/2014 vp – EV 335/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa itsenäisenä esiintyvän identiteettivarkauden nykyisten tutkintakeinojen ja -valtuuksien toimituvuutta ja riittävyttä, ja jos aihetta ilmenee, ryhtyy toimenpiteisiin kyseisten rikosten torjunnan ja selvittämisen tehostamiseksi.

Identiteettivarkautta koskeva rikoslain 38 luvun uusi 9 b pykälä (368/2015) on tullut voimaan 4.9.2015. Aikaisemmin todetun mukaisesti on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että selvittämiskeinojen ja -valtuuksien toimivuus ja riittävyys voidaan arvioida, kun vuoden 2014 alussa voimaan tulleen pakkokeinolain (806/2011) muuttamis- ja täydentämistarpeet tulevat pohdittaviksi. Oikeusministeriö on 10.7.2020 asettanut työryhmän arvioimaan pakkokeinolain muutostarpeita ja tarkastelun perusteella valmistelemaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Muutostarpeita arvioitaessa työryhmä on kiinnittänyt huomiota esimerkiksi eduskunnan kannanottoihin, kuten lausumassa tarkoitettuun kysymykseen identiteettivarkauden tutkintakeinojen ja -valtuuksien toimivuudesta ja riittävydestä. Työryhmän toimikausi on päättynyt 31.12.2021 ja työryhmän mietintö on ollut 25.3.2022 päättyneellä lausuntokierroksella. Mietinnön ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta on tarkoitus valmistella hallituksen esitys.

Lauri Rautio, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Oikeudenhoidon uudistamisohjelma

HE 246/2014 vp – EV 308/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus joutuisasti selvittää tarpeen ja mahdollisuudet ottaa käyttöön järjestelmä, jossa suullinen näyttö otetaan muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan kärjäoikeudessa tehdyn kuva- ja äänitallenteen avulla.

Hallitusohjelman mukaan oikeudenkäynneissä näytön vastaanottaminen kärjäoikeuksiin keskitetään niin, että todistelu taltioidaan hovioikeuskäsittelyä varten. Hallitus antoi syyskuussa 2021 eduskunnalle tätä uudistusta koskevan hallituksen esityksen (HE 133/2021 vp). Eduskunta hyväksyi esityksen eräin muutoksin joulukuussa 2021 (EV 214/2021 vp).

Uudistuksen voimaantulosta säädetään erikseen lailla. Tavoitteena on siirtyä uuteen menettelyyn vuoden 2023 alusta.

Jukka Siro, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Rattijuopumuksen rangaistukset

M 5/2014 – EK 56/2014 vp

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa nuorten rattijuopumuksesta epäiltyjen päihdetilanteen kartoitusta ja siihen liittyviä jatkotoimia.

5. Sote-uudistuksen hyväksymisen jälkeen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisen ja tuottamisen vastuu on hyvinvointialueilla. Sote-uudistus tarjoaa samalla valtakunnalliselle ohjaukselle ja yhdenmukaistamiselle hyvän mahdollisuuden ja rahoitusta. Kuntien sosiaalitoimelle ei ole ennen tätä uudistusta ollut tarkoituksenmukaista osoittaa erillisiä päihdekartoitusta tai päihdekeskusteluja koskevia lisätehtäviä. Eduskunnan lausumaa toteutetaan jatkamalla nykyisten mallien toteutusta, hakemalla yhteistyötä muiden vastaavien mallien kanssa ja erityisesti edistämällä Tie selväksi -mallin toteutusta hyvinvointialueiden ohjauksen yhteydessä. Sisäministeriö on julkaissut poliisin liikennevalvonnan ja -turvallisuuden ohjelman vuosille 2021–2030¹⁶. Ohjelman mukaan päihderiippuvuuteen ja sen vaikutuksiin liikenneturvallisuuteen tulee puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Katariina Paakkanen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen

HE 291/2014 vp – EV 363/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää mahdollisuudet keventää ja yksinkertaistaa sakon muuntorangaistusmenettelyä ja sitä edeltäviä vaiheita ja valmistelee tarvittavat ehdotukset annettavaksi samanaikaisesti eduskunnalle sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaansaapoa koskevan lakiehdotuksen kanssa.

Oikeusministeriössä on vuonna 2021 käynnistynyt sakon täytäntöönpanosta annetun lain uudistamistarpeiden arviointi. Tässä yhteydessä arvioidaan, voidaanko sakon muuntorangaistusmenettelyä vielä joltain osin yksinkertaistaa aiemmissä selvityksissä tehtyjen ehdotusten pohjalta. Hanke liittyy Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmän uudistamiseen.

Vuonna 2021 eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta (HE 246/2020 vp., EV 154/2021), jossa muutettiin vankeuslain säännöksiä sakon maksuajan myöntämisestä vankilassa. Säännökset yksinkertaistavat sakon maksamismenettelyä vankilassa. Lainmuutokset tulevat voimaan 4.4.2022.

16 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-640-9>

Aiemmin osana lausuman toteuttamista on vuoden 2019 alussa tullut voimaan eräitä muutoksia sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin (HE 200/2017 vp ja EV 31/2018 vp). Lainsäädäntö mahdollistaa videoyhteyden käytön sakon muuntorangaistusasian käsitteilyssä ja maksuajan myöntämistä koskevia säännöksiä yksinkertaistettiin.

Aiemmin oikeusministeriössä on lisäksi selvitetty mahdollisuutta siirtää muuntorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamistehtävät ulosotolta Rikosseuraamuslaitokselle. Siirtoa ei tuolloin pidetty taloudellisesti perusteltuna ja hyödyt rangaistusten täytäntöönpanon näkökulmasta olisivat olleet vähäisiä.

Juho Martikainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Tuomarien koulutusta koskeva uudistus

HE 7/2016 vp – EV 99/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tuomareiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa uudistuksen aiheuttamiin kustannuksiin, tuomarinkoulutuslautakunnan voimavaroihin, asessorien haku- ja nimitysmenettelyyn ja uudistuksen vaikutuksiin tuomarin uran avoimuuteen ja antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen sekä vuoden 2020 että vuoden 2023 loppuun mennessä.

Selvityshenkilön raportti on toimitettu lakivaliokunnalle 22.12.2020. Raportista saatu lausuntopalaute on 17.12.2021 toimitettu tiedoksi lakivaliokunnalle ja siitä on laadittu lausuntotiivistelmä¹⁷. Oikeusministeriö jatkaa uudistuksen toimivuuden ja vaikutusten seurantaa ja antaa lausumassa edellytetystä lakivaliokunnalle asiasta uuden selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

Antti Leinonen, osastopäällikkö, oikeusministeriö

17 Selvitys tuomareiden koulutus uudistuksen vaikutuksista: Lausuntotiivistelmä <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-994-0>

Käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen vaikutusten seuranta

HE 270/2016 vp – EV 126/2017 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen ja siihen liittyvän mahdollisen summaaristen riita-asioiden käsittelyä koskevan uudistuksen vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota oikeusturvan alueelliseen saatavuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen, taloudellisiin vaikutuksiin ja oikeudellisten palvelujen tarjontaan sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Oikeusministeriö on 15.3.2021 nimennyt selvityshenkilön arvioimaan 1.1.2019 voimaan tulleen käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen ja 1.9.2019 voimaan tulleen summaaristen riita-asioiden keskittämisen toimivuutta ja vaikutuksia. Selvityksen määräaika on 30.9.2022. Oikeusministeriö antaa lakivaliokunnalle ponnassa edellytetyn selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.”

Antti Leinonen, osastopäällikkö, oikeusministeriö

Summaaristen riita-asioiden keskittäminen

HE 190/2017 vp – EV 32/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen ja siihen liittyvän summaaristen riita-asioiden käsittelyä koskevan uudistuksen vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota oikeusturvan alueelliseen saatavuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen, taloudellisiin vaikutuksiin ja oikeudellisten palvelujen tarjontaan sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Oikeusministeriö on 15.3.2021 nimennyt selvityshenkilön arvioimaan 1.1.2019 voimaan tulleen käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen ja 1.9.2019 voimaan tulleen summaaristen riita-asioiden keskittämisen toimivuutta ja vaikutuksia. Selvityksen määräaika on 30.9.2022. Oikeusministeriö antaa lakivaliokunnalle ponnassa edellytetyn selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.”

Antti Leinonen, osastopäällikkö, oikeusministeriö

Oikeusprosessien keventämishankkeen vaikutusten seuranta

HE 200/2017 vp – EV 31/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että oikeusministeriö seuraa oikeusprosessien keventämistä yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia erityisesti tuomioistuien kokoonpanoa ja syytetyn henkilökohtaista läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevien säännösten osalta sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista asioista selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

”Uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan erityisesti tuomioistuien kokoonpanoa ja syytetyn henkilökohtaista läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevien säännösten osalta ja eduskunnalle tullaan antamaan lausumassa tarkoitettu selvitys vuoden 2023 loppuun mennessä.

Oikeusprosessien keventämishankkeen vaikutusten seuranta on sisällytetty oikeusministeriön rahoittamiin tutkimushankkeisiin. Selvitys on tarkoitus käynnistää vuoden 2022 loppupuolella tai viimeistään vuoden 2023 alussa, kun uusien säännösten soveltamiskäytännöstä on kertynyt riittävästi kokemuksia.”

Kirsi Pulkkinen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Lapsenhuoltolain uudistus

HE 88/2018 vp – EV 175/2018 vp

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa entistä laajempien lapsen huoltoa, asumista ja tapaamista koskevien sopimismahdollisuuksien ja sosiaaliviranomaisten toimivaltuuksien käyttöön, vuoroasumisen toimivuuteen sekä vieraannuttamiseen ja muuhun tapaamisoikeuden estämiseen tarkoitettujen keinojen tehokkuuteen.

5. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa

”Lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia seurataan kiinnittäen erityistä huomiota eduskunnan esille tuomiin seikkoihin. Vuoroasumisen yleisyydestä samoin kuin sosiaalilautakunnan vahvistamien sopimusten sisällöstä saadaan jatkossa tarkempaa tietoa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen avulla.”

Outi Kempainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Tuomioistuinviraston perustaminen

HE 136/2018 vp – EV 218/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia tuomareiden koulutukseen sekä tuomarinkoulutuslautakunnan samoin kuin tuomarivalintalautakunnan asemaan ja tehtäviin sekä antaa asiasta selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota tuomioistuinten riippumattomuuteen ja oikeusturvaan, oikeusministeriön ja viraston väliseen suhteeseen ja tehtävienjakoon, viraston johtamisjärjestelmän ja johtokunnan kokoonpanon toimivuuteen sekä voimavarojen riittävyteen sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2025 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

1.-2. ”Tuomioistuinvirasto on aloittanut toimintansa 1.1.2020. Uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan.”

Antti Leinonen, osastopäällikkö, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttaminen

HE 178/2018 – EV 245/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet kehittää ja laajentaa muuntorangaistukseen tuomittujen sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen päihdehuoltoon ja mahdollisuudet varmistaa tarvittavien päihde-, sosiaali- ja terveyspalvelujen jatkuvuus riittävän ajan laitossijoituksen ja muuntorangaistuksen suorittamisen jälkeen.

1. Oikeusministeriö on antanut Rikosseuraamuslaitokselle tulostavoitteen vuosille 2021–2024 lisätä lyhytaikais- ja sakkovankien sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen. Sakko- ja lyhytaikaisvankihanke on käynnistynyt. Hankkeen työntekijät aloittivat maaliskuussa 2021. Vuoden 2021 aikana loppuun suoritettuja ulkopuolisia sijoituksia oli kaikkiaan 140. Hankkeesta on tiedotettu eri sidosryhmille sekä luotu alueellisia prosessikuvauksia, joissa kuvataan prosessin eri vaiheissa tehtävää työskentelyä. Hankkeen onnistumista arvioidaan tutkimuksella. Asiassa on tavoitteena edetä asteittain lisäten sijoitusten määrää, siten että vuonna 2021 10 prosenttia vapautuneista sakkovangeista sijoitetaan ulkopuoliseen ja vuonna 2024 määrä olisi 25 prosenttia.

Koronaepidemian vuoksi tehdyt lyhyiden vankeusrangaistusten ja sakon muuntorangaistusten täytäntöönpanon aloitusten siirrot vuonna 2021 ovat vaikeuttaneet hankkeen toteuttamista.

Minna Piispa, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Avioliittolain muuttaminen

HE 211/2018 vp – EV 256/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää mahdollisuudet saada alaikäisenä tai muusta avioliiton esteestä huolimatta solmittu avioliitto päätymään, purkautumaan, kumottua tai mitätöityä muutoin kuin avioerolla sekä sen, millaisia vaikutuksia tällä on muun muassa puolisoiden ja lasten asemaan.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevan sääntelyn mahdolliset tarkistustarpeet ja vaikutukset.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää mahdollisuudet saada pakottamalla solmittu avioliitto päätymään, purkautumaan, kumottua tai mitätöityä muutoin kuin avioerolla sekä sen, millaisia vaikutuksia tällä on muun muassa puolisoiden ja lasten asemaan.

1.-3. Hallitus antoi 14.10.2021 eduskunnalle esityksen laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 172/2021 vp). Esityksessä ehdotetaan ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevia erityissäännöksiä. Lisäksi ehdotetaan säännöksiä, jotka mahdollistavat pakottamalla solmitun avioliiton purkamisen kumoamalla. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Outi Kempainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Rikoslain 20 luvun uudistaminen

HE 212/2018 vp – EV 305/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ripeästi uudistaa rikoslain 20 luvun säännökset koskien lapsiin kohdistuvia hyväksikäyttö- ja raiskausrikoksia ja antaa asiaa koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle. Uudistuksessa tulee edelleen kiristää lapsiin kohdistuvien hyväksikäyttö- ja raiskausrikosten rangaistuksia, erityisesti vähimmäisrangaistuksia, sekä arvioida sääntelytekniikkaa ja rikosnimikkeitä. Tarkastella tulee erityisesti sukupuoliyhteyden käsittävien tekojen sääntelytekniikkaa ja lapsen iän merkitystä samoin kuin sitä, tulisiko tällaiset teot siirtää raiskausrikosten piiriin. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian käynnistää rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen, jossa tarkastellaan lukuun sisältyviä eri seksuaalirikoksia koskevia säännöksiä, jotta ne muodostavat selkeän ja

johdonmukaisen kokonaisuuden. Lisäksi erityisesti tulee arvioida raiskausrikoksen tunnusmerkistöä muutoin kuin lapsiin kohdistuvien tekojen osalta. Keskeistä on arvioida muun muassa uhrin avutonta tilaa koskevaa sääntelyä sekä suostumuksen aseman vahvistamista raiskausrikosten ja muiden seksuaalirikosten määrittelyssä. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen yhteydessä tai erikseen arvioi myös rikoslain muihin lukuihin sisältyvien seksuaalirikoksia koskevien rangaistussäännösten kehittämistarpeet. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.

1.–3. Hallitusohjelmassa todetaan, että: ”Toteutetaan seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus, jossa lähtökohtina ovat koskemattomuus ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus. Muutetaan rikoslain raiskausmääritelmä suostumuksen puutteseen perustuvaksi oikeusturvasta huolehtien.” Oikeusministeriössä on asetettu keväällä 2019 työryhmä valmistelemaan seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistusta, jonka tavoitteet on määritelty hallituksen esityksen 212/2018 vp:n hyväksymisen yhteydessä eduskunnan antamien lausumien mukaisesti.

Työryhmän mietintö¹⁸ julkaistiin 7.7.2020 ja se on ollut lausuntokierroksella. Jatkovalmistelusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi¹⁹ on kuultu keskeisiä asiantuntijoita ja järjestöjä marraskuussa 2021. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle alkuvuodesta 2022.

Sami Kiriakos, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Ympäristövastuut konkurssissa

HE 221/2018 vp – EV 311/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee konkurssipesän ympäristövastuuta koskevat säännökset, joissa otetaan tasapainoisesti huomioon sekä velkojien oikeus maksun saantiin, että ympäristöperusoikeuden näkökohdat.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

¹⁸ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-832-5>

¹⁹ https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/87af2771-594a-480d-89d1-dffccd851af5/1f8c1470-5800-47c8-81f8-78b537e4facd/PYYNTO_20211025065931.PDF

”Hallitusohjelman mukaan hallitus selvittää yksityishenkilön velkajärjestelyä ja yrityksen saneerausta koskevien lakien muutostarpeet tavoitteena kyseisten menettelyjen kattavuuden parantaminen. Maksukyvyttömyyttä koskevan lainsäädännön uudistamista selvitetään tavoitteina etenkin pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen. Riskinottoa edistetään kehittämällä yrittäjälle entistä parempia mahdollisuuksia uuteen alkuun muun muassa konkurssitilanteissa. Asiassa otetaan huomioon muun muassa EU:n niin sanotun maksukyvyttömyysdirektiivin täytäntöönpano ja arvioidaan maksukyvyttömyyslainsäädännön kokonaistoimivuus. Hallitusohjelman mukaan myös ulosottolainsäädännön muutostarpeita selvitetään.

Eduskunnan lausumassa mainitun asian mahdollista valmisteluaikataulua ei, ottaen huomioon edellä mainitut hallitusohjelmasta ilmenevät tavoitteet ja maksukyvyttömyys-oikeuden lainvalmisteluun käytettävissä olevat voimavarat, voida tässä vaiheessa arvioida.”

Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Maalittaminen

HE 226/2020 vp – EV 97/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että viipymättä selvitetään ja arvioidaan lainsäädännön muutostarpeet maalittamiseen puuttumisen tehostamiseksi rikosoikeudellisin keinoin sekä valmistellaan tarvittavat lakiehdotukset ja ohjeet niin, että maalittamisen uhrin asemaa vahvistetaan.

Oikeusministeriö selvittää ja arvioi lausumassa tarkoitetut lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet. Tähän liittyen kiinnitetään huomiota myös tarpeelliseksi havaittavaan ohjeistukseen. Tehtävään vaikuttaa osaltaan se, mitä aiheeseen liittyvissä EU-hankkeissa tapahtuu (erityisesti EU-rikoslistan laajentaminen vihapuheeseen ja viharikoksiin sekä digipalvelusäädöstä koskeva ehdotus). Lainsäädännön arvioinnin taustamateriaalina on vuoden 2020 lopussa valmistunut käräjätuomari Mika Illmanin selvitys Järjestelmällinen häirintä ja maalittaminen: Lainsäädännön arviointia²⁰.

Janne Kanerva, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

²⁰ <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020120399312>

Suullisen todistelun tallentaminen ja vastaanottaminen yleisissä tuomioistuimissa

HE 133/2021 vp – EV 214/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selonteon oikeusvaltion turvaamisesta ja vahvistamisesta sekä oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä vuoden 2022 loppuun mennessä.

1. Oikeusministeriö on käynnistänyt hankkeen oikeudenhoitoa koskevan selonteon valmistelemiseksi. Selonteko on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2022.

Niina Puolusmäki, johtava asiantuntija, oikeusministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että ennen uudistuksen voimaantuloa tietojärjestelmien ja teknisten ratkaisujen tulee olla valmiina ja toimintavarmat. Lisäksi on huolehdittava tarvittavasta koulutuksesta ja muusta valmistautumisesta sekä uudistuksen edellyttämistä resursseista. Edellä mainituista seikoista on annettava selvitys lakivaliokunnalle uudistuksen voimaantuloa koskevan hallituksen esityksen yhteydessä.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa suullisen todistelun tallentamista ja vastaanottamista yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen toimituvuutta ja vaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen viimeistään viiden vuoden kuluessa uudistuksen voimaantulosta.

2.–3. Oikeusministeriö antaa edellytetyt selvitykset lakivaliokunnalle ponnien mukaisiin määräaikoihin mennessä.

Jukka Siro, lainsäädäntöneuvos oikeusministeriö

8 Liikenne- ja viestintävaliokunta

Uudet liikkumisvälineet

HE 24/2015 vp – EV 110/2015 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa jalankulkua avustavan tai korvaavan liikkumisvälineen sekä kevyen sähköajoneuvon käyttöä koskevien joko jalankulkijaa tai polkupyöräilijää koskevien säännösten rajanvedon toivuutta ja vaikutusta liikenneturvallisuuteen, sekä että hallitus tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikenneturvallisuuden turvaamiseksi.

Kevyiden sähköajoneuvojen luokkaan kuuluvat sähköpotkulaudat ovat vakiintunut osa sujuvaa kaupunkiliikennettä. Sähköpotkulautojen yleistyminen on kuitenkin tuonut mukanaan myös turvallisuusongelmia. Liikkumisvälineiden käyttöön liittyviä säännöksiä on tarkennettu 1.6.2020 voimaan tullessa uudessa tieliikennelaissa. Turvallisuusongelmien taustalla eivät ole tieliikennelaissa säädettyjen liikennesääntöjen puutteet, vaan enemmänkin yleinen piittaamattomuus liikennesääntöjen noudattamisessa sekä potkulautojen kuljettaminen päihtyneenä.

Hallitus seuraa ja arvioi sähköpotkulautojen ja muidenkin uusien liikkumisvälineiden käyttöä osana uuden tieliikennelain vaikutusten arviointia ja hallitusohjelmaan perustuvan liikenneturvallisuusstrategian valmistelua. Strategian valmistelussa arvioidaan myös uusia toimenpiteitä sähköpotkulautojen liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Sisäministeriön johdolla valmistellaan lisäksi uutta liikenteenvalvonnan strategiaa, jossa uusien sähköajoneuvojen valvontaan on myös kiinnitetty huomiota. Molemmat strategiat tullaan antamaan vuoden 2022 aikana.

Asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin.

Kimmo Kiiski, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta

HE 161/2016 vp – EV 27/2017 vp

1. Eduskunta edellyttää valtioneuvoston huolehtivan siitä, että luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta säilyy tehokkaana ja lupasääntelyn keventämisen myötä ei synny harmaaseen talouteen tai markkinahäiriöihin liittyviä ilmiöitä.

1. Liikenne- ja viestintävirasto toimii yleisenä tieliikenteen lupa- ja valvontaviranomaisena. Tieliikenteen lupia valvotaan suunnitelmallisena vuosivalvontana ja yksittäisten lupahakemusten käsittelyn yhteydessä. Liikenne- ja viestintävirasto hyödyntää myös asiakaspalautteita ja muita vihjetietoja, kuten epäilyjä ajoneuvojen rekisteröintipuutteista tai luvattoman ammattimaisen liikenteen harjoittamisesta. Valvonnan tehokkuutta on pyritty lisäämään ottamalla siihen mukaan riskiperusteiseen valvontaan liittyviä elementtejä ja tekemällä yhä tiiviimpää yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Vuonna 2021 Liikenne- ja viestintävirasto on jatkanut koronapandemian vuoksi keskeytynyttä taksi- ja tavaraliikenteen kenttävalvontaa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Liikenne- ja viestintävirasto on myös valvonut tavara- ja henkilöliikenneluvan haltijoiden vakavaraisuutta sekä taksiliikenneluvan haltijoiden taloudellista tilannetta Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön toimittamien yritysluokittelutietojen perusteella.

Taksiliikenteen valvontaiskuissa on havaittu paljon pieniä puutteita, mutta pääosin asiat ovat olleet kunnossa. Kenttävalvontahavaintojen perusteella Liikenne- ja viestintävirasto on avannut tarkempaan käsittelyyn noin 100 valvonta-asiaa vuonna 2021. Noin 10 prosentilla taksiliikenneluvan haltijoista, joilla on havaittu puutteita kenttävalvonnassa, on ollut puutteita myös luvan myöntämisen edellytysten täyttämässä. Viranomaisten valvontatoimien perusteella peruutettiin vuonna 2021 yhteensä 834 taksiliikennelupaa. Taksiliikennelupia peruutettiin eniten y-tunnuksen puuttumisen vuoksi (520 kappaletta). Y-tunnus tuli pakolliseksi liikennepalvelulakiin keväällä 2021 tehdyn muutoksen jälkeen. Lupia peruttiin myös muun muassa velvoitteiden hoitamisen laiminlyönnin (134 kappaletta) ja konkurssien vuoksi (29 kappaletta).

Tavaraliikennelupia peruutettiin vuonna 2021 valvonnallisesti eniten konkurssien (291 lupaa) ja vakavaraisuuspuutteiden tai velvoitteiden hoitamisen laiminlyönnin vuoksi (yhteensä 77 lupaa). Fuusioiden ja toiminnan lakkaamisen vuoksi peruutettiin lisäksi 74 tavaraliikenneliikennelupaa. Henkilöliikennelupia peruutettiin vuoden 2021 aikana valvonnallisesti yhteensä 115 kappaletta, eniten konkurssien tai oikeustoimikelpoisuuden menettämisen vuoksi. Liikennettä valvovat viranomaiset (poliisi, Tulli ja

Rajavartiolaitos) toimittivat vuoden 2021 aikana noin 2000 ilmoitusta henkilö- ja tavaraliikenneluvan haltijoiden tekemistä rikkeistä. Näistä suurin osa liittyi ajo- ja lepoaika-säädösten rikkomuksiin.

Keväällä 2021 eduskunnassa hyväksytyssä niin sanotussa taksisääntelyn korjaussarjassa liikennepalvelulakiin tehtiin useita luvanvaraisen taksiliikenteen valvontaa ja harmaan talouden torjuntaa tukevia muutoksia. Verovalvonnan tehostamiseksi liikennepalvelulakiin lisättiin velvoite kerätä kaikista taksikyydeistä laissa määritellyt tiedot sähköisessä muodossa. Viranomaisvalvonnan edellytysten parantamiseksi liikennepalvelulakiin lisättiin myös muun muassa velvoite käyttää taksiliikenteessä taksivalaisinta, velvoite hankkia y-tunnus jo ennen taksiliikenneluvan myöntämistä ja velvoite pitää taksiliikennelupa tai sen jäljennös mukana taksiajoneuvossa. Y-tunnuksen avulla vero- ja lupavalvonnassa voidaan tehokkaammin hyödyntää viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ja kohdentaa valvontatoimenpiteet helpommin taksiliiketoimintaa aidosti harjoittaviin yrityksiin. Verohallinto on vuoden 2021 aikana suorittanut taksiliikenteeseen kohdennettua verovalvontaa omien toimivaltuuksiensa nojalla.

Liikennepalvelulain yhteydessä kotimaan tavarankuljetuksissa poistettiin 2–3,5 tonnin painoisilta kevyiltä hyötyajoneuvoilta ja ajoneuvoyhdistelmiltä liikennelupavaatimus ja säädettiin sen sijaan tavaraliikenteen palveluntarjoajille rekisteröitymisvelvollisuus Liikenne- ja viestintävirastoon. Vuoden 2021 loppuun mennessä näitä rekisteröintejä on tehty yhteensä 4 013 kappaletta. Lähes puolella rekisteröityneistä on myös taksiliikennelupa. Noin neljänneksellä rekisteröityneistä palveluntarjoajista ei ole tällä hetkellä henkilö-, tavana- tai taksiliikennelupaa. Niin sanotun EU:n tieliikenteen liikkuvuuspaketin säännökset tuovat vuoden 2022 helmikuussa liikennelupavelvollisuuden 2,5–3,5 tonnin painoisille kevyille hyötyajoneuvoille kansainväliseen rajat ylittävään tavaraliikenteeseen. Liikkuvuuspaketin täytäntöönpanoa koskevalla hallituksen esityksellä (HE 194/2021 vp) muutettiin samalla kansallisia rekisteröitymisehtoja tavaraliikenteeseen niin, että toiminnan edellytykseksi säädettiin palveluntarjoajalle Y-tunnusvaatimus sekä tavaraliikenteessä käytettävän ajoneuvon kokonaismassan alarajaa nostettiin 2 tonnista 2,5 tonniin. Jos rekisteröitymistä tavaraliikenteeseen ei ole asianmukaisesti tehty, niin jatkossa se rinnastuu luvattomaan liikenteen harjoittamiseen. Muutoksen vaikutuksia harmaaseen talouteen ja sen torjuntaan seurataan yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston ja muiden valvovien viranomaisten kanssa.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tiellä tapahtuvan ammattimaisen kuljettamisen määritelmää erityisesti harmaan talouden torjunnan osalta ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikennemarkkinoiden terveen ja tasapuolisen toimintaympäristön turvaamiseksi.

2. Liikenteen palveluista annetun lain mukaisen ammattimaisen kuljettamisen määritelmän mukaan ammattimaista kuljettamista on henkilöiden ja tavaroiden kuljettaminen tiellä, kun se suoritetaan korvausta vastaan ja selkeästi tulonhankkimistarkoituksessa. Ammattimaiseen henkilöiden kuljettamiseen liittyvää taksiliikennelupavaatimusta täsmennettiin toukokuussa 2021 voimaan tulleella liikennepalvelulain muutoksella siten, että laista käy selkeämmin ilmi, että taksiliikennelupaa vaaditaan sekä ammattimaiseen henkilöiden kuljettamiseen tiellä laissa mainituilla ajoneuvoilla, että näiden palvelujen tarjoamiseen yleisölle. Määritelmän on katsottu turvaavan sekä harmaan talouden torjunnan, että kimppekyytien ja muiden vastaavien kuljetusten jatkumisen aiemman käytännön mukaisesti. Tämän hetken tietojen valossa vaikuttaa siltä, ettei ammattimaisuuden arvioinnissa ole syntynyt epäselvyyksiä, eikä toisaalta ole havaittu, että esimerkiksi kimppekyyti-toimintaa olisi jouduttu aiempaan verrattuna rajoittamaan lakimuutosten vuoksi. Valvontaan käytettävissä olevien resurssien niukkuus vaikuttaa saatujen tietojen mukaan kuitenkin käytännössä siihen, missä määrin esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa mahdollisesti ammattimaista toimintaa voidaan valvoa.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tiiviisti nyt säädettyä lakikokonaisuuden vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa viipymättä toimiin sääntelyn muuttamiseksi. Valtioneuvoston tulee antaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle kirjallinen selvitys lain vaikutuksista ja mahdollisista muutostarpeista viimeistään vuoden 2018 loppuun mennessä. Pidemmän aikavälin seuranta ja vaikutuksia koskeva selvitys tulee antaa valiokunnalle viimeistään vuoden 2022 loppuun mennessä.

3. Liikenne- ja viestintäministeriö on toimittanut eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle 19.12.2018 kirjallisen raportin lakikokonaisuuden ensivaikutuksista²¹. Liikenne- ja viestintäministeriö on arvioinut taksisääntelyn toimivuutta yhteistyössä eri viranomaisien kanssa syksyn 2019 aikana arviomuistiossa ja valtioneuvoston lokakuussa 2020 eduskunnalle jättämät havaittuihin muutostarpeisiin perustuneet ehdotukset taksisääntelyn korjaamiseksi sisällytettiin syksyllä 2020 eduskunnalle annettuun hallituksen esitykseen ja ne tulivat voimaan osin keväällä 2021 ja osin syksyllä 2021. Liikennepalvelulaista on käynnistynyt ulkopuolisen toimijan suorittama jälkiarviointi. Sen pohjalta eduskunnalle on tarkoitus antaa pidemmän aikavälin seuranta koskeva selvitys vuoden 2022 loppuun mennessä.

Hanna Laurila, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö
Veli-Matti Syrjänen, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

²¹ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-560-6>

Lex Malmi, Laki Helsinki-Malmin lentopaikasta

KAAs 1/2017 vp – EK 5/2018 p

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin korvaavien lentokenttätoimintojen turvaamiseksi, jotta Malmin lentokentän ilmailutoiminnot voivat jatkua hyvien yhteyksien ja etäisyyksien päässä.

Liikenne- ja viestintäministeriö myönsi vuonna 2018 yhteensä 3,34 miljoonaa euroa valtionavustuksia lentokenttäinfrastruktuurin kehittämiseen eri lentopaikoilla pääosin Etelä-Suomessa. Samoin vuonna 2020 liikenne- ja viestintäministeriö myönsi yhteensä 2,0 miljoonaa euroa yleisilmailupaikkojen tukemiseen. Arvioinnissa huomioitiin eduskunnan antama lausuma. Avustusmääräraha kohdennettiin yleisilmailua ja ammatillista yleisilmailua tukevaan toimintaan. Tavoitteena on ollut olemassa olevan lentopaikkaverkoston kehittämistä tukemalla luoda myös paremmat edellytykset Malmin lentokentän ilmailutoimintojen siirtämiselle lentopaikoille, jotka sijaitsevat kohtuullisen etäisyyden päässä pääkaupunkiseudulta. On pyritty kehittämään useita jo olemassa olevia lentopaikkoja niin, että ne voisivat yhdessä vastaanottaa Malmin lentokentän ilmailutoimintaa. Valittu toimintamalli tukee laajan lentopaikkaverkoston ylläpitämistä ja kehittämistä kustannustehokkaalla tavalla. Ilmailu ja lentopaikkojen ylläpitäminen ovat lähtökohtaisesti markkinaehtoista toimintaa ja perustuvat käyttäjiltä perittäviin maksuihin. Ministeriöllä ei ole toimivaltaa määrätä yksityisiä yrityksiä siirtämään toimintojaan tietyille kentille, vaan harjantavapaus asiassa on toimijoilla itsellään. Useat keskeiset toiminnot ovat jo siirtyneet muille kentille.

Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaan valtio jatkaa valtionavustuksia Finavian verkoston ulkopuolisille lentoasemille ja -paikoille myös tulevana vuosina. Avustuksia myönnettäisiin noin 1 miljoonaa euroa vuosittain, minkä lisäksi valtio varautuu rahoittamaan toimialan kehittämiseen liittyviä pilotteja. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaan lentopaikkojen tuen kohdentamisessa painotetaan reittiliikenteen edellytysten parantamista, mikä vastaa elinkeinoelämän tarpeisiin. Toissijaisesti tuetaan ilmailuun liittyvän liiketoiminnan kehittämistä ja muita toimintoja.

Liikenne- ja viestintäministeriö käynnisti loppuvuodesta 2020 vaikutustenarvioinnin koskien Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisille lentoasemille myönnettyjä valtiontukia. Osana selvitystä tarkasteltiin, ovatko valtion myöntämät tuet mahdollistaneet Malmin lentokentän toimijoiden siirtymistä muille korvaaville kentille. Selvitys valmistui kevään 2021 aikana. Sen mukaan yleisilmailun lentopaikkojen tuella on pystytty parantamaan kohtuullisella etäisyydellä Malmin lentoasemalta sijaitsevien lentopaikkojen mahdollisuuksia ottaa vastaan Malmin ilmailutoimintoja.

Liikenne- ja viestintävirasto myöntää omistuksesta riippumatta lentokenttien rakentamiseen ja pitämiseen tarvittavat luvat ilmailulain nojalla. Tarvittavan ympäristöluvan myöntää itsenäisen harkintavallan puitteissa aluehallintovirasto lentoasemille ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen muulle lentopaikalle kuin lentoasemalle. Rakentamisessa tulee huomioida voimassa oleva rakentamista koskeva sääntely ja kuntien laatimat kaavamääräykset. Liikenne- ja viestintäministeriö pyysi alkuvuodesta 2021 Liikenne- ja viestintävirasto Traficomia laatimaan selvityksen olemassa olevan lentokenttäverkoston palveluntarjonnasta sekä yleis- ja harrasteilmailun markkinasta. Selvityksen yhteydessä tehtiin erillinen tarkentava kysely alan toimijoille.

Selvityksessä käsiteltiin omina kokonaisuuksinaan Etelä-Suomen kenttäverkostoa ja erityistä huomiota kiinnitettiin Malmilta siirtyvien toimijoiden tarpeisiin. Selvityksessä tarkasteltiin myös kenttien ympäristölupia. Etelä-Suomen osalta tulevaisuuden kasvava kysyntä kohdistuu ennen kaikkea Hyvinkään, Nummelan ja Pyhtään lentopaikkoihin. Lupaehdot voivat rajoittaa joidenkin lentopaikkojen halukkuutta tarjota uusi kotikenttä Malmilta poistuville toimijoille. Näitä tekijöitä voivat olla hallitilan rakentaminen, huoltotoiminnan suorittaminen vain halleissa, operaatiomäärät, operaatioajat, polttoaineen säilyttäminen, suurin sallittu kentän kautta kulkeva polttoainemäärä vuodessa tai muut vastaavat itse toimintaan tai mahdollisesti kenttäalueella suoritettavaan oheistoimintaan liittyvät rajoitteet. Suurimmalla osalla kentistä nykyinen ympäristölupa mahdollistaisi ainakin rajoitetun operaatiomäärien kasvattamisen. Liikenne- ja viestintäministeriö ja ympäristöministeriö ovat yhdessä keskustelleet liikenne- ja viestintävaliokunnan esittämästä huolista, jotka liittyvät muun muassa ympäristölupiin.

Eduskunta hyväksyi vuoden 2021 lopussa hallituksen esitys ilmailulain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 197/2021 vp.). Esityksen yhtenä muutosehdotuksena oli, että vuoden 2022 alusta alkaen edellä mainittuja tukia myöntäisi ministeriön sijaan Liikenne- ja viestintävirasto. Ehdotettu muutos toimivaltaisen viranomaisen tehtävien osalta liittyy vuoden 2010 päätökseen tehtävien ja norminannon siirrosta liikenne- ja viestintäministeriöstä hallinnonalan virastoille.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Susan Hindström, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö
Emmi Nykänen, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajokorttilain kokonaisuudistus

HE 146/2017 vp – EV 29/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ajokorttiudistusten toteutumista erityisesti liikenneturvallisuuden ja yhtäläisten kilpailuedellytysten toteutumisen osalta ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin kilpailuvääristymien korjaamiseksi.

1. Ajokorttiudistuksen vaikutusten seuranta käynnistettiin välittömästi lain tultua voimaan 1.7.2018. Liikenne- ja viestintävirasto (silloinen Liikenteen turvallisuusvirasto) pitää yllä jatkuvaa sähköistä palautekyselyä kuljettajantutkintopalveluista, joka jaetaan kaikille teoria-, käsittely- tai ajokokeessa olleille henkilölle. Tulokset raportoidaan kvartaaleittain ja ne ovat kumulatiivisia. Vuodesta 2001 on lisäksi tehty Liikenne- ja viestintäviraston toimesta uusien kuljettajien seurantatutkimusta, jonka aineisto kerätään kyselytutkimuksella. Tutkimus tuottaa tietoa kuljettajaopetuksesta ja sen toimivuudesta ja uusien kuljettajien liikenneturvallisuuden kehityksestä sekä ajotottumuksista. Tutkimuksen tulokset julkaistaan vuositasolla. Vuoden 2020 tutkimus sisältää erityistarkastelun 17-vuotiaana poikkeusluvalla ajokortin hankkineista. Erillisen ajokorttiudistuksen vaikutuksia koskevan seurantatutkimuksen valmistelu käynnistyi kesällä 2020. Tutkimuksen valmistelee Liikenne- ja viestintävirasto liikenne- ja viestintäministeriön toimeksiannosta. Seurantatutkimus jakautuu eri osuuksiin. Vuonna 2020 Liikenne- ja viestintävirasto alkoi valmistella selvitystä, jossa käsitellään muun muassa poikkeusluvalla ajokortin saaneiden ajokielto-tilastoja suhteessa muihin ikäryhmiin ja alustaviin lyhyen ajan turvallisuustilastoihin. Selvitys julkaistiin maaliskuussa 2021²². Vuonna 2020 käynnistyi myös Liikenne- ja viestintäviraston teettämä tutkimus, jossa tarkastellaan uudistuksen taloudellisia vaikutuksia ajokortin hankkijoihin, autokoulualaan, kuljetusalaan ja viranomaisiin. Tutkimus julkaistiin maaliskuussa 2021²³. Liikenne- ja viestintävirasto teettää tutkimuksen uudistuksen liikenneturvallisuusvaikutuksista ja tutkimuksen uusien kuljettajien liikenneonnettomuuksien kehityksestä vuosien 2021–2022 aikana, kun tarvittavat tilastot ovat valmistuneet. Liikenneturvallisuusvaikutusten arvioiminen tilastojen valossa vaatii riittävän pitkän ajan, jotta voidaan erotella satunnaisvaihtelun mahdollinen rooli itse muutoksen mahdollisesta vaikuttavuudesta osaamiseen kehittymiseen ja onnettomuuslukuihin. Vahvistetut Tilastokeskuksen onnettomuustilastot ovat saatavilla runsaan vuoden kuluttua kunkin

22 Kuljettajaopetuksen ja -tutkinnon uudistus vuonna 2018, Traficomien julkaisu 06/2021. <https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/file/Kuljettajaopetuksen%20ja%20tutkinnon%20uudistus%20vuonna%202018%20Katsaus%20lakimuutoksen%20vaikutuksiin.pdf>

23 Ajokorttilain uudistuksen taloudelliset vaikutukset, Traficomien tutkimuksia ja selvityksiä 18/2021. https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/file/Raportti_ajokorttilaki_taloudelliset_vaikutukset.pdf

kalenterivuoden päättymisestä. Ajokorttisääntelyn muutostarpeita on arvioitu ja tullaan arvioimaan seurantatutkimuksesta saatujen tietojen ja siitä tehtävien havaintojen pohjalta. Liikenne- ja viestintäministeriö käynnisti lainsäädäntöhankkeen ajokorttilain muuttamiseksi keväällä 2021. Hankkeen tavoitteena on parantaa erityisesti nuorten liikenneturvallisuutta sekä joustavoittaa ajokortin hankintaa ja viranomaistoimintaa. Kansallinen ajokorttilainsäädäntö pohjautuu suurelta osin EU-sääntelyyn. Suomi osallistuu aktiivisesti mahdolliseen EU:n ajokorttidirektiivin uudistustyöhön, sillä uudistuksella olisi merkittäviä vaikutuksia myös tulevaan kansalliseen lainsäädäntökehykseen.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto teettää ja toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle seurantatutkimuksen ehdotettujen muutosten toteutumisen ja niiden vaikutusten selvittämiseksi erityisesti silmällä pitäen liikenteen tulevaisuuden toimintatapojen vaikutuksia liikenneturvallisuuteen, logistiikkaan ja ammattikuljettajiin.

2. Liikenne- ja viestintävaliokunnalle tullaan toimittamaan seurantatutkimus, kun kaikki sen osat ovat valmistuneet.

Sini Wirén, yksikön johtaja, viestintäneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö
Monika Mutanen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Uusi tieliikennelaki

HE 180/2017 vp – EV 65/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että uuden tieliikennelain uudistuksista tiedotetaan tiellä liikkujia tehokkaasti ja kattavasti, ja että lain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erityisesti liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden osalta.

Lain voimaantulon yhteydessä sidosryhmät ja viranomaiset tiedottivat aktiivisesti tulevista muutoksista. Liikenne- ja viestintäministeriö on seurannut uuden tieliikennelain toivuutta ja vaikutuksia lain voimaantulon 1.6.2020 jälkeen. Seurantaa tekee myös Liikenne- ja viestintävirasto. Vaikutuksista tullaan raportoimaan vuosien 2022 ja 2023 aikana.

Kimmo Kiiski, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Moottorikelkkailureittien avaaminen raskaille moottorikelkoille

HE 185/2018 vp – EV 172/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa moottorikelkkailureittien avaamista raskaille moottorikelkoille, laatii reitinpitäjille ohjeet reitin soveltuvuuden arvioimiseksi raskaille moottorikelkoille ja toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle ja ympäristövaliokunnalle selvityksen moottorikelkkailureittien avaamisesta raskaille moottorikelkoille viimeistään toukokuun 2022 loppuun mennessä.

Raskaita moottorikelkkoja koskevat säädösmuutokset tulivat voimaan 31.12.2018. Liikenne- ja viestintäministeriö ja ympäristöministeriö hankkivat reitinpitäjille suunnatut ohjeet reitin soveltuvuuden arvioimiseksi raskaille moottorikelkoille ulkopuoliselta palveluntarjoajalta. Sopimus ohjeistuksen laadinnasta tehtiin Maastotieto Oy:n kanssa ja ohje julkaistiin lokakuussa 2020. Lisäksi ministeriöt ovat suunnitelleet moottorikelkkailureittien raskaille moottorikelkoille avaamisen seuranta. Reitinpitäjiä on tiedotettu seurannasta ja heidän reittien avaamista raskaille moottorikelkoille koskevasta raportointiveloitteestaan ohjeen julkaisemisen kanssa. Liikenne- ja viestintäministeriö toimittaa selvityksen liikenne- ja viestintävaliokunnalle sekä ympäristövaliokunnalle toukokuun 2022 loppuun mennessä.

Mikko Karhunen, yli-insinööri, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja potilasvahinkolautakuntaa koskeva sääntely

HE 299/2018 vp – EV 293/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi tarkoin liikenne- ja potilasvahinkolautakuntaa koskevan sääntelyn tavoitteiden toteutumista ja sääntelyn vaikutuksia erityisesti sidonnaisuuksien ilmoittamisen, lautakunnan työn avoimuuden ja riippumattomuuden, asioiden käsittelyaikojen ja viranomaisvalvonnan toimivuuden kannalta, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin tavoitteiden toteuttamiseksi.

Laki liikenne- ja potilasvahinkolautakunnasta tuli voimaan 1.1.2021, jolloin myös uuden lautakunnan toiminta alkoi.

Sosiaali- ja terveysministeriö on selvittänyt sidonnaisuudet, kun liikenne- ja potilasvaikutuslautakunta nimitettiin 1.1.2021 ja myös keskustellut lautakunnan kanssa käsittelyajoista ja niiden kehityksestä sekä avoimuuden lisäämisestä mm. siten, että käsittelyssä olevia tapauksia julkaistaisiin enemmän. Käsittelyajat eivät ensimmäisen vuoden aikana ole lyhentyneet, mikä on johtunut mm. uuden toiminnan käynnistämiseen liittyvistä haasteista, työntekijöiden vaihtuvuudesta sekä siitä, että vanhoja tapauksia on vielä paljon käsittelemättä. Lautakunta on keskustellut asiasta myös Finanssivalvonnan kanssa, jolle lautakunta tekee selvityksen toiminnan tehostamistoimenpiteistä. Nettisivuille lisättävien tapauksien osalta haasteena on anonyymiteetin varmistaminen, mutta julkaistujen tapauksien määrän lisäämiseksi on toimia valmisteilla. Asia ei anna aiheutta toimenpiteisiin.

Jaana Rissanen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Oikaisuvaatimus väliaikaiseen ajokieltopäätökseen

HE 91/2019 vp – EV 75/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja tarkistaa viipymättä ajokieltopäätösten oikaisuvaatimus- ja valitusoikeutta koskevat säännökset siten, että ajo-oikeudenhaltijan oikeusturva säilyy riittävänä, mutta säännökset eivät aiheuta viranomaisten resursseja tarpeettomasti rasittavaa päällekkäistä oikaisu- tai valitusasioiden käsittelyä.

Poliisihallituksen mukaan ajokieltopäätöksiä koskeva oikaisuvaatimusmenettely on poliisilaitoksissa tällä hetkellä sujuvaa, vaikka ajokieltopäätösten muutoksenhakuun liittyvissä menettelyissä on poliisin näkökulmasta päällekkäisyyttä. Menettelyä on korjattu ja sujuvoitettu poliisissa ohjeistusta selkeyttämällä. On kuitenkin perusteltua, että ajokieltopäätösten oikaisuvaatimus- ja valitusoikeutta koskevia säännöksiä arvioidaan yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön ja sisäministeriön kanssa mahdollisen laajemman ajokorttilain muutoksen yhteydessä myöhemmin.

Monika Mutanen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Tieliikenteen ammattipätevyysdirektiivin ja ajokorttidirektiivin muutosten täytäntöönpano

HE 50/2020 vp – EV 68/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkkaan kuorma- ja linja-autonkuljettajien ammattipätevyyksiä koskevien poikkeusten toimivuutta

ja säännösten valvontaa varmistaen niiden käytännön toimivuuden sekä ryhtyy tarvittaessa toimiin poikkeusten täsmentämiseksi.

Ei uutta ilmoitettavaa.

”Laki liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta (562/2020) ja laki ajokorttilain muuttamisesta (563/2020) tulivat voimaan 13.7.2020. Valtioneuvoston asetus kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (588/2020) tuli voimaan 27.7.2020. Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa kuorma- ja linja-autonkuljettajien ammattipätevyyksiä koskevien poikkeusten toimivuutta ja säännösten valvontaa. Ministeriön tiedossa ei toistaiseksi ole epäkohtia poikkeusten käytännön toimivuudessa eikä ministeriö tai Liikenne- ja viestintävirasto ole tähän mennessä saanut aiheesta palautetta. Säädosmuutosten jälkiarviointi on tarkoitus toteuttaa vuonna 2022.”

Monika Mutanen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Taksipalveluiden saatavuuden parantaminen ja julkisesti tuettujen kuljetusten kehittäminen

HE 176/2020 vp – EV 34/2021

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja toteuttaa viipymättä kaikki lainsäädännölliset ja muut toimenpiteet, jotka tarvitaan taksipalvelujen saatavuuden parantamiseksi eri alueilla.

1. Liikennepalvelulakiin täsmennettiin toukokuussa 2021 kaikkien henkilöliikenteen liikemispalvelun tarjoajien velvollisuus toimittaa määräajoin tarjoamiensa tai välittämiensä palvelujen tarjontaa ja toteutunutta kysyntää koskevat tiedot alueellisesti ja ajallisesti luokiteltuna Liikenne- ja viestintävirastolle. Liikenne- ja viestintäviraston tarkentava määräys toimitettavista tiedoista, toimitustavoista sekä tietojen toimittamisen määräajoista tuli voimaan marraskuussa 2021. Luotettavan tilannekuvan muodostaminen saatavuustilanteesta edellyttää, että täsmennetyt velvoitteet ovat olleet riittävän kauan voimassa ja taksitoimijat ovat voineet toimittaa tietoja niiden perusteella. Alustavan tilannekuvan muodostaminen voinee tapahtua aikaisintaan syksyllä 2022.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää ja toteuttaa viipymättä lainsäädäntöhankkeen ja muut tarvittavat toimenpiteet julkisesti tuettujen kuljetusten kehittämiseksi ja nykyisten haasteiden ratkaisemiseksi yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

2. Parlamentaarisesti valmistellun valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaan kuntien ja valtion tulee edistää pitkäjänteisesti henkilökuljetusten yhdistelyä ja siihen kohdennetaan myös valtion tukea. Kuljetusten yhdistelyssä tulisi suunnitelman mukaan arvioida muun muassa mahdollisuuksia yhdistellä kuntien ja Kansaneläkelaitoksen hankkimaa tai korvaamaa lakisääteistä liikennettä toisiinsa sekä joukkoliikenteeseen ohjeistuksen ja yhtenäisten hankintakäytäntöjen avulla. Liikennejärjestelmäsuunnitelman toimenpiteissä on suunniteltu ministeriöiden ja sidosryhmien välistä yhteistyötä julkisesti tuettujen kuljetusten kehittämisessä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on syksyllä 2021 esittänyt sosiaali- ja terveysministeriölle joko erillisen tai muuhun julkisesti tuettujen kuljetusten kehitystyöhön sisältyvän poik-kihallinnollisen työryhmän perustamista arvioimaan niiden haasteita ja mahdollisia lainmuutostarpeita sekä kuljetusten yhdistelyn mahdollisuuksia. Julkisesti tuettuihin kuljetuksiin, kuten sairaanhoitoon liittyviin niin sanottuihin KELA-kuljetuksiin, liittyvä sääntely on isolta osin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kuuluvaa. Kokonaisuuteen vaikuttavat olennaisesti vielä kesken olevat selvitykset ja ratkaisut yhtäältä monikanava- rahoituksen purkamisesta ja tulevien hyvinvointialueiden roolista julkisesti tuettujen kuljetusten järjestämisessä ja toisaalta kuljetusten järjestämisen toteutustavasta. Julkisesti tuettuihin kuljetuksiin liittyvät jatkotoimet odottavat näihin liittyviä ratkaisuja. Kansaneläkelaitos on kuitenkin kesällä 2021 kilpailuttanut KELA-kuljetukset siten, että vuoden 2022 alusta jokaisessa maakunnassa on yhden sijasta kaksi kokonaispalveluntarjoajana toimivaa KELA-kuljetusten välityskeskusta. Valinnanmahdollisuuden oletetaan vaikuttavan myönteisesti julkisesti tuettujen KELA-kuljetusten toteuttamiseen.

Hanna Laurila, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Laajakaistarakentamisen tuki

HE 221/2020 vp – EV 195/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin lain tavoitteiden toteutumista ja varsinkin, että kuntien maksuosuudet eivät muodostu kohtuuttomiksi, ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin lain ja asetuksen muuttamiseksi.

Laajakaistarakentamisen tuesta annettu laki (1262/2020) tuli voimaan 1.1.2021 ja sen nojalla annettu valtioneuvoston asetus tuli voimaan 15.3.2021. Liikenne- ja viestintävirasto tukiviranomaisena sai kevään ja kesän aikana yhteensä 36 markkina-analyysipyyntöä maakunnan liitoilta, mikä viittaa siihen, että kiinnostusta tukea kohtaan on. EU:n valtioneuvoston sääntelyn muutoksista johtuen laajakaistatukilakia ja asetusta muutettiin syksyllä 2021. Tämä asetti aikataulullisia haasteita hankealueiden kilpailutukselle ja

tuensaajan valinnalle voimassa olevan lain mukaisin ehdoin. Maakunnan liittojen ja kuntien suunnitteleminen hankealueiden markkina-analyyseissä valmistuessa lakimuutosten valmistelu oli jo käynnissä. Maakunnan liitot eivät kilpailuttaneet hankealueita, vaan jäivät odottamaan lakimuutosten voimaantuloa, koska tuenhakijan valintaprosessille ja tuen myöntämiselle jäävää aikaa pidettiin liian lyhyenä. Hankealueiden kilpailutuksen odotetaan alkavan, kun EU:n ryhmäpoikkeusasetuksen edellyttämät lakimuutokset ovat tulleet voimaan helmikuussa 2022 ja markkina-analyyseissä on päivitetty uusien edellytysten mukaisesti. Liikenne- ja viestintäministeriön on tarkoitus aloittaa lain tavoitteiden toteutumisen seuranta ja kuntien maksuosuuksien vaikutusten seuranta yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa, kun laajakaistatuen hakeminen ja hankkeiden toteutus ovat käynnistyneet.

Aino Koskinen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Vahvan sähköisen tunnistamisen markkinat ja hintasääntelyn tarpeellisuus

HE 237/2020 vp – EV 17/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että liikenne- ja viestintäministeriö toimittaa vuosittain liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvityksen vahvan sähköisen tunnistamisen markkinasta ja tarjonnasta kerätystä tiedosta ja arvion hintasääntelyn jatkamisen tarpeellisuudesta.

Vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annettuun lakiin lisättiin keväällä 2021 säännös, jonka mukaan Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä on jatkossa vuosittain kerätä ja koostaa tilastotietoa vahvan sähköisen tunnistamisen markkinasta. Ensimmäinen vahvan sähköisen tunnistuspalvelun tarjoajille suunnattu markkinatietokysely toteutetaan virastossa keväällä 2022. Liikenne- ja viestintävaliokunnalle tullaan toimittamaan lausuman mukainen selvitys välittömästi sen jälkeen, kun riittävä aineisto on saatu kokoon ja analysoitua.

Sonja Töyrylä, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimusten vaikutukset

HE 70/2021 vp – EV 106/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa sääntelyn vaikutuksia alusta lähtien tiiviisti erityisesti harvaan asutumpia alueita ja tarjouskilpailuihin osallistuvia yrityksiä koskevien vaikutusten osalta ja ryhtyy tarvittaessa sääntelyn tarkistuksiin hyvissä ajoin jo ennen esityksessä tarkoitettua sääntelyn väliarviointia.

1. Ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksesta annetun lain velvoitteet on jaoteltu kahdelle eri hankinta-ajanjaksolle. Ensimmäinen ajanjakso on 2.8.2021–30.12.2025 ja toinen ajanjakso on 1.1.2026–30.12.2030. Lain velvoitteet tulivat voimaan 2.8.2021 ensimmäisen hankinta-ajanjakson alkaessa ja ne koskevat ainoastaan 2.8. jälkeen kilpailutettuja uusia hankintoja. Lakia ei sovelleta hankintoihin, joista on julkaistu hankintailmoitus tai käynnistetty hankintamenettely ennen ensimmäisen hankinta-ajanjakson alkamista.

Koska hankinta-ajanjakso on vasta käynnistynyt, ei lain vaikutuksia ole vielä tässä vaiheessa edellytyksiä tarkastella. Arviointia sääntelyn vaikutuksista ja mahdollisista tarvittavista muutoksista tehdään hankinta-ajanjakson edistyessä. Myöskään kuntien rahoitusperiaatteen toteutumista ei ole edellytyksiä arvioida näin varhaisessa vaiheessa.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii jo ennen esityksessä tarkoitettua väliarviointia kuntien rahoitusperiaatteen toteutumisesta myös käytännössä ja lisäksi varmistaa riittävin tuki- ynnä muin tarvittavin toimenpitein, että puhtaiden ja energiatehokkaiden ajoneuvojen käyttö esityksen mukaisiin tarkoituksiin on mahdollista myös niillä alueilla, joilla lataus- ja jakeluinfrastruktuuria ei synny markkinaehtoisesti.

2. Julkisin varoin on tuettu julkisen latausinfrastruktuurin kehittymistä alueille, joihin latauspisteitä muuten ei syntyisi. Valtio tukee julkisen lataus- ja jakeluinfrastruktuurin rakentamista liikenteen infrastruktuurituen avulla. Valtion vuoden 2022 talousarviossa julkisiin liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuuri-investointeihin on varattu 13,2 miljoonaa euroa osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa. Lisäksi valtio tulee yksityisen latausinfrastruktuurin rakentamista taloyhtiöiden ja työpaikkojen omistamalla kiinteistöillä. Tukeen on varattu yhteensä 10 miljoonaa euroa vuonna 2022.

Työ- ja elinkeinoministeriö on esittänyt vuosien 2023–2026 julkisen talouden suunnitelmaan määrärahoja julkisen latausinfrastruktuurin rakentamiseen fossiilittoman liikenteen tiekartan mukaisesti. Liikenne- ja viestintäministeriön laatimassa fossiilittoman liikenteen tiekartassa on esitetty, että sähkökäyttöisten ajoneuvojen latausinfraan tukemiseen varataan 8,5 miljoonaa euroa vuodessa eli yhteensä 34 miljoonaa euroa vuosille 2022–2025. Kaasuajoneuvojen tankkausasemien tukemiseen varataan 5 miljoonaa euroa vuodessa eli yhteensä 20 miljoonaa euroa vuosille 2022–2025.

Pinja Oksanen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021–2032

VNS 2/2021 vp – EK 23/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto sitoutuu valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman linjauksiin ja huolehtii siitä, että suunnitelman toimeenpanoon tarvittavat määrärahat otetaan huomioon julkisen talouden suunnitelmissa ja valtion talousarvioesityksissä.
1. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman toimenpiteet ovat vuoden 2021 aikana edenneet suunnitellusti. Toimenpiteiden etenemistä on laadittu raportti loka-kuussa 2021. Valtioneuvosto on huolehtinut siitä, että vuoden 2022 talousarvioesitys on pääosin valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukainen. Vuosia 2022–2025 koskeva julkisen talouden suunnitelma ei sisällä suunnitelman mukaisia määrärahoja suunnitelman toimeenpanoon vuosille 2022–2025.
2. Eduskunta edellyttää, että digitalisaation, liikennettä koskevan tiedon ja liikenteen uusien palvelujen mahdollistavien kilpailukyky- ja ympäristöetujen hyödyntämiseksi valtioneuvosto arvioi liikennejärjestelmän jatkokehittämässä lisäpanostusten mahdollisuudet digitalisaation ja uusien liikenteen palvelujen edistämiseksi ja hyödyntämiseksi.
2. Valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa on digitalisaation, liikennettä koskevan tiedon ja liikenteen uusien palvelujen osalta keskitytty erityisesti toimenpiteisiin, joilla kehitetään tiedon hyödyntämistä liikenteessä, mikä on keskeinen edellytys

digitalisaation sekä uusien palvelujen kehittymiselle. Toimenpiteillä, joilla kehitetään henkilöliikenteen solmupisteitä ja toimijoiden välistä yhteistyötä, parannetaan eri liikenne-
muotojen yhteentoimivuutta luoden edellytyksiä myös uusien palvelujen kehittymiselle.

Valtioneuvosto seuraa tiiviisti liikenteen digitalisaation ja liikenteen uusien palvelujen kehittymistä osana liikennemarkkinoiden seurantaa. Lisäksi käynnissä on liikennepalvelulain jälkiarviointi, jota varten tehdään selvitys liikennepalvelulain pidemmän aikavälin vaikutuksista. Osana selvitystä tarkastellaan, miten liikennepalvelulain tavoitteet muun muassa uusien palveluiden edistämässä ovat toteutuneet. Tarvittaessa ryhdytään valmistelemaan lainsäädäntömuutoksia liikenteen palveluiden kehittämiseksi.

Valtioneuvosto on valmistellut erilaisia rahoitusvaihtoehtoja liikenteen tietoekosysteemin ja digitaalisen liiketoiminnan peruspalveluiden kehittämiseksi. Liikenne- ja viestintävirasto on aiemmin voinut myöntää valtionavustuksia julkisen henkilöliikenteen kehittämiseen vain julkisille toimijoille. Valmistelu jatkuu vuonna 2022.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää sähköisen lentoliikenteen hyödyntämismahdollisuudet erityisesti lyhyempien matkojen tarpeisiin seuraavan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelussa.

3. Valtioneuvosto on aloittanut sähköisen lentoliikenteen hyödyntämismahdollisuuksia koskevan selvityksen valmistelun. Asia liittyy myös lentoliikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä koskevaan valtioneuvoston periaatepäätökseen.

4. Eduskunta edellyttää valtioneuvoston huolehtivan siitä, että yhteisrahoitusmallilla ei muuteta liikennehankkeiden rahoitusvastuiden peruseriaatteita.

4. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaan valtio vahvistaa, selkeyttää ja monipuolistaa sopimuksellista yhteistyötä kuntien ja yritysten kanssa infrahankkeiden rahoituksessa ja osallistuu yhteisrahoitteisesti ja sopimusperusteisesti kuntien elinkeinoelämän kehittämisen ja maankäytön tukemiseen. Valtioneuvosto on valmistellut sopimuksellisen yhteisrahoituksen periaatteita vuoden 2021 aikana. Yhteisrahoitus voi koskea vain rajallista joukkoa hankkeita. Suunnitelman mukaisesti yhteisrahoitusmallilla ei muuteta liikennehankkeiden rahoitusvastuiden peruseriaatteita.

Yhteisrahoitettavaksi sopivien hankkeiden tunnistamisperiaatteiden ja rahoitusvastuiden jakamisen määrittelyä sekä käytännön sopimusmenettelyn kehittämistä jatketaan vuoden 2022 aikana kaikkien väylämuotojen osalta.

Hanna Perälä, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikennepalvelulaki ja kuljettajan ajolupaa koskeva sääntely

HE 194/2021 vp – EV 222/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja arvioi liikennepalvelulain hyvämaineisuutta ja kuljettajan ajolupaa koskevaan sääntelyyn liittyvät muutostarpeet erityisesti henkeen ja terveyteen liittyvien vankeustuomioiden tai asiakkaaseen kohdistuvien muun muassa seksuaalirikosten osalta.

Liikennepalvelulakiin sisältyvää luvanvaraisen tieliikenteen (henkilö- ja tavaraliikenne sekä taksiliikenne) sääntelyn toimivuutta on arvioitu tällä hallituskaudella. Liikennepalvelulakiin on vuonna 2021 tehty sekä lainsäädännön toimivuuden arvioinnissa havaittuja puutteita korjaavia muutoksia, että EU-lainsäädännön edellyttämiä muutoksia.

Taksinkuljettajana toimiminen edellyttää aina voimassaolevaa taksinkuljettajan ajolupaa, jonka yhteydessä kuljettajaksi hakevan rikostausta selvitetään. Taksiliikenteen sääntelyn niin sanottu korjaussarja hyväksyttiin eduskunnassa keväällä 2021. Sen yhteydessä tehtiin pieniä muutoksia taksinkuljettajan ajoluvan edellyttämän rikostaustan selvittämiseen. Muutosten hyväksyttävyyttä perustuslain näkökulmasta käsiteltiin myös eduskunnan perustuslakivaliokunnassa.

Lakimuutoksia edeltäneessä taksisääntelyn toimivuuden arvioinnissa ei noussut esiin sellaisia matkustajaturvallisuuden liittyviä ongelmia, joita ei olisi jo tällä hetkellä pyritty ennakolta estämään matkustajan kanssa toimivan taksinkuljettajaksi hakevan henkilön rikostaustan selvittämisellä. Toistaiseksi ei ole tunnistettu sellaisia matkustajaturvallisuuden liittyviä ongelmia, joihin olisi arvioitu voitavan taksinkuljettajan rikostaustan selvittämistä paremmin vaikuttaa lisäämällä taksiliikenneluvan hakijan mahdollisten henkilöön kohdistuvien rikosten selvittämistä.

Hanna Laurila, hallitusneuvos liikenne- ja viestintäministeriö

9 Maa- ja metsätalousvaliokunta

Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki

HE 129/2012 vp – EV 151/2012 vp

2. Eduskunta edellytti, että hyljekantojen hoitosuunnitelma päivitetään.

2. Hyljekantojen metsästyksen joustavoittamiseksi maa- ja metsätalousministeriö valmisti metsästysasetukseen muutoksen, jolla itämerennorpan metsästyksessä ei enää edellytetä pyyntilupaa. Nykyään hallin lisäksi myös itämerennorpan metsästys tapahtuu maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetyn alueellisen kiintiön mukaisesti ja kiintiön täytyessä metsästys keskeytetään. Muutoksen tarkoituksena on vähentää metsästäjien hallinnollista taakkaa ja se tuli voimaan 1.8.2021. Luonnonvarakeskus on tekemässä pohjoismaista synteesiraporttia keinoista, joilla hyljevahinkoja voidaan nykyistä tehokkaammin torjua kalastuksessa ja vesiviljelyssä. Projektin lopputuote on tiekartta ja työkalupakki. Raportin odotetaan valmistuvan vuoden 2022 kevään aikana. Edellä sanotun johdosta maa- ja metsätalousministeriön on tarkoitus ottaa Luonnonvarakeskuksen raportti huomioon ja valmistella hoitosuunnitelman luonnos vuoden 2022 aikana lausuntokierrokselle. Luonnoksesta saatujen lausuntojen perusteella ministeriön on tarkoitus viimeistellä ja hyväksyä lopullinen hoitosuunnitelma vuoden 2023 aikana.

Maija Mela, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö
Janne Pitkänen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Viljelylohkojen hyväksytty pinta-ala

HE 156/2012 vp – EV 7/2013 vp

1. Eduskunta edellytti 12.2.2013, että viljelylohkojen hyväksytyn pinta-alan muuttumisesta tukihakemusten käsittelyn aikana tai sen jälkeen aiheutuvien epäoikeudenmukaisten seuraamusten estämiseksi Suomi ajaa EU:n maatalousuudistuksessa tukihakemusten esitetyille (digitoiduille) viljelylohkotiedoille virallista asemaa hallinnon hyväksymänä pinta-alana.
2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy kaikkiin mahdollisiin kansallisiin toimiin, jotta maataloustuottajien oikeusturva taataan pinta-alojen ajantasauksissa ja että tuottajien asema turvataan muutoinkin säännösten soveltamisessa.

1.–2. Maa- ja metsätalousministeriö on pyrkinyt eri tavoin edistämään hallinnon hyväksymän pinta-alan palauttamista EU-asetuksiin. Komission kanssa on useissa yhteyksissä nostettu esiin digitointiin ja pinta-alojen muutoksiin liittyvät ongelmat.

Maa- ja metsätalousministeriön johto on myös muissa hallinnollisen taakan vähentämistarpeeseen liittyvässä kirjelmöinnissä ja tapaamisissa komission virkamiesjohdon kanssa ottanut asiaa esille.

Maataloushallinnon asettaman peltolohkorekisterin selvityshankkeen (MMM031:00/2014) johtopäätöksissä tuodaan esiin kehittämistyökaluja pinta-aloihin liittyvissä prosesseissa ja moniin toimenpiteisiin on jo ryhdyttykin.

Selvityksen johtopäätösten mukaan Euroopan unionin lainsäädännön kehittäminen on keskeisessä roolissa pinta-alamuutosten vähentämiseksi, koska peltolohkolle ei ole määriteltävissä absoluuttisesti yhtä ja ainoaa oikeaa pinta-alaa. Mittaukseen vaikuttavat aina monet eri tekijät, muun muassa viljelijän viljelytoimenpiteet, erilaiset mittausvälineet ja menetelmät, mittaajan tulkinnot viljelyalan ulottuvuudesta ynnä muu sellainen. Selvityksen mukaan yhteisen maatalouspolitiikan yhteydessä EU-säädöksiin saatu 2 prosentin marginaali, jolla pyritään peltolohkorekisterin pinta-alojen muutostarpeiden vähentämiseen rekisterin ajantasaistuksessa, tulisi olla Suomen peltolohkojen koko huomioon ottaen korkeampi. Toisaalta on muistettava, että selkeät virheet joudutaan edelleen korjaamaan ilman toleransseja. Näkyvät tukikelvottomat alueet tulee poistaa peltolohkorekisteristä, koska muutoin rekisterin laatu vähitellen heikkenee.

Peltolohkorekisteri on keskeinen väline, jonka perusteella komissio arvioi jäsenmaan hallinto- ja valvontajärjestelmän luotettavuutta ja kykyä suojata EU:n rahastoja riskeiltä, joten peltolohkorekisterin laadusta ja luotettavuudesta ei selvityksen mukaan ole syytä tinkiä. Useat jäsenmaat ovat saaneet kyseessä olevan rekisterin puutteista jopa useiden kymmenien miljoonien eurojen rahoituskorjauksia. Tämä tarkoittaa sitä, että EU:n komissio voi rekisterin puutteiden ja virheiden vuoksi jättää maksamatta jäsenmaalle suuren määrän EU-rahoitusta. EU-säädösten lähtökohtana on, että viljelijä on itse vastuussa ilmoittamistaan pinta-aloista, eikä hallinnon hyväksymää pinta-alaa säädöksissä tunneta.

Yhteisen maatalouspolitiikan viimeisessä uudistuksessa on saatu EU-asetuksiin kaikkiin tuki- ja korvausmuotoihin yhtenäinen 100 euron takaisinperintäraja. Myös tämä auttaa osaltaan pienien pinta-alamuutosten hallinnoinnissa siten, että myös viljelijöiden taakkaa näissä takaisinperintäselvityksissä voidaan keventää. Toimijoiden koulutus nähtiin selvityksessä osaamistason parantamisen, osaamistason yhdenmukaistamisen ja laadun parantamisen tärkeäksi keinoksi. Pinta-alavalvonta- ja digitointiprosessien osallisten koulutusta on tarpeellista jatkaa ja tehostaa.

Maataloushallinnon ja maanmittauslaitoksen yhteistyö kuvien hankintaan, mittaukseen ja sen tekniikkaan liittyvissä asioissa on ollut keskeisessä asemassa ja sen merkitys on jatkosakin tärkeä. Maanmittauslaitos kehittää muun muassa laserkeilausaineistoon perustuvaa nykyistä tarkempaa korkeusmallia. Ruokaviraston selvitystyössä laserkeilausaineiston hyödyntämisessä peltolohkokesterin ylläpitotyössä on edetty pistepilviaineistojen ja metodien osalta. Viimeksi mainitussa päädyttiin käyttämään rinnevalovarjostusrasteria.

Ruokavirasto kuuluu kansalliseen ilmakuvausohjelmaan, joka yhdistää Maanmittauslaitoksen, Suomen metsäkeskuksen, Metsähallituksen ja Ruokaviraston kuvaustarpeen yhdeksi kokonaisuudeksi. Ohjelman tavoitteena on tehostaa hallinnonalan ortokuvahankintaa ja parantaa ajantasaisten ilmakuva-aineistojen saatavuutta. Ohjelman alkuvaiheessa Suomi oli jaettu alueisiin, jotka ilmakuvaattiin viiden vuoden välein. Vuodesta 2020 alkaen maa on jaettu alueisiin, jotka ilmakuvatetaan kolmen vuoden välein. Ruokaviraston kannalta muutos mahdollistaa peltolohkokesterin entistä paremman ajantasaisuuden.

Vaihtoehtoisena valvontamenetelmänä komissio esitti jo kuluvalle kaudelle peltovalvontojen yksinkertaistamista uutta teknologiaa hyödyntämällä. Valvonnassa hyödynnetään Sentinel -satelliittien tuottamaa aineistoa tai muuta vastaavan tasoista aineistoa ja tämän aineiston koneellista analysointia ja luokittelua. Tämän valvontamenetelmän toivotaan avaavan ovia myös kohti kokonaisvaltaisempaa ja riskiperusteisempaa analysointia tukiehtojen täyttymisestä pienten, muun muassa pinta-alaan liittyvien, virheiden havainnoinnin sijaan. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksessa satelliittiaineistojen hyödyntäminen korostuu entisestään maatalouspolitiikan seurannan ja mahdollisuuksien mukaan myös valvonnan välineenä. CAP-suunnitelma, joka sisältää maatalouden ja maaseudun kehittämisen tukijärjestelmän vuosille 2023–2027, lähetettiin EU:n komissiolle hyväksyttäväksi joulukuussa 2021. Komission alempiasteisten säädösten varmistuttua keväällä 2022 ja teknisten ohjeiden valmistuttua syksyllä 2022 voidaan tarkemmin arvioida tilannetta tulevalle yhteisen maatalouspolitiikan kaudella.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Mirja Kiviranta, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano

VNS 1/2014 vp – EK 13/2014 vp

Eduskunta hyväksyi 20.5.2014 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. maamme luontaisia edellytyksiä ja metsäalan osaamista nykyistäkin tehokkaammin hyödyntämällä vahvistetaan maamme asemaa maailman johtavana metsämaana;
2. maamme metsät kattavalla kestävällä hoidolla ja hyödyntämisellä mahdollistetaan puun käytön lisääminen ja edistetään ilmastonmuutokseen sopeutumista ehkäisten ilmastonmuutoksen haittavaikutuksia – metsien hoidon ja käytön tulee olla hyväksyttävää ja tavoiteltavaa;
3. metsien monipuoliseen käyttöön perustuvaa aktiivista yrittäjyyttä edistetään muun muassa helpottamalla sukupolvenvaihdosten toteuttamista sekä edistämällä yhteismetsien muodostumista, joilla toimenpiteillä samalla ehkäistään metsälöiden pirstoutumista;
4. metsäalan kilpailukykyä lisäämällä luodaan edellytykset alan uusille investoinneille ja puunkäytön lisäämiselle;
5. metsäalan uudistumisen ja monipuolistamisen tueksi vahvistetaan monitieteistä tutkimusta ja
6. panostetaan nykyistä voimakkaammin ja määrätietoisemmin aloitteellisuuteen, koordinaatioon, johdonmukaisuuteen ja laaja-alaiseen vaikuttamiseen EU:n ja kansainvälisen metsä- ja ympäristöpolitiikan metsiä koskevien asioiden valmistelussa metsien monipuolisen käytön varmistamiseksi.

1.–6. Kansallinen metsästrategia 2025, sisältää Suomen metsäpolitiikan keskeiset linjaukset. Metsästrategian linjaukset sisältävät metsäpoliittisessa selonteossa ja eduskunnan siitä tekemässä kannanotossa esitetyt tavoitteet. Strategiassa tavoitellaan kilpailukykyistä toimintaympäristöä metsiin perustuville liiketoiminnoille, metsäalan ja sen rakenteiden uudistumista ja monipuolistumista sekä metsien aktiivista, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää ja monipuolista käyttöä. Strategia sisältää vision, strategiset päämäärät, tavoitteet mittareineen sekä strategisesti tärkeistä hankkeista muodostetun hankesalkun.

Alkuperäinen Kansallinen metsästrategia 2025 hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä 12.2.2015. Laajan sidosryhmäyhteistyön pohjalta valmisteltu Päivitetty kansallinen metsästrategia 2025 hyväksyttiin metsäneuvostossa joulukuussa 2018. Valtioneuvosto vahvisti sen periaatepäätöksellään 21.2.2019.

Metsästrategian päivityksessä keskityttiin erityisesti hankesalkun uudistamiseen. Päivityksessä strategiassa on kymmenen strategista hanketta, ja siinä huomioidaan nyt aiempaa selkeämmin muun muassa keinot ilmastokestävyyden ja metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Uusina hankkeina mukana ovat ilmastoviisas metsätalous, uudet puupohjaiset tuotteet ja palvelut sekä kansainvälinen ja EU-metsäpolitiikka. Metsästrategian hankkeita toteutetaan maa- ja metsätalousministeriön johdolla eduskunnan hyväksymän talousarvion puitteissa.

Kansallinen metsästrategia on yhteensopiva vuoden 2019 hallitusohjelman sisällön kanssa. Hallitusohjelmaan sisältyvät tavoitteet hiilineutraalista ja luonnon monimuotoisuuden turvaavasta Suomesta tuovat kuitenkin uusia painotuksia metsäpolitiikan tavoitteisiin ja toteutukseen. Kun hallitusohjelman pohjalta tehdään uusia periaatepäätöksiä tai päivityksiä nykyisiin strategioihin, päivitetään Kansallisen metsästrategian toimenpiteitä muutosten edellyttämällä tavalla kestävyyden eri tavoitteet huomioon ottaen.

Maailmantalouden ja kaupan kasvu lisäsi metsäteollisuustuotteiden kysyntää vuonna 2021. Paperia lukuun ottamatta metsäteollisuustuotteiden tuotanto ja vienti kasvoivat Määrätietoisesti ja johdonmukaisesti on vaikutettu muun muassa EU:n biodiversiteetti- ja ilmastopolitiikan, kestävän rahoituksen säädösten sekä metsästrategian valmisteluun.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman painotusten mukaisesti Kansallinen metsästrategia 2025:n toimeenpanossa painopiste oli Ilmastokestävän metsätalouden, Talousmetsien luonnonhoito ja metsätalouden monimuotoisuus ja Metsätieto- ja alustatalous hankekokonaisuuksissa. Useat hankkeet muodostivat samalla osan hallitusohjelman perusteella kootusta uudesta maankäyttösektorin ilmastotoimenpidekokonaisuudesta.

Niina Riissanen, metsäneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Yhteisalueain muutostarpeiden arviointi

HE 192/2014 vp – EV 353/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää osakaskuntia koskevan yhteisalueain (758/1989) muutostarpeiden arvioimista osakkaiden keskinäisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja osakaskuntatoiminnan kehittämiseksi.

1. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että sen aiemmin tekemän selvityksen perusteella yhteisalueain laajemmalle uudistamiselle ei havaittu olevan erityistä tarvetta tai edellytyksiä. Lain perusrakenteen voidaan selvityksen perusteella edelleen arvioida toteuttavan

osakkaiden yhdenvertaisuuden siltä edellytetyllä tavalla sekä mahdollistavan tehokkaan osakaskuntatoiminnan osakkaille kuuluvan yhteisomaisuuden hyödyntämiseksi ja sen arvon turvaamiseksi.”

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että kalastuslain 13 §:n mukaisen lupajärjestelmän käytännön toimivuutta kaupallisten kalastajien kalavesien saantiin sekä kotimaisen pyydetyn kalan tarjontaan seurataan ja vaikutusten arvioinnista toimitetaan selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle kolmen vuoden kulluttua lain voimaantulon jälkeen.

2. Uuden kalastuslain mukaan kalatalousalueiden on laadittava ja otettava käyttöön aluettaan koskeva käyttö- ja hoitosuunnitelma. Käyttö- ja hoitosuunnitelmien on sisällettävä muun muassa kaupalliseen kalastukseen ja kalastusmatkailutarkoitukseen hyvin soveltuvien alueiden määrittäminen sekä kullakin kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvalla alueella kaupalliseen kalastukseen soveltuvien pyydysten määrittäminen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hyväksyy käyttö- ja hoitosuunnitelman. Kalastuslain 13 §:n mukaista alueellista lupaa kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen voidaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimesta tietyin ehdoin myöntää kalavarojen kestävän tuoton ja hyödyntämisen sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman toteutumisen turvaamiseksi. Uudet kalatalousalueet ovat laatineet ehdotukset käyttö- ja hoitosuunnitelmiksi ja vuoden 2021 lopulla toimittaneet ne alueensa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Suunnitelmaehdotuksiin sisältyy kalastuslain 13 §:ään liittyviä elementtejä. Vasta kun uudet käyttö- ja hoitosuunnitelmat on hyväksytty, voidaan myös kalastuslain 13 §:ssä tarkoitettuja alueellisia lupia myöntää. Tämän vuoksi 13 §:n mukaisen luvan käytännön toimivuutta ei vielä voida selvittää.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus

HE 239/2016 vp – EV 16/2017 vp

1. Eduskunta edellyttää, että Maanmittauslaitokselle varataan riittävät taloudelliset ja henkilöstölliset resurssit Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön määräysten aiheuttamien menetysten korvaamiseksi annetun lain (501/1991) mukaisten vanhojen korvaustoimitusten loppuunsaattamiseksi nopealla aikataululla.

1. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Maanmittauslaitos on eduskunnan edellyttämällä tavalla lisännyt resursseja Tenojoen kalakorvaustoimitusten edistämiseen vuodesta 2018 alkaen. Kalakorvaustoimituksia jatketaan sitä mukaan, kun kalastusoikeudet on lainvoimaisesti ratkaistu.”

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö tarkastelee yhdessä Norjan kanssa sopimuksen yleistä toimivuutta ja kalakantojen kehityssuuntia viimeistään kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta. Lisäksi saamelaisten sekä muualla asuvien kiinteistönomistajien kalastusoikeuksien laajuutta ja käyttöä tulee arvioida. Samalla on myös selvitettävä edellytykset siirtymiselle päivä- ja kausikohtaisiin kalastuskiintiöihin.

2. Vuonna 2021 Tenon kalastussopimuksen toimivuuden tarkastelua jatkettiin Norjan kanssa osana Tenon kalastussopimuksen uusimisneuvotteluja sekä Tenon kalastussopimuksen 6 artiklan mukaisessa kalastussäännön muutostarpeiden arvioinnissa. Kalakantojen kehityssuuntien tarkastelu tarkentui merkittävästi, kun Suomen ja Norjan välinen Tenon lohikantojen tutkimusryhmä lisäsi Tenon lohikantojen tila 2020 raporttiin²⁴ lohikantakohtaisen arvion kutuvaellukselle lähteneen lohikannan koosta ennen kalastuksen alkua (*PFA, pre fishery abundance*). Tarkastelu toi aiempaa selvemmin esille lohikantojen heikentyneen tilan, missä kalastettavaa ylijäämää ei ole lainkaan. Havainto johti lopulta siihen, että lohenkalastus keskeytettiin kokonaan Tenon vesistöissä sekä laajalla meri-alueella Norjan rannikolla. Sopimuksen toimivuutta koskevaa aineistoa on käytetty hyödyksi kalastussäännön muuttumisesta koskevissa neuvotteluissa. Uuden kalastussäännön voimaantulon aikataulu sovittiin Norjan kanssa siirrettäväksi kalastuskauden 2024 alkuun.

Päivä- ja kausikohtaisten kalastuskiintiöiden käyttömahdollisuuksista kalastuksen säätelyssä. saatiin Tenon lohikantojen tutkimusryhmän erillinen arvio, jonka mukaan päivittäinen suuremmalla kuin yhden lohen päivittäisellä kiintiöllä ei olisi merkitystä. Yhden lohen päiväkiintiöllä olisi mahdollista pienentää lohisaalista muutamia prosentteja. Kiintiön haittapuolena saattaisi olla saaliiden väärinraportoinnin kasvu. Kiintiöiden käyttöä osana tulevaa säätelyä selvitetään, mutta niillä ei olisi voitu korvata muita kalastuksen säätelytoimia. Myös vuonna 2021 lohen nousu Tenojokeen jäi poikkeuksellisen heikoksi. Lohikantojen tila ei anna tällä hetkellä biologista perustetta minkäänlaiselle kalastuskuolevuuden

²⁴ <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/kalat-ja-kalatalous/kalavarat/lohi/tenojoki/tenojoen-lohikantojen-seuranta-ja-tutkimusryhma/>

kasvattamiselle. Sopimuksen yleisen toimivuuden ja kalakantojen kehityssuuntien seuranta ja arviointi jatkuu osana Tenon kalastussopimuksen soveltamista sekä uuden kalastussäännön valmistelua.

Eduskunnan ponnen osalta asiaan ei jatkossa ole lisättävää.

Tapio Hakaste, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta; Ruoka 2030, Suomi-ruokaa meille ja maailmalle

VNS 2/2017 vp – EK 21/2017 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

2. asettaa elintarvikeketjun eri osien ruokahävikin vähentämiseksi numeeriset tavoitteet sekä selvittää elintarvikkeiden päiväysmerkintöjä koskevat uusi-
mistarpeet ruokahävikin vähentämiseksi,

2. Maa- ja metsätalousministeriö on esittänyt ruokahävikin numeeriseksi vähennystavoitteeksi 50 prosenttia vuoden 2012 tasoista. Tavoite noudattaa YK:n Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteita, joihin komissio ja EU-parlamentti tähtäävät. Vuodelta 2012 on kansallista hävikkitietoa koko ruokaketjusta. Ruokahävikin mittausta ja seurantatietoja vuosilta 2017–2018 on saatu kotitalouksien ja ruokapalveluiden osalta Luonnonvarakeskuksen Wastestimator-hankkeesta. Koko ruokaketjun hävikkitietojen keruuseen sekä ruokahävikin vähentämiseen ohjaa valtakunnallinen jättesuunnitelma (VALTSU). Komission jätedirektiivin täytäntöönpanoasetuksissa määritetään jäsenmaita lakisääteisesti veloitettavasta ruokahävikin seurannan ja tilastoinnin vähimmäislaatusosta, tiedonkeruun kattavuudesta, viiteajankohdista sekä tietojen julkaisemisesta ja toimittamisesta komissioon. Suomessa Luonnonvarakeskus tulee osaltaan vastaamaan asetuksen toimeenpanosta maa- ja metsätalousministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, ympäristöministeriön sekä ruoka-alan Ruokahävikki seuranta ja tiekartta -yhteistyöhankkeessa 2018–2020. Luonnonvarakeskuksen laatima ruokahävikkietiekartta ruokahävikin puolittamiseksi vuoteen 2030 mennessä julkaistiin 19.1.2021. Ruokahävikki ja elintarvikejäte Suomessa – uusimmat tutkimustulokset koko ruokaketjusta -hankkeen loppuraportin julkistamistilaisuus oli 22.6.2021. Myös komissio pureutuu päiväysmerkintöjen rooliin osana ”Food waste and loss platform”n työtä, johon Suomi osallistuu aktiivisesti. Ruokahävikin vähentäminen on nostettu esiin pääministeri Marinin hallitusohjelmassa.

Valtioneuvoston yhteisen selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) -hanke ”Lainsäädäntö-tarkastelulla ruokahävikkiä pienemmäksi – Lexfoodwaste -hanke” tarkasteli myös päiväys-merkintöjä ja muistuttaa toimijan vastuusta käyttää viimeinen käyttöpäivä -merkintää ainoastaan helposti pilaantuville tuotteille. Kehityskohta on vakiintuneissa toimintatavoissa, ei lainsäädännössä.

3. lisää ja tehostaa systemaattisesti ruokasektoria koskevaa ennakkovaikuttamista EU-lainsäädännön valmistelussa,

3. Maa- ja metsätalousministeriö on osallistunut aktiivisesti hyvän kauppatavan vastaisista kielloista annetun direktiivin (UTP-direktiivi) käsittelyyn neuvostossa. Lisäksi ministeriö on vaikuttanut aktiivisesti tulevien reformien valmisteluun sekä maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen, että EU:n maataloustuotteiden menekin-edistämispoliitikan osalta. Molempien politiikkojen osalta lainsäädäntöehdotukset annetaan vuoden 2022 alkupuolella.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan EU-vaikuttamista eri instituutioihin ja jäsen-maihin on tehostettu. Vaikuttamisen painopisteenä on ollut erityisesti komission esitys yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksesta. Komissio antoi esityksen 1.6.2018 ja sen käsittely saatiin valmiiksi vuonna 2021. Eri yhteyksissä on monipuolisesti tuotu esille Suomen kantoja (esityksissä, puheissa, kirjallisesti). Lisäksi on osallistuttu aktiivisesti eläin- ja kasvinterveyttä koskevien EU-säädösten ja kansainvälisten standardien ja kehittämiseen sekä muuhun yhteistyöhön EU-tasolla ja kansainvälisesti. EU:n eläinterveys säännöstö ja uusi eläintautilaki tärkeimpine alemman asteisine säädöksineen tulivat voimaan 21.4.2021. Suomen aloitteesta hyväksyttiin vuosi 2020 kansainväliseksi kasvinterveyden teemavuodeksi. Kasvinterveyden tärkeyttä kasvintuotannon, huoltovarmuuden ja globaalin ruokaturvan näkökulmasta on pidetty esillä monipuolisesti, vaikka kansainvälinen konferenssi Helsingissä peruuntuikin koronavirustilanteen vuoksi.

4. varaa riittävät taloudelliset ja toiminnalliset resurssit elintarvikkeiden ja veden viennin pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen edistämiseen, sekä

4. Lausumaan ei ole uutta ilmoitettavaa

”Maa- ja metsätalousministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö rahoittavat elintarvikkeiden ja juomien vienninedistämiseen keskittyvää, Business Finland Oy:n toteuttamaa Food From Finland -kasvuohjelmaa. Sipilän hallituksen aikana kärkihankerahoitusta ohjattiin Ruokavirastolle vientimahdollisuuksia avaaviin markkinoillepääsyhankkeisiin, vientivalvontajärjestelmien kehittämiseen, pienten ja keskisuurten elintarvikeyritysten neuvontaan ja vientivalmiuksien parantamiseen sekä sähköisen, Kiinan viranomaisten vaatiman, eläinlääkintötodistusjärjestelmän kehittämiseen. Näiden toimenpiteiden rahoitus on

jatkunut myös pääministeri Sanna Marinin hallituskaudella. Maa- ja metsätalousministeriö on myös resursoinut elintarvikkeiden vientiin keskittyvän attasean Kiinaan, Etelä-Koreaan ja Etelä-Afrikkaan. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta useiden elintarvikkeiden vientiosaaja -koulutuksen toteuttamiseen, elintarvikviennin kehittämis- ja koordinoitihankkeeseen, viljatuotteiden vientivalmiuksien lisäämiseen, pakatun veden tuotannon ja viennin tilannekuvaselvitykseen sekä kotimaisen tuotannon erityispiirteiden terävöittämiseen suhteessa kilpailijamaihin. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta myös vesialan kansainvälistymiseen muun muassa rahoittamalla Suomen vesifoorumi ry:tä. Maa- ja metsätalousministeriö on edistänyt vientimarkkinoiden avautumista myös virkatyönä niin EU-tasolla kuin kansainvälisesti.”

5. helpottaa kotimaisen ruuan ja lähiruuan pienimuotoista jalostusta.

5. Lausumaan ei ole uutta ilmoitettavaa

”Maa- ja metsätalousministeriö on tehnyt lukuisia lainsäädännöllisiä muutoksia, joilla on helpotettu maatilojen suoramyyntiä ja pienimuotoisesti jalostettujen elintarvikkeiden markkinoillepääsyä. Säädöksiä joustavoitetaan edelleen elintarvikelainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä. Ruokavirasto on tuottanut runsaasti opasmateriaalia Elin- tarvikealan pienten ja keskisuurten yritysten neuvonta -kärkihankkeessa, jossa on myös tehty koulutus- ja neuvontakiertueita sekä tehostettu yhtenäisten viranomaistulkintojen aikaansaamista ja uuden palvelumallin toteuttamista. Maaseudun kehittämisohjelmasta rahoitetaan maaseudun ruokasektorin yritystoimintaa.”

Anna-Leena Miettinen, yksikön päällikkö, maa- ja metsätalousministeriö

Huoneistotietojärjestelmän uudistuksen siirtymäjärjestelyjen toimivuus

HE 127/2018 vp – EV 168/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että uudistukseen siirtymistä ja siirtymäjärjestelyjen toimivuutta seurataan tarkoin ja tarvittaessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin sekä, että maa- ja metsätalousministeriö toimittaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiaa koskevan selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Maa- ja metsätalousministeriö toimittaa siirtymäjärjestelyjen toimivuutta koskevan selvityksen eduskunnalle vuoden 2022 loppuun mennessä.”

Timo-Ville Nieminen, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Kasvinterveyslain toimivuuden seuranta

HE 11/2019 vp – EV 17/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lainsäädännön toimivuutta sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2021 loppuun mennessä.

Kasvinterveyslaki (1110/2019) tuli voimaan 14.12.2019. Maa- ja metsätalousministeriö on seurannut yhdessä Ruokaviraston kanssa lainsäädännön toimivuutta sekä antanut maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Marja Savonmäki, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Metsityksen määräaikainen tukeminen

HE 150/2020 vp – EV 171/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tukijärjestelmän mahdollista laajentamista myöhemmin koskemaan myös sellaisia vähintään 0,5 hehtaarin suuruisia alueita, jotka koostuvat erillisistä vähintään 0,2 hehtaarin alueista kunkin alueen keskimääräisen leveyden ollessa vähintään 20 metriä ja kaikkien alojen täyttäessä muilta osin ehdot tukijärjestelmään hyväksymiselle, eikä pienempien alojen hyväksymisestä aiheudu tarpeetonta hallinnollista lisätaakkaa.

Lausumaan ei ole uutta ilmoitettavaa

”Metsityksen tukemista koskeva laki (1114/2020) valmisteltiin vuonna 2020 ja se tuli voimaan vuoden 2021 alusta. Laki on määräaikainen ja voimassa vuoden 2023 loppuun asti. Kyseessä on uusi tukijärjestelmä ja lain toteuttamisesta saatavan kokemuksen pohjalta maa- ja metsätalousministeriö arvioi myöhemmin mahdollisuutta laajentaa tukijärjestelmä koskemaan myös nykyistä 0,5 hehtaarin minimikokoa pienempiä alueita siten, että asetetun minimikokorajan alentaminen on tarkoituksenmukaista eikä aiheuta tarpeetonta

hallinnollista lisätaakkaa Suomen metsäkeskuksessa ja ELY-keskuksissa. Luonteva ajan-kohta tarkastelulle on vuoden 2022 loppupuolella kun metsitysten toteutumista ja tuki-järjestelmän jatkoa tarkastellaan kokonaisuutena.”

Kaisa Pirkola, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Poronhoitolain muuttaminen

HE 152/2020 vp – EV 170/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lainsäädännön toimi-vuutta ja porovahinkolautakunnan toimintaa sekä antaa maa- ja metsä-talousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä

Lausumaan ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Porovahinkolautakuntaa koskevat poronhoitolain (848/1990) säännökset, jotka annettiin lailla 1135/2020, tulivat voimaan 1.1.2021. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa asetetta-van lautakunnan toimintaa ja lainsäädännön toimivuutta sekä antaa maa- ja metsätalous-valiokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.”

Johanna Wallius, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Elintarvikelain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttaminen

HE 3/2021 vp – EV 24/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö tiukentaa elin-tarvikkeiden merkitsemisvaatimuksia, jotka koskevat alkuperämerkintöjä, ja tehostaa valvontaa sekä sanktioita valiokunnan mietinnössä esitetyn mukai-sesti ja tuo tarvittavat säädösmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2022 aikana. Suomen on haettava poikkeamista EU-lainsäädännöstä, mikäli säädösten muuttaminen ei muutoin ole mahdollista.

1. Suomi on useissa eri yhteyksissä Euroopan unionin toimielimissä korostanut, että elin-tarvikkeiden alkuperämerkintöjä koskevia vaatimuksia tulisi edelleen kehittää ja että alkuperämerkinnöistä tulisi säätää nimenomaan EU-lainsäädännössä. Harmonisoiduilla täytäntöönpanosäädöksillä varmistettaisiin vaatimusten soveltaminen asianmukaisella tavalla kaikissa EU-jäsenvaltioissa. Koska alkuperämerkintöjä koskevaa EU-lainsäädäntöä

ei ole kehitetty toivotulla tavalla, Suomi antoi keväällä 2017 maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (218/2017), jolla säädetään elintarvikkeen ainesosana käytetyn lihan (nauta, sika, lammas ja vuohi, siipikarja) sekä maidon ja maitotuotteiden ainesosana käytetyn maidon alkuperämaan ilmoittamisesta Suomessa valmistetuissa valmiiksi pakatuissa elintarvikkeissa. Asetus on määräaikainen ja sen voimassaoloa on sittemmin jatkettu 31.12.2023 asti. Kuluttajan tiedonsaannin parantamiseksi edelleen Suomi antoi alkuvuodesta 2019 maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (154/2019), jolla säädetään, että ravintoloissa ja muissa tarjoilupaikoissa kuluttajalle on ilmoitettava kirjallisesti aterian ainesosana käytetyn lihan alkuperä. Myös tämä asetus on määräaikainen, ja sen voimassaoloa on jatkettu 30.4.2023 asti.

Viranomaisvalvonnassa alkuperämerkintöjä kuten muitakin pakollisia elintarviketietoja valvotaan osana normaalia riskiperusteista elintarvikevalvontaa. Jos valvonnassa havaitaan puutteellisia tai määräysten vastaisia merkintöjä, vaikuttavat puutteet yrityksen Oiva-arvosanaan ja lisäksi valvontaviranomainen käyttää elintarvikelaissa (297/2021) säädettyjä hallinnollisia pakkokeinoja. Huhtikuussa 2021 voimaan tullessa elintarvikelaissa on uusi hallinnollinen sanktio, elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu (67 §). Valvontaviranomainen voi määrätä 300–5 000 euron suuruisen seuraamusmaksun, jos elintarvikealan toimija harjoittaa elintarvikkeiden markkinointia elintarvikesäännösten vastaisella tavalla.

Komissio julkaisi toukokuussa 2020 Pellolta pöytään -strategian, jonka toimeenpanosuunnitelmassa todetaan, että komissio tekee vuoden 2022 loppuun mennessä ehdotuksia pakollisten alkuperämerkintöjen laajentamisesta tiettyihin elintarvikkeisiin. Suomi pitää aloitetta erittäin tärkeänä ja osallistuu aktiivisesti sen käsittelyyn. Pellolta pöytään -strategian toimeenpanon aikana jäsenvaltiot eivät voi ilmoittaa EU:lle kansallisia alkuperämerkintäsäädösehdotuksia, sillä komissio on ilmoittanut antavansa niihin kielteisen lausunnon. Suomi voi jatkaa nykyisten kansallisten alkuperämerkintäsäädöksen voimassaoloa, kun odotetaan EU-lainsäädännön kehittämistä. Uusien kansallisten säädösten antaminen ei ole mahdollista.

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö helpottaa ja parantaa pienteurastamojen toimintaedellytyksiä sekä tilateurastusta valtion mietinnössä esitetyn mukaisesti ja tuo tarvittavat säädösmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2022 aikana. Suomen on haettava poikkeamista EU-lainsäädännöstä, mikäli säädösten muuttaminen ei muutoin ole mahdollista.

2. Suomi on jo helpottanut ja parantanut pienteurastamoiden toimintaedellytyksiä ja tilalla tapahtuvaa teurastusta monin tavoin.

Pienteurastamoiden toimintaedellytykset: Suomessa on ollut voimassa vuodesta 2011 saakka pienteurastamoiden rakenteita koskevat laajat kansalliset mukautukset Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III vaatimuksista. Mukautuksille on saatu Euroopan komission hyväksyntä. Esimerkiksi sorkka- ja kavioeläinten pienteurastamoiden vähimmäisvaatimuksena on yksi teurastustila sekä yksi jäähdyttämö. Pienteurastamossa ei myöskään tarvitse olla navettaa, vaan asianmukainen odotustila riittää, jos eläimiä ei säilytetä pienteurastamossa yön yli. Siipikarjaan kuuluvia lintuja tai jäniseläimiä teurastavissa pienteurastamoissa riittää yksi jäähdyttämö. Mukautukset keventävät pienteurastamojen tiloja koskevia vaatimuksia merkittävästi.

EU-lainsäädännön tarkoitus on muun muassa taata eläinten hyvinvointi käsittelyn ja lopetuksen aikana sekä teurastuksen hygieenisuus ja lihan elintarvikekelpoisuus. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan pienteurastamoiden vähimmäisvaatimukset ovat jo nyt niin vähäiset, että niistä olisi vaikea poiketa elintarviketurvallisuutta vaarantamatta.

Komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/624 7 artiklassa säädetään mahdollisuudesta poikkeuksiin teurastamossa toimivan virkaeläinlääkärin (entinen tarkastuseläinlääkäri) läsnäolosta. Määrätyissä pienteurastamoissa post mortem -tarkastuksia voi suorittaa virallinen avustaja virkaeläinlääkärin vastuulla tietyin ehdoin. Lisäksi post mortem -tarkastusta voi lykätä enintään 24 tuntiin teurastuksesta. Poikkeuksia voi tietyin edellytyksin laajentaa myös hieman suurempiin teurastamoihin. Suomi on hyödyntänyt tämän mahdollisuuden ja siitä säädetään elintarvikevalvonnasta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (315/2021) 5 §:ssä.

Elintarvikelain nojalla pienteurastamojen ja riistan käsittelylaitosten lihantarkastusmaksuja subventoidaan, joka on hyödyttänyt erityisesti syrjäisillä seuduilla sijaitsevia pienteurastamoita. Pohjoismaissa ja myös Ruokavirastossa on meneillään tutkimushankkeita, joissa selvitetään mahdollisuuksia hyödyntää videokuvausta lihantarkastuksessa, mikä helpottaisi pienten ja syrjäisillä alueilla sijaitsevien teurastamoiden toimintamahdollisuuksia. Tutkimusten avulla pyritään myöhemmin muuttamaan EU-lainsäädäntöä.

Tilalla tapahtuva teurastus: Suomi on hyödyntänyt EU-lainsäädännön mahdollistamat lihantarkastusta koskevat poikkeukset. EU-lainsäädännössä edellytetään, että poikkeuksista säädetään kansallisesti ja Euroopan komissio hyväksyy kansalliset säännöt. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (318/2021) säädetään edellä mainituista kansallisista säännöistä. Poikkeukset koskevat alkutuotannon toimijan mahdollisuutta teurastaa siipikarjaa ja jäniseläimiä alkuperätilalla tai rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa ja luovuttaa lihaa ilman lihantarkastusta suoraan kuluttajalle tai paikalliseen vähittäiskauppaan. Vastaavasti alkutuotannon toimija voi poronhoitoalueella toimittaa poronlihaa ja poron kivihihaa suoraan kuluttajalle ja metsästäjät voivat luovuttaa luonnonvaraisen riistan lihaa

suoraan kuluttajalla tai vähittäiskauppaan ilman lihantarkastusta asetuksessa säädetyin ehdoin. Koska EU-lainsäädännön mahdolliset kansalliset mukautukset sekä pienteurastamoiden toimintaedellytysten, että tilalla tapahtuvan teurastuksen osalta on Suomessa otettu käyttöön täydessä laajuudessaan, uusien mukautusten sisällyttäminen kansalliseen lainsäädäntöön ei ole mahdollista.

Tilojen toimintaa helpottaa myös mahdollisuus nautojen, hevosten ja sikojen teurastuksen aloittamiseen alkuperätilalla. Tilalla saa teurastaa kerrallaan enintään kolme nautaa, kolme kavioläintä tai kuusi sikaa. Ante mortem -tarkastuksen tekevän virkaeläinlääkärin on oltava paikalla teurastushetkellä. Eläimet (ja niiden osat) kuljetetaan teurastamoon loppuun teurastettaviksi. Ruokavirasto valmistelee parhaillaan ohjeistusta edellä mainitusta teurastuksen aloittamisesta alkuperätilalla. Ohjeistuksen valmistuttua tätä laidunteurastusmahdollisuutta voidaan alkaa hyödyntää Suomessa.

Hannu Miettinen, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö

HE 101/2021 vp – EV 162/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa ja arvioi lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön ja erityisesti koirarekisteriä koskevien säännösten valvonnan toimivuutta suhteessa lainsäädännölle asetettuihin tavoitteisiin sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2024 loppuun mennessä.

Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (1069/2021) tuli voimaan 1.1.2022. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa yhdessä Ruokaviraston kanssa lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön ja erityisesti koirarekisteriä koskevien säännösten valvonnan toimivuutta suhteessa lainsäädännölle asetettuihin tavoitteisiin sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2024 loppuun mennessä.

Anssi Welling, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Lakialoite avohakkuiden lopettamiseksi valtion mailla

KAAs 9/2019 vp – EK 43/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtion metsissä käytetään monipuolisesti erilaisia metsänkäsittelymenetelmiä ja kullekin alueelle ja kasvupaikalle valitaan sille parhaiten soveltuva menetelmä. Maa- ja metsätalousministeriön tulee selvittää, miten valtion metsissä voidaan lisätä jatkuvaa kasvatusta erityisesti siihen soveltuviin suometsissä, virkistys- ja matkailualueilla sekä suojelualueiden, vesistöjen sekä edellä mainittujen erityiskäytössä olevien alueiden reunoilla, ja antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys jatkuvan kasvatuksen lisäämisestä valtion mailla vuoden 2022 loppuun mennessä.
2. Eduskunta edellyttää, että Metsähallituksen tuottotavoitteet ja tuloutusvaatimukset asetetaan siten, että ne eivät vaikeuta valtion metsien kokonaiskestävää käyttöä. Valtioneuvoston tulee laatia pitkäjänteinen suunnitelma tuottotavoitteen ja tuloutusvaatimusten asettamiseksi metsien kokonaiskestävää käyttöä tukevalle tasolle, ja toimittaa suunnitelmaa koskeva selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

1.–2. Asiaa on käsitelty Metsähallituksen kanssa tulosneuvotteluissa ja toimenpiteistä sekä aikataulutuksesta on sovittu vuodelle 2022.

Leena Arpiainen, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Vesi on meidän – kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi

KAAs 2/2020 vp – EK 26/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valmistaessa kansalaisaloitteessa tarkoitettua sääntelyä osana vesihuoltolainsäädännön uudistusta hallitus selvittää laajasti eri sääntelyvaihtoehtoja ja kiinnittää erityistä huomiota sääntelyn suhteeseen kunnalliseen itsehallintoon sekä perus- ja ihmisoikeuksista seuraaviin vaatimuksiin ja antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen vesihuoltolainsäädännön uudistuksen etenemisestä vuoden 2022 loppuun mennessä.

2. Eduskunta edellyttää kansalaisaloitteen pohjalta, että valtioneuvosto ryhtyy mahdollisimman ripeästi toimenpiteisiin sellaisen lainsäädännön valmistelunsa, jolla varmistetaan kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa.

1.–2. Eduskunnan edellyttämän lakimuutoksen esivalmistelu on käynnistynyt kansallisen vesihuoltouudistuksen osana toteuttavan vesihuoltolainsäädännön uudistuksen yhteydessä. Lakimuutoksen valmistelu edellyttää laajaa ja perusteellista valmistelupohjaa, ja valmistelu on aloitettu poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Asiaa koskevien selvitystöiden tekeminen on parhaillaan käynnissä, ja niissä tarkastellaan muiden näkökohtien lisäksi erityisesti myös toteutettavan sääntelyn suhdetta kunnalliseen itsehallintoon sekä perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin. Asian etenemisestä annetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2022 loppuun mennessä.

Johanna Kallio, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö
Vilja Klemola, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttaminen

HE 193/2021 vp – EV 218/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että Ruokavirastolle osoitetaan riittävät resurssit sille annettujen tehtävien hoitamiseksi.

1. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa yhdessä Ruokaviraston kanssa resurssien riittävyyttä annettujen tehtävien hoitamiseksi. Ministeriö tekee tarvittaessa normaalien kehys-, talousarvio- tai lisätalousarvioprosessien yhteydessä ehdotuksen, mikäli on tarvetta osoittaa Ruokavirastolle lisäresursseja luonnonmukaisesta tuotannosta annetussa laissa sille osoitettujen muutosvaiheen tehtävien hoitamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee metsänomistajille ja luomukeruualan toimijoille luomutuotantoa koskevia suosituksia ja ohjeita, joiden tavoitteena on edistää luomukeruuotteiden taloudellisen ja terveyttä edistävän potentiaalın hyödyntämistä. Valtioneuvoston on annettava selvitys tehdyistä toimenpiteistä vuoden 2022 loppuun mennessä.

2. Laki luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (1330/2021) tuli voimaan 1.1.2022. Ruokavirasto valmistelee metsänomistajille ja luomukeruualan toimijoille luomutuotantoa koskevia suosituksia ja ohjeita, joiden tavoitteena on edistää luomukeruuotteiden taloudellisen ja terveyttä edistävän potentiaalın hyödyntämistä. Maa- ja metsätalousministeriö antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

3. Eduskunta edellyttää, että luonnonmukaisesta tuotannosta annettavan lain vaikutuksia luomukeruuotteiden kaupalliseen hyödyntämiseen seurataan ja vaikutuksista esitetään selvitys vuoden 2022 loppuun mennessä.

3. Maa- ja metsätalousministeriö yhdessä Ruokaviraston kanssa seuraa luonnonmukaisesta tuotannosta annetun lain vaikutuksia luomukeruuotteiden kaupalliseen hyödyntämiseen sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Tero Tolonen, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

10 Puolustusvaliokunta

Asevelvollisten taloudelliset etuudet

HE 37/2007 vp — EV 110/2007 vp

Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa on pyritty kehittämään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Asevelvollisten etuuksien kehittämistä koordinoi puolustusministeriön poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, joka on toiminnassaan systemaattisesti korostanut asevelvollisten taloudellisten ja sosiaalisten etujen parantamisen sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa (työelämä, opinnot) arvostamisen merkitystä.

Reserviläispalkan maksuperusteet uusittiin vuonna 2008, jolloin reserviläispalkka sidottiin puolustusministeriön palkkataulukkoon. Tämän mukaisesti reserviläispalkkoja korotettiin viimeksi 1.6.2021 lukien. Vuonna 2020 tehtiin päätös varusmiesten päivärahojen ja reserviläisten päivärahan korottamisesta 1.1.2021 alkaen. Lisäksi korotettiin 1.6.2021 alkaen päivärahaa, joka maksetaan työansion menetyksen korvauksena Puolustusvoimien ulkopuolelta palkatuille sotilaallisessa kriisinhallintakoulutuksessa oleville. Puolustusselonteossa (2021) ja parlamentaarisen asevelvollisuuskomitean mietinnössä (2021) on asetettu tehtäviä selvittää ja kehittää asevelvollisten taloudellisia etuuksia.

Vuonna 2020 tehtiin myös päätös siitä, että sotilaallisessa kriisinhallintatehtävässä palvelevalle reserviläiselle korvataan 1.1.2021 alkaen hyvän terveyden osoittamiseksi tarvittavien lääkärintarkastusten ja hammaslääkärintarkastusten kustannukset.

Puolustusministeriö on tehnyt päätöksen puolustusministeriön asetukseksi asevelvollisuuslaissa ja terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa tarkoitetuista etuuksista annetun puolustusministeriön asetuksen väliaikaisesta muuttamisesta. Väliaikaisella asetuksella säädetään varusmiehille maksettavasta 13,50 euron suuruisesta ruokarahasta niiltä päiviltä, jolloin varusmies on koronavirusepidemiasta johtuvan erityisjärjestelyn vuoksi vapautettuna muusta palveluksesta.

Varusmiespalvelusajan mahdollinen huomioon ottaminen eläkkeen määräytymisessä sekä mahdolliseen kotiuttamisrahaan liittyvät toimenpiteet kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Ottaen huomioon taloudellisten tukien kokonaisuus, sosiaali- ja terveysministeriö ei ole toistaiseksi pitänyt tarpeellisena kotiuttamisrahan palauttamista.

Sami Roikonen, osastoesiupseeri, puolustusministeriö

Kansallisen turvallisuuden huomioon ottaminen alueiden käytössä ja kiinteistöomistuksissa

HE 253/2018 vp – EV 268/2018 vp

Eduskunta edellytti, että puolustusministeriö antaa puolustusvaliokunnalle selvityksen vuoden 2021 loppuun mennessä uuden sääntelyn toivuudesta kansallisen turvallisuuden huomioimisessa alueiden käytössä ja kiinteistöomistuksissa.

Puolustusministeriö jätti selvityksen eduskunnalle 14.12.2021. Selvitys keskittyy lakiin kiinteistönhankinnan luvanvaraisuudesta (470/2019 vp) ja lakiin valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla (469/2019 vp. Muiden kokonaisuuden lakien (laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi (468/2019 vp), laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta (467/2019 vp), laki maakaaren 12 luvun 2 §:n muuttamisesta (471/2019 vp), laki kaupanvahvistajista annetun lain 6 §:n muuttamisesta (472/2019 vp) laki kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavaa tietopalvelusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta (473/2019 vp) ja laki kiinteistöjen kauppahintarekisteristä annetun lain muuttamisesta (474/2019 vp) osalta voidaan todeta, että lainsäädäntö on ollut toimivaa eikä niiden osalta ole tarvetta esimerkiksi säännösten tarkentamiselle.

Selvityksessä todetaan, että säädetyllä lakikokonaisuudella on ollut ennaltaehkäisevää vaikutusta kiinteistökaupassa ja puolustusministeriön tilannekuva kiinteistöjen omistuksesta on parantunut. Laki eräiden kiinteistönhankintojen luvanvaraisuudesta on osoittautunut tarpeelliseksi. Uhka maanpuolustuksen, rajaturvallisuuden tai huoltovarmuuden järjestämiselle voi olla vaikeaa todeta luvan myöntämisen hetkellä, sillä uhka voi konkretisoitua pitkällä aikavälillä. Pakkolunastuksen mahdollisuus on lunastuslain perusteella kuitenkin olemassa, jos osoittautuisi, että lupaprosessin yhteydessä saadut tiedot eivät ole mahdollistaneet oikeansuuntaista uhka-arvioita.

Lakia säädettäessä todettiin, että sääntelyn haasteena on järjestelmän aukottomuus ja mahdollisiin aukkoihin tulee puuttua välittömästi Suomen kansallisten etujen ja turvallisuuden turvaamiseksi. Puolustusministeriö on tunnistanut lakien voimassaoloaikana lain-säädännössä kehittämistarpeita, jotka koskevat lupalakia ja etuostolakia. Keskeisimmät lain tarkentamistarpeet:

- kansallinen turvallisuus osaksi soveltamisalaa
- tarkennukset viranomaisten väliseen tiedonvaihtoon
- asiakkaan edesauttamisvelvollisuus asianratkaisemisessa
- kiinteistön käyttötarkoituksen painoarvon kasvattaminen osana luvanmyöntämisen edellytyksiä
- kaupan rahoituksen avaaminen
- valtion etuoston osalta etuostovyöhykkeeksi 1 000 metriä
- valtion ja kunnan etuoston ensisijaisuuden määrittely
- vakituisten henkilöstöresurssien lisääminen lupakäsittelyyn puolustusministeriössä ja tarvittavilta osin lausuntopyyntövelvoitteiden täyttämiseen muiden viranomaisten osalta

Lainsäädännön tarkentamisella pyritään vastaamaan täysimääräisesti kaikkiin niihin tavoitteisiin, joita lainsäädännölle jo säätämisvaiheessa asetettiin ja toisaalta vastaamaan jo tunnistettuihin tulevaisuuden haasteisiin.

Anu Sallinen, neuvotteleva virkamies, puolustusministeriö

Selonteko Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä

HE 31/2020 vp – EV 194/2020 vp

Eduskunta edellyttää hallituksen antavan Senaatti-kiinteistöistä, sen tytäri-
liikelaitos Puolustuskiinteistöistä sekä koko Senaatti-konsernista vuoden
2022 syysistuntokauden alkuun mennessä kokonaisvaltaisen selonteon,
jossa muun muassa

1. tarkastellaan muun muassa valtion tilahallintoa kokonaisuudessaan, sen organisaatiota, toimintaperiaatteita, sääntelyä, asiakkaan asemaa, kustannuksia, palvelusopimuksia ja niihin mahdollisesti liittyneitä erimielisyyksiä, järjestelmän vaikutuksia viranomaisten edellytyksiin hoitaa lakisääteisiä tehtäviään ja tilahallinnon vastuuta muun muassa toimitilojen kuntoon liittyvistä puutteista ja
2. arvioidaan yleisemminkin liikelaitosmallin sopivuutta valtion tilahallinnon organisaatiomuotona sekä

3. arvioidaan uuden Puolustuskiinteistöjä koskevan sääntelyn toimivuutta erityisesti valtiovarainministeriön ja puolustusministeriön välisen ohjaustoimivallan toteutumisen osalta sekä henkilöstön aseman kehittymistä.

1.–3. Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä annettu laki tuli voimaan 1.1.2021. Lain hyväksymisen yhteydessä annetun eduskunnan lausuman toteuttamiseksi valtiovarainministeriö aloitti Senaatti-konsernia ja valtion tilahallintoa koskevan selonteon valmistelun vuoden 2021 aikana. Selonteko tullaan antamaan eduskunnalle vuoden 2022 syysistuntokauden alkuun mennessä.

Selonteko valmistellaan virkatyönä valtiovarainministeriön johdolla. Lokakuussa 2021 perustettiin asiantuntijaryhmä selonteon valmistelun tukemiseksi. Asiantuntijaryhmän toimikausi on 20.10.2021–1.9.2022, ja siinä ovat edustettuina ministeriöt, Senaatti-kiinteistöt ja Puolustuskiinteistöt. Asiantuntijaryhmän tehtävänä on tuottaa tietoa eduskunnan esittämiin kysymyksiin vastaamiseksi sekä selonteon valmistelemiseksi muilta osin. Asiantuntijaryhmän tehtävänä on myös suunnitella selontekomenettelyyn liittyvää viestintää.

Eduskunnan selonteolta edellyttämistä sisällöistä tunnistettiin palvelusopimuksia ja niitä mahdollisesti koskevia erimielisyyksiä koskeva tutkimustarve. Asian selvittämiseksi toteutettiin erillinen tutkimus Senaatti-konsernin liikelaitosten ja valtioasiakkaiden välisistä palvelusopimuksista sekä vuokrajärjestelmän toimivuudesta. Tutkimus valmistui alkuvuodesta 2022. Tutkimuksen toteutti kilpailutuksen voittanut KTI Kiinteistötieto Oy. Tutkimuksen loppuraporttia²⁵ hyödynnetään osana valtioneuvoston selontekoa.

Tero Meltti, finanssineuvos, yksikön päällikkö, valtiovarainministeriö
Peppiina Huhtala, hallitussihteeri, valtiovarainministeriö

25 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-895-8>

11 Sivistysvaliokunta

Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa

HE 73/2013 vp – EV 120/2013 vp

Eduskunta edellytti 5.11.2013, että hallitus huolehtii av-teoksissa esiintyvien esittävien taiteilijoiden oikeuksista tasavertaisesti muiden taiteilijoiden kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on ryhdytty valmistelemaan selvityksen tekemistä audiovisuaalisten esitysten suojasta Euroopan unionissa. Selvitys luo pohjaa kansallisten lainsäädäntötarpeiden arvioinnille siinä yhteydessä, kun Euroopan unionissa valmistellaan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymistä vuonna 2012 tehtyyn audiovisuaalisten esitysten suojaa koskevaan Pekingin sopimukseen. Osaselvitys on valmistunut 2016.

Tekijänoikeusasioita käsittelevässä neuvoston työryhmässä aloitettiin syksyllä 2014 keskustelu Pekingin sopimuksen voimaansaattamisprosessista.

Valmistelut Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymiseksi Pekingin sopimukseen ovat olleet komission johdolla edelleen käynnissä eikä niitä ole vielä saatettu loppuun. Suomessa tapahtuva kansallinen valmistelu ja selvitystyö on tarkoituksenmukaisuussyistä sovitettu aikataulullisesti yhteen Euroopan unionin valmistelun kanssa.

Selvitys audiovisuaalisten esitysten suojasta Pekingin sopimuksessa sekä Euroopan unionin ja eräiden Euroopan unioniin ja Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden lainsäädännössä on julkaistu²⁶.

Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/790 (DSM-direktiivi) kansallisen täytäntöönpanon valmistelun yhteydessä on tekijänoikeuslakia tarkasteltu myös näyttelijöiden oikeuksien osalta. Ehdotus lainsäädäntöratkaisuksi sisältyi luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §:n muuttamisesta (Lausuntopyyntö, diaarinumero VN/2245/2020). Asiaa koskevan hallituksen esityksen valmistelu on kesken.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

²⁶ Survey on the Protection of Audiovisual Performances. Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2018:43. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-612-6>

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhuollon palvelut

HE 189/2014 vp – EV 224/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistuksen yhteydessä hallitus huolehtii siitä, että oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhuollon palvelut voidaan jatkossakin toteuttaa kouluissa lähipalveluna.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa opiskeluhuoltopalvelut kootaan hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Uudistuksen yhteydessä oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:ään lisättiin hyvinvointialueille velvoite järjestää kuraattori- ja psykologipalvelut lähipalveluina kouluilla ja oppilaitoksissa. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjien on tarjottava palveluille soveltuvat tilat kouluilta tai oppilaitoksista tai niiden välittömästä läheisyydestä.

Eduskunnalle annetaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta täydentävä hallituksen esitys oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta sekä eräistä siihen liittyvistä laeista viikolla 6/2022. Esiityksessä ehdotetaan myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin lähipalveluvelvoitetta, tietyin kyseisiä palveluja koskevin rajauksin. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos sekä Opetushallitus seuraavat opiskeluhuollon toteutumista säännöllisin seurantatutkimuksin.

Arja Rупonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Opintotukilain uudistaminen

HE 210/2014 vp – EV 360/2014 vp

Eduskunta edellytti, että seuraavalla vaalikaudella toteutetaan opintotukilainsäädännön kokonaisuudistus, jolla turvataan päätoimisen opiskelun taloudelliset edellytykset ja jossa otetaan huomioon myös järjestelmän selkeyttä, läpinäkyvyyttä, joustavuutta ja kannustavuutta sekä opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta parantavat näkökohdat.

Opintotukea on kehitetty eduskunnan edellyttämän lausuman suuntaisesti.

Hallitusohjelman edellyttämä opintotuen selvityshenkilön professori Roope Uusitalon ehdotuksiin perustuva opintotukiudistus toimeenpantiin pääosin 1.8.2017 voimaan tullella lailla opintotukilain muuttamisesta (4/2017) siten, että korkea-asteen tukiaika lyheni, eri koulutusasteiden opintorahan tasot yhtenäistyivät ja lainatakauksen määrä nousi.

Uudistukseen liittyen myös opiskelijan omia tulorajoja on tarkistettu ansiotasoindeksin muutoksen perusteella ja takaisinperittävän opintotuen korotusta on alennettu 1.1.2018 lukien. Lisäksi vanhempien tulot eivät enää vaikuta vähentävästi 18–19-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opintorahaan toisella asteella 1.1.2018 lukien.

Tuen taso parani lainatakauksen nousun myötä merkittävästi ja opintolainahyvityksen ja -vähennyksen ehdot säilyivät nykytasolla kannustaen tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa. Lainan käyttökelpoisuus parani lisäksi siten, että maksuhäiriömerkintä ei enää estä valtiontakauksen myöntämistä ja toisella asteella lukukauden lainan voi nostaa yhdellä kertaa.

Opiskelijat siirtyvät 1.8.2017 pääasiassa yleisen asumistuen piiriin, jolloin heidän asumistaan tuetaan samoin perustein kuin muidenkin pienituloisten asumista. Muutos paransi erityisesti pienituloisimpien ja korkeita asumismenoja maksavien yksin asuvien opiskelijoiden taloudellista tilannetta. Uudistuksen myötä opintotuki ja asumistuki turvaavat yhdessä päätoimisen opiskelun edellytyksiä aiempaa paremmin.

Lisäksi 1.1.2018 lukien alle 18-vuotiaan lapsen huoltaja voi saada opintorahan huoltajakorotuksen. 1.8.2019 lukien lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa opiskeleva pienituloisen perheen alle 20-vuotias opiskelija voi saada oppimateriaalilisää ja vanhempien tulot eivät pienennä alle 18-vuotiaan itsenäisesti asuvan opiskelijan opintorahan perusmäärää eikä asumislisää. 1.8.2020 oppimateriaalilisään on edelleen oikeus niillä opiskelijoilla, jotka eivät kuulu oppivelvollisuuslain mukaisen maksuttoman koulutuksen piiriin.

Antti Rinteen hallitusohjelman mukaisesti opintorahan huoltajakorotusta korotettiin 1.1.2020 lukien 25 eurolla ja opintorahan määrät sidottiin indeksiin. Ensimmäinen indeksikorotus tehtiin 1.8.2020, jolloin opintorahat korottuivat yhdellä prosentilla. 1.8.2021 korotus on 0,4 prosenttia ja 1.8.2022 korotus tulee olemaan noin kaksi prosenttia. Asumislisä on kaikilla ulkomailla ja Ahvenanmaalla opiskelevilla opiskelijoilla 1.1.2020 lukien 210 euroa kuukaudessa. Tällöin asumislisä yksinkertaistui, koska alhaisen vuokratason maiden asumislisistä luovuttiin.

Opintolainahyvityksen ehdot muuttuivat 1.1.2020 siten, että ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kolme kuukautta säädettyä pidempi, jos tutkinnon suorittamisaikaa on pidentänyt ulkomaisen korkeakoulun poikkeava lukukauden määritelmä ja tutkintotodistuksen myöntökäytäntö.

Lisäksi tukikuukauden opintorahan ja asumislisän palauttamisen määräaika muuttui 1.1.2020 siten, että palautus tulee tehdä tukivuotta seuraavan kalenterivuoden huhtikuun loppuun mennessä.

Koronavirusepidemiasta johtuva opintojen aloittamisen estyminen ja opintojen viivästyminen on otettu huomioon opintolainahyvityksen ja opintolainavähennyksen ehtoissa (laki opintotukilain muuttamisesta 1045/2020 ja laki opintotukilain muuttamisesta 681/2021).

Koulumatkatukioikeus laajenee ja oppimateriaalilisästä luovutaan pääosin 1.8.2021 osana oppivelvollisuus uudistukseen liittyvää toisen asteen maksuttomuutta. Maksuttoman koulutuksen piiriin kuuluvien opiskelijoiden koulumatkat voidaan korvata ilman omavastuuta koulumatkan pituuden ollessa vähintään seitsemän kilometriä.

1.1.2022 vuonna 2022 käytössä olevat opiskelijan omat tulorajat nousevat 25 prosentilla.

Opintotuen kehittämistarpeita käsitellään koulutuspoliittisen selonteon ja sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla

M 2/2014 vp – EK 54/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kokonaisselvityksen, jossa tarkastellaan maamme yleistä kielten opiskelun politiikkaa ja miten sitä pitäisi kehittää tulevia kielitaitohaasteita ennakoiden sekä huomioiden yhteiskunnan ja elinkeinoelämän yhä laajentuva ja monipuolistuva vieraiden kielten osaamisen tarve.

Kieltenopetuksen varhentamisen kärkihanketta toimeenpantiin yhteistyössä Opetushallituksen kanssa toimintaa aktiivisesti edelleen laajentaen vuonna 2018. Toisella hakuierroksella Opetushallitus jakoi kärkihankeavustuksina 3 427 000 euroa 81 vuonna 2017 aloittaneelle hankkeelle ja 873 000 euroa 37 uudelle hankkeelle. Hallituksen kehysriihessä 2018 tekemä päätös kieltenopetuksen aloittamisesta ensimmäiseltä luokalta vuodesta 2020 alkaen muutti kärkihankkeen toimintaa lainsäädännön ja opetussuunnitelman perusteiden toimeenpanoa strategiseksi tukevaksi toiminnaksi. Vuonna 2018 kärkihankkeen osana valmisteltiin laaja kieltenopetuksen täydennyskoulutuksen kokonaisuus, joka toimeenpannaan kieltenopetuksen varhentamisen tueksi. Kärkihankkeen kautta on myös teetetty tutkimuksia ja selvityksiä varhaisen kielenopetuksen järjestämisen tueksi.

Kärkihankkeen vaikuttavuus on ollut erinomainen, sillä se on mahdollistanut hallituksen kieltenopetuksen varhentamista koskevan päätöksenteon sekä varhentamisen toimeenpanon nopealla aikataululla.

Hallitusohjelman mukaan laaditaan uudistettu kansalliskielistrategia, joka turvaa kaikkien oikeuden saada palvelua kansalliskielillä ja parantaa kieli-ilmapiriä. Strategia vastaa Kotimaisten kielten keskuksen huoleen kansalliskielten asemasta muuttuvassa kieliympäristössä. Lisäksi laaditaan kielipoliittinen ohjelma, jossa otetaan huomioon muut Suomessa puhutut kielet, erityisesti saamen kielet, romanikieli, karjalan kieli ja viittomakielet. Kielipoliittisen ohjelman tavoitteena on vastata eri kieliryhmien osalta tunnistettuihin haasteisiin kuten kielen elinvoimaisuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen ja kielten käyttömahdollisuuksiin. Ohjelmassa voidaan käsitellä hallitusohjelmassa mainittujen kielten lisäksi myös muita kieliä, kuten maahanmuuttokieliä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama selvityshenkilö Gun Oker-Blom on selvittänyt ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen nykytilaa ja kehittämistarpeita. Selvityshenkilö luovutti raporttinsa Den svenskspråkiga utbildningen i Finland: särdrag, utmaningar, utvecklingsbehov och förslag till åtgärder²⁷ opetus- ja kulttuuriministeriölle 11.3.2021.

Selvityksen mukaan ruotsinkielistä koulutusta tulee kehittää tavoitteellisesti tulevaisuuden vaatimusten mukaisesti ja yhtäaikaaisesti suomenkielisen koulutuksen kanssa. Lähtökohta on, että ruotsinkielisen koulutuksen tulee olla laadukasta ja yhdenvertaisesti saavutettavissa koko koulutuspolun ajan varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen.

Selvityksessä kiinnitetään huomiota myös koulutustarjontaan. Ruotsinkielistä koulutusta ei ole tarjolla riittävästi kaikilla aloilla, joilla on pulaa pätevän henkilöstön saatavuudesta. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen tilanne on vieläkin haastavampi ruotsinkielisellä kuin suomenkielisellä puolella. Selvityksessä ehdotetaan myös, että kansallisista ja kansainvälisistä tutkimuksista kootaan ruotsinkielistä koulutusta koskevaa tietoa ja analysoidaan sitä erikseen. Yksi toimenpide-ehdotus on, että kansallista koordinaatiota vahvistetaan.

Anna Mikander, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

27 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-904-2>

Hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutukset

HE 36/2016 vp – EV 61/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksia korkeakoulujen hakijamääriin, hakijoiden keskimääräiseen koulutus- ja osaamistasoon ja korkeakoulujen kansainvälistymiseen seurataan ja arvioidaan huolella. Hakemusten käsittelymaksujen poistamisen vuoksi opetushallitukselle on turvattava riittävä lisärahoitus korkeakoulujen haku- ja valintapalvelujen kehittämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle viimeistään syksyllä 2018.

Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on velvollisuus periä lukuvuosimaksuja 1.8.2017 tai sen jälkeen opintonsa aloittavilta Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolisilta opiskelijoilta alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa vieraskielisessä koulutuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti vuonna 2017 työryhmän korkeakoulujen lukuvuosimaksujen käyttöönoton ja hakemuksen käsittelymaksun poistamisen seuranta- ja arviointia varten. Työryhmän toimikautta jatkettiin vuoden 2021 loppuun saakka koronapandemian korkeakoulujen toimintaan ja kansainväliseen opiskelijaliikkuvuuteen aiheuttamien ennakoimattomien vaikutusten vuoksi.

Työryhmän loppuraportin²⁸ mukaan lukuvuosimaksujen käyttöönotolla ole ollut pitkäaikaisia haitallisia vaikutuksia korkeakoulujen kansainvälistymiseen tai EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden halukkuuteen opiskella suomalaisissa korkeakouluissa. Korkeakoulujen lukuvuosimaksuista saama taloudellinen tuotto on kasvanut tarkasteluajana maksuvelvollisten opiskelijoiden määrän kasvaessa. Korkeakoulut käyttävät merkittävän osan lukuvuosimaksujen potentiaalisesta tuotosta vapautuksiin maksuista ja opiskelijoiden apurahoihin. Työryhmä ei esittänyt muutoksia lukuvuosimaksuja koskevaan lainsäädäntöön ja piti toimivana sitä, että lukuvuosimaksuja koskeva lainsäädäntö jättää korkeakouluille päätösvallan lukuvuosimaksujen suuruuden ja apurahajärjestelmien käytäntöjen osalta. Työryhmä kiinnitti huomiota siihen, että korkeakoulujen tulisi omassa päätöksenteossään varmistaa, että lukuvuosimaksujen ja apurahojen kokonaisuus toimii

28 Korkeakoulujen lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointityöryhmän väliraportti: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/b7796c80-ea0d-45fd-8d47-9c79726030e8/76b-fbdc5-45ef-49e0-860d-806472d23df0/KIRJE_20210311135117.PDF (loppuraportti julkistetaan 2022 kevään aikana)

siten, että lukuvuosimaksuilla katetaan koulutuksen kustannuksia ja saadaan laajempi rahoituspohja korkeakoulujen käyttöön kansainvälistymisen edistämiseksi lainsäädännön tavoitteiden mukaisesti.

Työryhmä arvioi myös lukuvuosimaksujen käyttöönoton ja hakemuksen käsittelymaksun poistamisen vaikutuksia korkeakoulujen kansainvälistymiseen ja opiskelijavirtoihin, seuraa korkeakoulujen apurahakäytäntöjen toimivuutta ja vaikuttavuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut edellä mainitun seurantaryhmän keräämien tietojen pohjalta eduskunnalle selvityksen hakemuksen käsittelymaksun poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksista 28.12.2018.

Opintopolku.fi -palvelun kehittäminen on hakemuksen käsittelymaksun poistamisen jälkeen katettu kokonaan valtion talousarviosta ja määräraha sisältyy Opetushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisiin tulossopimuksiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointityöryhmän toimikautta on tiedonkeruun viivästymisestä johtuen jatkettu kattavan seuranta- ja arviointitiedon varmistamiseksi vuoden 2021 loppuun saakka. Koronavirustilanne on vuoden 2020 aikana vaikuttanut korkeakoulujen toimintaan ja kansainväliseen opiskelijaliikkuvuuteen ennakoimattomalla tavalla.

Hakemuksen käsittelymaksujen poistamisen vaikutusten seurannan osalta asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maija Innola, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammatillisen koulutuksen reformi, toimeenpano ja vaikutusten seuranta

HE 39/2017 vp – EV 86/2017 vp

4. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tukee ja seuraa sekä sen perusteella arvioi ammatillisen koulutuksen reformin toteutumista, muun muassa vaikutuksia koulutuksen alueelliseen ja kielelliseen saavutettavuuteen, opintojen keskeyttämisen vähentämiseen ja koulutus-takuun toteutumiseen sekä siihen, että oppisopimus- ja koulutussopimus-paikkamäärät lisääntyvät toimialoittain uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Mikäli havaitaan muutostarpeita, joiden johdosta sääntelyä on tarkennettava tai muutettava, hallitus ryhtyy viipymättä toimiin ja valmistele

myös tarvittavat esitykset eduskunnalle. Hallituksen tulee seurata tarkoin sääntelyn tosiasiallisia vaikutuksia perustuslain sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen.

4. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuonna 2017 laaja-alaisen ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon tukiohjelman, jonka rahoitus oli kokonaisuudessaan noin 60 miljoonaa euroa. Tukiohjelman kehittämishankkeilla uudistettiin laaja-alaisesti ammatillisen koulutuksen ydinprosesseja ja toimintamalleja reformin tavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi. Tukiohjelman toimenpiteet toteutettiin valtaosiltaan laajan Parasta-kehittämishojelman puitteissa. Keskeisiä kehittämiskohteita olivat työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja sen ohjaamisen toimintamallit ja palveluprosessi, opetus- ja ohjaushenkilöstön osaamisen kehittämisen toimintamallit ja tukimateriaalit, henkilökoh- taistamista, asiakaslähtöistä toimintatapaa ja yksilöllisiä opintopolkuja koskevat toiminta- mallit ja digitaaliset välineet sekä osaamisperusteisuutta, asiakkuuksia ja kumppanuuksia koskevan johtamisen mallit. Lisäksi valmisteltiin ehdotus ammatillisen koulutuksen laa- tustrategiaksi vuoteen 2030. Ohjelman toimenpiteet päättyivät vuoden 2020 lopulla.

Ammatillisen koulutuksen tiedonkeruuta, tilastointia ja seurantaindikaattoreita kehitetään jatkuvasti, jotta uuden lainsäädännön mukaista koulutusta ja reformin vaikutuksia on mahdollista seurata ja arvioida. Tilastoja julkaistaan opetushallinnon tilastopalvelu Vipu- sessa. Keskeisiä tietolähteitä ovat vuonna 2018 käyttöön otettu Opetushallituksen valta- kunnallinen opinto- ja tutkintorekisteri (Koski) ja uudistettu kustannustiedonkeruu sekä opiskelija- ja työelämäpalautejärjestelmät ja Tilastokeskuksen tuottama tieto mm. tutkin- non suorittaneiden työllistymisestä ja jatko-opiskelusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö muutti vuonna 2021 rahoitusperusteasetuksella rahoituk- sen perusteena käytettäviä kustannuskertoimia ja kustannusryhmien sisältöjä uusimpia kustannustietoja (2018 ja 2019) vastaaviksi. Uudet kertoimet ovat ensimmäisen kerran käytössä vuoden 2022 rahoituksessa. Vuonna 2020 opetus- ja kulttuuriministeriö tarkisti koulutuksen järjestäjien järjestämislupien vähimmäisopiskelijamääriä vuosien 2018 ja 2019 toteumatietojen pohjalta. Tässä yhteydessä arvioitiin käytettävissä olevien tietojen pohjalta myös mm. koulutuksen alueellista saavutettavuutta. Järjestämislupamuutokset tulivat voimaan vuoden 2021 alusta lukien. Vastaava tarkastelu tullaan tekemään uusim- pien tietojen pohjalta vuoden 2022 syksyn aikana.

Ensimmäiset läpäisy- ja keskeyttämisraportit ja koulutus- ja oppisopimusraportit on jul- kaistu opetushallinnon tilastopalvelu Vipusessa. Indikaattoreita ja tilastoja tuotetaan sitä mukaa kuin tarvittavaa tietoa karttuu Koski-järjestelmään ja tietopohjaa saadaan laajen- nettua. Vuoden 2021 heinäkuun alussa käynnistyi työelämäpalautteen tiedonkeruu. Tästä saadaan julkaistavaksi ensimmäisiä tuloksia kevään 2022 aikana. Työelämäpalaute tulee osaksi rahoitusta vuonna 2023. Palautekyselyissä on perusjoukkona koulutus- ja

oppisopimuskoulutuksen työpaikkajaksot, minkä halutaan osaltaan kannustavan koulutus- ja oppisopimusten lisäämiseen. Palautteen kysymyksillä puolestaan kannustetaan hyvään yhteistyöhön koulutuksen järjestäjien ja työpaikkojen välillä. Kuluvana vuonna reformin vaikutuksia päästään arvioimaan vuosien 2018–2022 tietojen pohjalta.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Kari Korhonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen korkeakoulukonsortiot

HE 73/2017 vp- EV 172/2017 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen korkeakoulukonsortioissa ammattikorkeakouluja koskeva päätöksenteko tapahtuu ao. ammattikorkeakoulussa omistuspohjasta riippumatta. Lisäksi hallituksen tulee varmistaa, että valtionrahoitusjärjestelmän mukainen rahoitus käytetään korkeakoulukonsortioissa rahoituslainsäädännön mukaisesti ja että yhteistyöstä koitua taloudellinen tai muu hyöty jakautuu tasapuolisesti konsortion kaikille korkeakouluille. Hallituksen tulee antaa sivistysvaliokunnalle selvitys kaikkien konsortioiden hallintomallien ja rahoitusjärjestelmien toimivuudesta vuoden 2021 loppuun mennessä.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuonna 2018 toteuttanut kyselyn lähtötilanteen kartoittamiseksi ammattikorkeakouluissa eduskunnan edellyttämien vastausten saamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut eduskunnan sivistysvaliokunnalle asiaa koskevan selvityksen joulukuussa 2021. Voidakseen antaa nykytilanteen mukaisen kuvauksen eduskunnalle, opetus- ja kulttuuriministeriö uudisti keskeisiltä osin kyselyn korkeakoulukonserneissa toimiville ammattikorkeakouluille sekä kohdisti kyselyn myös ko. konserneissa toimiville yliopistoille syksyllä 2021.

Korkeakoulukonsernit ovat muodostuneet viimeisten viiden vuoden sisällä, kun ammattikorkeakoulut ovat olleet osakeyhtiöitä ja omistajavaihdokset ovat olleet mahdollisia osakekaupalla. Tietoa konsernien toiminnasta vakiintuneissa oloissa ei ole vielä kertynyt. Korkeakoulukonserneissa yhteistyö rakentuu useimmiten yhteisten palveluiden, esim. talous, henkilöstöhallinto, kirjasto, hankinnat, kautta. Konserneissa konsernijohto on edustettuna ammattikorkeakoulun hallituksessa joko jäsenenä (usein puheenjohtajana) tai

siten, että heillä on läsnäolo- ja puheoikeus kokouksissa. Molemmissa konsernityypeissä on myös konserniohjeistusta ja hyvän hallinnon periaatteita. Merkittävät päätökset edellyttävät molemmissa konsernijohtoon etukäteishyväksyntää.

Korkeakoulukonserneissa sekä ammattikorkeakoulujen että yliopistojen päätöksenteko tapahtuu sektorikohtaisten korkeakoululakien (yliopistolaki ja ammattikorkeakoululaki) mukaisesti. Myös konserniohjaus ja yhteisten palveluiden järjestäminen on hoidettu yhteistä etua tavoitellen, eikä ammattikorkeakoulujen rahoitusta ohjaudu yliopistoille tai päinvastoin.

2. Eduskunta edellyttää, että korkeakoulujen opetusyhteistyössä varmistetaan opetuksen laatu ja opiskelijoiden kannalta toimivat ratkaisut sekä heidän oikeusturvansa. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee seurata tarkoin opetusyhteistyön toteutumista ja onnistumista sekä antaa siitä selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut eduskunnan sivistysvaliokunnalle asiaa koskevan selvityksen joulukuussa 2021. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti syksyllä 2021 korkeakouluille kyselyn, jossa kartoitettiin opetusyhteistyön käytäntöjä sekä korkeakoulujen näkemyksiä yhteistyön onnistumisesta. Kyselyyn vastasi 19 ammattikorkeakoulua ja 12 yliopistoa. Korkeakoulujen vastausten perusteella opetusyhteistyön laajuus ja toteutustavat vaihtelevat. Opetusyhteistyö on kuitenkin pääsääntöisesti pienimuotoista. Vuonna 2018 voimaan tulleiden säännösten mukaista opetusyhteistyötä on syntynyt korkeakoulujen välille sekä alakohtaisesti että alueellisissa liittoutumissa. Yleensä opetusyhteistyö on aloitettu muutamasta tutkinnosta tai opintojaksosta.

Opetusyhteistyön lähtökohtana on luottamus kunkin korkeakoulun omiin laadunvarmistusprosesseihin ja laadukkaaseen toimintaan, jonka pohjalta kumppaneilta saadaan asiasta omasta korkeakoulusta puuttuvaa osaamista. Laatu varmistetaan opetuksen yhteisellä suunnittelulla ja tarkistamalla toteutusten vastaavuus oman korkeakoulun tavoitteisiin. Kurssien ja materiaalien tuottaminen yhdessä nähdään osaksi laadunvarmistusta. Yhteistyön on nähty järkevöittäneen opetussuunnitelmatyötä, rikastaneen opetussisältöjen tarjontaa sekä parantaneen opetuksen laatua. Myönteisesti laatuun on korkeakoulujen mukaan vaikuttanut myös korkeakoulujen vahvuusalueiden huomioiminen jakovastuissa.

Korkeakoulut tarjoavat opiskelijoiden saataville tietoa opetusyhteistyöjärjestelyistä ja ristiin opiskelumahdollisuuksista monin tavoin: verkkosivuillaan, opiskelijan oppaissa, opetussuunnitelmissa, opiskelijoiden portaaleissa ja opintotietojärjestelmissä, intranetidotteissa ja hops-ohjauksessa. Korkeakoulut eivät ole havainneet eikä opetus- ja

kulttuuriministeriön tietoon ole tullut opetussyhteistyön osalta erityisiä oikeusturvaongelmia. Opiskelijoiden oikeusturva varmistetaan sopimuksin ja yhteistyöneuvotteluin. Myös tietojen luovutuksesta yhteistyökorkeakoulujen välillä on sovittu ennakkoon.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Maksuton toisen asteen koulutus kaikille

KA 5/2018 vp – EK 42/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtii siitä, että toisen asteen koulutuksen järjestäjille aikaansaadaan ohjeistus, jossa koulutuksen järjestäjille tähdennetään tarvetta tiedottaa arvioitujen oppimateriaalikustannusten määrästä sekä keinoista, joilla nämä kustannukset voidaan kattaa tai mahdollisesti välttää.

1. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017, 123 §) edellyttää, että koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja annettavasta koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta on tietoa yleisesti saatavilla. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään tarkemmin tiedotettavista asioista. Asetuksen (673/2017, 23 §) mukaan koulutuksen järjestäjän on tiedotettava muun muassa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 105 §:ssä tarkoitetuista opiskelijoilta perittävistä maksuista. Muut kuin oppivelvolliset opiskelijat voivat joutua maksamaan esimerkiksi oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät hänelle. Opetushallituksen vuosina 2019–2020 rahoittamissa hankkeissa on kehitetty ja tuotettu digitaalisia oppimateriaaleja ja materiaalipankkeja lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Materiaalit on koottu vapaasti käytettäväksi valtakunnalliseen [Avointen oppimateriaalien kirjastoon](#).”

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi toisen asteen opiskelijoille opinnoista aiheutuvien kustannusten kehitystä ottaen huomioon opintotukilain (65/1994) mukainen oppimateriaalilisä ja opiskelijoiden oppimateriaalikustannusten alentamiseksi käynnistetyt hankkeet sekä tekee seuranta- ja arviointitiedon perusteella selvityksen ja tarvittaessa ehdotukset jatkotoimenpiteiksi. Selvitykseen tulee sisällyttää perusteellinen lapsivaikutusten arviointi.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriö teki syksyllä 2019 yhdessä Opetushallituksen kanssa pienimuotoisen selvityksen ammatillisen koulutuksen oppimateriaalikustannuksista ja niistä eri keinoista, joilla ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat pyrkineet pienentämään opiskelijoille aiheutuvia kustannuksia. Selvitys tehtiin osana hallitusohjelmaan kirjattua oppivelvollisuuden pidentämisen ja oppivelvollisuuden laajentamisen valmistelua ja sitä hyödynnettiin hallituksen esityksen valmistelussa ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien informaatio-ohjauksessa.

Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) vahvistettiin 30.12.2020. Oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyy myös 1.8.2021 lukien voimaan tullut toisen asteen koulutuksen maksuttomuus, jonka mukaisesti opetuksen edellyttämät oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet ovat oppivelvollisuuslain piiriin kuuluvalla opiskelijalle maksuttomia. Opintotukilain mukaiseen oppimateriaalilisään on edelleen oikeus niillä opiskelijoilla, jotka eivät kuulu oppivelvollisuuslain mukaisen koulutuksen maksuttomuuden piiriin. Oppimateriaalilisan merkitys on kuitenkin vähentynyt oppivelvollisuuden laajenemisen ja siihen liittyvän toisen asteen koulutuksen maksuttomuuden voimaan tulon vuoksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi 1.10.2021 oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon seurantasuunnitelman 2021–2024²⁹. Seurantasuunnitelman mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa systemaattisesti myös oppivelvollisuusudistuksen kustannusvaikutuksia. Seurannan tavoitteena on varmistaa, että oppivelvollisuustehtävään liittyvien erilaisten koulutusmuotojen järjestäjille korvataan hallitusohjelman linjausten mukaisesti täysimääräisesti oppivelvollisuustehtävään liittyvät kustannukset. Kustannusvaikutusten seurannan avulla huolehditaan lisäksi siitä, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjät pystyvät yhdessä kuntien kanssa turvaamaan sujuvat siirtymät perusopetuksesta toiselle asteelle, voivat toteuttaa oppivelvollisuuskoulutuksen laadukkaasti sekä pystyvät varmistamaan, että oppivelvolliset saavat tarvitsemat oppimateriaalit ja työvälineet sekä ohjaus- ja tukipalvelut. Seuranta tehdään vuosittain hyödyntäen eri koulutusmuotojen kustannusseurannasta saatavia tietoja, joissa on otettu huomioon oppivelvollisuuden laajentamisesta johtuvat seurantakohteiden muutokset. Lisäksi vuosina 2022–2023 tehdään erillinen selvitys siitä, miten oppivelvollisuuden laajentumiseen liittyvä toisen asteen koulutuksen maksuttomuus toteutuu käytännössä.

Asia ei anna enää aihetta muuhun kuin oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon seurantasuunnitelmaan sisältyvän seurannan yhteydessä tapahtuvaan seurantaan.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Seija Rasku, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

²⁹ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-886-1>

Varhaiskasvatuslain uudistus

HE 40/ 2018 vp – EV 67/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi varhaiskasvatuslain uudistuksen vaikutuksia riittävien varhaiskasvatuspalveluiden yhdenvertaiseen turvaamiseen ja lapsen edun huomioon ottamiseen kaikkialla maassa ja kaikissa väestöryhmissä ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin varhaiskasvatuslain tavoitteiden toteuttamiseksi.

1. Vuonna 2021 varhaiskasvatuslakiin on lisätty pykälät 57 a ja 57 b, joissa säädetään työ- ja virkasuhteisen varhaiskasvatushenkilöstön velvollisuudesta ilmoittaa havaitsemastaan lapsen varhaiskasvatukseen kohdistuvasta epäkohdasta tai epäkohdan uhasta varhaiskasvatuksen toimipaikan toiminnasta vastaavalle henkilölle. Laki tuli voimaan 1.8.2021. Epäkohta tarkoittaa lainvastaista tilannetta tai menettelyä ja epäkohdan uhka tilannetta, joka esimerkiksi jatkuessaan muuttuisi lainvastaiseksi. Epäkohtiin puuttuminen on nopeinta ja tehokkainta siellä, missä epäkohdat ilmenevät. Ilmoituksen saatuaan varhaiskasvatuksen toimipaikan toiminnasta vastaavan henkilön tulee viipymättä ryhtyä toimenpiteisiin epäkohdan tai sen uhan poistamiseksi. Ilmoituksen vastaanottaneen henkilön tulee ilmoittaa saamistaan ilmoituksista kunnan johtavalle varhaiskasvatuksen viranhaltijalle. Jos epäkohtaa tai sen uhkaa ei pystytä poistamaan toimipaikassa, kunnan johtavan varhaiskasvatuksen viranhaltijan tulee antaa tarpeellista ohjausta tai neuvontaa. Ilmoitus tulee tehdä kirjallisesti ja omalla nimellä. Ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa vastatoimia. Opetus- ja kulttuuriministeriö aikoo selvittää vuonna 2022 kuntakyselyllä ilmoitusmenettelyn toimeenpanoa kunnissa.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut alenivat 1.8.2021 alkaen. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennettiin siten, että huoltajien tulorajoja nostettiin 31 prosenttia. Lisäksi sisaruksilta perittäviä maksuja alennettiin siten, että toisesta lapsesta perittävä maksu on jatkossa 40 prosenttia nuorimman lapsen laskennallisesta kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksusta, kun se aikaisemmin oli 50 prosenttia. Arviolta 20 000 uutta perhettä siirtyy maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muutos (1052/2020) tuli voimaan 1.8.2021. Asiakasmaksun laskeminen madaltaa kynnystä lapsen varhaiskasvatukseen osallistumiseen. Muutos tekee myös työn vastaanottamisesta kannattavampaa, kun varhaiskasvatusmaksut eivät nouse niin nopeasti korkeimmalle tasolle.

Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti eri koulutusasteiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmista on tarkoitus tehdä velvoittavia ja säätää niistä myös varhaiskasvatuksen osalta. Valmistelu yhdenvertaisuuslain (1325/2014) ja naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) muuttamisesta tältä osin on käynnistynyt.

Oikeusministeriö vastaa yhdenvertaisuuslain ja sosiaali- ja terveysministeriö tasa-arvolain muutoksen valmistelusta. Muutokset tasa-arvolakiin ja yhdenvertaisuuslakiin ovat tulossa lausunnoille keväällä 2022.

Vuonna 2021 on jatkettu Oikeus oppia -kehittämishjelman toimeenpanoa. Kehittämishjelman puitteissa on edistetty muun muassa seuraavia teemoja: lähikoulu- ja varhaiskasvatuksen lähipalveluperiaatteen vahvistaminen yhdenvertaisten koulutuspolkujen varmistajana, alueellinen ja hallinnollinen yhteistyö eriarvoistumiskehityksen pysäyttämiseksi, tasa-arvorahan vakiinnuttaminen, oppimiseröjen kaventaminen, lukutaidon sekä lukemisen kulttuurin vahvistaminen. Viisivuotiaiden lasten maksuttoman 20 tunnin varhaiskasvatuksen kokeilua jatkettiin ja se päättyi 31.7.2021. Osana Oikeus oppia -ohjelmaa toteutetaan kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu vuosina 2021–2024 kahdelle eri ikäkohortille. Kokeilu ja siihen liittyvä seurantatutkimus on alkanut elokuussa 2021. Vuonna 2021 kehittämisshjelman puitteissa on myös jaettu varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi ja koulutuksellisen tasa-arvon lisäämiseksi avustusta, jolla voidaan palkata varhaiskasvatukseen lisähenkilöstöä tai pienentää lapsiryhmiä.

Koronaepidemian aiheuttamien lapsen oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvien pitkäaikaisten negatiivisten seurausten vähentämiseen on jaettu erityisavustusta myös vuonna 2021. Kunnat ovat hakeneet avustusta pääosin lisähenkilöstön palkkaamiseksi, lasten kasvaneiden tuen tarpeiden ratkaisemiseksi sekä suomea tai ruotsia toisena kielenä puhuvien lasten oppimisvajeiden paikkaamiseksi.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot ovat laatineet yhdessä valtakunnallisen varhaiskasvatuksen valvontaohjelman varhaiskasvatuksen ohjauksen ja valvonnan yhdenmukaistamiseksi. Valvontaohjelmaan on valittu muutamia painopistealueita, joita valvontaviranomaiset valvontaohjelmakaudella erityisesti seuraavat tai kehittävät. Vuosien 2019–2020 ja 2021–2022 valvontaohjelmien painopisteenä ovat henkilöstömitoituksen toteutuminen, lapsiryhmien koko sekä henkilöstön kelpoisuudet. Korona-aikana valvontaohjelman mukaista valvontaa on toteutettu lomakekyselyillä. Koulutuksia on järjestetty etäyhteyksin. Varhaiskasvatuksen valvontaohjelman vuotta 2020 koskevat tulokset on julkaistu aluehallintovirastojen julkaisussa 98/2020³⁰. Varhaiskasvatuksen valvontaohjelman kautta seurataan uudistuksen vaikutuksia myös vuosina 2021–2023. Aluehallintoviraston mukaan henkilöstömitoitus on toteutunut lainmukaisesti lähes kaikissa toimipaikoissa, joista valvontatietoa on kerätty.

30 https://avi.fi/documents/25266232/55310955/Julkaisu-98_Varhaiskasvatuksen-valvontaohjelma-2021-FIN.pdf/df01db30-87b3-8f5f-20e0-ec2b562c34fe/Julkaisu-98_Varhaiskasvatuksen-valvontaohjelma-2021-FIN.pdf?t=1610715793027

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee varhaiskasvatuksessa tarjottavan tuen sääntelyä kattavana kokonaisuutena.

3. Oikeus oppia -ohjelman mukaisessa Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia edistävässä työryhmässä on toteutettu valtakunnallinen varhaiskasvatuksen nykytilaa niin kunnallisissa kuin yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa kuvaava selvitys³¹. Maaliskuussa 2021 julkaistussa selvityksessä tuotettiin myös laaja tutkimuskatsaus varhaiskasvatuksen tuen tutkimuksesta. Lisäksi tuotettiin ehdotus varhaiskasvatuksen tuen mallista ja rakenteesta. Selvitystä on hyödynnetty varhaiskasvatuksen tuen lainsäädännön ja muun tuen työryhmään kuuluvan kehittämisen valmistelussa. Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia edistävä työryhmä on jättänyt väliraporttinsa 30.4.2021³². Työryhmän työ jatkuu 30.8.2022 asti.

Työryhmä tuotti hallituksen esityksen (148/2021 vp) varhaiskasvatuslain muuttamiseksi koskien varhaiskasvatuksessa toteutettavaa lapselle annettavaa tukea. Tasavallan presidentti on hyväksynyt eduskuntakäsittelyn jälkeen lain 16.12.2021. Laki tulee voimaan 1.8.2022. Lakiin on uudistuksessa koottu oma tukea koskeva 3 a luku, jonka sisältönä on säädökset koskien lapsen oikeudesta varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen, tuen toteutuksesta ja tukipalveluista, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta ja päiväkodin sekä perhepäivähoidon mitoituksista, tuen tarpeen arvioinnista, hallintopäätöksen antamisesta sekä muutoksenhausta. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siten, että viittomakielisten oikeus saada varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, joko suomen tai ruotsin viittomakielellä, turvataan.

4. Varhaiskasvatusasetuksen (753/2018, voimaan 1.9.2018) 3 §:llä selkeytettiin kommunikaation ja viittomakielen ohjaajien sekä viittomakielen ohjaajien kelpoisuutta varhaiskasvatuksen tehtäviin.

Marinin hallitusohjelmassa todetaan, että selvitetään varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen lainsäädännön päivitystarpeet viittomakielilain ja YK:n vammaissopimuksen mukaisesti. Jatketaan suomenruotsalaisen viittomakielen elvytysohjelmaa muun muassa määrittelemällä kielen tutkimuksen vastuutaho.

31 OKM, julkaisu 2021:13 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-829-8>

32 OKM julkaisu 2021:30 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-897-7>

Hallitusohjelman kirjauksen taustatiedoksi osana peruspalvelujen arviointia vuonna 2019 aluehallintovirastot selvittivät, missä laajuudessa viittomakieliset ja kuurojen vanhempien kuulevat lapset (ns. coda-lapset) osallistuvat varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen ja kuinka paljon varhaiskasvatuksessa on viittomakieltä taitavaa henkilöstöä. Arviointiraportti julkaistiin kesäkuussa 2020 aluehallintovirastojen Patio-järjestelmässä³³.

Aluehallintoviraston raportin mukaan Manner-Suomessa viittomakieltä käyttäviä lapsia on vähän. Varhaiskasvatukseen Manner-Suomessa osallistuu 30 ja esiopetukseen 15 viittomakieltä käyttävää lasta. Coda-lasten kohdalla vastaavat luvut ovat 31 ja 8. Kuitenkin Suomessa työskentelee 221 viittomakielentaitoista henkilöä kasvatus-, opetus- ja hoito-tehtävissä tai avustavissa tehtävissä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen parissa.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi uudistukseen liittyvän mittavan henkilöstörakenteen muutoksen etenemistä, koulutuspaikkojen riittävyyttä ja valmistuvien määrää pitkän siirtymäkauden aikana sekä sen vaikutuksia varhaiskasvatukseen.

5. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2021 yliopistolain (558/2009) mukaista harkinnanvaraista rahoitusta 5,3 miljoonaa euroa varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen 350 aloituspaikkaa varten vuosille 2022–2026.

Varhaiskasvatuslaki (540/2018) tuli voimaan 1.9.2018. Varhaiskasvatuksen tietovarantoon (Varda) tallennetaan syksystä 2020 alkaen tietoja varhaiskasvatuksen henkilöstöstä. Tietoja tallentavat kunnat, kuntayhtymät sekä yksityiset varhaiskasvatuksen palveluntuottajat. Varda-tiedon avulla pystytään toteuttamaan jatkossa muun muassa koulutustarpeiden määrällistä ennakkointia sekä varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen seuranta. Opetushallinnon tietovaranto (Koski) tuottaa koulutusmäärätietoja osaamisalatarkkuudella varhaiskasvatuksen lastenhoitajakelpoisuuden tuottavien tutkintojen sekä perhepäivähoitajien osalta. Tiedot löytyvät Koski-palvelusta vuodesta 2018 alkaen. Virta-tietovarannon kautta saadaan korkeakoulujen koulutusmäärätietoja varhaiskasvatuksen opettajista, varhaiskasvatuksen erityisopettajista ja varhaiskasvatuksen sosionomeista pitäen sisällään tutkintoon suoritusoikeuden saaneiden määrän ja valmistuneet tutkinnot. Tiedot ovat saatavilla pääsääntöisesti vuodesta 1995 alkaen.

33 <https://www.patio.fi/web/pepa-2019-valtakunnallinen/varhaiskasvatus-ja-esiopetus>

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin toimikaudelle 14.2.2019–31.12.2020. Kehittämisfoorumin laatima koulutusten kehittämisohjelma³⁴ sisältää yhteensä 22 kehittämis ehdotusta liittyen nopeasti muuttuvan toimintaympäristön edellyttämään vahvaan ammatilliseen osaamiseen, työvoimatarpeeseen vastaamiseen ennakkoinnilla ja joustavilla koulutuspoluilla, koulutusten välisen yhteistyön kehittämiseen sekä lisäksi varhaiskasvatuksen veto- ja pitovoiman vahvistamiseen koulutusten ja työympäristöjen laatua ja yhteistyötä kehittämällä.

Kesäkuussa 2021 julkaistiin asiantuntijatyöryhmän toimesta Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin loppuraportissa olleita kehittämis ehdotuksia koskeva toimeenpanosuunnitelma³⁵. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi asetettiin toiselle toimikaudelleen (VKF II) ajalle 1.11.2021–31.12.2023. Uuden koulutusten kehittämisfoorumin tehtävänä on mm. edistää toimeenpanosuunnitelman toteuttamista ja seurantaa.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arviointisuunnitelmaan vuosille 2020–2023 sisältyy varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin toteuttaminen. Arviointi tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen opetus-, johtamis-, kasvatus- ja hoitotehtäviin kelpoisuuden tuottavien koulutusten sisällöllisistä kehittämistarpeista. Lisäksi arvioinnilla selvitetään, onko varhaiskasvatuksen opettajien ja muun henkilöstön koulutus alueellisesti tasalaatuista. Arvioinnissa tarkastellaan yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettäviä varhaiskasvatuksen koulutuksia.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

6. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii varhaiskasvatuksen opettajien koulutustarjonnan tasalaatuisesta ja riittävästä sekä alueellisesti ja kielellisesti tasapainoisesta kohdennuksesta Suomen kaikissa osissa.

6. Varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen saavutettavuus on tällä hetkellä alueellisessa mielessä hyvä, koska koulutusta on tarjolla suomenkielisenä kuudessa ja ruotsinkielisenä kahdessa yliopistossa. Vuonna 2018 käynnistyi nelivuotinen 1 000 koulutuspaikan lisäys (2018–2021, 28 milj. euroa) kaikissa seitsemässä varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta antavassa yliopistossa. Koulutuspaikkoja on lisätty tulossopimuksissa sovituista koulutuspaikoista porrastetusti: 5 miljoonaa euroa vuosina 2018 ja 2019 ja 9 miljoonaa euroa vuosina 2020 ja 2021. Koulutusmäärien lisäämisellä vastataan varhaiskasvatuksen

34 OKM julkaisu 2021:3, julkaistu 14.1.2021, <https://minedu.fi/-/varhaiskasvatuksen-koulutusten-kehittamissuosituks-julkaistiin>

35 suomenkielinen <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-830-4> ja ruotsinkielinen <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-834-2>

opettajien työvoimapulaan eri puolilla Suomea. Vuonna 2018 ja 2019 aloituspaikat lisääntyivät kahdella sadalla kumpanakin vuotena. Vuonna 2020 ja vuonna 2021 aloituspaikkalisäys on kolmesataa kumpanakin vuotena. Erillisrahoituksella on käynnistetty myös Steiner-päiväkotien henkilöstölle suunnattu koulutus syksyllä 2019, jotta henkilöstö saa uuden varhaiskasvatustilanteen edellyttämän kelpoisuuden tehtäviinsä. Koulutukseen hakeutui noin sata henkilöä. Koulutus päättyi kesällä 2022.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myös tukenut vuonna 2019 yliopistojen yhteistä, valtakunnallista monimuotoista varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen suunnitteluhanketta (1 000+ -hanke, 154 900 euroa), jossa on suunniteltu ja kehitetty tutkintoon johtavan koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavia monimuotoisia opintoja sekä opiskeluympäristöjä ja tuotetaan oppimateriaalia. Hankkeelle myönnettiin myös toteutusrahaa (n. 3 miljoonaa euroa) erityisesti työikäisille aikuisille suunnattuun monimuotokoulutukseen, jolla saavutetaan varhaiskasvatuksen opettajakelpoisuus. Hankkeessa tuotetaan 180 varhaiskasvatuksen kandidaatin tutkintoa ja sisäänotto opintoihin toteutui vuonna 2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on neuvotellut varhaiskasvatuksen sekä sosiaali- ja terveystieteiden alan tutkintotavoitteista ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kanssa vuosien 2021–2024 koskeissa sopimusneuvotteluissa. Useat yliopistot ovat käynnistäneet lisähakuja syksyllä 2020 ja aloituspaikkoja on lisätty kertaluontoisesti syksyllä 2020 yliopistojen varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksessa (noin 60 lisäpaikkaa).

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut varhaiskasvatuksen harjoittelun kehittämistä myöntämällä varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta antavalle seitsemälle yliopistolle yhteensä 1,2 miljoonaa euroa harjoittelupäiväkotitoiminnan kehittämiseen. Tavoitteena oli toteuttaa vuosina 2019–2020 innovatiivisia kokeiluja ja malleja varhaiskasvatuksen opettajankoulutukseen kuuluvan harjoittelun kehittämiseksi ja harjoittelun ohjauksessa tarvittavan ohjausosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistumiseksi yliopistoissa ja harjoittelupäiväkodeissa. Harjoittelun kehittämishankkeille on myönnetty lisäaikaa raportoinnille syksyyn 2022 asti koronapandemian aiheuttamien viivästymisten takia.

Saamenkielistä varhaiskasvatuksen opettajien koulutusta ei järjestetä säännöllisenä toteutuksena. Saamen kielen ja kulttuurin erityistarpeet huomioivaa varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta on järjestetty hankemuotoisena: Oulun yliopisto toteutti opetus- ja kulttuuriministeriön erityisrahoituksella ja yhteistyössä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa saamen kielen, kulttuurin ja perinteisen tiedon huomioivan varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen hankkeen vuosina 2016–2019. Oulun yliopiston varhaiskasvatuksen opinnoissa on saamenkielisen opiskelijan kiintiöpaikka. Opinnot ovat olleet kuitenkin suomenkieliset. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt vuonna 2021 harkinnanvaraista valtionavustusta Oulun yliopistolle saamenkieliseen varhaiskasvatukseen

(kandidaatti) ja erityisvarhaiskasvatuksen (maisteri) opettajankoulutukseen vuosina 2022–2024. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 6.2.2020 saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän ja tämän tehtävänä on tarkastella muun muassa saamenkielisen varhaiskasvatuksen ja opetuksen tilaa³⁶. Kehittämistyöryhmän toimikautta jatkettiin 31.3.2021 saakka. Työryhmä teetti selvityksiä muun muassa saamenkielisen opetus- ja varhaiskasvatushenkilöstön saatavuudesta (Laura Arola, Selvitys saamenkielisen opetus- ja varhaiskasvatushenkilöstön saatavuudesta ja koulutuspoluista). Työryhmä teki esityksiä muun muassa saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen ja koulutuksen kehittämiseksi sekä saatavuuden vahvistamiseksi koko maassa ja opetushenkilöstön saatavuuden vahvistamiseksi sekä saamenkielisen varhaiskasvatuksen ja saamelaiden kulttuuri- ja kielipesätoiminnan kehittämiseksi ja saatavuuden vahvistamiseksi sekä varhaiskasvatushenkilöstön saatavuuden vahvistamiseksi. Saamenkielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän raportti valmistui huhtikuussa 2021³⁷.

Ruotsinkielisen koulutuksen selvitys on julkaistu 11.3.2021³⁸. Selvityksen toimenpiteet jakautuvat seuraavien kuuden kokonaisuuden alle: 1) koordinaation ja ohjauksen vahvistaminen, 2) tietopohjan vahvistaminen, 3) ammattilaisten saatavuus, 4) oppimateriaalit ja oppimisympäristöt, 5) äidinkieli ja opetuskieli sekä 6) Pohjoismaisen yhteistyön vahvistaminen kaikilla koulutusasteilla. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti toimikaudelle 1.1.2020–28.2.2021 selvityshenkilön laatimaan selvityksen ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen erityispiirteistä, haasteista ja kehittämistarpeista sekä laatimaan toimenpideohjelman selvityksessä esille tulleiden kehittämistarpeiden perusteella. Selvitys kattaa koulutusalan varhaiskasvatuksesta korkea-asteen koulutukseen.

Opettajankoulutusfoorumin yhteydessä on toteutettu yliopistojen koordinoimia kehittämishankkeita, joiden tuloksia hyödynnetään varhaiskasvatuksen henkilöstön täydennyskoulutuksen kehittämisessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö avasi syksyllä 2020 korkeakoulujen haettavaksi erityisavustusta varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja korkeakoulutuksen verkostomaiseen kehittämiseen. Rahoituksen tavoitteena on lisätä korkeakoulujen koulutustarjontaa varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstölle. Rahoitusta myönnettiin sekä varhaiskasvatuksen opettajan tutkintoon johtaviin opintoihin, että varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antaviin erillisiin opintoihin (varhaiskasvatuslaki 540/2018, 26 §). Hakijoita pyydettiin huomioimaan myös

36 <https://minedu.fi/hanke?tunnus=OKM015:00/2020>

37 OKM julkaisu 2021:25 <https://minedu.fi/-/loppuraportti-saamen-kielten-ja-saamenkielisen-opetuksen-kehittamisesta>

38 OKM, publikationer 2021:9

ruotsinkielisten ja saamenkielisten varhaiskasvatuksen opettajien tarpeet. Erityisavustusta myönnettiin viidelle yliopistolle yhteensä 2 819 324 euroa. Rahoituksella koulutetaan yli 200 varhaiskasvatuksen opettajaa sekä suomen- että ruotsinkielisissä koulutuksissa seuraavien kolmen–neljän vuoden aikana. Lisäksi myönnettiin Turun yliopistolle rahoitusta 495 000 euroa varhaiskasvatuksen opettajien kouluttajien tutkimusperustaisen osaamisen kehittämiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin toimikaudelle 14.2.2019–31.12.2020. Kehittämisfoorumin laatima koulutusten kehittämisohjelma³⁹ sisältää yhteensä 22 kehittämis ehdotusta liittyen nopeasti muuttuvan toimintaympäristön edellyttämään vahvaan ammatilliseen osaamiseen, työvoimatarpeeseen vastaamiseen ennakkoinnilla ja joustavilla koulutuspoluilla, koulutusten välisen yhteistyön kehittämiseen sekä lisäksi varhaiskasvatuksen veto- ja pitovoiman vahvistamiseen koulutusten ja työympäristöjen laatua ja yhteistyötä kehittämällä. Kehittämisfoorumi on tuottanut määrällistä ennakointitietoa ja esityksiä alan koulutustarpeista alueellisesti ja valtakunnallisesti. Kehittämisfoorumin yhtenä kehittämisesityksenä on, että foorumin jatkotyönä ruotsinkielisen, saamenkielisen ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden koulutuksen osalta tulee laatia erillinen pitkäjänteinen suunnitelma. Kesäkuussa 2021 julkaistiin asiantuntijatyöryhmän toimesta Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin loppuraportissa olleita kehittämis ehdotuksia koskeva toimeenpanosuunnitelma⁴⁰. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi asetettiin toiselle toimikaudelleen (VKF II) ajalle 1.11.2021–31.12.2023. Uuden koulutusten kehittämisfoorumin tehtävänä on mm. edistää toimeenpanosuunnitelman toteuttamista ja seuranta

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arviointisuunnitelmaan vuosille 2020–2023 sisältyy varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin toteuttaminen. Arviointi tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen opetus-, johtamis-, kasvatusta- ja hoitotehtäviin kelpoisuuden tuottavien koulutusten sisällöllisistä kehittämistarpeista. Lisäksi arvioinnilla selvitetään, onko varhaiskasvatuksen opettajien ja muun henkilöstön koulutus alueellisesti tasalaatuista. Arvioinnissa tarkastellaan yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettäviä varhaiskasvatuksen koulutuksia. Arviointi toteutetaan vuosien 2022–2023 aikana.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

39 OKM julkaisu 2021:3, julkaistu 14.1.2021, <https://minedu.fi/-/varhaiskasvatuksen-koulutusten-kehittamissuosituks-julkaistiin>

40 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-830-4>, ruotsinkielinen: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-834-2>

7. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvoston perustamassa varhaiskasvatukseen koulutusten kehittämisfoorumissa sovitetaan yhteen sekä suomen- että ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen tulevaa ammatillista, ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutusta. Tavoitteena on kehittää kunkin koulutuksen osaamisalueet ja vahvuudet tunnistavat ja tunnustavat varhaiskasvatuslain tavoitteisiin ja lapsen edun kokonaisrviioon perustuvat uudet koulutus- ja urapolut. Samalla on varmistettava muutoksen aikana ja sen jälkeen varhaiskasvatuksen henkilöstön mahdollisuudet edetä urallaan kattavan ja ajallisesti tehokkaan täydennys- ja jatkokoulutuksen myötä.

7. Kesäkuussa 2021 julkaistiin asiantuntijatyöryhmän toimesta Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin loppuraportissa olleita kehittämisehdotuksia koskeva toimeenpanosuunnitelma⁴¹. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi asetettiin toiselle toimikaudelleen (VKF II) ajalle 1.11.2021–31.12.2023. Uuden koulutusten kehittämisfoorumin tehtävänä on mm. edistää toimeenpanosuunnitelman toteuttamista ja seuranta.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arviointisuunnitelmaan vuosille 2020–2023 sisältyy varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin toteuttaminen. Arviointi tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen opetus-, johtamis-, kasvatus- ja hoitotehtäviin kelpoisuuden tuottavien koulutusten sisällöllisistä kehittämistarpeista. Lisäksi arvioinnilla selvitetään, onko varhaiskasvatuksen opettajien ja muun henkilöstön koulutus alueellisesti tasalaatuista. Arvioinnissa tarkastellaan yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettäviä varhaiskasvatuksen koulutuksia. Arviointi toteutetaan vuosien 2022–2023 aikana.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (varhaiskasvatus)
Aija Töytäri, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

41 suomenkielinen <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-830-4> ja ruotsinkielinen <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-834-2>

Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta

VNS 6/2018 vp – EK 52/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että

1. hallitus varmistaa liikuntapoliittisen selonteon (VNS 6/2018 vp) hallinnon-alarajat ylittävän johtamisen ja täytäntöönpanon; Tässä yhteydessä hallituksen on harkittava liikkumisen edistämisen koordinoitua valtioneuvostotasolla ja Valtion liikuntaneuvoston aseman vahvistamista, esimerkiksi vaikutavuuden arvioinnin tehostamiseksi, ja siirtämistä valtioneuvoston kanslian yhteyteen; Lisäksi hallituksen tulee arvioida valiokunnan kannattaman ilmiöpohjaisen budjetoinnin sopivuutta hallinnonalarajat ylittävän liikkumisen edistämiseen;
2. hallitus arvioi hallinnon rajat ylittäen kunto- ja terveystilakunnan johtamisjärjestelmän ja sen toimivuuden ja osana sitä esimerkiksi selkiyttää aluejärjestöjen roolia liikkumisen merkittävänä lisääjänä;
3. hallitus edistää liikunnan merkittäviä terveysvaikutuksia koskevan osaamisen ja tietoisuuden lisäämistä ja parantamista ja liikunnan lisäämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikilla palvelujen järjestämisen tasoilla neuvolatoiminnasta aina ikäihmisten hoivaan ja hoitoon;
4. hallitus edistää kattavasti niiden väestöryhmien käytännön liikkumismahdollisuuksia, joilla toimintakyvyn rajoitteen tai muun vastaavan syyn vuoksi on rajoitetut mahdollisuudet harrastaa yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti liikuntaa ja urheilua, muun muassa varmistamalla vammaisurheilussa ja erityisliikunnassa tarvittavien avustajapalvelujen, apuvälineiden ja kuljetuspalvelujen saamisen;
6. hallitus panostaa riittävästi Liikkuva koulu -toiminnan laajentamiseen kaikille koulutusasteille ja varhaiskasvatukseen, liikunnan edistämiseen erityisesti niissä oppilas- ja opiskelijaryhmissä, jotka liikkuvat kaikkein vähiten, ja kouluissa ja oppilaitoksissa järjestettävän liikunnan laadun ja vaikuttavuuden parantamiseen;
7. hallitus edistää aktiivisesti koulujen, liikunta- ym. seurojen ja muun kolmannen sektorin toimijoiden kanssa yhteistyössä järjestettävää koulupäivän jälkeistä kerho- ja harrastustoimintaa ja harrastustakuun toteutumista kaikille lapsille ja nuorille perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta;
9. hallitus etsii keinoja urheilijoiden sekä ammatti- ja vapaaehtoisvalmentajien taloudellisen aseman kehittämiseksi ja parantamiseksi;
10. hallitus selventää liikuntapalvelujen alv-käytäntöjä siirtymällä nollaveroluokkaan kuuluvien terveys- ja hyvinvointipalveluiden lisäksi yhteen kaikki liikuntapalvelut kattavaan arvonlisäverokantaan, jonka taso kannustaa harrastamaan liikuntaa;

11. hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Veikkaus Oy:n toiminnan turvaamiseksi puutumalla aktiivisesti ulkomaisten peliyhtiöiden laittomaan toimintaan Manner-Suomessa ja vähentämällä näin nykyistä tehokkaammin rahapelihaittoja, ja varmistaa lainsäädännöllä ja muulla tavoin Veikkaus Oy:lle vakaan toimintaympäristön, jossa pelaaminen kanavoituu nykyistä paremmin yhtiön pelitoimintaan; ja
12. hallitus varmistaa liikunnan ja urheilun kattavan edistämistyön vaatiman riittävän rahoituksen ja mahdollisuuksien mukaan rahoittaa jatkossa niitä rahapelituottojen lisäksi myös varsinaisen budjettitalouden varoista ja pääomittamalla Olympiarahastoa

1.–12. Eduskunnan lausumat on huomioitu hallitusohjelmassa valtion talouskehyksien sallimissa puitteissa. Poikkihallinnollinen liikuntapolitiikan koordinaatioelin on aloittanut työnsä ja siinä ovat edustettuna lähes kaikki ministeriöt sekä asiantuntijoina laaja joukko kansalaisjärjestöjä ja liikunnan tutkimus- ja asiantuntijatahoja. Koordinaatioelin tulee käsittelemään hallinnonalojen yhteistyötä edellyttävät selontekoon liittyvät asiat. Kahtena ensimmäisenä toimintavuotenaan koordinaatioelin on paneutunut erityisesti valtakunnallisiin liikkumisohjelmiin, eri väestöryhmien liikuntasuosituksiin, urheilijoiden sosiaaliturvaan sekä poikkihallinnollisten toimintamenetelmien kehittämiseen sekä asettanut erillisiä alajaostoja käsittelemään yhdyspintoja ja liikkumisvaikutusten arviointia. Vuosina 2021–2022 koordinaatioelin käy ministeriökohtaisesti läpi yli 100 toimintasuunnitelmaan kirjattua toimenpidettä siitä, miten eri hallinnonalat voivat liikunnallista elämäntapaa edistää. Liikunnan aluejärjestöjen roolia on selkiytetty ja niiden kanssa on tehty tavoiteohjausasiakirja. Elämänkaarelle sijoittuvia liikunnan edistämishoelmia on meneillään (liikkuva varhaiskasvatus, liikkuva opiskelu, liikkuva aikuinen ja ikäihmisten liikuntahanke) ja niille on valtion talousarviossa osoitettu resursseja. Liikuntajärjestöjen valtionavustuskriteerit on uudistettu ja uudet kriteerit, joissa eettisillä ja yhdenvertaisuuteen liittyvillä kriteereillä on suuri painoarvo, otettiin käyttöön vuoden 2021 valtionavustuspäätöksissä. Koulupäivän yhteyteen sijoittuva harrastamisen Suomen malli on käynnissä ja siinä on mukana yli 200 kuntaa. Selvitys huippu-urheilulain tarpeellisuudesta valmistui vuonna 2020 ja selvityksen perusteella Suomessa ei ole tarvetta erilliselle huippu-urheilulaille. Arpajaislain uudistusehdotus on toteutettu, mutta Veikkauksen alentunut tuottokehitys on aiheuttanut tarpeen käynnistää rahapelituottojen talousarviokäsittelyn laajemman uudistamishankkeen ja siihen liittyen lisääntyneen tarpeen kompensoida tuottoalenemaa budjettivaroista.

Esko Ranto, ylijohtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä

VNS 7/2018 vp – EK 53/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa yhteistyössä eri hallinnonalojen ja asiantuntijaorganisaatioiden kanssa tietopolitiikan ja tekoälyn eettisen näkökulman käsittelemistä selonteossa esitettyjen periaatteiden konkretisoimiseksi.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää tekoälyn eettisen näkökulman ja periaatteiden käsittelyä koulutusasteiden yhteisen oppimisanalytiikan viitekehyksen kehittämistyössä kansallisessa oppimisanalytiikkajaostossa⁴².

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama asiantuntijaryhmä on laatinut oppimisanalytiikan viitekehyksen, joka pyrkii jäsentämään oppimisanalytiikan keskeisiä näkökulmia analytiikan tekemisen tueksi Suomessa. Viitekehys on julkaistu 10.6.2021⁴³.

Jonna Korhonen, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

1. Valtiovarainministeriön asettaman tekoälyn ja digitalisaation tutkimuksen valtakunnallisen asiantuntijaryhmän tehtävänä on tarkastella älykkäiden teknologioiden, ja erityisesti niin sanotun tekoälyn tutkimuksen tulevaisuutta, sekä arvioida teknologioiden vaikutuksia eri yhteiskunnan osa-alueisiin. Asiantuntijaryhmän toimikausi on 1.2.2020–31.12.2022.

Ryhmä herättää ja käy keskustelua älykkäiden teknologioiden käyttöön liittyvistä kansallisista ja kansainvälisistä tiedollisista, tutkimuksellisista sekä eettisistä kysymyksistä. Asiantuntijaryhmässä tarkastellaan muun muassa älykkäiden teknologioiden kehitystä ilmastonäkökulmasta, pohditaan osaamisen kehittämistä Suomessa sekä nostetaan esiin kysymys teknologian vaikutuksesta demokratiakysymyksiin. Tavoitteiden toteuttamiseksi asiantuntijaryhmä on järjestänyt useita seminaareja ja tapaamisia. Ryhmä on kansallisen keskustelun lisäksi osallistunut aktiivisesti kansainväliseen keskusteluun erityisesti EU:n uusista puiteohjelmista.

⁴² [Oppimisanalytiikan jaosto](#)

⁴³ Oppimisanalytiikan viitekehys : Hyvät käytännöt oppimisanalytiikan käyttöönotossa ja hyödyntämisessä. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-842-7>

Valtiovarainministeriö on julkaissut otsikon ”Tiedon äärellä” alla podcast-sarjaa sekä ensimmäisen sähköisen koulutuksen HAUS:in eOppiva-ympäristössä. Teemaa on käsitelty myös uutiskirjeissä ja kolumnissa. Tarkoitus on ylläpitää ja vahvistaa yhteiskunnallista keskustelua. Keskustelua on pitänyt yllä myös parlamentaarinen tietopolitiikka.fi-ryhmä, jossa ovat edustettuina kaikki eduskuntapuolueet.

Olli-Pekka Rissanen, johtava asiantuntija, valtiovarainministeriö

2. ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla edistetään kansalaisten ymmärrystä digitalisaatiosta ja tekoälystä sekä vahvistetaan alan kehittämisen ja kansainvälisen kilpailukyvyyn kohentamisen edellyttämää osaamista eri koulutusasteilla ja tieteenaloilla.

2. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden yhdenvertaista toimeenpanoa digitaalisten taitojen ja osaamisen osalta edistetään Uudet lukutaidot -kehittämishjelmassa. Ohjelma on osa pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan kuuluvaa Oikeus Oppia -ohjelmaa ja se tähtää lasten ja nuorten tieto- ja viestintäteknologisten taitojen, medialukutaitojen sekä ohjelmointiosaamisen vahvistamiseen varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa.

Kehittämishjelmassa julkaistiin keväällä 2021 osaamisen kuvaukset lasten ja nuorten tieto- ja viestintäteknologiselle osaamiselle, medialukutaidolle ja ohjelmointiosaamiselle. Osaamisen kuvaukset pohjautuvat varhaiskasvatussuunnitelman ja esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin.

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi keväällä 2021 erityisavustusta 46 kehittämishankkeelle. Hankkeissa pilotoidaan osaamisen kuvauksia vuosina 2021–2022. Valtionavustusta myönnettiin kaksi miljoonaa euroa yhteensä 22 varhaiskasvatuksen järjestäjälle sekä esi- ja perusopetuksen 24 järjestäjälle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on jatkanut korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 tiekartan toimeenpanoa osaamisen ja korkean koulutuksen turvaamiseksi. Korkeakoulujen strategiarahoitusta on kohdennettu jatkuvaan oppimiseen ja osaajapulaan vastaamiseen mm. tekoäly, robotiikka ja ICT-ala.

Opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla toteutettiin vuosina 2017–2021 datanhallinnan ja laskennan kehittämishjelma. Näillä investoinnilla tuettiin Suomen osallistumista eurooppalaiseen suurteholaskennan, tekoälyn sekä digitalisaation yhteistyöhön. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee korkeakoulujen yhteistä Digivisio2030-hanketta erityisavustuksella, minkä lisäksi korkeakoulujen strategiaperusteisesta ohjelmarahoituksesta ohjataan digivision toimeenpanoon sopimuskaudella 2021–2024. Näin varmistetaan vahva kansallinen digiosaaminen, -valmiudet ja kyvykkyydet myös kansainvälisessä yhteistyössä.

Osana Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaa toteutetaan jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelma, jolla tuetaan mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen mm. paikkariippumattomalla tavalla.

Suomen Akatemian lippulaiva-ohjelmasta rahoitetaan Aalto yliopiston, Helsingin yliopiston ja VTT:n perustamaa FCAI (Finnish Centre for Artificial Intelligence) tekoälyn osakeskeskusta, joka tekee tekoälyn perustutkimusta yhteistyössä yritysten ja julkisen alan toimijoiden kanssa ja kehittää käytännön tekoälysovelluksia.

Ammattikorkeakouluille suunnatusta opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittaisesta TKI-hankkeiden erityisrahoituksesta on tuettu tekoälyyn suuntautuvia hanketta. Helsingin yliopisto ja Reaktor tukevat tekoälyyn liittyvän ymmärryksen edistämistä tarjoamalla ilmaisen verkkokurssin [Elements of AI](#) kansalaisten käyttöön. Helsingin yliopisto ja teknologia-yhtiö Reaktor ovat julkaisseet jatko-osan Elements of AI -tekoälykurssille.

OKM:n hallinnonalalla on vahvistettu tekoälytutkimuksen ja ympäröivän yhteiskunnan vuorovaikutusta.

Tero Huttunen, kehittämisspäälikkö, opetus- ja kulttuuriministeriö (varhaiskasvatus ja esi- ja perusopetus)

Jonna Korhonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus ja tutkimus)

Ammatillisen koulutuksen tutkintorakennetta ja tutkintojen perusteita kehitetään jatkuvasti työelämän tarpeiden mukaisesti. Opetushallitus uudistaa ammatillisten tutkintojen perusteita ja niissä määriteltyjä tutkinnon muodostumissääntöjä, tutkinnon osia sekä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita tarpeen mukaan ottaen huomioon kullakin alalla työelämässä tapahtuvat ja ennakoitavissa olevat muutokset. Digitalisaatioon ja sen hyödyntämiseen liittyvää perusosaamista on vahvistettu uudistamalla ammatillisten perustutkintojen perusteiden yhteisten tutkinnon osien toiminta digitaalisessa ympäristössä -osa-alueen osaamistavoitteita. Uudistetut ammatillisten perustutkintojen yhteiset tutkinnon osat tulevat voimaan 1.8.2022.

Uudet lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet on otettu käyttöön 1.8.2021. Opetussuunnitelmaan sisältyvät algoritmien ja lukuteorian opintokokonaisuudet ovat käytössä. Laaja-alaisen osaamisen alueet sisältävät monitieteisen ja luovan osaamisen kokonaisuuden ja sen yhtenä aihealueena on monilukutaito digiajassa. Digitaalisten oppimateriaalien ja oppimisympäristöjen käyttöä on edelleen laajennettu lukioissa. Vuodesta 2019 lähtien ylioppilastutkinto on suoritettu digitaalisesti ja lukiokoulutuksen järjestäjien vuoden 2021 oppimateriaalihankinnat kohdistuivat lukioissa yli 70 prosenttisesti digitaalisiin oppimateriaaleihin. Suomessa ei ole oppimateriaalien tai oppimisympäristöjen

ennakkotarkastusta ja näin lukiot ja opettajat voivat hankkia oppimateriaalit itsenäisesti. EdTech-yritykset Suomessa ovat yhä enenevässä määrin kehittäneet mm. tekoälysovellutuksia sisältäviä opetuskokonaisuuksia lukiolaisten ja lukiokoulutuksen järjestäjien käytettäväksi.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Tomi Kytölä, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö (ammattillinen koulutus)
Aki Tornberg, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (lukiokoulutus)

2. Digituen avulla pyritään tukemaan kaikkien mahdollisuutta käyttää digitaalisia julkisia palveluja. Digitaalinen asiointi helpottaa arkea – voit asioida missä vain ja milloin vain. Maakuntaliittojen digituen valtionavustushankkeet ovat päättyneet ja digituen valtakunnallinen toimintamallin kehittäminen on siirtynyt kokonaisuudessaan Digi- ja väestötietovirastolle. Digituen kehittämisessä huomioidaan sekä kansalaisten että elinkeinotoimintaa harjoittavien erilaiset digituen tarpeet. Tavoitteena on taata digituen saatavuus Suomessa niiden henkilöiden auttamiseksi, jotka eivät osaa tai pysty käyttämään digitaalisia palveluja.

Digituen kehittämisellä pyritään tukemaan asiakkaiden siirtymistä digitaaliseen palvelukanavaan. Lisäksi tavoitteena on varmistaa kansalaisille yhdenvertaiset mahdollisuudet asioida viranomaisten palveluissa sähköisesti ajasta ja paikasta riippumatta. Digituen alueellista koordinaatiota ja kehittämistä on tehnyt hallituskauden aikana yhteensä 17 maakuntaliittoa.

Olli-Pekka Rissanen, johtava asiantuntija, valtiovarainministeriö

4. ryhtyy toimenpiteisiin tietopolitiikan kehittämistoimien vastuunjaon määrittelemiseksi valtioneuvostossa siten, etteivät ministeriöiden väliset toimivaltarajat aiheuta haittaa kehittämistyölle ja sen johtamiselle, jota tulee merkittävästi vahvistaa.

4. Syksyllä 2021 hallitus asetti Digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon kehittämisen ministerityöryhmän sekä sen työtä tukemaan ministeriöiden yhteisen digitoimiston. Ministerityöryhmän tehtävänä on ohjata digitalisaation, tieto- ja teknologiapolitiikan sekä datatalouden kehittämistä sekä koordinoida näihin liittyviä toimenpiteitä ja tilannekuvaa. Ryhmä yhteensovittaa kehittämishankkeita ja tekee tarvittavia poliittisia linjauksia keskeisestä toimialansa kehittämisestä. Tarkoitus on, että digitoimisto toimii hallituskausien yli. Valtiovarainministeriön asettama Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen hanke toimeenpanee hallitusohjelman tavoitetta edistämällä julkisen tiedon entistä laajempaa ja tehokkaampaa hyödyntämistä koko yhteiskunnassa. Hankkeen toimikausi on

30.4.2020–31.12.2022. Hankkeessa konkretisoidaan tietopolitiikan tavoitteita. Hankkeessa on neljä työpakettia, joiden teemat ovat strategiset tavoitteet, tiedon saatavuus, tiedon laatu sekä tiedon semanttinen ja tekninen yhteentoimivuus. Valmistelussa on mukana laajasti julkisen sektorin edustusta ja vuoropuhelua käydään muiden sektorien kanssa. Hankkeessa on valmisteltu laajassa, avoimessa yhteistyössä tietopolitiikan strategisia linjauksia. Tavoitteena on niiden hyväksyminen valtioneuvoston periaatepäätöksenä vuonna 2022. Tämä luo jatkumoa periaatepäätöksestä ja ohjaa toimeenpanoa.

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019) sekä siihen liittyvät lait tulivat voimaan 1.1.2020. Laki edistää tiedonhallinnan yhdenmukaistamista, tietoturvallisuutta ja digitalisointia viranomaistoiminnassa. Valtiovarainministeriön tehtävänä on tiedonhallintalain 7 §:n mukaan huolehtia julkisen hallinnon tiedonhallintaa sekä tieto- ja viestintä-tekniisten palvelujen tuottamista koskevan yhteistyön järjestämisestä. Tiedonhallintalaissa yhteistyölle on asetettu tavoitteeksi edistää tiedonhallintalain tarkoitusten toteuttamista sekä julkisen hallinnon toimintatapojen ja palvelujen tuotantotapojen kehittämistä tietovarantoja sekä tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntämällä.

Valtiovarainministeriön tehtävänä on tiedonhallintalain 6 §:n mukaan julkisen hallinnon yhteisten tietovarantojen yhteentoimivuuden yleinen ohjaus. Tässä tarkoituksessa valtiovarainministeriö huolehtii julkisen hallinnon tiedonhallintakartan ylläpidosta sekä ylläpitää julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehittämisen yleisiä linjauksia yhteisten tietovarantojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseksi.

Olli-Pekka Rissanen, johtava asiantuntija, valtiovarainministeriö

Ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksien seuraaminen

HE 41/2018 vp – EV 57/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksia.

Ylioppilastutkintolain (502/2019) voimaan tulo laajensi kokelaiden ylioppilastutkinnon kokeiden uusimismahdollisuuksia. Syksyn 2019 tutkintokerralla oli ensimmäistä kertaa mahdollisuus uusii hyväksytyä koetta rajoituksetta, uusia hylättyä koetta kolme kertaa kolmen seuraavan tutkintokerran aikana ja tutkinnon hyväksymisen jälkeen uusia hylättyä koetta rajoituksetta. Aiemman lainsäädännön mukaan hyväksytyä koetta oli

mahdollisuus uusia kerran ja hylättyä koetta kaksi kertaa kolmen seuraavan tutkintokerran aikana. Tämän lisäksi tutkinnon valmistumiseen kompensatiolla tai sairauden johdosta annettuihin hyvityspisteisiin liittyi joitakin poikkeustilanteita.

Syksyn 2019 tutkintokerralla uuden lainsäädännön mukaisia hyväksytyt kokeen toiseen uusimiskertaan ilmoittautumisia oli 937 ja hylätyn kokeen kolmanteen uusimiskertaan ilmoittautumisia 174. Keväällä 2020 hyväksytyt kokeen toiseen ja kolmanteen uusimiskertaan ilmoittautumisten määrä kasvoi noin 2 500:aan. Syksyllä 2020 hyväksytyt kokeen toiseen, kolmanteen ja neljänteen uusimiskertaan ilmoittautumisten määrä kasvoi noin 4 500:aan. Myös hylätyn kokeen kolmannen uusimiskerran ilmoittautumisten määrä kasvoi noin 250 ilmoittautumiseen.

Syksyn 2020 tutkintokerta oli poikkeuksellinen, sillä kevään 2020 koronatilanne ja reaali-kokeiden tutkintopäivien siirtäminen aiheuttivat poissaoloja kokeesta ja uusimistarvetta lyhyen valmistautumisen johdosta. Kokelailta oli myös mahdollista ilmoittautua ilman koe-kohtaista maksua uusimaan kokeita, jotka järjestettiin kevään 2020 tiivistetyn tutkintovii-
kon aikana. Koronatilanne on vaikuttanut mahdollisesti myös seuraavien tutkintokertojen ilmoittautumisiin.

Uuden lainsäädännön mahdollistamissa hyväksytyt kokeen uusinnoissa on edelleen kasvua. Ilmoittautumisia, joissa hyväksyttyä koetta uusitaan 2–5 kertaa, oli keväällä 2021 noin 7600.

Koronaepidemian jatkumisella on voinut olla vaikutuksia myös kevään 2021 kokeiden uusimisiin. Samoin korkeakoulujen opiskelijavalintauudistus lienee lisännyt opiskelijoiden tarvetta uusia ylioppilastutkinnon kokeita.

Koronaepidemian sekä korkeakoulujen opiskelijavalintauudistuksen vaikutuksia kokeiden uusimishalukkuuteen on kuitenkin vaikea eritellä.

Vertailukelpoista aineistoa syksyn 2021 tutkintokerran osalta ei vielä ole saatavilla. Syksyn 2021 tutkinnon tiedot yhdistetään pitkäaikaisiin tilastoihin vasta helmikuussa, jolloin kaikki oikaisuvaatimukset ja ilmoittautumisten muutokset on käsitelty.

Taulukko 1. Ylioppilastutkinnon kokeisiin ilmoittautuneet kevät 2018–kevät 2021.

Koe	2018K	2018S	2019K	2019S	2020K	2020S	2021K
Kokeen ensimmäinen suorituskerta	109 826	60 513	108 669	62 370	109 886	65 538	111 650
Hylätyn kokeen 1. uusintakerta	2 436	2 891	2 330	3 068	2 705	3 599	3 336
Hylätyn kokeen 2. uusintakerta	552	491	639	591	788	678	892
Hylätyn kokeen 3. uusintakerta*	.	.	.	174	170	245	187
Hylätyn kokeen 4. uusintakerta*	1	2	7
Hylätyn kokeen 5. uusintakerta*	2
Hyväksytyn kokeen 1. uusintakerta	14 106	7 160	12 606	9 833	15 858	22 437	19 984
Hyväksytyn kokeen 2. uusintakerta*	3	.	.	937	2 327	3 816	5 994
Hyväksytyn kokeen 3. uusintakerta*	201	565	1304
Hyväksytyn kokeen 4. uusintakerta*	66	272
Hyväksytyn kokeen 5. uusintakerta*	37
*Uuden lainsäädännön mahdollistamat uusinnat yhteensä	3	0	0	1 111	2 699	4 694	7 803

Lähde: Ylioppilastutkintolautakunta

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tekijänoikeuslain muuttaminen

HE 92/2018 vp – EV 90/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lain muuttamiseksi teknologianeutraalimmaksi siten, että oikeudenhaltijoiden oikeudet kohtuullisen korvauksen saamiseen teostensa käyttämisestä varmistetaan vastaamaan paremmin teosten tosiasiallista käyttöä. Hallituksen tulee seurata ja arvioida tiiviisti lain vaikutuksia edunsaajien ja oikeudenhaltijoiden kannalta ja antaa siitä selvitys sivistysvaliokunnalle keväällä 2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on selvitetty korvausoikeuden muuttamista lausuman edellyttämällä tavalla seuraamalla ja arvioimalla lain vaikutuksia edunsaajien ja oikeudenhaltijoiden kannalta. Tarkastelun kohteena on ollut erityisesti Näkövammaisten kirjasto Celian suoratoistolla tarjottavan äänikirjapalvelun taloudellinen vaikutus kaupallisiin äänikirjamarkkinoihin. Tekijänoikeuslain (404/1961) 17 b §:n 7 momentin mukaan tekijällä on oikeus saada korvaus valtuutetulta yhteisöltä, jos ääntä tallentamalla Suomessa valmistettu teoksen kappale jää pysyvästi lukemisesteisen haltuun. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että alan toimijoille ja oikeudenhaltijoille tehdyissä kyselyissä ja haastatteluissa saatujen tietojen ja niiden pohjalta tehdyn arvion perusteella ei ole perusteita laajentaa nykyistä korvausoikeutta koskemaan suoratoistopalveluna tarjottavia palveluita, vaikka tosiasiallisesti useimmat lukemisesteiset saavat saavutettavassa muodossa olevat kappaleensa saataviinsa suoratoistolla. Nykyisenlaajuista korvausta voidaan pitää oikeasuhtaisena lukemisestedirektiivin edellyttämään tekijänoikeuden rajoitukseen nähden.

Tekijänoikeuden rajoitussäännökseen perustuvia lukemisesteisille tarkoitettuja äänikirjojen suoratoistopalveluita on toistaiseksi olemassa Suomessa vain yksi, Celian äänikirjapalvelu. Palvelussa olevia äänikirjoja voi kuunnella Celianetissa tietokoneella sekä Pratsam Reader -sovelluksella matkapuhelimella ja tabletilla. Kaupalliset äänikirjamarkkinat eivät pääsääntöisesti tarjoa sisältöjä lukemisesteisille sopivalla formaatilla. Teosten saatavuus lukemisesteisille saavutettavina äänikirjoina paranee kuitenkin jatkuvasti. Suomen Kustannusyhdistyksen arvio on, että tarkastelun kohteena olevan rajoitussäännöksen nojalla valmistetuista teoskappaleista ei ole toistaiseksi aiheutunut markkinoilla ongelmia.

Lukemisesteisille tarkoitettujen äänikirjojen suoratoistopalveluiden ei edellä sanotun mukaisesti voida katsoa vaikuttavan kaupallisiin äänikirjamarkkinoihin niitä heikentävästi. Korvausoikeutta ei ole syytä myöskään laajentaa kattamaan muita aineistotyyppisiä, kuten e-kirjoja tai pistekirjoituksella tuotettuja aineistoja, sillä niiden vaikutus oikeudenhaltijoiden teosten käytöstä saamiin tuloihin on erittäin vähäinen.

Korvausoikeuden toteuttaminen nykyisten säännösten mukaisesti tilanteissa, joissa lukemisesteisille jää pysyvästi kappale teoksesta, on mahdollista valtion talousarvioon sisältyvien määrärahojen puitteissa. Komissio arvioi lokakuussa 2023 lukemisestedirektiivin (EU) 2017/1564) artiklan 10 nojalla direktiivin toimivuutta ja tarvetta sen uudelleentarkastelulle sekä erityisesti jäsenvaltioiden säätämien korvausjärjestelmien vaikutusta saavutettavassa muodossa olevien kappaleiden saatavuuteen edunsaajille ja niiden rajat ylittävään vaihtoon. Tilanteen kehityksen uudelleentarkastelu Suomessa voi ministeriön arvion mukaan tulla ajankohtaiseksi aikaisintaan komission tekemän lukemisestedirektiivin toimivuuden arvioinnin jälkeen.

Valiokunnan kokouksessa käsiteltiin vuosikertomusta ja opetus- ja kulttuuriministeriölle esitettiin toive, että selvitys lähetetään erikseen valiokunnalle osoitettuna. Opetus- ja kulttuuriministeriön selvitys koskien tekijälle kuuluvan korvausoikeuden laajentamista lähetettiin sivistysvaliokunnalle 22.9.2021.

Anna Vuopala, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tilauuskoulutusta koskeva uudistus

HE 152/2018 vp – EV 198/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tilauuskoulutusta koskevan uudistuksen vaikutuksia tilauuskoulutuksen laatuun, korkeakoulujen perustoimintaan sekä jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien kehittymiseen ja raportoi seurantatulokset.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja varmistaa, että uusien tehtävien toteuttaminen ei vaaranna korkeakoulujen mahdollisuutta hoitaa tutkintokoulutusta ja tutkimusta koskevia perustehtäviään.

”1–2. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Tilauuskoulutusta koskevan uudistuksen vaikutuksia seurataan osana yleistä korkeakoulujen opintojen ja opiskelun tiedonkeruuta. Opetus- ja kulttuuriministeriö kerää tilastotietoa tilauuskoulutuksen opiskelijamääristä ja kehittää muuta tiedonkeruuta jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien kehittymisen seuraamiseksi.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.”

Maija Innola, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintolainan nostaminen osana opintotukea

HE 171/2018 vp – EV 141/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että selvitetään vaatimus pienituloisista perheistä tulevien toisen asteen opiskelijoiden velvollisuudesta nostaa opintolainaa ennen kuin voi saada toimeentulotukea. Kenenkään opintie ei saa katketa jo toisella asteella rahanpuutteen tai lainanoton takia.

1. Opintolaina on osa opintotukea. Toimeentulotukea ei ole tarkoitettu opintojen pitkäaikaiseen rahoittamiseen, joten yleensä edellytetään, että 18 vuotta täyttäneet hakevat opintolainaa. Opintolainan nostamista ei kuitenkaan edellytetä alle 18-vuotiailta. Lainan hakemista edellytetään sekä ammatillisia opintoja että lukiota suorittavilta. Täysi-ikäiseltä ei kuitenkaan edellytetä opintolainan hakemista, jos se johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen. Esimerkiksi jos opiskelija on lastensuojelun jälkihuollossa, hänellä on vakava sairaus tai koulutuksella on kuntoutukselliset tai syrjäytymisen ehkäisyä tukevat tavoitteet. Perheen toimeentulotukiasiakkuus voidaan ottaa huomioon. Opintotuen ja toimeentulotuen rajapintoja on tarkastella osana mahdollista sosiaaliturvan kokonaisuudistusta.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että ministeriö seuraa oppimateriaalilisää koskevan uudistuksen kokonaistoimivuutta ja sen vaikutuksia ja antaa tästä asiasta sekä opintotukilain kokonaisuudistuksen tarpeesta sivistysvaliokunnalle selvityksen vuonna 2021.

2. Lukuvuonna 2019–2020 oppimateriaalilisää maksettiin noin 12,9 miljoonaa euroa. Oppimateriaalilisää sai joulukuussa 2021 28 819 opiskelijaa, joista 16 519 ammatillisten oppilaitosten, 12 178 lukiokoulutuksen ja 122 muita opiskelijoita. Suurin osa oli vanhempien luona asuvia opiskelijoita (25 488). 19-vuotiaiden osuus saajamäärästä oli 7 prosenttia, 18-vuotiaiden 31 prosenttia, 17-vuotiaiden 41 prosenttia ja 16-vuotiaiden 21 prosenttia. 15-vuotiaita oli muutamia kymmeniä.

Oppimateriaalilisä on opintotuen toimeenpanosta vastaavan Kelan mukaan toiminut tarkoituksenmukaisesti eikä siitä ole tullut asiakaspalautetta. Oppimateriaalisan toimivuudesta ja vaikutuksista ei ole tehty selvitystä.

Hallitusohjelmassa linjattiin koulutuksen järjestäjän kautta toteutettavasta toisen asteen maksuttomuudesta, johon liittyen 1.8.2021 tulevat voimaan uusi oppivelvollisuuslaki ja muut siihen liittyvät lakimuutokset. Uudistuksen myötä oppivelvollisuuden ja maksuttoman koulutuksen piiriin tulevat uudet opiskelijat saavat 1.8.2021 oppimateriaalit

käyttöönä maksutta. Oppimateriaalilisen maksamista jatketaan edelleen opiskelijoille, jotka eivät kuulu maksuttoman koulutuksen piiriin. Oppimateriaalilisiä voivat saada siten nykyisin perusteiden mukaan ennen 1.8.2021 opintonsa toisella asteella aloittaneet ja opintotukilain 11 a §:n perusteella oppimateriaalilisiin oikeutetut opiskelijat. Maksuttoman toisen asteen uudistuksen toteutuessa julkisen valvonnan alaisessa koulutuksessa täydessä laajuudessaan oppimateriaalilisen piirissä ovat edelleen alle 20-vuotiaat pienituloisista perheistä tulevat opiskelijat, jotka opiskelevat opintotukeen oikeuttavia opintoja ulkomailla tai muussa kuin julkisen vallan alaisessa koulutuksessa. Oppimateriaalilisen merkitys on siten aiempaa vähäisempi. Oikeus oppimateriaalilisiin on vain niillä opiskelijoilla, jotka eivät kuulu oppivelvollisuuslain mukaisen maksuttoman koulutuksen piiriin.

Ministeriössä ei ole toistaiseksi laadittu valiokunnalle varsinaista selvitystä opintotukilain kokonaisuudistuksen tarpeesta, koska sen laadintaan on aiempaa paremmat edellytykset vuoden 2022 aikana. Selvityksen tekeminen edellyttää aiempien uudistusten vaikutusten arviointia. Erityisesti tulisi tarkastella syksyllä 2014 käyttöön otetun opintolainahyvityksen ja syksyllä 2017 voimaan tulleiden muutosten vaikutuksia. Valtiontalouden tarkastusvirasto työstää parhaillaan keväällä 2022 valmistuvaa tarkastusta 2010-luvulla toteutetuista opintotuki uudistuksista. Lisäksi Kansaneläkelaitoksessa on laadittu rekisteriselvitys opintolainahyvityksen vaikutuksista ja Itä-Suomen yliopiston yhteydessä toimiva alue- ja kuntatutkimuskeskus Sapatia on laatinut esiselvityksen alueellisesta opintolainahyvityksestä. Esiselvityksen pohjalta on tarkoitus keväällä 2022 aikana arvioida edellytykset käynnistää alueellista opintolainahyvitystä koskeva kokeilu. Eduskunnan käsittelemään koulutuspoliittiseen selontekoon sisältyy ehdotuksia opintotukijärjestelmän kehittämiseksi. Saadun lausuntopalautteen perusteella kyseiset ehdotukset voisivat muodostaa perustan kokonaisuudistukselle. Vireillä on myös sosiaaliturvan kokonaisuudistus, jonka yhteydessä on myös mahdollista tarkastella opintotuen kehittämistarpeita pidemmällä aikavälillä.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttaminen

HE 194/2018 vp – EV 266/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtakunnallisten ja alueellisten vastuumuseoiden rahoituksen riittävyttä suhteutettuna laissa määrättyihin tehtäviin sekä alueellisten vastuumuseoiden määrää suhteutettuna maakunnan tai sen osan tarpeisiin ja erityispiirteisiin arvioidaan osana laajempaa uudistuksen seuranta ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle seuraavan vaalikauden lopussa.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Museolain ja museoiden rahoitusjärjestelmän uudistus on tullut voimaan vuoden 2020 alussa. Opetus- ja kulttuuriministeriö teki syksyllä 2019 päätökset museoiden hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuiksi sekä museoiden nimeämisestä alueellisiksi ja valtakunnallisiksi vastuumuseoiksi. Samalla ministeriö päätti vuoden 2020 rahoituksesta ja vahvisti henkilötyövuosia koskevan rahoitussuunnitelman vuosille 2020–2023. Lain 12 §:n mukaiset alueellisten vastuumuseoiden ja Museoviraston väliset neuvottelut oli käyty keväällä 2019. Nimettyjen alueellisten vastuumuseoiden toimialueet kattavat koko maan kaikkien kolmen tehtäväalueen (alueellisen museotoiminnan kehittämistehtävä, kulttuuriympäristötehtävä ja alueellinen taidemuseotehtävä) osalta. Valtion talousarviossa osoitettiin uudistuksen toteuttamiseen neljän miljoonan lisärahoitus, josta valtaosa käytettiin alueellisiin tehtäviin kohdennettujen resurssien vahvistamiseen. Lain 12 §:n mukaiset valtakunnallisten vastuumuseoiden ja Museoviraston väliset neuvottelut käytiin lain siirtämäsäännösten mukaisesti keväällä 2020. Ministeriö päätti syksyllä 2020 valtakunnallisiin tehtäviin osoitettavasta lisärahoituksesta vuonna 2021 sekä sitä koskevasta rahoitussuunnitelmasta vuosille 2022–2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa uudistuksen toteutumista ja valmistautuu antamaan vaalikauden lopulla sivistysvaliokunnalle selvityksen vastuumuseoiden rahoituksen riittävyydestä ja alueellisten vastuumuseoiden määrästä.”

Joni Hiitola, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne

HE 235/2018 vp – EV 242/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi, miten ylioppilastutkinnon uusi rakenne vaikuttaa lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen, ottaen erityisesti huomioon kahta tutkintoa suorittavat opiskelijat ja aikuisopiskelijat, ja antaa siitä sivistysvaliokunnalle selvityksen, kun uudistuksen toimeenpanosta on saatavissa seurantatietoa riittävästi.

1. Kokelaat, jotka ovat aloittaneet ylioppilastutkinnon suorittamisen kumotun lain ollessa voimassa, jatkavat tutkinnon suorittamista tämän lain nojalla. Ylioppilastutkinnon uutta tutkintorakennetta, jossa kokelaan on suoritettava viisi koetta, koskevaa säännöstä sovelletaan niihin kokelaisiin, jotka aloittavat tutkinnon suorittamisen kevään 2022 tutkintokerasta lukien. Ministeriö tulee seuraamaan tutkintorakenteen muutosten vaikutuksia.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus harkitsee uuden esityksen tekemistä englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämisen ja suorittamisen mahdollistamiseksi. Esityksessä tulee ottaa huomioon kansalliskielten asema ja perustuslain vaatimukset.
2. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan ei sisälly kirjausta lainsäädäntömuutoksista, jotka mahdollistaisivat englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämisen tai suorittamisen.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy selvittämään lukiodiplomijärjestelmän muuttamista kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi ja sen perusteella ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.
3. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut selvityshenkilöt 19.12.2019 selvittämään eduskunnan lausuman mukaista lukiodiplomien muuttamista kaikkia lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi ja mm. siihen liittyen, miten lukiodiplomit tulisi järjestää osana lukiokoulutusta siten, että kaikilla opiskelijoilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet niiden suorittamiseen ja millaisia lukiodiplomien tulisi olla, jotta ne palvelisivat parhaiten opiskelijan osaamisen syventämistä ja olisivat hyödynnettävissä korkeakoulujen opiskelijavalinnassa. Selvitys valmistui 12.1.2021⁴⁴.

Selvityshenkilöt suosittavat muuan muassa, että lukiodiplomijärjestelmää tulisi edelleen kehittää ja syventää sekä liittää se entistä vahvemmasi osaksi lukio-opetusta. Sopiva viranomainen tätä työtä johtamaan ja koordinoimaan olisi selvityshenkilöiden mukaan Opetushallitus. Lukion opetussuunnitelman perusteet (OPH Määräykset ja ohjeet 2019:2a)-asiakirjassa määritellyissä taito- ja taideaineissa (musiikki, kuvataide ja liikunta) lukiodiplomien suorittaminen asetettaisiin kaikkia lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi. Muiden lukiodiplomien järjestäminen säilyisi vapaaehtoisena. Selvityshenkilöiden esityksen mukaan suoritetulla lukiodiplominäytöllä voisi korvata viidennen ylioppilastutkinnon kokeen. Ylioppilastutkintoa suorittava kokelas tekisi siinä tapauksessa äidinkieli ja kirjallisuus-kokeen sekä kolme koetta ryhmästä, johon kuuluu matematiikan-, toisen kotimaisen kielen-, vieraan kielen- ja reaaliaineen koe sekä lukiodiplomin. Lukiodiplomien tuominen osaksi ylioppilastutkintoa edellyttäisi voimakasta lukiodiplomien arvioinnin kehittämistä. Esitetyt muutokset edellyttäisivät kansallisen mallin luomista lukiodiplomien arviointiin. Tämä arvioinnin kehitystyö tulisi selvityshenkilöiden esityksen mukaan toteuttaa Opetushallituksen johtamana yhteistyössä ylioppilastutkintolautakunnan, korkeakoulujen sekä kehittäjälukioiden kanssa. Selvityshenkilöt esittivät, että kotitalouden lukiodiplomi korvattaisiin yrittäjyyden ja työelämäosaamisen lukiodiplomilla. Käsityön lukiodiplomi

44 Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:34 [Lukiodiplomiselvitys](#)

muuntuisi ja uudistuisi teknologian lukiodiplomiksi. Selvityksessä esitetyt toimenpide-ehdotukset loisivat edellytyksiä lukiodiplomien paremmalle hyödyntämiselle korkeakoulujen opiskelijavalinnassa. Päätös diplomien hyödyntämisestä opiskelijavalinnassa on kuitenkin asia, josta korkeakoulut päättävät itsenäisesti. Esityksellä olisi lainsäädäntö-, opetussuunnitelman peruste -asiakirja- ja kustannusvaikutuksia.⁴⁵

Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi 25.11.2021 päivätyllä kirjeellä Opetushallitukselle toimeksiannon lukiodiplomien kehittämiseen. Toimeksiannon mukaisesti kehittämistyön tulee tapahtua verkostomaisessa yhteistyössä, asiantuntijoita hyödyntäen. Korkeakouluilla tulee olla merkittävä asema kehittämistyössä. Kehittämisen painopisteen tulee olla musiikki-, kuvataide- ja liikunnan lukiodiplomien kehittämisessä kaikille koulutuksen järjestäjille velvoittavaksi. Näitä diplomeita kehitetään siten, että ne olisivat jatkossa hyödynnettävissä nykyistä paremmin korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Muiden diplomien kehittämistä jatketaan ilman niihin liittyvää järjestämisvelvoitetta. Pitkällä tähtäimellä voitaisiin tavoitella yksittäisen ylioppilastutkinnon kokeen korvaamista lukiodiplomilla.

Heikki Blom, opetusneuvos opetus- ja kulttuuriministeriö

Paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatusikäisten oikeus vuorohoitoon

HE 34/2019 vp – EV 43/2019 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja selkeyttää kuluva vaalikauden aikana varhaiskasvatuslain 6 §:n 3 momentin tarkoittamien lasten, esimerkiksi turvapaikanhakijalasten, varhaiskasvatusoikeuden yhdenvertaisen turvaamisen sekä ryhtyy selvityksen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin.

1. Osana hallitusohjelman toimeenpanoa opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus selvittivät keväällä 2020 kuntiin tehdyllä kyselyllä, miten paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten varhaiskasvatus toteutuu. Kyselyn mukaan 15 prosenttia kunnista järjesti varhaiskasvatusta turvapaikkaa hakeville lapsille. Lisäksi 11 prosenttia kunnista ilmoitti järjestävänsä varhaiskasvatusta turvapaikkaa hakeville lapsille siinä tapauksessa, että se

⁴⁵ Lukiodiplomeja koskevan selvityksen lausuntopalautteen yhteenveto: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/d0ca52b3-e755-4ece-b602-36c948dbee4a/0f3a097d-2432-4778-9c90-e1bb949ef68f/YHTEENVETO_20210916111019.PDF

toteutetaan lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Vastanneista kunnista 2,5 prosenttia ilmoitti järjestävänsä varhaiskasvatusta myös paperittomille lapsille. Lisäksi 6 prosenttia oli valmis järjestämään varhaiskasvatusta paperittomille lapsille siinä tapauksessa, että se toteutetaan lastensuojelun tukitoimena⁴⁶.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää kuluva vaalikauden aikana varhaiskasvatustarpeiden ja pienten koululaisten vuorohoidon tarpeen ja toteutumisen sekä ryhtyy selvityksen tulosten perusteella tarvittaviin toimiin lainsäädännön muuttamiseksi vuorohoidon palvelun varmistamiseksi.

2. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Varhaiskasvatustien 13 §:n mukaan oikeus vuorohoitoon on lapsella, joka tarvitsee sitä vanhemman tai muun huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Lain 1 §:n mukaan myös pienet koululaiset voivat saada varhaiskasvatusta, mikäli erityiset olosuhteet sitä vaativat. Varhaiskasvatustien tietovaranto VARDA:sta tullaan jatkossa saamaan tietoa vuorohoidossa olevista lapsista. Varhaiskasvatustien subjektiivisen oikeuden ulottaminen vuorohoitoon sekä pienille koululaisille edellyttäisi kuitenkin merkittävästi uusia resursseja.”

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Esittävän taiteen edistäminen

HE 132/2020 vp – EV 164/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa lainmuutoksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia ottaen huomioon esittävän taiteen eri alat sekä erityisesti vapaan kentän toimijoiden asema ja antaa selvityksen sivistysvaliokunnalle kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Laki esittävän taiteen edistämisestä tuli voimaan vuoden 2022 alusta. Vuoden 2021 aikana toteutettiin lain toimeenpanon edellyttämiä toimia kuten haku valtiosuuteen oikeutetuksi ja esittävän taiteen valtiosuuslautakunnan asettaminen hakijoiden arvioimiseksi. Hyväksyttiin 114 hakijasta 100 toimijaa valtiosuuteen oikeutetuksi. Näistä 31 on

⁴⁶ [Turvapaikkaa-hakevat-ja-paperittomat-lapset-seka-s2r2-opetus](#).

musiikin ja 69 muun esittävän taiteen edustajaa. Päätös tehtiin edellyttäen, että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksen vuoden 2022 talousarvioksi. Kaikki aikaisemmin valtionosuutta saaneet toimijat säilyttivät asemansa ja ns. uusia toimijoita lain piiriin hyväksyttiin kaikkiaan 15. Uusista toimijoista yksi oli kuoro ja yksi jazzyhtye, kaksi sirkustaitteen ja kolme tanssitaiteen toimijaa. Uusia puheteattereita hyväksyttiin seitsemän. Uudistuksen toteuttamiseen on kaikkiaan käytössä vuonna 2022 yhteensä 13 miljoonaa euroa, josta 5 miljoonaa kohdentuu ns. vapaiden ryhmien toiminnan vahvistamiseen Taiteen edistämiskeskuksen kautta. Ministeriö valmistautuu antamaan sivistysvaliokunnalle selvityksen lakimuutoksen vaikutuksista kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Katri Santtila, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppivelvollisuuden laajentaminen

HE 173/2020 vp – EV 218/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksen ohella tulee edelleen jatkaa koko koulutuspolun uudistamiseksi ja vahvistamiseksi tähtääviä toimia, sillä ne tukevat ja ovat edellytyksenä myös oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden ja toimeenpanon onnistumisessa.

1. Oppivelvollisuuden laajentamista tuetaan perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa eri koulutusmuotojen omilla ja yhteisillä kehittämisohjelmilla. Keväällä 2020 on käynnistynyt perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma 2020–2022, Oikeus oppia, jonka tavoitteena on oppimistulosten parantaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Kehittämistoimia ovat muun muassa oppimiseröjen kaventaminen, perustaitojen parantaminen, lasten saaman tuen vahvistaminen sekä opettajien osaamisen vahvistaminen. Nämä toimenpiteet vahvistavat perusopetuksen mahdollisuuksia tarjota jokaiselle riittävät valmiudet suoriutua toisen asteen koulutuksesta, mikä tukee oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteiden saavuttamista. Kehittämisohjelman puitteissa panostetaan kolmen vuoden aikana 180 miljoonaa euroa perusopetuksen osalta ja 125 miljoonaa euroa varhaiskasvatukseen osalta.

Ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon Oikeus osata -kehittämisohjelma on myös käynnistynyt vuonna 2020 ja jatkuu vuoden 2022 loppuun. Kehittämisohjelman tavoitteena on ammattiin opiskelevien oppimisen ja oppimistulosten parantaminen, eriarvoisuuden vähentäminen sekä opiskelijoiden hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen. Kehittämisohjelma tukee oppivelvollisuuden laajentamista lisäämällä opetuksen ja ohjauksen määrää ja parantamalla niiden laatua määräaikaisten lisärahoituksen turvin sekä kohdentamalla opetusta ja ohjausta henkilökohtaistamisen kautta erityisesti

niille opiskelijoille, jotka tarvitsevat eniten tukea opinnoissaan. Kolmen vuoden aikana ammatillista koulutusta kehitetään yhteensä yli 270 miljoonalla eurolla. Lisäksi strategia-rahoitusta suunnataan tukemaan kehittämisohjelman tavoitteita.

Osana oppivelvollisuuden laajentamista kohdennetaan lisäresursseja oppivelvollisten ohjaukseen perusopetuksessa, nivelvaiheen koulutuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Näiden resurssien tehokkaan ja laadukkaan käytön varmistamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuonna 2020 perusasteen ja toisen asteen yhteisen opinto-ohjauksen kehittämisohjelman. Kehittämisohjelman toteutukseen on varattu pysyvää rahoitusta noin 24,3 miljoonaa euroa vuodessa, josta noin 20 miljoonaa euroa on oppivelvollisuuden laajentamiseen varattua pysyvää rahoitusta. Lisäksi on varattu 9,3 miljoonaa euroa hankerahoitusta vuosina 2020–2022. Kehittämisohjelman tavoitteena on tukea ja vahvistaa opinto-ohjauksen toteutumista ja systemaattisuutta peruskoulutuksessa ja toisella asteella. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa jatkumoa perusopetuksesta toiselle asteelle.

Opetusministeri on asettanut 22.11.2021 toisen asteen koulutuksen yhteistyön ja järjestäjäjärakenteen kehittämishankkeen, jonka toimikausi päättyy asettamiskirjeen mukaan 23.6.2022. Hankkeessa valmistellaan toimenpiteitä, joilla varmistetaan toisen asteen koulutuksen saatavuus ja vastataan samalla työelämän ja yhteiskunnan osaamistarpeisiin, jotka vaativat koulutuksen sisältöjen nykyistä joustavampaa yhdistelemistä. Koulutuspoliittisen selonteon tavoitteiden mukaisesti toisen asteen toimintamuotoja uudistetaan siten, että ne vastaavat yhteiskunnan tuleviin haasteisiin. Keskeistä on myös varmistaa oppivelvollisten koulutuksen hyvä saavutettavuus ja laatu sekä vastata jatkuvan oppimisen tarpeisiin. Osana hanketta on käynnistetty säädösvalmisteluhanke kehittämishankkeen ehdotuksista, jotka liittyvät oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitukseen sekä yhteistyöhön opintojen suorittamisessa. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2022.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuusudistuksessa hallitus huomioi perusopetuksessa tehostettua tukea, erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea saaneiden oppilaiden oikeuden tukeen toisella asteella ja nivelvaiheen koulutuksessa.

2. Oppivelvollisuuden laajentuessa voimassa olevan lainsäädännön mukaiset tukitoimet ovat nykytilaa vastaavasti oppivelvollisten käytössä. Oppivelvollisuusudistuksen yhteydessä myös laajennetaan ja yhtenäistetään nivelvaiheen eli uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden oikeutta erityiseen tukeen ja vaativaan erityiseen tukeen.

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Oikeus vaativaan erityiseen tukeen on opiskelijalla, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi hän tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä vastaavat oikeudet saada erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea sisältyvät uuteen lakiin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Lakiin sisältyy myös uudenlainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve oppivelvolliselle perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteilla lakimuutos, jossa vastaava säännös lisättäisiin myös ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin. Lisäksi on tarkoitus laajentaa oppivelvollisuuslain mukaisessa ohjaus- ja valvontavastuussa olevan asuinkunnan tiedonsaantioikeuksia oppivelvollisen erityisen tuen tarpeesta. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2022.

Opiskelijan tarvitsemat tukitoimet arvioidaan opintojen alkaessa ja niitä päivitetään opintojen aikana. Tukitoimien tarvetta arvioidaan ja selvitetään myös opintojen aikana. Uudessa oppivelvollisuuslaissa on myös nimenomainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan saamien tukitoimien tarve ja riittävyys, jos oppivelvollisen opinnoissa edistyminen on puutteellista tai oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa. Kaikissa koulutusmuodoissa oppivelvolliselle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jonka laadinnan yhteydessä selvitetään ja johon kirjataan opiskelijan tarvitsemat tukitoimet. Lukiolain mukaan tukitoimet kirjataan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan vain opiskelijan pyynnöstä.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja varmistaa sen, että erityistä tukea tarvitseville ja vammaisille nuorille taataan opintojen kannalta olennaiset tukivälineet.

3. Vammaisten opiskelijoiden oikeudesta tarvittaviin apuvälineisiin ja avustajapalveluihin säädetään koulutusmuodosta riippuen joko koulutuslainsäädännössä tai muussa lainsäädännössä. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan erityistä tukea saavalla

opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin ja erityisiin apuvälineisiin. Vammaispalveluista säädetään sosiaalihuoltolaissa, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa sekä kehitysvammaisten erityis- huollosta annetussa laissa. Tulkkauspalveluista säädetään vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta annetussa laissa.

Uudistuksen valmistelun yhteydessä on ollut esillä, että erityisesti perusopetuksesta toiselle asteelle siirtyessä vammaisilla nuorilla ja heidän huoltajillaan ei usein ole riittävästi tietoa oikeudesta erilaisiin palveluihin ja niiden hakemiseen. Oppivelvollisuuslakiin lisättiin eduskuntakäsittelyn yhteydessä nimenomainen säännös, jonka mukaan toisen asteen oppivelvollisuuskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa selvittää palveluiden ja tukitoimien tarve sekä ohjata oppivelvollista hakemaan tarvittavia palveluita ja tukitoimia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi 1.10.2021 oppivelvollisuuden laajentamisen toimenpanon seurantasuunnitelman 2021–2024⁴⁷. Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelman mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää yhteistyössä STM:n kanssa selvityksen vammaisille opiskelijoille tarkoitettujen palveluiden ja tukitoimien saatavuudesta. Selvityksen valmistelu on käynnistetty vuoden 2021 aikana yhteistyössä STM:n kanssa. Selvityksen aikana on tarkoitus tehdä tiivistä yhteistyötä keskeisten sidosryhmien, kuten Kuntaliiton, Kelan ja THL:n kanssa. Selvitystyö tulee jakaantumaan kolmeen osavaiheeseen: 1) nykytilan kuvaus, muun muassa voimassa oleva lainsäädäntö ja sen toimivuus ottaen huomioon kytkennät opiskeluhooltoon, 2) palveluiden ja tukitoimien saatavuuden nykytilan selvittäminen koulutuksen järjestäjille ja opiskelijoille suunnatuilla kyselyillä ja 3) ehdotukset tarvittavista toimenpiteistä mukaan lukien mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet. Vaihe 1) on käynnistetty syksyllä 2021 ja vaiheet 2) ja 3) puolestaan on tarkoitus käynnistää ja toteuttaa vuoden 2022 aikana.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa sivistysvaliokunnalle selvityksen toimenpiteineen siitä, miten vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tarvitsemien tukipalveluiden saatavuus toteutetaan eri organisaatioiden välisellä yhteistyöllä niin, että se selkeyttää ja parantaa tukipalveluiden saatavuutta ja oikea-aikaisuutta.

47 Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:45, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-886-1>

4. Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelman mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää yhteistyössä STM:n kanssa selvityksen vammaisille opiskelijoille tarkoitettujen palveluiden ja tukitoimien saatavuudesta. Selvityksen valmistelu on käynnistetty vuoden 2021 aikana yhteistyössä STM:n kanssa. Selvityksen aikana on tarkoitus tehdä tiivistä yhteistyötä keskeisten sidosryhmien, kuten Kuntaliiton, Kelan ja THL:n kanssa. Selvitystyö tulee jakaantumaan kolmeen osavaiheeseen: 1) nykytilan kuvaus, muun muassa voimassa oleva lainsäädäntö ja sen toimivuus ottaen huomioon kytkennät opiskeluhooltoon, 2) palveluiden ja tukitoimien saatavuuden nykytilan selvittäminen koulutuksen järjestäjille ja opiskelijoille suunnatuilla kyselyillä ja 3) ehdotukset tarvittavista toimenpiteistä mukaan lukien mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet. Vaihe 1) on käynnistetty syksyllä 2021 ja vaiheet 2) ja 3) puolestaan on tarkoitus käynnistää ja toteuttaa vuoden 2022 aikana.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että erityistä tukea tarvitsevien ja vammaisten nuorten riittävä toisen asteen koulutuspaikkojen alueellinen saatavuus ja määrä turvataan ja sitä seurataan.

5. Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelman mukaan oppivelvollisten koulutukseen hakeutumista ja pääsyä seurataan vuosittain ottaen huomioon koulutukseen pääsyn ja oppivelvollisten ohjauksen kannalta kriittiset ajankohdat pitkin vuotta. Esimerkiksi hakeutumista, opiskelupaikan saamista ja opiskelupaikan vastaanottamista on tarkoitus seurata vuosittain opiskelijavalintarekisteristä ilmenevien yhteishaun hakijamäärien ja valintatulosten perusteella. Opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta (KOSKI) saadaan tarvittaessa milloin tahansa tietoja oppivelvollisten opiskelijoiden opintojen aloittamisesta, keskeyttämisestä ja tutkinnon suorittamisesta.

Erytistä tukea tarjotaan kaikissa ammatillisissa oppilaitoksissa sekä uudessa tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Tehtävä järjestää koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille on annettu yhteensä 11 koulutuksen järjestäjälle, ja kyseiselle kohderyhmälle suunnattua koulutusta on tarjolla jokaisessa maakunnassa. Vaativan erityisen tuen koulutuspaikkojen alueellista saatavuutta ja riittävyttä seurataan vuosittain erikseen osana oppivelvollisten hakeutumisen ja koulutukseen pääsyn seuranta. Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelmassa todetaan, että mikäli kaikki erityistä tukea tarvitsevat ja vammaiset oppivelvolliset eivät saa kaikilla alueilla opiskelupaikkaa, selvitetään syyt poikkeamiin ja haetaan ratkaisut mahdollisiin esiin nouseviin ongelmiin. Vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen oppivelvollisten ja erityisesti TELMA-koulutuksen opiskelupaikkojen riittävydessä on ollut ongelmia kevään 2021 yhteishaussa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on kesän ja syksyn 2021 aikana selvittänyt tilannetta yhteistyössä ammatillisten erityisoppilaitosten kanssa sekä ohjeistanut asiassa oppivelvollisuuslain mukaisessa ohjaus- ja valvontavastuussa olevia asuinkuntia.

Koulutuksen järjestäjät ovat kesän ja syksyn 2021 aikana lisänneet vaativan erityisen tuen opiskelijapaikkoja. Opetus- ja kulttuuriministeriö on 2.12.2021 päivätyllä lisäsuoritepäätöksellä kohdentanut 137 opiskelijavuotta vaativan erityisen tuen järjestämiseen tarkoitettujen koulutuspaikkojen lisäämiseen oppivelvollisille.

Kevään 2022 osalta opetus- ja kulttuuriministeriö on ohjeistanut, että koulutuksen järjestäjien tulee yhteistyössä alueen perusopetuksen järjestäjien kanssa ennakoida vaativan erityisen tuen opiskelijapaikkojen tarvetta ja varata yhteishaussa riittävä määrä aloituspaikkoja alueen vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen oppivelvollisten opiskelumahdollisuuksien varmistamiseksi. Opiskelupaikkojen riittävyttä on tarkoitus seurata myös jatkossa ja mahdollisiin ongelmiin puututaan tarvittaessa ohjeistuksen tai lainmuutosten kautta. Tarvittaessa ministeriö voi ohjata koulutustarjonnan määrää myös järjestämisluvien kautta. Ammatillisten erityisoppilaitosten lisäksi vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille tarkoitettua koulutusta järjestävät ne koulutuksen järjestäjät, joille on järjestämisluvassa myönnetty rajattu vaativan erityisen tuen järjestämistehtävä. Vuonna 2021 ministeriö on järjestämisluvassa muutoksella lisännyt yhden rajatun tehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän vaativan erityisen tuen opiskelijavuosien määrää oppivelvollisten koulutustarpeen perusteella.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

6. Eduskunta edellyttää, että opinto-ohjauksen riittävät resurssit turvataan ja niiden saatavuutta seurataan.

6. Osana oppivelvollisuuden laajentamista kohdennetaan lisäresursseja oppivelvollisten ohjaukseen perusopetuksessa, nivelvaiheen koulutuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Näiden resurssien tehokkaan ja laadukkaan käytön varmistamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuonna 2020 perusasteen ja toisen asteen yhteisen opinto-ohjauksen kehittämisohjelman. Kehittämisohjelman toteutukseen on varattu pysyvää rahoitusta noin 24,3 miljoonaa euroa vuodessa, josta noin 20 miljoonaa euroa on oppivelvollisuuden laajentamiseen varattua pysyvää rahoitusta. Lisäksi on varattu 9,3 miljoonaa euroa hankerahoitusta vuosina 2020–2022. Kehittämisohjelman tavoitteena on tukea ja vahvistaa opinto-ohjauksen toteutumista ja systemaattisuutta peruskoulutuksessa ja toisella asteella. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa jatkumoa perusopetuksesta toiselle asteelle.

Lukiokoulutuksessa kehittämishanke toteutetaan osana lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelmaa. Laatu- ja saavutettavuusohjelman toteuttamiseen on varattu 15 miljoonaa euroa vuosina 2021–2022. Lukiokoulutuksen järjestäjät ovat voineet hakea syksyllä 2021 valtionavustusta ohjauksen kehittämiseen.

Ammatillisen koulutuksen opinto-ohjausta kehitetään vuosina 2020–2022 osana ammatillisen koulutuksen laatua ja tasa-arvoa parantavaa Oikeus osata -kehittämishjelmaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa oppivelvollisuuden toteutumista ja osana sitä myös ohjauksen saatavuutta.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (lukiokoulutus)
Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö (ammattillinen koulutus)

7. Eduskunta edellyttää, että oppilaalle tai opiskelijalle, jolla on oppimisvaikeuksia, neuropsykologisia ongelmia tai mielenterveyden haasteita, tulee järjestää riittävä ja tarvittava tuki koko koulutuspolulla mukaan lukien nivelvaiheen koulutus ja että tuen saatavuutta seurataan.

7. Oppivelvollisuuden laajentuessa voimassa olevan lainsäädännön mukaiset tukitoimet ovat nykytilaa vastaavasti oppivelvollisten käytössä. Oppivelvollisuusudistuksen yhteydessä myös laajennetaan ja yhtenäistetään nivelvaiheen eli uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden oikeutta erityiseen tukeen ja vaatimaan erityiseen tukeen.

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Oikeus vaatimaan erityiseen tukeen on opiskelijalla, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi hän tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä vastaavat oikeudet saada erityistä tukea ja vaatimaa erityistä tukea sisältyvät uuteen lakiin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Lakiin sisältyy myös uudenlainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve oppivelvolliselle perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta.

Opiskelijan tarvitsemat tukitoimet arvioidaan opintojen alkaessa ja niitä päivitetään opintojen aikana. Tukitoimien tarvetta arvioidaan ja selvitetään myös opintojen aikana. Uudessa oppivelvollisuuslaissa on myös nimenomainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan saamien tukitoimien tarve ja riittävyys, jos

oppivelvollisen opinnoissa edistyminen on puutteellista tai oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa. Kaikissa koulutusmuodoissa oppivelvolliselle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jonka laadinnan yhteydessä selvitetään ja johon kirjataan opiskelijan tarvitsemat tukitoimet. Lukiolain mukaan tukitoimet kirjataan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan vain opiskelijan pyynnöstä.

Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelmassa on todettu, että lausuman johdosta tehdään erillinen selvitys, jonka jälkeen päätetään tarvittavista toimenpiteistä.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

8. Eduskunta edellyttää, että sekä yksilöllisen että yhteisöllisen opiskeluhuollon riittävä määrä ja alueellinen saatavuus turvataan ja sitä seurataan.

8. Opiskeluhuollosta huollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013), perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Opiskeluhuoltoon sisältyvästä opiskeluterveydenhuollosta säädetään lisäksi Terveydenhuoltolaissa (1326/2019, 17 §) ja valtioneuvoston asetuksessa 338/2011.

Oppilashuollon tavoitteena on oppilaiden oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen sekä varhaisen tuen turvaaminen. Oppilashuolto edistää oppilaitosyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä monialaisena yhteistyönä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoitopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu on turvattava. Opiskeluhoitotyö sisältää yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä. Opiskeluhoitopalvelujen henkilöstö toteuttaa näitä molempia.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia muutettiin vuoden 2022 alusta lukien siten, että lakiin sisällytettiin psykologeja ja kuraattoreita koskevat mitoitukset. Yhtä kuraattoria kohti saa olla enintään 670 oppilasta ja yhtä psykologia kohti enintään 780 oppilasta. Psykologien osalta mitoitus tulee voimaan 1.8.2023. Opiskeluhoitopalvelut siirtyisivät sote-uudistuksen myötä järjestettäväksi hyvinvointialueille ja että ne toteutettaisiin niin, että palvelut olisivat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetus)
Anne Mårtensson, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

9. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan tukiovetus myös oppivelvollisille, jotka opiskelevat valmentavassa koulutuksessa, ammatillisessa ja lukiokoulutuksessa.

9. Oppivelvollisuuden laajentuessa voimassa olevan lainsäädännön mukaiset tukitoimet ovat nykytilaa vastaavasti oppivelvollisten käytössä. Oppivelvollisuusudistuksen yhteydessä myös laajennetaan ja yhtenäistetään nivelvaiheen eli uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden oikeutta erityiseen tukeen ja vaativaan erityiseen tukeen.

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammatitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Oikeus vaativaan erityiseen tukeen on opiskelijalla, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi hän tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä vastaavat oikeudet saada erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea sisältyvät uuteen lakiin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Lakiin sisältyy myös uudenlainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve oppivelvolliselle perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteilla lakimuutos, jossa vastaava säännös lisättäisiin myös ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin. Lisäksi on tarkoitus laajentaa oppivelvollisuuslain mukaisessa ohjaus- ja valvontavastuussa olevan asuinkunnan tiedonsaantioikeuksia oppivelvollisen erityisen tuen tarpeesta. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2022.

Opiskelijan tarvitsemat tukitoimet arvioidaan opintojen alkaessa ja niitä päivitetään opintojen aikana. Tukitoimien tarvetta arvioidaan ja selvitetään myös opintojen aikana. Uudessa oppivelvollisuuslaissa on myös nimenomainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan saamien tukitoimien tarve ja riittävyys, jos oppivelvollisen opinnoissa edistyminen on puutteellista tai oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa. Kaikissa koulutusmuodoissa oppivelvolliselle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jonka laadinnan yhteydessä selvitetään ja johon kirjataan opiskelijan tarvitsemat tukitoimet. Lukiolain mukaan tukitoimet kirjataan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan vain opiskelijan pyynnöstä.

Ammatillisesta koulutuksesta on tehty useita selvityksiä, joiden avulla on saatu tilannekuva ammatillisen koulutuksen reformin mukaisen erityisen tuen järjestämisestä ja toteutumisesta sekä opiskelijoiden hyvinvoinnista. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti vuosina 2020–2021 ammatillisen koulutuksen erityisen tuen arvioinnin Eri-tyinen tuki voimavaraksi – Arviointi ammatillisen koulutuksen erityisestä tuesta⁴⁸. Arviointi tuotti tietoa erityisen tuen järjestelyistä ja niiden toimivuudesta: tuen tarpeiden tunnistamisesta, tuen suunnittelusta, tuen ja ohjauksen muodoista, tuen saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä osaamisen arvioinnin mukauttamisen ja ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisen käytännöistä. Karvin arviointitutkimus sisältää kymmenen kehittämissuosituksen, joiden toimeenpanoa opetus- ja kulttuuriministeriö tukee yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan ammatillisen koulutuksen sekä valmentavan koulutuksen oppivelvollisille oikeus erityisopetukseen.

10. Oppivelvollisuuden laajentuessa voimassa olevan lainsäädännön mukaiset tukitoimet ovat nykytilaa vastaavasti oppivelvollisten käytössä. Oppivelvollisuusudistuksen yhteydessä myös laajennetaan ja yhtenäistetään nivelvaiheen eli uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden oikeutta erityiseen tukeen ja vaatimaan erityiseen tukeen.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelijajärjestelyitä. Oikeus vaatimaan erityiseen tukeen on opiskelijalla, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi hän tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä vastaavat oikeudet saada erityistä tukea ja vaatimaa erityistä tukea sisältyvät uuteen lakiin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Lakiin sisältyy myös uudenlainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve oppivelvolliselle perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta. Opetus- ja kulttuuriministeriössä

48 Julkaisut 17:2021, https://karvi.fi/wp-content/uploads/2021/12/KARVI_1721.pdf

on valmisteilla lakimuutos, jossa vastaava säännös lisättäisiin myös ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin. Lisäksi on tarkoitus laajentaa oppivelvollisuuslain mukaisessa ohjaus- ja valvontavastuussa olevan asuinkunnan tiedonsaantioikeuksia oppivelvollisen erityisen tuen tarpeesta. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevädistunto-kaudella 2022.

Opiskelijan tarvitsemat tukitoimet arvioidaan opintojen alkaessa ja niitä päivitetään opintojen aikana. Tukitoimien tarvetta arvioidaan ja selvitetään myös opintojen aikana. Uudessa oppivelvollisuuslaissa on myös nimenomainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan saamien tukitoimien tarve ja riittävyys, jos oppivelvollisen opinnoissa edistyminen on puutteellista tai oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa. Kaikissa koulutusmuodoissa oppivelvolliselle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jonka laadinnan yhteydessä selvitetään ja johon kirjataan opiskelijan tarvitsemat tukitoimet.

Ammatillisesta koulutuksesta on tehty useita selvityksiä, joiden avulla on saatu tilannekuvaa ammatillisen koulutuksen reformin mukaisen erityisen tuen järjestämisestä ja toteutumisesta sekä opiskelijoiden hyvinvoinnista. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti vuosina 2020–2021 ammatillisen koulutuksen erityisen tuen arvioinnin Eri-tyinen tuki voimavaraksi – Arviointi ammatillisen koulutuksen erityisestä tuesta⁴⁹. Arviointi tuotti tietoa erityisen tuen järjestelyistä ja niiden toimivuudesta: tuen tarpeiden tunnistamisesta, tuen suunnittelusta, tuen ja ohjauksen muodoista, tuen saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä osaamisen arvioinnin mukauttamisen ja ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisen käytännöistä. Karvin arviointitutkimus sisältää kymmenen kehittämissuosituksen, joiden toimeenpanoa opetus- ja kulttuuriministeriö tukee yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

11. Eduskunta edellyttää, että ammatillisessa koulutuksessa tulee vahvistaa opiskelijan oikeutta saada lähiopetusta. Valtioneuvoston asetuksella on säädettävä tarkemmin opetuksen ja ohjauksen määrän arvioinnissa käytettävistä periaatteista. Toteutuneen lähiopetuksen määrää on seurattava.

11. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 48 §:n 2 momenttiin on oppivelvollisuusuodistuksen yhteydessä lisätty säännös, jonka mukaan perustutkintokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen tarve sekä määrä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin opetuksen ja ohjauksen määrän arvioinnista. Ammatillisen

49 Julkaisut 17:2021, https://karvi.fi/wp-content/uploads/2021/12/KARVI_1721.pdf

koulutuksen opetuksen ja ohjauksen määrää koskeva valtioneuvoston asetus (583/2021) annettiin 23.6.2021, ja se tulee voimaan 1.8.2022. Säännöksen mukaan ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen suorittamiseksi tarvittavan opetuksen ja ohjauksen määrä on vähintään 12 tuntia osaamispistettä kohti. Tuntimäärä voi kuitenkin olla säädettyä suurempi tai pienempi opiskelijan oppimisvalmiuksien tai yksilöllisten valintojen perusteella.

Ammatillisen koulutuksen opetuksen ja ohjauksen määrästä ei saada tällä hetkellä kattavaa seurantatietoa. Jatkossa on tarkoitus kehittää opetuksen ja ohjauksen määrän seuranta hyödyntämällä erilaisia tietolähteitä ja rekistereitä. Opetustuntien määrän seuranta on tarkoitus ottaa mukaan ammatillisen koulutuksen kustannustiedon seurantaan vuodesta 2022 alkaen. Kustannustiedon seurannan yhteydessä saataisiin tietoa koulutuksen järjestäjän opetushenkilökunnan opetustuntien määrästä, mutta ei opiskelijakohtaisesta opetuksen ja ohjauksen määrästä. Tämän tiedon keräämiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt lakimuutoksen valmistelun, jotta HOKS:iin kirjattavasta opetuksen ja ohjauksen määrästä tallennettaisiin tieto myös eHOKS:iin.

Karvi on käynnistänyt vuonna 2021 ammatillisen koulutuksen yksilöllisten opintopolkujen toteutumisen arvioinnin. Arvioinnin loppuraportti julkaistaan syksyllä 2022. Arvioinnissa Karvi tuottaa tietoa henkilökohtaistamiseen, osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen sekä ohjaukseen liittyvien käytäntöjen toimivuudesta sekä opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksien toteutumisesta. Karvi kerää arvioinnin yhteydessä tietoa myös opetuksen ja ohjauksen riittävydestä ja mahdollisuuksien mukaan määrästä. Tietotarve on huomioitu arvioinnin hankesuunnitelmassa ja tiedonkeruuta koskevissa suunnitelmissa. Lisäksi Karvi kerää vuodesta 2022 lähtien tutkintokohtaista tietoa opetuksen ja ohjauksen määrästä ja riittävydestä ammatillisen koulutuksen oppimistulosten arvioinnin yhteydessä. Opetuksen riittävyttä tarkastellaan opiskelijoiden, koulutuksen järjestäjien ja opettajien arvioimana. Opiskelijoiden kokemuksia selvitetessä on mahdollista hyödyntää muun muassa Arvo-opiskelijapalautetta ja Amisbarometriä, joka julkaistaan seuraavan kerran vuonna 2022.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

12. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa uudistuksen vaikutuksia oppilaitosverkostoon ja opiskelupaikkojen saatavuuteen alueellisen tasa-arvon näkökulmasta sekä suurilla kaupunkiseuduilla että harvempaan asutuilla seuduilla.

12. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan uudistuksen vaikutuksia oppilaitosverkostoon ja opiskelupaikkojen alueelliseen saatavuuteen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt laajan toisen asteen kehittämishankkeen, joka toimeenpanee koulutuspoliittista selontekoa. Osana hanketta kehitetään koulutuksen järjestämisen tapoja ja

arvioidaan nykyisten rakenteiden tarkoituksenmukaisuutta väestön, etenkin oppivelvollisten määrän merkittävästi pienentyessä. Tavoitteena on turvata lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen riittävän hyvä saavutettavuus myös lähipalveluna ja koulutuksen laatu. Myös vuosina 2021–2022 toteutettavan lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman puitteissa tuetaan koulutuksen alueellista saavutettavuutta.

Ville Heinonen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

13. Eduskunta edellyttää, että lukiokoulutukseen tulee laatia laatukriteerit, jotta oppivelvollisten oikeus laadukkaaseen lukiokoulutukseen voidaan taata yhdenvertaisesti koko maassa.

13. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman keväällä 2021. Osana laatu- ja saavutettavuusohjelmaa valmistellaan lukiokoulutuksen laatustrategia laajassa sidosryhmäyhteistyössä vuoden 2022 loppuun mennessä. Osana laatustrategiaa tarkastellaan lukiokoulutuksen laatukriteereitä.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

14. Eduskunta edellyttää, että S2/R2 -opetuksessa olevien tukea ja ohjausta kehitetään ja kielitietoinen opetus otetaan myös osaksi muuta opetusta. Oppilaitoksissa tulee myös seurata toteutuneita S2/R2 -opetustuntimääriä ja resursointia.

14. Osana oppivelvollisuuden laajentamista kohdennetaan lisäresursseja oppivelvollisten ohjaukseen perusopetuksessa, nivelvaiheen koulutuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Näiden resurssien tehokkaan ja laadukkaan käytön varmistamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuonna 2020 perusasteen ja toisen asteen yhteisen opinto-ohjauksen kehittämisohjelman. Opinto-ohjauksen kehittämisohjelmaan sisältyy kohderyhmänä myös S2/R2-opetuksessa olevat.

Käynnistetään suomi/ruotsi toisena kielenä (S2) -opetuksen kehittämisohjelma vuosille 2021–2023. Ohjelman yleistavoitteena on laadukkaan suomi/ruotsi toisena kielenä -opintopolun luominen koulutusjärjestelmän kaikille kouluasteille. Opetus- ja kulttuuriministeriö on teettänyt S2/R2-opetuksen tilaa tarkastelevan selvityksen. Selvitys kattaa kaikki koulutusasteet. Selvityksen raportti valmistui helmikuussa 2022.

Anna Mikander, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetus)
Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

15. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuusudistuksessa huomioidaan kielelliset oikeudet ja että erityishuomiota kiinnitetään pätevien osaajien saamiseen molemmilla kansalliskielillä sekä joustavuuteen ruotsinkielisen tutkintoon valmistavan koulutuksen toteuttamisessa.

15. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama selvityshenkilö Gun Oker-Blom on selvittänyt ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen nykytilaa ja kehittämistarpeita. Selvityshenkilö luovutti raporttinsa Den svenskspråkiga utbildningen i Finland: särdrag, utmaningar, utvecklingsbehov och förslag till åtgärder opetus- ja kulttuuriministeriölle 11.3.2021.

Selvityksen mukaan ruotsinkielistä koulutusta tulee kehittää tavoitteellisesti tulevaisuuden vaatimusten mukaisesti ja yhtäaikaaisesti suomenkielisen koulutuksen kanssa. Lähtökohta on, että ruotsinkielisen koulutuksen tulee olla laadukasta ja yhdenvertaisesti saavutettavissa koko koulutuspolun ajan varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Selvityksessä kiinnitetään huomiota myös koulutustarjontaan. Ruotsinkielistä koulutusta ei ole tarjolla riittävästi kaikilla aloilla, joilla on pulaa pätevän henkilöstön saatavuudesta. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen tilanne on vieläkin haastavampi, kuin suomenkielisellä puolella. Selvityksessä ehdotetaan myös, että kansallisista ja kansainvälisistä tutkimuksista kootaan ruotsinkielistä koulutusta koskevaa tietoa ja analysoidaan sitä erikseen. Yksi toimenpideehdotus on, että kansallista koordinaatiota vahvistetaan.

Anna Mikander, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetus)
Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

16. Eduskunta edellyttää, että kansanopistojen pitkien linjojen oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien opiskelupaikkojen määrän riittävyys varmistetaan.

16. Hallituksen esityksessä todetun mukaisesti (s. 280) uudistuksen toimeenpanossa seurataan kansanopistojen järjestämän oppivelvollisuuskoulutuksen hakija- ja opiskelijamäärien kehitystä. Jos kansanopistojen oppivelvollisuuskoulutuksen tarve osoittautuu uudistuksen yhteydessä arvioitua suuremmaksi, opiskelijamäärää jatkossa nostetaan. Tarkastelu tehdään säännöllisesti, ensimmäisen kerran vuoden 2023 keväällä. Opetushallituksen keräämien tilastotietojen mukaan 20.9.2021 kansanopistojen oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa opiskeli 521 opiskelijaa, kun rahoitusta on tälle koulutukselle varattuna n. 650 opiskelijalle.

Annika Bussman, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

17. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa turvataan jatkossakin soveltavien erikoiskurssien ja opintojaksojen sekä erityisen koulutustehtävän lukioiden ja erikoislinjojen toimintaedellytykset.

17. Erityisten koulutustehtävien toteuttamiseen on jatkossakin kohdennettavissa laissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta säädetyn suuruinen määräraha. Lukiokoulutuksen rahoitus turvataan eduskunnan lukiokoulutukseen osoittamien määrärahojen

mukaisesti. Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelman mukaisesti oppivelvollisuuden laajentamisen mahdolliset vaikutukset lukiokoulutuksen erikoisopintojaksotarjontaan selvitetään lukuvuoden 2023–2024 aikana.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

18. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa oppivelvollisuus uudistukseen varatun rahoituksen riittävyyttä ja ryhtyy toimiin, mikäli se havaitaan riittämättömäksi.

18. Oppivelvollisuus uudistuksen yhteydessä tullaan seuraamaan siihen varatun rahoituksen riittävyyttä. Lukiokoulutuksen rahoitus perustuu opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetyllä tavalla toteutuneisiin kustannuksiin, joten esimerkiksi varainhoitovuoden 2021 toteutuneet kustannukset tulevat olemaan pohjana määritetäessä varainhoitovuoden 2024 lukiokoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa. Ammatillisen koulutuksen määräraha on budjettiperusteinen. Myös ammatillisen koulutuksen rahoituksessa tullaan seuraamaan uudistuksen kustannuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelman mukaisesti systemaattisesti oppivelvollisuus uudistuksen kustannusvaikutuksia. Seurannan tavoitteena on varmistaa, että oppivelvollisuustehtävään liittyvien erilaisten koulutusmuotojen järjestäjille korvataan hallitusohjelman linjausten mukaisesti täysimääräisesti oppivelvollisuustehtävään liittyvät kustannukset. Kustannusvaikutusten seurannan avulla huolehditaan lisäksi siitä, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjät pystyvät yhdessä kuntien kanssa turvaamaan sujuvat siirtymät perusopetuksesta toiselle asteelle, voivat toteuttaa oppivelvollisuuskoulutuksen laadukkaasti sekä pystyvät varmistamaan, että oppivelvolliset saavat tarvitsemat oppimateriaalit ja työvälineet sekä ohjaus- ja tuki-palvelut. Seuranta tehdään vuosittain hyödyntäen eri koulutusmuotojen kustannusseurannasta saatavia tietoja, joissa on otettu huomioon oppivelvollisuuden laajentamisesta johtuvat seurantakohteiden muutokset. Kustannustiedonkeruista saatava tieto on käytettävissä toukokuussa 2022 (alustavat raportit) ja kunnallisten lukiokoulutuksen järjestäjien tiedot kesäkuun lopussa. Kunnallisten järjestäjien osalta oppimateriaalien eriteltyt kustannustiedot saadaan vasta vuoden 2022 tiedonkeruun osalta vuonna 2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteilla lakimuutos, jossa kansanopistojen oppivelvollisille tarkoitetun koulutuksen rahoituksessa otettaisiin käyttöön oppimateriaalilisa maksuttomista oppimateriaaleista aiheutuvien kustannusten kattamiseksi. Oppimateriaalilisa myönnettäisiin kansanopistojen oppivelvollisuuskoulutukseen oppivelvollisuuden

laajentamisen yhteydessä arvioitujen lisämäärärahojen puitteissa. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevädistuntokaudella 2022 ja muutoksen ehdotetaan tulevan voimaan 1.8.2022 alkaen.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

19. Eduskunta edellyttää, että kuntia ja koulutuksen järjestäjiä tuetaan ja ohjataan riittävästi ja oikea-aikaisesti lainsäädännön toimeenpanossa. Näiden tehtävien toteuttamiseksi tulee Opetushallitukselle varata riittävät resurssit.

19. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee kuntia ja koulutuksen järjestäjiä uudistuksen toimeenpanossa tiiviissä yhteistyössä Opetushallituksen ja muiden toimijoiden, kuten Kuntaliiton kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti keväällä 2021 yhteensä 11 oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvää webinaaria. Webinaareissa esitetyt materiaalit ja osin myös tilaisuuksien tallenteet on julkaistu ministeriön verkkosivuilla, jolloin ne ovat kaikkien tahojen käytettävissä ajasta ja paikasta riippumatta. Ministeriö on antanut myös laajasti laintulkintaan liittyvää ohjeistusta ja neuvontaa. Ministeriön verkkosivuille on koottu vastauksia laintulkintaa koskeviin usein kysytyihin kysymyksiin.

Myös Opetushallitus on tuottanut verkkosivuilleen laajasti oppivelvollisuuden toimeenpanon tukimateriaalia. Lisäksi Opetushallitus on järjestänyt lukuisia webinaareja ja sidosryhmätapaamisia. Opetushallituksen ylläpitämä sähköinen oppivelvollisuuden valvonta- ja seurantajärjestelmä (VALPAS-palvelu) on otettu vaiheittain käyttöön kevästä 2021 lähtien, ja kunnille ja koulutuksen järjestäjille on järjestetty palvelun käyttöönotto-koulutuksia sekä sähköpostitukipalvelua. Opetushallituksella on myös yleinen kunnille ja koulutuksen järjestäjille suunnattu oppivelvollisuuden palvelusähköposti molemmilla kansalliskielillä.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

20. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksia ja toisen asteen maksuttomuuden toteutumista seurataan tieteellisen tutkimuksen avulla. Pitkäkestoisen seurannan päämääränä on oltava uudistuksen keskeisten tavoitteiden toteutumisen seuranta. Näitä ovat muun muassa koulutus- ja työllisyysasteen nouseminen sekä koulutuksellisen tasa-arvon kehittymiseen kiinteästi liittyvä lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääntyminen ja syrjäytymisen väheneminen.

20. Hallituksen esityksessä todetun mukaisesti uudistuksen vaikutuksista on tarpeen teetää myös riippumattomia ulkopuolisia arviointejä, ja uudistus olisi tarpeen ottaa huomioon myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointisuunnitelmissa.

Oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelman mukaisesti kunkin seurattavan temaattisen kokonaisuuden osalta koko seurantakauden ajan seurantasuunnitelmassa tarkemmin kuvatulla tavalla. Temaattisten kokonaisuuksien seurantaan sisältyvät muun muassa Karvin arvioinnit ammatillisen koulutuksen yksilöllisistä opintopoluista, kaikki oppivelvollisuuskoulutukset kattava opinto-ohjauksen arviointi (sisältää opiskelijoiden hyvinvointiin liittyviä teemoja) sekä tutkintokohtaiset ammatillisen koulutuksen oppimistulosten arvioinnit (tuottavat tietoa mm. opetuksen ja ohjauksen määrästä ja riittävydestä).

Koko uudistuksen tavoitteiden toteutumisen, toimeenpanon onnistumisen ja vaikuttavuuden arviointi tehdään laajana tieteellisenä tutkimuksena, esimerkiksi TEAS-hankkeena. Kokoavassa riippumattomassa tutkimuksessa hyödynnetään teemakohtaisista seurannoista, selvityksistä ja arvioinneista saatavaa tietoa. Painopiste on uudistuksen keskeisten tavoitteiden toteutumisessa, erityisesti toisen asteen tutkinnon suorittamisasteessa, koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisääntymisessä, syrjäytymisen ehkäisyssä, lasten ja nuorten hyvinvoinnin paranemisessa sekä työelämään ja jatko-opintoihin siirtymisessä. Koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tarkastellaan tutkimuksessa myös kielellisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Toisen asteen tutkinnon suorittamisasteen sekä työelämään ja jatko-opintoihin siirtymisen osalta tutkimus antaa vasta alustavaa tietoa tavoitteiden toteutumisesta, sillä ensimmäiset oppivelvolliset valmistuvat yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta pääasiassa vasta vuonna 2024. Näiden tavoitteiden toteutumisen kattava arviointi edellyttää seuranta-aikaa pidempää tarkastelujaksoa. Työllisyysvaikutuksia pystytään seuraamaan käytännössä aikaisintaan vuodesta 2025 alkaen. Tämä aikataulu edellyttää, että Kansallinen tulorekisteri Katre on käytössä. Jos käytössä on vain Tilastokeskuksesta saatava työllistymistieto, niin tiedot saadaan myöhemmin.

Seija Rasku, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

21. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa huolehditaan myös saamenkielisten mahdollisuudesta saada opetusta omalla äidinkiellään ja edistetään riittävän saamenkielisen opetushenkilöstön saatavuutta.

21. Opetus- ja kulttuuriministeriön 6.2.2020 asettaman saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän loppuraportti julkaistiin 4/2021. Kehittämistyöryhmän tehtävänä oli tarkastella saamenkielisen varhaiskasvatuksen, saamelaisien kulttuuri- ja kielipesätoiminnan, saamelaisopetuksen ja -koulutuksen tilaa sekä tehdä tarvittavia esityksiä. Lisäksi työryhmä selvitti saamenkielisen opetushenkilöstön ja saamenkielisen oppimateriaalin saatavuutta.

Saamen kielten etäopetuspilottia on vuodesta 2018 alkaen johtanut Utsjoen kunta ja sen koordinoinnista on vastannut Saamelaiskäräjät. Hankkeessa tarjotulla etäopetuksella pyritään tavoittamaan saamelaisalueen kuntien ulkopuolella olevia saamenkielisiä lapsia ja nuoria. Hankkeen tavoitteena on saattaa yhä useampi saamelaistaustainen oppilas saamen opetuksen piiriin ja luoda saatujen tulosten ja kokemusten kautta edellytykset saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen valtakunnalliselle vakinaistamiselle. Etäopetuspilottihanke toteutetaan ajalla 1.8.2018–31.8.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän loppuraportissa (2021) esitettiin, että saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta jatketaan katkeamatta hanketoimintana siihen asti, että toiminta vakinaistetaan opetuksen toiminnallisiin ja rahoitussäännöksiin tehtävillä muutoksilla. Ennen vakinaistamista on kuitenkin tarpeen arvioida käynnissä olevan pilottihankkeen toimintamallia ja opetusjärjestelyiden onnistumista opetusta vastaanottavien koulujen, oppilaiden, heidän huoltajiensa ja opetuksen järjestäjien kannalta. Karvi on vastuussa arvioinnista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt vuonna 2021 harkinnanvaraista valtionavustusta Oulun yliopistolle saamenkieliseen varhaiskasvatuksen (kandidaatti) ja erityisvarhaiskasvatuksen (maisteri) opettajankoulutukseen vuosina 2022–2024. Ketterä korkeakoulu-hankkeessa laaditaan 10 vuoden suunnitelma saamenkielisten erityisopettajien, varhaiskasvattajien ja aineenopettajien kouluttamisesta Oulun yliopistossa sekä luokanopettajien koulutuksesta yhdessä Lapin yliopiston, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja saamelaisalueen kuntien kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt Ketterä korkeakoulu-hankkeelle jatkoajan hankkeen loppuun viemiseen vuoden 2022 loppuun saakka sekä osittaisen avustuksen käyttötarkoituksen muutoksen.

Saamelaisopetuksen pohjoismaisen yhteistyön kehittämiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö ja Saamelaiskäräjät järjestivät saamelaisopetuksen pohjoismaisen foorumin 2021.

Tiina Silander, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö
Anna Mikander, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Marjo Vesalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

22. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppivelvollisuus uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia laajasti ja ryhtyy tarvittaviin toimiin mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi.

22. Oppivelvollisuus uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia tullaan seuraamaan. Havaittaviin epäkohtiin tullaan puuttumaan ohjeistuksella, järjestämislupiin liittyvällä säätelyllä tai lainsäädäntömuutoksilla.

Oppivelvollisuuden laajentamisen seurannan suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaavat opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus. Seuranta ja sen suunnittelu toteutetaan sidosryhmäyhteistyössä. Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelmassa esitettyjen seurantojen, selvitysten, tutkimusten ja arviointien lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus kannustavat informaatio-ohjauksen ja mahdollisesti resursien kohdentamisen kautta tutkimusryhmiä ja tutkijoita selvittämään oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa ja vaikutuksia eri tieteenalojen näkökulmista.

Seurantasuunnitelman mukainen oppivelvollisuus uudistuksen seuranta toteutetaan hyödyntämällä ensisijaisesti olemassa olevia rekistereitä ja muita tietolähteitä ja niihin sisältyvää pääosin määrällistä tietoa sekä tekemällä tarvittaessa erillisiä kyselyjä, selvityksiä, tutkimuksia tai arviointeja. Seurannassa painottuu oppivelvollisuus uudistuksen käytännön toimijoiden eli opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sekä kuntien toiminta ja toiminnan uudistuminen oppivelvollisuuden laajentamista koskevan hallituksen esityksen ja uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Seurantasuunnitelmaan sisältyvissä tutkimuksissa ja arvioinneissa tarkastellaan lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen toimintaa esimerkiksi uudistuksen valmistelussa, viestinnässä, ohjauksessa ja neuvonnassa.

Oppivelvollisuuden laajentamisen seuranta jakautuu seuraaviin hallituksen esityksen mukaisiin temaattisiin kokonaisuuksiin:

1. Oppivelvollisten hakeutuminen koulutukseen ja koulutukseen pääsy
2. Opinto-ohjaus ja koulutukseen kiinnittyminen
3. Opetus ja ohjaus
4. Erityinen tuki ja muut tukimuodot
5. Oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointi
6. Uudistuksen kustannusvaikutukset
7. Uudistuksen tavoitteiden toteutuminen ja vaikuttavuus

Seija Rasku, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lapsen tuen toteutuminen varhaiskasvatuksessa

HE 148/2021 vp – EV 195/2021

1. Eduskunta edellyttää, että lapsen tuen toteutumista ja resursointia varhaiskasvatuksessa seurataan ja sen pohjalta lapsen tukea koskevan sääntelyn muutostarpeista tehdään selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä ja lapsen tuen säännösten kehittämistä jatketaan selvityksen esiintuomien muutostarpeiden pohjalta selkeyttäen mm. tuen portaiden määrittelyä ja kriteereitä sekä inklusion tarkempaa määrittelyä ja toteuttamista.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee vuoden 2022 aikana suunnitelman tuen toteutumisen ja resursoinnin seurannasta sekä tuen säännösten jatkokehittämisestä. Seuranta tehdään sivistysvaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä annettavaa selvitystä varten. Varhaiskasvatuksen tuen lainsäädännön jatkokehittämiseen saadaan esitykset Oikeus oppia -ohjelman alaiselta oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia valmistelevan työryhmän loppuraportista, joka valmistuu vuoden 2022 elokuun loppuun mennessä työryhmän toimikauden päättyessä.

Kirsi Alila, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa koko oppimisen tuen järjestelmän kokonaisuudistuksen koko koulutuspolulla varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle, jotta jokainen oppimisvaikeuksia kokeva ja tukea opinnoissaan tarvitseva saa tarvitsemansa tuen jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

2. Oikeus oppia -ohjelmaan kuuluvassa oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia valmistelevassa työryhmässä on toteutettu vuoden 2021 aikana kaksi laajaa valtakunnallista selvitystä varhaiskasvatuksen tuen⁵⁰ sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen nykytilasta esi- ja perusopetuksessa. Varhaiskasvatuksen selvitys tuotti ajantasaista tietoa kehityksen ja oppimisen tuesta sekä inklusiivisuudesta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa. Lisäksi selvitys tuotti esityksen kehityksen ja oppimisen tuen mallista ja lainsäädännön kehittämisen tarpeista. Esi- ja perusopetusta koskeva selvitys on tuottanut ajantasaista tietoa oppimisen tuen tarjoamisen periaatteista, tuen toteuttamisen käytännöistä kunnissa sekä sääntelyä ja ohjausta koskevista selkiyttämistarpeista. Selvitys julkaistaan tammikuun 2022 aikana. Varhaiskasvatuksessa on vuonna 2021 valmisteltu 1.8.2022 voimaan tuleva varhaiskasvatuslain uudistus (varhaiskasvatuslain muutos 1183/2021) tuen osalta, jossa lakiin lisättiin uusi tukea koskeva 3 a luku.

50 OKM 2021:13 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-829-8>

Työryhmä valmistelee toimikautensa aikana ehdotukset varhaiskasvatusta koskevan lain-säädännön tuen jatkokehittämistä ja muuta tuen kehittämistä koskien sekä perusopetuslakia sekä esi- ja perusopetuksen tuen toteuttamista koskevista muutoksista ajatellen oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistusta. Tukea koskevat toimenpide-ehdotukset rakennetaan kokonaisuudessaan siten, että ne muodostavat johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen. Työryhmän ehdotukset esitetään loppuraportissa, joka julkaistaan 30.8.2022 mennessä. Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee vuoden 2022 aikana suunnitelman tuen toteutumisen ja resursoinnin seurannasta sekä tuen säännösten jatkokehittämisestä. Seuranta tehdään sivistysvaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä annettavaa selvitystä varten.

Ammatillisesta koulutuksesta on tehty useita selvityksiä, joiden avulla on saatu tilannekuvaa ammatillisen koulutuksen reformin mukaisen erityisen tuen järjestämisestä ja toteutumisesta sekä opiskelijoiden hyvinvoinnista. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti vuosina 2020–2021 ammatillisen koulutuksen erityisen tuen arvioinnin. Arviointi tuotti tietoa erityisen tuen järjestelyistä ja niiden toimivuudesta: tuen tarpeiden tunnistamisesta, tuen suunnittelusta, tuen ja ohjauksen muodoista, tuen saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä osaamisen arvioinnin mukauttamisen ja ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisen käytännöistä. Karvin arviointitutkimus sisältää kymmenen kehittämissuosituksen, joiden toimeenpanoa opetus- ja kulttuuriministeriö tukee yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Myös Owl Groupin keväällä 2021 tekemä selvitys koronavirusepidemian vaikutuksista toisen asteen koulutukseen osoittaa, että opiskelijoiden ohjauksen ja tuen tarve on selkeästi lisääntynyt. Samoin opiskelijahuoltopalveluiden tarve on lisääntynyt. Oppilas- ja opiskeluhuoltolain muutokset (1287/2013), jossa on säädetty oppilas- ja opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstömitoituksesta ja tarkennettu kuraattorien kelpoisuutta, tukee osaltaan jatkossa opiskelijoiden hyvinvointia aiempaa paremmin sekä edistää opiskeluhuollon palvelujen saatavuutta ja riittävyttä.

1.8.2018 voimaan tulleen lukiolain (714/2018) 28 §:ssä säädetään oppimisen tuesta. Säännöksen mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä.

Lisäksi oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvien lausumien suunnitellut selvitykset ja toimenpiteet varmistavat perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheessa ja tutkintoon valmentavan koulutuksen aikana sen, että opiskelijoiden oppimisvaikeudet ja muut erityisen tuen tarpeet tunnistetaan ja otetaan huomioon mahdollisemman varhaisessa vaiheessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa muutosten vaikuttavuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut vuosina 2020–2021 yhteensä 12 miljoonan euron erityisavustuksilla korkeakoulujen ja opiskelijajärjestöjen hankkeita korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin ja oppimisen tueksi. Hankkeissa järjestetään ja kehitetään muun muassa matalan kynnyksen palveluita, kuten tuutori- ja vertaistuki-toimintaa, sekä vahvistetaan ja järjestetään korkeakouluopiskelijoiden ohjaus- ja tuki-palveluita, kuten opintoneuvontaa sekä opintopsykologi- ja kuraattoripalveluita.

15.6.2021 julkaistussa korkeakoulutuksen ja korkeakoulun saavutettavuussuunnitelmassa on taustoitettu sosiaalisen, alueellisen ja kielellisen tasa-arvon toteutumista ja esitetty tavoitteita ja linjauksia saavutettavuuden edistämiseksi kaikkien korkeakoulussa toimivien ja kohdennetusti aliedustettuihin ja vähemmistöryhmiin kuuluvien osalta. Tarkastelun taustatekijöitä ovat perhetausta, korkeakoulutuksen alueellinen saavutettavuus, sukupuolen mukainen eriytyminen, maahanmuuttotaustaisuus, toimintarajoitteisuus ja vammaisuus, kuuluminen kielellisiin ja kulttuurisiin vähemmistöihin, erilainen oppijuus sekä kuuluminen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. Suunnitelmassa on tutkitun tiedon ja kansainvälisen vertailun pohjalta kuvattu korkeakoulutuksen saavutettavuuden tila Suomessa ja esitetty 38 tavoitetta, joilla saavutettavuutta, osallisuutta ja moninaisuutta edistetään. Tavoitteeksi esitetään muun muassa, että korkeakoulut tuottavat valtakunnallista suunnitelmaa hyödyntäen omat saavutettavuussuunnitelmansa, jotka kytketään osaksi korkeakoulujen ohjausta⁵¹.

Oppimista tuetaan myös oppilas- ja opiskelijahuollon keinoin. Oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin lisättiin (1143/2021) vuoden 2022 alusta lukien psykologien ja kuraattoreiden mitoitusta koskeva 9 a pykälä. Yhtä kuraattoria kohden saa olla enintään 670 oppilasta ja yhtä psykologia kohden enintään 780 oppilasta. Psykologien osalta mitoitus tulee voimaan 1.8.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kokoaa yhteen oppimisen tukeen liittyvien selvitysten ja arviointien sekä muiden kehittämistoimien tuloksia. Tämän koonnin lähtökohtana on tuen järjestelmän kokonaistarkastelu varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle sekä tarvittavien kehittämistoimien kartoittaminen.

Kirsi Alila, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (varhaiskasvatus ja esi- ja perusopetus)
Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (ammattillinen koulutus ja lukiokoulutus)
Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

51 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-838-0>

12 Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen

HE 134/2008 vp – EV 106/2008 vp

Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan sääntelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Sairausvakuutuslain (1224/2004) 5 luvun 10 §:n mukaan vakuutetulla, joka on täyttänyt 75 vuotta, on oikeus korvaukseen annosjakelun kustannuksista, jos hänellä on annosjakelun alkaessa vähintään kuusi annosjakeluun soveltuvaa sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa lääkettä. Lisäksi edellytyksenä on, että vakuutetun lääkitys on tarkistettu tarpeettomien, keskenään yhteen sopimattomien ja päällekkäisten lääkitysten poistamiseksi ja annosjakeluun siirtyminen on pitkäaikaisessa lääkehoidossa lääketieteelliseltä kannalta perusteltua.

Apteekkitoiminnan kehittämistarpeita selvittäneissä työryhmissä on arvioitu myös lääkkeiden annosjakelua ja tehty siihen liittyviä kehittämisehdotuksia.

Annosjakelua koskevia kysymyksiä on tarkoituksenmukaista arvioida sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän uudistamisen yhteydessä ja osana lääkehuollon sosiaali- ja terveysministeriön raporttiin (2019:5) sisältyvän tiekartan suuntaviivojen mukaista lääkeasioiden kehittämisen kokonaisuutta. Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti lääkehuollon kokonaisuutta uudistetaan pitkäjänteisesti sosiaali- ja terveysministeriön raporttiin (2019:5) sisältyvän tiekartan suuntaviivojen pohjalta. Tavoitteena on parantaa lääkehuollon kustannustehokkuutta varmistaen lääketurvallisuus ja neuvonta sekä palveluiden sujuvuus, saatavuus ja saavutettavuus. Sosiaali- ja terveysministeriö on 21.9.2020 asettanut lääkeasioiden tiekartan valmistelua varten koordinaatioryhmän toimikaudeksi 1.10.2020–30.4.2023. Poikkihallinnollinen koordinaatioryhmä seuraa ja tukee lääkeasioiden tiekartan toimeenpanoa ja kehittämistoimenpiteiden kansallista valmistelua.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Palveluseteli

HE 20/2009 vp – EV 67/2009 vp

2. Eduskunta edellytti, että maksukattojärjestelmää uudistettaessa selvitetään, millä tavoin palvelusetelin omavastuuosuus huomioidaan maksukaton kertymisessä.

2. Asiakasmaksulakia (734/1992) on osittain uudistettu kuluvalle hallituskaudella. Eduskunnan hyväksymä asiakasmaksulain muutos (1201/2020) vahvistettiin 30.12.2020. Asiakasmaksulakiin tehdyt muutokset tulivat pääosin voimaan 1.7.2021 lukien. Maksukattoa koskevat muutokset tulivat voimaan 1.1.2022 lukien, koska maksukaton kertyminen on sidottu kalenterivuoteen. Toteutettu lakimuutos ei kuitenkaan sisällä muutoksia liittyen palvelusetelin omavastuuosuuden huomioimiseen maksukaton kertymisessä. Asiakasmaksulain kokonaisuuden uudistamista on tarve jatkaa. Uudistamisen jatkon valmistelua tehdään parhaillaan sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä. Tässä yhteydessä ja uudistettaessa jatkossa myös palvelusetelilakia on mahdollista tarkastella palvelusetelin omavastuuosuuden huomioimista maksukaton kertymisessä.

Marjo Kekki, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö
Pirjo Kainulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus

HE 86/2011 vp – EV 78/2012 vp

Eduskunta edellytti 2.10.2012, että hallitus seuraa ja arvioi biopankkilainsäädännön toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Biopankkilaki (688/2012) vahvistettiin 30.11.2012 ja laki tuli voimaan 1.9.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut yleistä ohjausta lain täytäntöönpanosta. Biopankkilainsäädännön operatiivinen toimeenpano kuului vuoden 2019 loppuun asti sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valvira). Vuoden 2020 alusta alkaen osa Valviran tehtävistä siirtyi Lääkealan turvallisuus ja kehittämiskeskus Fimeaan, mukaan lukien biopankkien ohjaus ja valvonta. Valvontaviranomainen kiinnittää huomiota muun muassa biopankkien toimintasuunnitelmiin, riskinarviointiin ja -hallintaan, laatu- ja turvallisuusjärjestelmiin, henkilöstön osamiseen ja kokemukseen, rekisterinpitäjien velvollisuuksiin ja oikeuksiin, näyteenantajien oikeusturvaan sekä tutkimuksen tukemiseen. Toiminnan avoimuus ja läpinäkyvyys sekä kansalaisten luottamus biopankkitoimintaan ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Fimean ylläpitämään valtakunnalliseen biopankkirekisteriin on merkitty tällä hetkellä yksitoista biopankkia, joista kolme, Hematologinen Biopankki (FHRB), Veripalvelun Biopankki sekä Suomen Terveystalon Biopankki, ovat yksityisiä. Uusimpana rekisteriin on lisätty huhtikuussa 2020 Arctic Biopankki (omistaja Oulun yliopisto). Lisäksi Keski-Suomen sairaanhoitopiiri, Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri ja Pirkanmaan sairaanhoitopiiri sekä Tampereen yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Helsingin yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto ja Turun yliopisto ovat perustaneet vuonna 2017 Suomen Biopankkien osuuskunnan (FINBB).

Ohjausryhmä antoi väliraporttinsa 2.6.2015 (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistiota 2015:26). Väliraportin tarkoituksena oli antaa kokonaiskuva käynnistyneestä biopankkitoiminnasta lainsäädännön, viranomaisten ja biopankkien näkökulmasta.

Sosiaali- ja terveysministeriö aloitti väliraportin pohjalta biopankkilain muutosten valmistelun virkatyönä. Muutostyössä päädyttiin lain kokonaisuudistukseen. Säädosmuutokset ovat kiinteästi yhteydessä 27.4. 2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta kansalliseen toimeenpanoon sekä yhteensovittamiseen 1.5.2019 voimaan tulleen lain sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019) kanssa. Lisäksi säädosmuutokset on katsottu tarkoituksenmukaisiksi tehdä Genomikeskuksen perustamista koskevan työn yhteydessä sen kanssa yhteen sovittaen (Ehdotus laiksi Genomikeskuksesta ja genomitietojen käsittelystä terveyteen liittyvän geneettisen analyysin suorittamisen edellytyksistä). Biopankkilain uudistusta koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyn 2022 aikana.

Kristiina Kaski, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö
Marja Penttilä, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Toimeentulotukilain uudistuksen vaikutukset

HE 358/2014 vp – EV 374/2014 vp

2. Eduskunta edellyttää, että toimeentulotukilaki kokonaisuudessaan uudistetaan. Uudistuksessa tulee pyrkiä vahvistamaan toimeentulotuen luonnetta viimesijaisena ja väliaikaisena etuutena. Tavoitteena toimeentulotuen tulee olla moniammatillinen yhteistyö Kelan ja kuntien välillä sekä sellaiset toimintakäytännöt, jotka tukevat toimeentulotukea saavan itsenäistä suoriutumista ja ehkäisevät syrjäytymistä.

2. Perustoimeentulotuen laskenta ja maksatus siirtyivät Kansaneläkelaitokselle vuoden 2017 alusta. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan on tarkoitus käynnistää sosiaaliturvauudistus ja uudistaa myös toimeentulotukea. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama toimeentulotukityöryhmä sai työnsä päätökseen 30.6.2021. Toimeentulotukilainsäädännön uudistamista on jatkettu tämän jälkeen virkatyönä ja hallituksen esitys toimeentulotukilain uudistamiseksi on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2022 aikana.

Susanna Rahkonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta

HE 96/2015 vp – EV 57/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lainsäädännön vaikutuksia kehitysvammaisten oikeuksien toteutumiseen ja jatkaa itsemääräämisoikeutta koskevan sääntelyn kehittämistä.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että lainsäädännöllä vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttäjien itsemääräämisoikeutta. Valmistelua ei ole ollut mahdollista aktiivisesti edistää vuosien 2020–2021 aikana koronavirukseen liittyvästä säädösvalmisteluruuhkasta johtuen. Sosiaali- ja terveysministeriö on kuitenkin 7.10.2021 asettanut asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisen seurantaryhmän. Laajapohjaisen ryhmän tehtävänä on tukea asiakkaan ja potilaan oikeuksia koskevan lainsäädännön valmistelua, tuottaa asiantuntijatietoa sekä osallistua vaihtoehtojen ja ehdotusten sekä niiden vaikutusten arviointiin.

Esitystä uudeksi vammaispalvelulain on valmisteltu vuoden 2021 aikana ja se on tarkoitus antaa eduskunnalle alkusyksyllä 2022. Palveluja koskevat kehitysvammalain säännökset ehdotetaan pääosin siirrettäviksi uuteen vammaispalvelulakiin. Tarvittavat muutokset tahdosta riippumattomasti erityishuoltoon sekä erityishuollossa toteutettavista rajoitustoimenpiteistä koskeviin säännöksiin valmistellaan uuden vammaispalvelulain valmistelun yhteydessä, mutta ne jäävät tässä vaiheessa kehitysvammalakiin. Niiden olisi tarkoitus tulla voimaan yhtä aikaa uuden vammaispalvelulain kanssa.

**Sirkka Sivula, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö,
Kirsi Ruuhonen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö**

EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus

HE 107/2015 vp – EV 103/2015 vp

Eduskunta edellyttää, että kielitaitovaatimuksen toteutumista lain toimeenpanossa seurataan ja tarkastellaan tarvetta laajentaa EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuutta. Seurannan yhteydessä tulee selvittää direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa.

”Terveydenhuollonammattihenkilöistä annetun lain 18 a §:n mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön työnantajan tulee varmistua siitä, että ammattihenkilön kielitaito on hänen tehtäviensä edellyttämällä riittävällä tasolla. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain nykytilaa ja uudistamistarpeita käsittelevä selvityshenkilöiden raportti on julkaistu tammikuussa 2018. Lainsäädännön uudistamisen yhteydessä tarkastellaan myös kielitaitovaatimuksen toteutumista ja direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa sekä arvioidaan ovatko nyt voimassa olevat kielitaitoa koskevat säännökset riittäviä vai onko säännöksiä tarpeen tarkentaa.”

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Eila Mustonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut

HE 112/2015 vp – EV 108/2015 vp

2. Eduskunta edellyttää, että nyt säädettävän varallaolon maksullisuuden vaikutuksia lomituspalveluiden käyttöön ja käytänteisiin seurataan ja lomituksen kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan sen muutostarpeita.
3. Eduskunta edellyttää, että tuetun maksullisen lomituksen enimmäistuntimäärän riittävyttä ja rajauksen vaikutuksia maatalousyrittäjien jaksamiseen seurataan ja tuntimäärän muutostarpeita tarkastellaan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

2. ja 3. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti maatalouden lomitussjärjestelmien toimeenpanon uudistamistyöryhmän ajalle 15.8.2016–31.3.2017. Työryhmässä valmisteltiin lomitussjärjestelmän kokonaisuudistusta ottaen huomioon etenkin pääministeri Sipilän hallituksen maakuntauudistus ja yllä mainitut eduskunnan lausumissa 2 ja 3 tarkoitetut seikat. Työryhmän loppuraportti, joka laadittiin hallituksen esityksen muodossa, julkaistiin 21.4.2017 ja lausuntokierros pidettiin kesällä 2017. Tämän jälkeen hallituksen esityksen

valmistelua jatkettiin sosiaali- ja terveysministeriössä huomioiden muun muassa saadut lausunnot, uudet poliittiset linjaukset ja pääministeri Sipilän hallituksen maakuntauudistuksen eteneminen. Maakuntauudistuksen kaaduttua ja pääministeri Sipilän hallituksen maaliskuussa 2019 tapahtuneen eron myötä lomituslainsäädännön kokonaisuudistus keskeytyi tilapäisesti.

Lomituslainsäädännön uudistaminen sisältyy kuitenkin myös pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan. Lomituslainsäädännön uudistus toteutetaan kahdessa vaiheessa, kahdella hallituksen esityksellä. Hallituksen esityksiä valmistellaan sidosryhmien kanssa ja niiden esittely tapahtuisi alustavan suunnitelman mukaan syyskaudella 2022. Hallituksen esitykset on ilmoitettava komissiolle, koska niissä on yhteys EU:n valtioneuvoston uudistamiseen. Esityksiin liittyy lisäksi tietojärjestelmähankkeita. Lomituslainsäädännön uudistamisen yhteydessä tarkasteltiin myös maatalouslomituksen vaihtoehtoisia hallintomalleja erillisessä työryhmässä. STM:n asettama työryhmä (toimikausi 7.9.2020–26.3.2021) antoi raporttinsa 12.4.2021 ja suositteli jatkamista nykyisellä hallintomallilla.

Anne Vänskä, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Tartuntatautilain vaikutukset hoitoon hakeutumiseen

HE 13/2016 vp – EV 168/2016 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viimeistään vuoden 2018 aikana lain vaikutuksia ulkomaalaisten hakeutumiseen Suomeen tartuntatautien hoitoon, tästä aiheutuvia kustannuksia sekä tartuntatautien hoidon alueellisen yhdenmukaisuuden toteutumista. Hallituksen tulee seurannan perusteella tarvittaessa antaa viipymättä esitys eduskunnalle lainsäädännön muuttamiseksi.

1. ”Terveyden ja hyvinvoinninlaitos seuraa ulkomaalaisten ja ilman muodollista henkilötunnusta olevien henkilöiden yleisvaarallisten, esimerkiksi tuberkuloosin, ja joidenkin valvottavien tartuntatautien, esimerkiksi hiv:n, tapausmääriä valtakunnallisesti ja sairaanhoitopiireittäin. Tuberkuloositapausten määrässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia, ja ilman muodollista henkilötunnusta olevien henkilöiden osuus kaikista tuberkuloositapauksista ei ole noussut. Hiv:n osalta ulkomaalaisten ja ilman muodollista henkilötunnusta olevien määrässä tai osuuksissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Ei ole osoitusta siitä, että Suomeen hakeuduttaisiin tuberkuloosin tai HI-viruksen hoidon takia.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.”

Asia ei anna aihetta enää toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viimeistään vuoden 2018 aikana tartuntatautien hoitoa saaneiden ulkomaalaisten henkilöiden nykyistä kattavamman rekisteröinnin tarpeen.

2. Valtiovarainministeriö asetti toimikaudeksi 1.9.2017–31.12.2019 työryhmän, joka selvitti muun muassa, voitaisiinko sellaisille suomalaisen yhteiskunnan palveluja käyttäville ulkomaiden kansalaisille, jotka eivät asu Suomessa, antaa yleisesti käytettäväksi tarkoitettu tunniste.

Työryhmän tavoitteena oli tehdä ehdotus kansalliseksi toimintamalliksi henkilöiden yksilöimiseen Suomessa ja kuvata viranomaisten rooli henkilöön liittyvien ydintietojen hallinnassa. Työryhmän johtoryhmän väliraportti, joka keskittyy nykytilan kuvaukseen ja ylätasoon ratkaisuvaihtoehtojen erittelyyn, on julkaistu joulukuussa 2018. Henkilötunnuksen uudistamista selvittänyt työryhmä on saanut loppuraportin valmiiksi. Loppuraporttiin on sisällytetty työryhmän ehdotus siitä, miten suomalainen henkilötunnus voitaisiin rekisteröidä ulkomaalaisille henkilöille entistä joustavammin.

Mikäli henkilön yksilöinnin ratkaisujen uudistamista ryhdytään toteuttamaan myöhemmin tehtävien päätösten perusteella, voisi siinä yhteydessä toteutettava nykyistä laajempi henkilön yksilöinnin ratkaisu mahdollistaa muun muassa suomalaisissa sairaaloissa hoidettujen ulkomaiden kansalaisten henkilötietojen entistä joustavamman rekisteröinnin ja tähän rekisteröintiin liittyen yksilöintitunnusten luonnin ko. henkilöille.

Työryhmä esitti keväällä 2020 jättämässään loppuraportissa, että vuodesta 2027 alkaen Suomessa otettaisiin käyttöön uudenmuotoinen henkilötunnus, josta ei enää kävisi ilmi henkilön ikä, syntymäaika, sukupuoli tai muuta henkilöön liittyvää tietoa. Työryhmä ehdotti myös, että suomalaisen henkilötunnuksen voisi saada nykyistä laajempi henkilöryhmä. Saatujen lausuntojen ja valtiovarainministeriössä virkamiestyönä tehdyn jatkotyön perusteella työryhmän ehdotusta sellaisenaan ei voitu pitää toteuttamiskelpoisena. Lausuntopalautteen pohjalta valtiovarainministeriö päätti jatkaa työtä valmistellen kohdenetumpia uudistuksia, joissa henkilötunnuksen nykyinen muoto säilytettäisiin.

Henkilötunnuksen uudistamista ja valtion takaaman identiteetin hallinnoimista koskeva hanke asetettiin 1.12.2020 -31.12.2022. Yhtenä hankkeelle asetettuna tavoitteena on löytää ratkaisumalli, jossa ulkomaalainen henkilö voidaan rekisteröidä entistä joustavammin väestötietojärjestelmään. Tavoitteena on lopettaa tarve henkilötunnusta muistuttavien ns. keinohenkilötunnusten ylläpitämiseksi viranomaiskohtaisissa tietojärjestelmissä. Hankkeen yhtenä tehtävänä on valmistella tarvittavat säädös- ja muut muutokset, joiden myötä Suomeen muuttaville ulkomaalaisille henkilöille voitaisiin antaa suomalainen henkilötunnus nykyistä aiemmin ja laajemmin.

Henkilötunnuksen uudistamisen hankkeessa on valmisteltu edellä mainittuun tavoitteeseen liittyen useita muutosehdotuksia. Ehdotusten mukaan Suomeen saapuva ulkomaalainen voisi pääsääntöisesti saada henkilötunnuksen jo oleskeluun oikeuttavaa lupaa koskevan hakemuksen perusteella. Lisäksi tarkoituksena on mahdollistaa nykyistä laajemmin ulkoisten palveluntarjoajien hyödyntäminen ja ottaa käyttöön kokonaan uusi sähköisesti tapahtuva etärekisteröintimenettely. Muutosten myötä suomalaisen henkilötunnuksen saaminen selvästi helpottuisi ja nopeutuisi nykyisestä.

Edellä kuvattuja ehdotuksia koskevan hallituksen esitysluonnoksen lausuntokierros päättyy 4.3.2022 ja esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskuussa 2022. Muutosten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023.

Liisa Katajamäki, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutukset

HE 184/2016 vp – EV 187/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa välittömästi lainsäädännön voimaantultua diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutuksia diabeteslääkkeiden ja toimeentulotuen käyttöön ja ryhtyy seurannan perusteella mahdollisesti tarvittaviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston asetusta lääketieteellisiin perustein vaikeiksi ja pitkäaikaisiksi arvioitavista sairauksista, joiden perusteella lääkeshoidon kustannuksista korvataan 65 tai 100 prosenttia, (25/2013) muutettiin 21.12.2016 annetulla asetuksella (1149/2016). Vuoden 2017 alusta lukien diabeteslääkkeistä muut kuin insuliinivalmisteet siirtyivät alempaan erityiskorvausluokkaan, jolloin niiden korvaustaso aleni 100 prosentista 65 prosenttiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on muutoksen voimaantultua seurannut yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa diabeteslääkkeiden käytössä ja korvauksissa tapahtuneita muutoksia samoin kuin muutoksia toimeentulon käytössä diabeteslääkkeiden kustannuksiin tilastojen mahdollistamalla tarkkuudella. Kansaneläkelaitos on tehnyt korvausmuutosten vaikutuksia yksilötasolla arvioivaa tutkimusta ja myös rahoittanut tutkimushankkeita erityiskorvattavuuden muutoksen vaikutuksista. Uudistuksen pitkäaikaisvaikutuksista tai vaikutuksista diabeteksen taudinkuvaan ja siihen liittyviin elinvaurioihin ei ole saatavilla tutkimustietoa.

Korvausmuutoksen vaikutuksista on julkaistu viisi tutkimusraporttia. Tutkimuksissa korvausmuutoksen vaikutuksia on tarkasteltu pitkittäisasetelmin sen voimaantulon jälkeen. Aineistoina on käytetty sekä kyselyä että valtakunnallisia ja alueellisia rekisteriaineistoja. Tutkimusten päätulokset on koottu policy brief-julkaisuun 10.1.2022.

Näissä tutkimuksissa

- selvitettiin diabetespotilaiden omakohtaisia kokemuksia diabeteslääkkeiden korvausmuutoksen vaikutuksista käyttäen tutkimusaineistona apteekeissa kerätyn kyselyaineiston avoimia vastauksia. Noin puolet kyselyyn vastanneista diabetespotilaista raportoi omavastuukorotuksen vaikuttaneen heidän elämäänsä. Yleisimmin vastaajat raportoivat taloudellisista vaikutuksista. Taloudellisista vaikutuksista raportoivat todennäköisemmin henkilöt, joilla oli ollut taloudellisia vaikeuksia hankkia diabeteslääkkeitä jo ennen korvaustason muutosta, jotka eivät ylittäneet lääkekattoa sekä uudempien diabeteslääkkeiden käyttäjät.⁵²
- selvitettiin edellä mainitun kyselyn aineiston perusteella tarkemmin diabetespotilaiden kokemuksia korvausmuutoksen vaikutuksista diabeteslääkkeiden käyttöön, diabeteshoitoon tyytyväisyyteen ja koettuihin taloudellisiin vaikeuksiin ostaa diabeteslääkkeitä. Tutkimuksen mukaan tyytyväisyys hoitoon laski etenkin potilailla, joilla oli vaikeuksia ostaa diabeteslääkkeitä. Tyytyväisyys oli korkeampaa metformiinin käyttäjillä ja alhaisempaa korkeasti koulutetuilla. Todennäköisyys kokea taloudellisia vaikutuksia oli 2,4-kertainen lähtötilanteeseen verrattuna. Alhaiset kotitalouden tulot ja tiettyjen diabeteslääkkeiden käyttö olivat yhteydessä taloudellisten vaikeuksien kokemiseen. Iäkkäämmät kokivat taloudellisia vaikeuksia harvemmin⁵³
- tarkasteltiin rekisteritiedon avulla diabeteslääkkeiden korvausmuutoksen vaikutusta tyyppin 2 diabetesta sairastavien hoitotasapainoon sokerihemoglobiinilla (HbA_{1c}) mitattuna Siun Soten alueella. Hoitotasapainon heikkeneminen havaittiin erityisesti kalliimpia diabeteslääkkeitä käyttävien potilaiden keskuudessa. Heidän havaittiin myös siirtyvän käyttämään halvempia

52 Suviranta T, Timonen J, Martikainen J, Aarnio E. The effects of reimbursement reform of antidiabetic medicines from the patients' perspective. A survey among patients with type 2 diabetes in Finland. *BMC Health Serv Res* 19, 769 (2019). [BMC Health Serv Res 19, 769 \(2019\)](https://doi.org/10.1186/s12913-019-0468-4)

53 Lavikainen P, Aarnio E, Niskanen L, Mäntyselkä P, Martikainen J. Short-term impact of copayment level increase on the use of medication and patient-reported outcomes in Finnish patients with type 2 diabetes. *Health Policy* 2020a; 124(12):1310–1316. doi:10.1016/j.healthpol.2020.08.001

diabeteslääkkeitä. Kaiken kaikkiaan potilaat ostivat muutoksen jälkeen pienempiä lääkepakkauksia ja useammin kuin ennen muutosta⁵⁴

- tarkasteltiin Kelan korvaustietojen perusteella, muuttuiko tyyppin 2 diabeteslääkkeiden kulutus korvaustason alentamisen jälkeen. Keskimääräinen kuukausittainen kulutus väheni korvaustason alentamisen jälkeen verrattuna siihen, mitä aiempien kuukausien perusteella olisi voitu olettaa. Myös insuliinien kuukausittainen kulutus väheni. Vähenemisen taustalla voi olla monia tekijöitä. Lääkkeiden käyttäjät ovat voineet tehdä ostoja aiempaa harvemmin, ostaa lääkkeitä pienempinä erinä tai jättää joitain lääkkeitä kokonaan ostamatta⁵⁵
- verrattiin Kelan rekisteritietojen perusteella tyyppin 2 diabeteslääkkeiden ja sydän- ja verisuonilääkkeiden ostamista toimeentulotuen maksusitoumuksella ennen ja jälkeen korvausmuutoksen. Maksusitoumuksen käyttö yleisty molemmissa lääkeryhmissä, mutta tyyppin 2 diabeteslääkkeitä ostaneiden ryhmässä kasvu oli 0,8–0,9 %-yksikköä suurempaa⁵⁶.

Tutkimusten perusteella diabeteslääkkeiden kulutus väheni, potilaiden hoitotasapainossa havaittiin heikkenemistä ja potilaiden taloudelliset ongelmat yleistyivät omavastuukorotuksen jälkeen. Diabetespotilaat olivat myös aiempaa tyytymättömämpiä hoitoonsa. Taloudellisten vaikeuksien yleistyminen lääkkeiden hankkimisessa havaittiin sekä suoraan potilailta kysyttäessä, että epäsuorasti toimeentulotuen maksusitoumusten perusteella. Maksuihin liittyvistä vaikeuksista kertovat todennäköisesti myös muutokset ostokäyttäytymisessä. Ostokertojen määrä kasvoi, kerralla ostettu lääkemäärä pieneni ja kaiken kaikkiaan lääkkeitä hankittiin aiempaa vähemmän. Muutoksen vaikutuksia potilaiden terveydentilaan on vaikeampaa tutkia, koska diabetes on etenevä sairaus, ja sen komplikaatiot voivat ilmetä vasta vuosien päästä.

Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaan tarkoituksena on uudistaa lääkehuollon kokonaisuutta pitkäjänteisesti sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raporttiin (2019:5) sisältyvän tiekartan suuntaviivojen mukaisesti. Lääkeasioiden tiekartassa todetaan, että

54 Lavikainen P, Aarnio E, Jalakanen K, Tirkkonen H, Rautiainen P, Laatikainen T, Martikainen J. Impact of co-payment level increase of antidiabetic medications on glycaemic control: an interrupted time-series study among Finnish patients with type 2 diabetes. *BMC Health Serv Res.* 2020b; 20(1):1095. [BMC Health Serv Res. 2020b; 20\(1\):1095.](#)

55 Rättö H, Kurko T, Martikainen J, Aaltonen K. The impact of a co-payment increase on the consumption of type 2 antidiabetics. A nationwide interrupted time series analysis. *Health Policy. A nationwide interrupted time series analysis.* [Health Policy](#)

56 Rättö H, Aaltonen K. The effect of pharmaceutical co-payment increase on the use of social assistance-A natural experiment study. *PLoS One.* 2021;16(5): e0250305. doi: 10.1371/journal.pone.0250305.

lääkekorvausjärjestelmän kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia on arvioitava osana sote- ja rahoituskokonaisuutta. Diabeteslääkkeiden erityskorvausluokan muutoksen vaikutuksista saatu tutkimus- ja seurantatieto on tarkoituksenmukaista ottaa tarkasteluun sosiaali- ja terveydenhuoltoa uudistettaessa ja lääkeasioiden tiekartan mukaisessa kehitystyössä.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen

HE 100/2017 vp – EV 186/2017 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää etämyyntiä koskevat säännökset ottaen huomioon unionin oikeuden vaatimukset sekä KKO:n tuleva ratkaisu Visnapuu-tapauksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevassa valmistelussa tulee EU-oikeudellisten reunaehtojen ohella ottaa huomioon erityisesti se, että etämyyntiä koskevat ratkaisut eivät saa vaarantaa laissa säädetyn vahvuusrajan ylittävien alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeuden säilyttämistä eivätkä suomalaisen elinkeinoelämän yhdenvertaisuutta ulkomaisiin kilpailijoihin nähden. Valmistelussa tulee ottaa huomioon myös valmisteverojen sujuvalle perinnälle asetettavat vaatimukset.

2. Korkein oikeus on lausuman hyväksymisen jälkeen antanut ennakkopäätöksen KKO:2018:49, joka käsittelee alkoholijuomien internetmyynnin ja kotiinkuljetuksen rangaistavuutta alkoholilain ja rikoslain säännösten valossa. Sosiaali- ja terveysministeriö on tämän jälkeen pyytänyt valtioneuvoston oikeuskanslerilta lausuntoa siitä, onko alkoholijuomien etämyyntiä koskevien säännösten selventäminen edellä mainitun korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen jälkeen välttämätöntä. Saadun lausunnon mukaan säännösten muuttaminen ei ole välttämätöntä, koska etämyynnin valvonnassa on kysymys voimassa olevan alkoholilain ja rikoslain myyntikäsitteen ja alueellisen soveltamisalan tavanomaisesta tulkinnasta.

Esitutkinnaissa ja syyteharkinnaissa on jo tapauksia, joissa alkoholijuomia on markkinoitu ja luvattomasti myyty ulkomailta Suomeen siten, että myyjä järjestää ostajalle alkoholijuomien kotiinkuljetuksen. Oikeuskanslerin lausunnon mukaan nämä oikeusprosessit mahdollistavat oikeustilan täsmentymisen edelleen. Euroopan unionin tuomioistuimen ja korkeimman oikeuden ennakkoratkaisujen valossa unionin oikeus ei ole esteenä tälle tavoitteelle.

Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan alkoholin etämyyntiä koskevat oikeudelliset kysymykset tulee ensisijaisesti selvittää seuraten voimassa olevan lainsäädännön oikeuskäytäntöä. Etämyyntiä koskevia säännösehdotuksia ei tämän vuoksi ole eduskunnalle annettu.

Ismo Tuominen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Kansalaisaloite: Eutanasia – aloite hyvän kuoleman puolesta

KAA 2/2017 vp – EK 9/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto asettaa laajapohjaisen asiantuntijatyöryhmän selvittämään elämän loppuvaiheen hyvää hoitoa, itsemääräämisoikeutta sekä saattohoitoa ja eutanasiaa koskevia sääntelytarpeita ja tarvittaessa antaa selvitystyön pohjalta eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi.

Eduskunnan hylättyä 4.5.2018 kansalaisaloitteen, mutta hyväksyttyä sosiaali- ja terveysvaliokunnan ylläolevan lausuman, sosiaali- ja terveysministeriö asetti kaksi työryhmää:

1. Elämän loppuvaiheen hoitoa, itsemääräämisoikeutta, saattohoitoa ja eutanasiaa koskevan lainsäädäntötarpeen asiantuntijatyöryhmän (toimikausi 8.5.2018–30.6.2021) ja
2. Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kehittämisen alatyöryhmän (nk. ohjausryhmä, toimikausi 8.5.2019–31.12.2020).

Elämän loppuvaiheen hoitoa, itsemääräämisoikeutta, saattohoitoa ja eutanasiaa koskevan lainsäädäntötarpeen asiantuntijatyöryhmän tehtävänä on

- selvittää elämän loppuvaiheen hoidon, itsemääräämisoikeuden toteutumisen sekä palliatiivisen hoidon ja saattohoidon nykytilanne ja vallitseva lainsäädäntö Suomessa,
- selvittää, onko elämän loppuvaiheen hyvää hoitoa ja saattohoitoa tarpeen määrittää tai sen järjestämistä ohjata lainsäädännöllä,
- selvittää muiden maiden lainsäädäntöä ja käytäntöjä eutanasiaan ja avustettuun itsemurhaan liittyen ja arvioida näiden soveltuvuutta Suomen olosuhteisiin,

- arvioida itsemääräämisen toteutumista kuoleman lähestyessä ja itsemääräämisoikeuden lainsäädännöllisiä muutostarpeita, jos eutanasia sallittaisiin, ja
- tehdä tarvittaessa ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi ja lainsäädännön muutoksen perusteluissa huomioon otettavista seikoista.

Asiantuntijatyöryhmä hyödyntää työskentelyssään palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kehittämisen alatyöryhmän (nk. ohjausryhmä) tuottamaa tietoa. Asiantuntijatyöryhmä on kokoontunut vuonna 2021 neljä kertaa. Työryhmän toimikausi päättyi 30.6.2021. Työryhmän loppuraportti on julkaistu ja luovutettu sosiaali- ja terveysministeriölle. Loppuraportissa kuvataan työryhmän työskentely, työryhmän ja sen alatyöryhmien toimesta laaditut julkaisut, selvitykset ja raportit, sekä työryhmän ehdotukset ja suositukset.

Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kehittämisen alatyöryhmän (niin kutsuttu ohjausryhmä) tehtävänä on suunnitella ja ohjata eduskunnan myöntämän 1 miljoonan euron määrärahan (ta2018 mom. 33.03.63) käyttöä sille asetettujen käyttötarkoitusten mukaisesti

- tukemalla ja seuraamalla sosiaali- ja terveysministeriön yliopistosairaanhoidopiirien kanssa laadittavien sopimusten toimeenpanoa ja myönnettävien valtionavustusten käyttöä erityisvastuualueilla,
- valmistelemalla ja seuraamalla palliatiivisen hoidon ja saattohoidon nykytilan kartoituksen etenemistä ja tuloksia,
- valmistelemalla ja seuraamalla hyvää palliatiivista hoitoa ja saattohoitoa edistävän valtakunnallisen koulutus- ja viestintäkampanjan toteutusta sekä
- suunnittelemalla ja toimeenpanemalla määrärahan avulla saatujen tulosten arviointi.

Ohjausryhmän toimikausi päättyi 31.12.2020. Ohjausryhmän toimesta valmisteltu saattohoitopassi-koulutus käynnistettiin THL:n verkkokurssina keväällä 2021.

Maija Miettinen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaaminen Tapaturmavakuutuslain 41 d §:n muuttaminen siten, että tuo mielivaltaisuus poistuu

KAA 4/2018 vp – EK 39/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelelee esityksen vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaamiseksi ja antaa eduskunnalle

ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi vuoden 2020 kevätistuntokaudella. Tässä yhteydessä on selvitettävä vakuutuslääkäreiden lausuntojen muoto-vaatimusten kirjaamista lainsäädäntöön.

Valtioneuvosto päätti 21.3.2019 ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö selvitti eri keinoja, joilla vakuutuslääkärjärjestelmää voidaan edelleen kehittää ja vähentää kansalaiskeskustelussa ilmenevää epäluottamusta ja tyytymättömyyttä järjestelmää kohtaan.

Vakuutusjärjestelmän peruseriaatteiden muuttaminen ei ole mahdollista ilman merkittäviä kustannusvaikutuksia. Oikeusturvan toteutumisen ja korvauksensaajien yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta ei ole myöskään mahdollista, että lääketieteellistä syy-yhteyttä tai sairauden aiheuttamaa pysyvää työkyvyttömyyttä koskeva korvausratkaisu perustuisi ainoastaan potilasta hoitaneen lääkärin tekemään lausuntoon tai arviointiin. Vakuutuslääkärin tehtävänä on tehdä potilasasiakirjojen merkintöjen perusteella lääketieteellinen arvio siitä, täytyvätkö hakijan hakeman etuuden lainsäädäntöön kirjatut myöntämisedellytykset ja osaltaan huolehtia siitä, että keskeiset ratkaisuun vaikuttaneet lääketieteelliset seikat sisällytetään ratkaisun perusteluihin oikein ja perusteellisesti.

Hallitus antoi esityksensä työtaturma- ja ammattitautilain sekä eräiden muiden sosiaalivakuutuslakien muuttamiseksi eduskunnalle syysistuntokaudella 2020 (HE 213/2020), jonka mukaiset lait (207–212/2021) tulivat voimaan 1.7.2021. Lakeihin lisättiin asiantuntijalääkärin kannanoton kirjaamista koskevia yksityiskohtaisempia säännöksiä, joilla parannettiin vakuutustoiminnan avoimuutta, ymmärrystä hoitavan lääkärin ja asiantuntijalääkärin roolien eroista sekä vakuutuslääketieteellisen arvion asemasta käsittelyprosessissa. Asiantuntijalääkärin kannanotot on laadittava selkeästi ja yhdenmukaisesti. Lisäksi asiantuntijalääkärin kannanotto on vahvistettava erillisellä vahvistamislausemalla ”käytettävissä olevien tietojen, asiantuntemukseni ja omantuntoni kautta”. Vahvistamislausema teki tarpeettomaksi ehdotukseen liittyneissä laeissa olleen säännöksen, että asiantuntijalääkäri voi merkitä arvionsa noudattamatta terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain lääkintölaillisia todistuksia ja lausuntoja koskevia muotovaatimuksia.

Otsikon asia ei enää aiheuta toimenpiteitä, mutta sosiaali- ja terveysministeriö tulee seuraamaan lakimuutoksen vaikutuksia.

Kirsi Terhemaa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus

HE 54/2018 vp – EV 201/2018 vp

Eduskunta hyväksyi 15.1.2019 lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valmistelutyön ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain kokonaisuudistukseksi.

Laki ihmisen elimien ja kudoksien lääketieteellisestä käytöstä (101/2001) sisältää monia bioeettisesti merkittäviä säännöksiä. Hallituksen esityksen HE 54/2018 vp käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta katsoi, että elinsiirtotoiminta on kehittynyt huomattavasti lain voimaantulon jälkeen. Useat keskeiset elinkauppaa vastaan tehdyt yleissopimukset on solmittu lain voimaantulon jälkeen 2000- ja 2010-luvuilla. Ehdotetun sääntelyn kannalta merkityksellinen on myös toukokuussa 2018 sovellettavaksi tullut unionin yleinen tietosuoja-asetus. Lisäksi lain vajaakykyisen asemaa ja edustamista koskeva sääntely on tarpeen arvioida uudelleen, ja korjata kuoleman toteamiseen liittyvät perustuslailliset epäkohdat. Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta teki eduskunnan sittemmin hyväksymän lausumaehdotuksen siitä, että valtioneuvoston tulee käynnistää valmistelutyö käsillä olevan sääntelyn kokonaisuudistukseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on viime vuosina elinsiirtotoimintaa kehitetty erityisesti asiantuntijaryhmien ja neuvottelukuntien työn kautta. Vuonna 2014 julkaistiin sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuna elinluovutusta ja elinsiirtoja koskeva kansallinen toimitasuunnitelma vuosille 2015–2018. Elinluovutustoiminnan neuvottelukunnan tehtävänä ajalla 1.2.2016–31.12.2018 oli kehittää ja seurata elinluovutustoimintaa Suomessa. HE 54/2018 vp mukainen lainmuutos tuli voimaan 1.3.2019.

Sosiaali- ja terveysministeriössä arvioidaan parhaillaan tarkoituksenmukaisinta tapaa jatkaa elinsiirtotoiminnan, muun ihmisperäisen materiaalin ja yleisemmin bioalan toiminnan kehittämistä yhdessä alan toimijoiden kanssa. Elinluovutuksen suhteen Suomi lähestyy EU:n tavoitetta 30 luovuttajaa miljoonaa asukasta kohti. Vuonna 2021 Suomessa oli 21,50 luovuttajaa miljoonaa asukasta kohti.

Sosiaali- ja terveysministeriö tunnistaa lain kokonaisuudistuksen tarpeen sekä siihen monitahoisesti liittyvät kansallisen ja EU:n sääntelyn rajapinnat. Luonnosta uudistetuista veri-, kudoks- ja soludirektiiveistä odotetaan vuonna 2022. Kansalliseen lainsäädäntöön tehdään uudistuksen vaatimat muutokset ja arvioidaan mahdollisuutta kudoslain

uudistamiseen myös laajemmin samassa yhteydessä. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että hallitusohjelmaan 10.12.2019 ei sisälly yksilöityä kirjausta lain kokonaisvaltaisesta uudistamisesta.

Sini Tervo, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelulainsäädännön uudistaminen

HE 237/2018 vp – EV 317/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että sijaishuollossa olevien lasten oikeutta tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin sekä lastensuojelulakiin sisältyvien rajoitusten käyttöä arvioidaan ja selkeytetään osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämistä koskevan lainsäädännön valmistelua.

Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportin ehdotus hallituksen esitykseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi (sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:28) sisältää ehdotuksia, joilla lastensuojelulain 11 luvun rajoitusten käyttöä ja suhdetta lain 4 a §:n mukaisiin tavoitteisiin pyritään selventämään. Lain 4 a §:n säännös koskee lapsen oikeutta tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Työryhmän ehdotuksiin perustuva hallituksen esitys lastensuojelulain muuttamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskuussa 2022.

Itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön uudistaminen on kirjattu hallitusohjelmaan. Lainsäädännön valmistelua ei ole ollut mahdollista aktiivisesti edistää vuosien 2020–2021 aikana koronavirusliitännäisestä säädösvalmisteluruuhkasta johtuen. Lainsäädännön valmistelua jatketaan vuoden 2022 aikana. Sosiaali- ja terveysministeriö on kuitenkin 7.10.2021 asettanut asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisen seurantar ryhmän. Laajapohjaisen ryhmän tehtävänä on tukea asiakkaan ja potilaan oikeuksia koskevan lainsäädännön valmistelua, tuottaa asiantuntija-tietoa sekä osallistua vaihtoehtojen ja ehdotusten sekä niiden vaikutusten arviointiin.

Tiina Muinonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arviointi

HE 71/2019 vp – EV 80/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arvioinnin sekä ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.

Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän kokonaisvaltaista uudistamistarpeen arviointia ja valmistelua ei ole vielä ehditty aloittaa eikä aikatauluttaa.

Tiina Muinonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaaliturva- ja vakuutuslainsäädännön muuttaminen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen johdosta

HE 87/2019 vp – EV 12/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee automaattisen päätöksenteon vaatimat yleislainsäädännön muutokset viivytyksettä, jotta hallinnon- alakohtaiset automaattista päätöksentekoa koskevat säädösmuutokset voidaan tehdä perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla.

Oikeusministeriö asetti ajalle 18.1.2021–31.12.2021 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus hallinnon automaattista päätöksentekoa koskeväksi yleislainsäädännöksi. Työryhmän tehtävänä oli valmistella säännökset yleislain tasolla automaation käyttämisestä hallintoasian käsittelyssä, erityisesti hallintopäätösten teossa ja niiden valmistelussa. Sääntelyn tuli sisältää tarpeelliset säännökset automaation sallitusta käyttöalasta, tietojärjestelmiin kohdistuvista vaatimuksista, tietojärjestelmien hyväksynnästä ja valvonnasta, läpinäkyvyyden ja asiakirjajulkisuuden toteutumisesta sekä muut hyvän hallinnon, oikeusturvan ja muiden perusoikeuksien varmistamiseksi tarpeelliset säännökset. Työryhmän tuli lisäksi selvittää, olisiko sääntely tarkoituksenmukaista ulottaa koskemaan myös automaation käyttämistä tosiasiallisessa hallintotoiminnassa vai tulisiko sitä koskevat säännökset valmistella erikseen ottaen huomioon muun muassa tosiasialliseen hallintotoimintaan liittyvä erityisen perusoikeus- suojan ja oikeusturvan tarve.

Työryhmä on saanut valmisteltua mietintönsä hallituksen esityksen muotoon hallintolakiin ehdotettavan sääntelyn osalta. Hallituksen esitys kokonaisuus on tarkoitettu antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2022.

Kirsi Päiväsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Tartuntatautilain väliaikainen muuttaminen

HE 101/2020 vp – EV 92/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa mobiilisovelluksen ja taustajärjestelmän kehittämistä ja toimivuutta erittäin tiiviisti, erityisesti yksityisyyden suojan ja tietoturvan toteutumisen kannalta ja ylläpitää valmiuden tarvittaessa nopeisiin sääntelyn tai järjestelmätason muutoksiin. Valtioneuvoston tulee antaa asiasta selvitys eduskunnalle viimeistään syysistuntokaudella 2021.

Sosiaali- ja terveysministeriö on 20.1.2022 lähettänyt eduskunnalle lausumassa pyydetyn selvityksen, joten asia ei aiheuta lisätoimenpiteitä.

Outi Äyräs-Blumberg, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain 3 §:n ja tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttaminen

HE 129/2020 vp – EV 197/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy selvittämään asiakasmaksujen maksukaton seurantavastuun siirtämistä asiakkaalta viranomaiselle.

1. Asiakasmaksulainsäädännön kokonaisuuden uudistamisen toisessa vaiheessa selvitetään myös maksukattoa koskevia kehittämistarpeita, muun muassa maksukaton seurantavastuun siirtämistä asiakkaalta viranomaiselle. Ensivaiheessa asiasta on käynnistetty tietojärjestelmäselvitys syksyllä 2021, koska asiakasmaksukaton seurantavastuun siirtämiseen ja maksukaton seurannan hallinnointiin liittyvät keskeisesti tietojärjestelmäkysymykset. Asiakasmaksujen tai maksukaton seurantaan tai hallintaan ei nykyisin ole yhteentoimivia tiedonhallinnan malleja tai tietojärjestelmiä. Tietojärjestelmäselvityksessä kuvataan maksukaton seurantavastuun mahdollisesta siirtämisestä syntyviä

tietojärjestelmiä koskevia kehittämistarpeita sekä kuvataan ja arvioidaan selvityksessä tunnistetut tavoitetilan toteutusvaihtoehdot, ja esitetään johtopäätökset etenemisvaihtoehtoista. Selvitystä on tarkoitus hyödyntää jatkovalmistelussa.

Marjo Kekki, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin tehostetun palveluasumisen ja muun palveluasumisen välisen eron selkeyttämiseksi sekä asiakkaan ympärivuorokautisen hoidon ja huolenpidon tarvetta koskevan sääntelyn tarkentamiseksi.

2. läikkäiden henkilöiden palvelujen lainsäädännön uudistamisen toista vaihetta koskeva hallituksen esitys laeiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä läikkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi (HE 231/2021 vp) annettiin eduskunnalle joulukuussa 2021. Eduskunta käsittelee esitystä kevätistuntokaudella 2022. Esityksessä ehdotetaan sosiaalihuoltolain säännökset kotiin annettavista palveluista sekä asumispalveluista uudistettaviksi kokonaan. Sosiaalihuoltolain uudistukset koskisivat kaikkia sosiaalihuollon asiakkaita. Uudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat kotihoidon laadun ja riittävyyden vahvistaminen, asumispalveluja koskevan sääntelyn selkeyttäminen sekä joustavien asumisratkaisujen mahdollistaminen.

Jaana Huhta, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköinen käsittely

HE 212/2020 vp – EV 71/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaa koskevan sääntelyn kokonaisuudistuksen valmistelua.

Sosiaali- ja terveysministeriö on tammikuussa 2022 antanut lausuntokierrokselle sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintasääntelyn kokonaisuudistuksen ensimmäistä vaihetta koskevan hallituksen esitysluonnoksen: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa syyskuussa 2022.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä. Laki sisältäisi keskeisen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen ja asiakirjojen käsittelyä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmiä koskevan

sääntelyn. Samalla kumottaisiin voimassa olevat lait sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä ja sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista. Lisäksi kumottaisiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettuun lakiin, potilaan asemasta ja oikeuksista annettuun lakiin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin ja kliinisestä lääketutkimuksesta annettuun lakiin sisältyvä asiakastietojen käsittelyä koskeva sääntely, joka sisältyy esitettävään lakiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä koskeva sääntely päivitetäisiin kokonaisuudessaan yhteensopivaksi EU:n yleisen tietosuojasetuksen kanssa. Asiakastietojen ja asiakasasiakirjojen käsittelyä koskevaa sääntelyä yhtenäistettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Asiakastietojen luovutuksia koskevaa sääntelyä selkiytettäisiin niin, että se olisi asiakkaiden ja ammattihenkilöiden kannalta yksinkertaisempaa ja ymmärrettävämpää.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annettuun lakiin ehdotetaan muutoksia, jotka edistäisivät valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen hyödyntämistä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tiedonkeruissa. Lisäksi siihen sekä kliinisestä lääketutkimuksesta annettuun lakiin ja lääketieteellistä tutkimusta koskevaan lakiin ehdotetaan muutokset, jotka mahdollistaisivat Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen hallussa olevien potilasta koskevien tietojen luovuttamisen lääketieteelliseen tutkimukseen.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi esitettävän lain johdosta välttämättömät muutokset useisiin lakeihin, joissa viitataan voimassa olevaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä koskeviin lakeihin.

Esitys liittyy vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuonna 2023. Lakiin ehdotetaan useita siirtymäsäännöksiä riittävän toimeenpanoajan turvaamista varten.

Joni Komulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskeva lainsäädäntö sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antaminen

HE 241/2020 vp – EV 111/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi huolellisesti uudistuksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia kuntien rahoitukseen ja kuntien talouden tasapainoon sekä alueelliseen kehitykseen ja hyvinvointierojen tasaamiseen.

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen toimeenpanon tilannekuva kertoo alueellisen toimeenpanon tiekartan mukaisesta etenemisestä alueella sekä alueen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tilanteesta yleisemmin. Työn keskeisin tavoite on varmistaa, että jokainen hyvinvointialue pystyy järjestämään sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palvelut alueella 1.1.2023 alkaen.

Tilannekuva rakennetaan yhteistyössä alueiden, sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, sisäministeriön sekä muiden yhteistyökumppaneiden (mm. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Kuntaliitto, Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat) kanssa.

Tilannekuva on osa uudistuksen toimeenpanon kokonaisarviointia ja sen tehtävä on tukea toimeenpanoon liittyvien riskien hallinnassa ja ennakoinnissa. Lisäksi tilannekuvan yksi keskeinen tehtävä on myös alueiden saama hyöty ja tuki toimeenpanon tehtävien toteuttamisessa ja haasteiden tunnistamisessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kansalliseen ja alueelliseen ohjaukseen, arviointiin ja seurantaan on luotu KUVA-mittaristo. Mittarit on tarkoitettu väestön hyvinvoinnin ja terveyden tilan kuvaamiseen, palvelujen tarpeen arviointiin sekä palvelujen laadun, vaikuttavuuden, kustannusten ja tehokkuuden seuraamiseen. Mittaristossa on lisäksi läpileikkaavana näkökulmana yhdenvertaisuus. Edellä mainittuja teemoja voi tutkia alueittain ja osa mittareista on saatavilla väestöryhmittäin. Mittariston on kehittänyt ja sitä ylläpitää sosiaali- ja terveysministeriön asettama laaja sosiaali- ja terveydenhuollon vaikuttavuus- ja kustannustietoryhmä. Mittaristoa käytetään THL:n vuosittaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen asiantuntija-arvioiden tietopohjana, sekä palvelujärjestelmän ohjaamiseen

ja johtamiseen. KUVA-mittarit julkaistaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Sotekuva-palvelussa⁵⁷ hyvinvointialueittain ja Sotkanet-palvelussa⁵⁸ myös kunnittain siten, että erilaiset vertailut ovat mahdollisia.

Terveys.fi -sivusto tarjoaa tilasto- ja seurantatietoja väestön terveydestä ja hyvinvoinnista alueittain ja väestöryhmittäin. Palvelusta saa esimerkiksi kansallisen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimuksen (FinSote) tulokset hyvinvointialueittain ja Kansallisen FinTerveys-tutkimuksen tulokset yhteistoiminta-alueittain.

Taina Mäntyranta, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

1. Kuntien valtionosuusjärjestelmään tehdään uudistuksen yhteydessä vain välttämättömät muutokset. Uudistuksen jälkeen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita arvioidaan suhteessa kuntien jäljelle jääviin tehtäviin ja toimintaympäristön muutoksiin. Hallitus sopi syksyn 2020 budjettiriihessä käynnistävänsä virkatyönä kokonaistarkastelun kuntien rahoituksesta mukaan lukien kuntien valtionosuusjärjestelmä, tehtävät, kuntien välinen yhteistyö ja rakenne sekä erikokoisten kuntien rooli tulevaisuudessa. Hallitus tekee kokonaistarkastelun kuntien rahoitusjärjestelmästä ja sitä kehitetään siten, että edistetään kuntatalouden kestävyttä ja vakautta sekä turvataan muun muassa kasvavien kuntien investointikykyä.

Järjestelmämuutoksen tasauksessa muutoksen rajaaminen +/- 60 euroon asukasta kohti merkitsee, ettei uudistus aiheuta yhdellekään kunnalle yli 0,6 tuloveroprosenttiyksikön muospainetta viiden vuoden aikana. Kunnan veroprosentin tuotto pysyy jatkossa ennallaan tai jopa hieman vahvistuu, kun kunnallisveron vähennyksiä siirretään valtionverotukseen. Kuntien suhteellinen velkaantuneisuus kasvaa. Toisaalta kunnan tulorahoitus (vuosikate), jolla vieraan pääoman kustannuksia hoidetaan, ei käytännössä muutu.

Uudistuksen tavoitteena ei ole kunnan taloudessa mahdollisesti vallitsevan epätasapainotilan korjaaminen, vaan uudistusta edeltävän kunnan tulorahoitusaseman säilyttäminen mahdollisimman ennallaan. Uudistuksella ei siten lähtökohtaisesti paranneta tai heikennetä kunnan rahoitusasemaa. Kunnan talouden kehitystä ja elinvoimaa määrittävät tulevaisuudessakin eniten talouskasvu, työllisyys- ja työttömyyskehitys, ikärakenteen muutokset sekä muuttoliike.

Sote-uudistuksen yhteydessä tehdään laskelmia, joissa arvioidaan kuntien talouden tasapainotilanteen muutosta sote- ja pelastustoimen tehtävien siirtyessä kunnista hyvinvointialueille. Näitä laskelmia päivitetään kaksi kertaa vuodessa. Pysyvästi kuntien talouden

57 <https://sotekuva.fi/>

58 <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>

muutoksia arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa ja kuntatalousohjelmassa kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä. Näiden lisäksi valiokuntakäsittelyn aikana on esitetty toiveita arvioida kuntien talouden kehitystä pitemmällä aikavälillä. Näitä laskelmia on päivitetty valmistelun aikana, jatkossa vastaavia laskelmia on tarkoitus päivittää säännöllisesti.

Valtiovarainministeriön asettaman tulevaisuuden kuntopolitiikan toimenpidevaihtoehtoja valmistelevan työryhmän loppuraportti Kuntapolitiikka käännekohdassa? : Kuntien toimintaedellytysten vahvistaminen ja kuntopolitiikan tulevaisuuden skenaariot julkaistiin helmikuun alussa 2022⁵⁹. Työn tavoitteena on ollut tuottaa poliittiseen päätöksentekoon kuntopolitiikan kokonaisuutta koskevia toimenpide-ehdotuksia. Kokonaisuudessaan raportissa käydään läpi kuntien rahoitus pohjan ja tehtävien tasapainoa ja kestävyyttä, kuntien roolia ja itsehallintoa, kuntien toimintatapoja, yhteistyötä ja kuntarakennetta sekä valtion kuntiin kohdistamaa ohjausta eri muodoissaan.

Markku Nissinen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto turvaa kasvukaupunkien investointikyvyn seuraamalla uudistuksen vaikutuksia kaupunkien kykyyn investoida kestäväan kasvuun ja MAL-velvoitteiden hoitamiseen sekä ryhtymällä toimiin, mikäli jonkin kasvukaupungin toiminta- ja investointikyky heikkenisi uudistuksen seurauksena.

2. Sote-uudistuksen myötä kunnilta siirtyy sote- ja pelastustoimen tehtävien kustannuksia vastaavasti yhtä paljon tuloja, toisin sanoen kustannusten ja tulojen siirto on koko maan tasolla kustannusneutraali. Lähtökohtaisesti suuret kuntakohtaiset muutokset kustannusten ja tulojen siirrossa rajataan valtionosuusjärjestelmään sisällytettävällä tasauselementillä pysyvästi enintään +/- 60 euroon asukasta kohden. Edellä mainittu enimmäismuutos on voimassa viiden vuoden siirtymäajan jälkeen eli vuodesta 2027 lähtien. Uudistuksen voimaantulovuonna muutokset rajataan nolnaan ja siitä eteenpäin porrastetusti muuttuen vuosittain enintään +/- 15 euroa per asukas pysyvään +/-60 euroon per asukas. Tässä tulee kuitenkin huomioida se oleellinen asia, että vain tasauselementti kiinnitetään pysyväksi uudistusta edeltävän vuoden poikkileikkaustilanteen perusteella ja muut tulot ja kustannukset (eli pääosa) kehittyvät ja muuttuvat normaaliin tapaan.

Edellä mainitut muutokset ja niiden rajaukset koskevat siis kaikkia kuntia, myös kasvukaupunkeja. Kunnat rahoittavat investointinsa lopulta aina tulorahoituksellaan, joka tiivistyy vuosittaisen käyttötulojen ja -kustannusten erotusta kuvaavaan vuosikatteeseen. Kunnat kattavat vuosikatteellaan sekä suorat investointimenot että lainat, joita on otettu

59 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-910-8>

investointimenoihin. Kuten edellä on todettu, sote-uudistuksessa tulojen ja kustannusten nettomuutos eli vuosikate poistojen jälkeen rajataan kohtuulliseksi, joten myös välittömät muutokset investointikykyyn ovat kohtuulliset.

Valtiovarainministeriö käy aika ajoin tilannekeskusteluja erilaisten kuntien kanssa. Muun muassa loppuvuodesta 2021 keskusteltiin kaikkien yli 100 000 asukkaan kaupunkien (niin sanotut C6-kaupungit) kanssa erityisesti niiden investointikyvystä sote-uudistuksen jälkeen. Myös C6-kaupunkien mukaan uudistuksen vaikutukset niiden investointikykyyn ovat edellä kuvatun mukaisesti poikkileikkaustilanteessa melko maltilliset. Haasteeksi ja mahdolliseksi riskiksi koettiin kuitenkin tulorahoituksen painopisteen siirtyminen enemmän verotuloista valtionosuuksiin ja siten tulojen euromääräisen kasvun kehittyminen pidemmällä aikavälillä. Epävarmaa on, kasvavatko valtionosuudet siinä määrin missä siirtyneet verotulot olisivat kasvaneet. Tulopohjan mahdollinen heikkeneminen vaikuttaa taas heikentävästi lainanhoito- ja investointikykyyn.

Sote-uudistus siirtää sairaanhoitopiirien rakennusbuumin kustannukset kaupungeiltakin hyvinvointialueiden vastattavaksi, mutta muutoin uudistus ei juuri vähennä suurten kaupunkien investointitarpeita ja -suunnitelmia. Investointitarpeita syntyy sekä perusparannus- ja korjaushankkeista että uudisrakentamisesta. Vaikka tulorahoituksen taso pysyisi C6-kaupungeilla lähes ennallaan ja vahvana suhteessa pienempiin kuntiin, suuret kaupungit myös velkaantuvat lähivuosina merkittävästi. Tämä taas johtuu pääosin siitä, että investointitaso on huomattavan korkea ylittäen selvästi, jopa moninkertaisesti, poistojen määrän. Toisaalta uudishankkeita voidaan rahoittaa taloudellisesti kestävästi myös lainoilla tai muilla vastaavilla pitkäaikaisilla sopimuksilla, kunhan vuosikate kattaa keskimäärin poistotason pitkällä aikavälillä tarkasteltuna. Uudishankkeet tuovat oletettavasti lisätuloja kaupunkien talouteen (muun muassa maan arvonnousu ja verotulot), joskin korkean investointitason ja siitä ajatuksellisesti juontuvien tulevien tuottojen havaitseminen ja erottelu tilinpäätöksistä ei ole helppoa.

Kuten kaikkien kuntien, myös kasvukaupunkien taloudellisten riskien sietokyvyn kannalta on tärkeää, että investointiohjelmat laaditaan ja suunnitellaan kestävyys ja todelliset tarpeet huomioon ottaen. Investointeja koskevaan päätöksentekoon tulisi sisältyä myös laadukkaat pitkän aikavälin kustannus-hyötylaskelmat ja riskikartoitukset. Kuntien talouden kehittymistä tullaan seuraamaan muun muassa julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvässä kuntatalousohjelmassa sekä valtiovarainministeriön normaalina virkatyönä ja tarvittaessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin tilanteen niin vaatiessa.

Ville Salonen, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi alihankintaa koskevaa sääntelyä suhteessa sosiaali- ja terveydenhuollon yritystoiminnan erilaisiin organisointumisen muotoihin.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän selvittämään alihankintaa koskevaa sääntelyä eduskunnan lausuman mukaisesti. Työryhmässä ovat edustettuina sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, oikeusministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä yrittäjäjärjestöjen edustajia. Työryhmän toimikausi päättyy 31.8.2022.

Auli Valli-Lintu, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa Kemin ja Savonlinnan sairaaloiden riittävän palvelutason ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin sen varmistamiseksi.

4. Hallitus antaa asiasta esityksen eduskunnalle kevätistuntokaudella 2022.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että THL:n tarvekertoimia tarkennetaan jatkotyössä ottaen huomioon todelliset kustannustekijät, kuten sosiaalihuollon kustannukset ja alueelliset kustannustekijät.

5. Hyvinvointialueiden rahoitus määräytyy pääosin palvelutarpeen perusteella. Palvelutarve perustuu THL:n yksilötason aineistolla vuonna 2020 tehtyyn laajaan tutkimukseen, missä on selvitetty palvelujen käyttöä ja kustannuksia selittäviä tekijöitä. Keskeisiä tekijöitä mallissa ovat erilaiset sairaudet kuten syövät, muistisairaudet ja mielenterveys. Toisaalta mallissa huomioidaan myös ikärakenne ja erilaisia sosioekonomisia tekijöitä sekä vammoja ja vammaisuutta kuvaavia tekijöitä, jotka selittävät sosiaalihuollon tarvetta. Tarvemallinnus on jaettu kolmeen osaan: terveydenhuollon tarvetekijöihin, vanhustenhuollon tarvetekijöihin ja sosiaalihuollon tarvetekijöihin. Sosiaalihuollon palveluryhmään kuuluvat muun muassa lastensuojelu, vammaispalvelut ja päihdehuolto. Sosiaalihuolto on siis jo mukana tarvemallissa niiltä osin kuin tutkimusaineistot ovat mahdollistaneet tarkastelun.

Palvelutarvetutkimus on jatkuvaa kehittämistyötä. Aineistojen parantuessa on mahdollista päästä yhä tarkempiin malleihin ja kehittää myös sosiaalihuollon mallinnusta. Esimerkiksi sosiaalihuollon avopalveluista ei ole ollut käytettävissä koko väestön kattavia käyttötietoja. Tämä osaltaan vaikuttaa THL:n tutkimusasetelmaan. THL päivittää parhaillaan tarvetekijöitä koskevaa mallinnusta. Uudet tulokset on tarkoitus huomioida hyvinvointialueiden rahoitusmallissa ja säätää niistä vielä vuoden 2022 aikana rahoituslain 33 §:n mukaisesti niin, että ne olisivat voimassa vuoden 2023 rahoituksessa. Rahoituslain 14 § mukaisesti palvelutarvetta kuvaavista tekijöistä ja niiden painokertoimista säädetään jatkossa THL:n tutkimukseen perustuen vähintään neljän vuoden välein.

THL on käynnistänyt vuonna 2021 yhdessä Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen kanssa yllä kuvattua palvelututkimusta tukevan jatkotutkimuksen alueellisista olosuhde- ja kustannustekijöistä. Tutkimuksessa pyritään huomioimaan aiempaa kattavammin, miten esimerkiksi palkkaerot, kiinteistökustannukset ja muut tuotantopanosten hinnat vaihtelevat alueellisesti. Toisaalta tarkastellaan alueen toimintaympäristöä sekä alueen erityistehtäviä. Tutkimuksen etenemistä on seurattu valtiovarainministeriön vetämässä sote-uudistuksen rahoitusjaostossa. Tutkimuksen tulosten raportointia odotetaan vuoden 2022 alkupuolella, jolloin sen tuloksia olisi mahdollista huomioida hyvinvointialueiden rahoituslaissa ja säätää muutoksista vuoden 2022 aikana niin, että ne astuisivat voimaan vuoden 2023 alussa.

Antti Väisänen, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden laatua sekä sitä, kuinka kuraattori- ja psykologipalveluiden toteuttaminen lähipalveluina koulujen ja oppilaitosten tiloissa on toteutunut. Hallituksen on ryhdyttävä pikaisesti tarvittaviin toimenpiteisiin, jos eduskunnan hyväksymät laille asetetut tavoitteet eivät toteudu.

6. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos sekä Opetushallitus seuraavat opiskeluhuollon toteutumista säännöllisin seurantatutkimuksin. Asiassa ei ole ollut syytä ryhtyä toimenpiteisiin, koska sote-uudistuksen toimeenpano on kesken.

Arja Rупonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

7. Eduskunta edellyttää, että osana työpajojen seurantaan hallitus arvioi työpajatoiminnan lainsäädännön uudistamisen tarvetta huomioiden eri hallinnonalojen lainsäädännön yhteensovittamisen siten, että työpajatoimintaa voidaan toteuttaa ja kehittää poikkihallinnollisesti joustavasti ja asiakaslähtöisesti.

7. Työpajatoiminta on kuntien tapa järjestää toimintaa niille ihmisille, jotka tarvitsevat tukea, ohjausta ja valmennusta. Työpajatoiminnan tavoitteena on vahvistaa valmentautujan hyvinvointia, tunnistaa osaamista ja valmentaa kohti koulutusta ja työtä ja tukea valmennuksen ja merkityksellisen tekemisen avulla valmentautujan elämänhallintaa ja työelämävalmiuksia.

Työpajatoimintaa järjestetty 1980-luvun lopulta saakka. Toiminta aloitettiin rikoksilla oireilevien ja mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivien nuorten, pääasiassa miesten, tueksi. Suomen EU:n liittymisen myötä toimintaa kehitettiin Euroopan sosiaalirahaston varoin vastaamaan 1990-luvun talouslaman aiheuttamiin nuorten työllistymisen ja kouluttautumisen haasteisiin. 2000-luvun alussa nuorille suunnattujen työpajapalveluiden ja -valmennusten todettiin sopivan myös aikuisten työllistymis-, kouluttautumisen ja

kuntoutustarpeisiin ja nykyään toimintaa järjestetäänkin usein samalla työpajalla sekä nuorille että aikuisille. Vuonna 2020 työpajoilla oli valmentautujia yhteensä 23 162, joista nuoria alle 29-vuotiaita oli 12 456 (53,77 prosenttia). Toimintaa kehitetään nuorisolan osaamiskeskustoiminnalla.

Työpajatoimintaa ovat järjestäneet kunnat, kuntayhtymät, säätiöt, yhdistykset, osuuskunnat ja osakeyhtiöt. Työpajatoiminta kattaa nykyisin laajasti Suomen kunnat. Opetus- ja kulttuuriministeriö on yhdessä Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston kanssa kerännyt tietoa työpajatoiminnasta 2010-luvulta saakka. Työpajatietoa on saatavissa sukupuolittain ja ikäryhmittäin, toimijoittain, kunnittain, maakunnittain, AVI-alueittain ja valtakunnallisesti. Ministeriö ei ole kuitenkaan kerännyt tietoa niiden pajojen toiminnasta, jotka järjestävät toimintaa vain aikuisille ja jotka eivät saa toimintaansa ministeriön valtionavustusta.

Toiminnan järjestämiseen liittyvä lainsäädäntö

Koska työpajatoiminta on tapa tuottaa monialaista palveluja haastavassa asemassa ja tuen tarpeessa olevien nuorten ja aikuisten työttömien työllistymiseen, kouluttautumiseen, kuntoutukseen ja elämänhallintaan, sen lainsäädäntöpohja on epäyhtenäinen. Varsinaista säädöstä työpajatoiminnasta ei ole eikä työpajatoiminnan järjestäminen ole ollut velvoittavaa kunnille.

Nuorisolaissa (1285/2016) säädetään nuorten työpajatoiminnasta ja valtioneuvoston asetuksessa nuorisotyöstä ja -politikasta (211/2017) säädetään nuorten työpajatoiminnan valtionavustuskelpoisuuden hyväksymisestä ja valtionavustuksen myöntämisestä nuorten työpajatoimintaan.

Nuorten työpajatoiminnan tarkoituksena on parantaa nuoren elämänhallintataitoja sekä edistää hänen kasvuaan, itsenäistymistään ja osallisuutta yhteiskuntaan. Nuorten työpajatoiminnan järjestäjinä voivat toimia kunta tai useat kunnat yhdessä tai nuorten palveluja tuottava yhteisö. Erityisen tärkeää on, että nuorten työpajalla on nuorten yksilö- ja työvalmennusosaamista. Lisäksi nuorten työpajan on tuotettava tietoa toiminnastaan seuraamalla sen tuloksia. Tilastotietoa nuorten työpajoista ja työpajoista on kerätty⁶⁰. Työpajoilla tarjottava valmennus suunnitellaan valmentautujan kanssa. Valmennussuunnitelmassa huomioidaan mahdollisen lähettävän tahon toiveet. Valmennus tähtää koulutukseen, työmarkkinoille tai muuhun tarvittavaan palveluun. Valmennuksilla kasvatetaan ammatillista osaamista, vahvistetaan yleisiä työelämä- ja työyhteisötaitoja ja kokonaisvaltaista arjenhallintaa ja toimintakykyä, tuetaan jatkopolun löytämistä, lisätään valmentautujien sosiaalisia taitoja ja kykyä toimia ryhmässä, tuetaan valmentautujaa avoimille työmarkkinoille

60 www.nuorisotilastot.fi

työllistymisessä ja työssä pysymisessä. Työhönvalmennus tukee työnantajaa työllistymisprosessissa ja työsuhteen aikana. Työpaja voi järjestää valmennusta etävalmennuksena verkkovälitteisesti.

Palveluja koskeva lainsäädäntö

Työpajatoiminta on joustava tapa järjestää lähipalvelua haastavassa asemassa ja tuen tarpeessa oleville nuorille ja aikuisille. Työpajatoimintaan ei ole olemassa omaa toimenpidettä kuten ”työpajavalmennus”, johon osallistumisesta valmentautuja saisi jonkin etuuden kuten työmarkkinatuen tai matkakorvauksen.

Työpajalla tarjottavat valmennuspalvelut on määritelty työllisyyttä, koulutusta ja sosiaali-huoltoa säätelevässä lainsäädännössä esimerkiksi

1. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012, 5 § Kokeilu. Työ- ja elinkeinotoimisto voi ohjata henkilöasiakkaan: 1) ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen selvittämiseksi koulutuskokeiluun oppilaitokseen tai työkokeiluun työpaikalle; tai 2) työmarkkinoille paluun tukemiseksi työkokeiluun työpaikalle. Työkokeilun järjestäjänä voi olla yritys, yksityinen elinkeinonharjoittaja, kunta, kuntayhtymä, muu yhteisö, säätiö tai valtion virasto taikka laitos.
2. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001 13 § (16.10.2020/702), 3 a § (16.10.2020/702) Kuntouttavan työtoiminnan sisältö. Kuntouttavan työtoiminnan palvelukokonaisuuteen tulee kuulua henkilön elämänhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä edistäviä palveluita. Palveluihin voi kuulua yksilö- ja ryhmämuotoista toimintaa, jota voidaan toteuttaa erilaisissa toimintaympäristöissä. Palveluun tulee sisältyä aina henkilön tarvitsema tuki ja ohjaus, jota annetaan henkilökohtaisena tai ryhmässä toteutettavana palveluna. Kuntouttava työtoiminta on sovitettava yhteen henkilön tarvitsemien sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen, julkisten työvoimapalvelujen sekä muiden palvelujen ja tukitoimien kanssa.

Työpajoille valmentautujia lähettäviä tahoja, joiden toimenpiteellä valmentautujat ovat olleet, ovat

- työhallinto (työkokeilu, palkkatuettu työ, työvoimakoulutus, työhönvalmennus)
- kunnan sosiaalihuollon ja työhallinnon yhteiset palvelut (kuntouttava työtoiminta, maahanmuuttajien kotoutumistoimenpide)
- kunnan sosiaalihuollon palvelut (sosiaalinen kuntoutus, sosiaalitoimen ennaltaehkäisevä tukitoimi, kehitysvammaisten päivätoiminta)

- kunnan palvelut (velvoitetöyöllistetyt)
- Kansaneläkelaitos (amatillinen kuntoutuspalvelu, kuntoutus ja -kuntoutuskurssi; vajaakuntoisten amatillinen koulutus, avomuotoinen työhönvalmennus, mielenterveyskuntoutujien työhönvalmennus, vajaakuntoisten työhönvalmennus)
- oppilaitokset (perusopetus, oppisopimus, amatillinen koulutus, amatillinen erityisopetus, lukio, tuotantokoulu, koulutusopimus)
- muut tahot (palveluohjaus, siviilipalvelu, työ- ja toimintakyvyn arviointi, muut toimenpiteet)

Etuuksia koskeva lainsäädäntö

Työpajalle tulevan valmentautujan etuuksista säädetään myös useilla eri laeilla. Työttömälle valmentautujalle työttömyysturva korvaa työttömyyden aiheuttamia taloudellisia menetyksiä. Työttömyysetuuksia ovat ansiopäiväraha, peruspäiväraha ja työmarkkinatuki. Valmentautujalla voi olla oikeus saada korvausta kuntouttavaan työtoimintaan osallistumisesta aiheutuvista matkakustannuksista siten kuin toimeentulotuesta säädetään. Tai valmentautuja voi olla opiskelija, jolle voidaan opintotukea (opintorahaa, asumislisää sekä opintolainan valtiontakaus). Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen aikana voi saada kuntoutusrahaa.

Työpajatoiminnan järjestäminen ja rahoitus

Työpajatoiminnan järjestäjinä voivat toimia kunnat, seutukunnat tai kuntayhtymä, rekisteröidyt yhdistykset, säätiöt, osuuskunnat tai yritykset. Kunnalliset työpajat voivat toimia yhden tai useampien palvelualueilla. Kunnassa työpaja toimii nuoriso- ja/tai vapaa-aikatoimen, sosiaali- ja/tai terveystoimen, sivistys- ja/tai kulttuuritoimen, kunnan työllisyyspalvelujen, kunnanhallitusten tai muun kunnanhallinnon alaisuudessa. Nykyiset työpajat ovat olleet toiminnassa keskimäärin noin 15 vuotta.

Työpajatoiminnan rahoitus on ollut monikanavaista. Se on muodostunut kuntien rahoituksesta, valtionavustuksista, muista julkisista rahoituksista ja avustuksista (esim. ESR) sekä työpajatoiminnan tuotteiden ja valmennuspalvelujen myyntituloista. Työpajatoiminnan järjestämiseen käytetty kokonaisrahoitus oli Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston tekemän kyselyn mukaan vuonna 2020 noin 105 miljoonaa euroa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi rahoittaa nuorten työpajatoimintaan nuorisolain perusteella. Vuonna 2022 valtionavustuksiin on käytössä yhteensä 16,3 miljoonaa euroa. Ministeriö voi asettaa aluehallintovirastojen käyttöön määrärahan nuorten työpajatoiminnan

avustamiseen. Valtion erityisavustukset haetaan ja myönnetään aluehallintovirastoista. Valtionavustusta nuorten työpajatoimintaan voidaan myöntää, jos työpaja on valtionapukelpoinen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt vuonna 2021 valtionapukelpoisuuden 288 työpajalle. Kelpoisuus on voimassa toistaiseksi eikä sitä voi siirtää toiselle toimijalle.

Kunnan työpajan toiminnalle on kunnan oma rahoitus ollut erittäin merkittävää. Kunnat maksavat suurimman osan valmentajien ja hallinnonhenkilöstön palkoista ja muista henkilökuluista sekä tarjoavat toiminnalle ylläpidon (esim. sähköt, kiinteistöhuolto), tilat, laitteet ja välineet. Useat kunnat ovat siirtäneet kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä saadun korvauksen työpajatoiminnan järjestämiseen. Kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä työpajoille siirtyneet korvaukset olivat vuonna 2019 noin 8,6 miljoonaa euroa.

Koska työpajan toiminta on monialaista ja tapahtuu kumppanuudessa, muutos yhden toimialan lainsäädännössä voi vaikuttaa merkittävästi toimintaan. Lainsäädännön muutokset voivat liittyä palvelujen järjestämiseen ja rahoitukseen ja asiakkaiden etuuksiin ja niiden aiheuttamat vaikutukset toimintaan voivat olla välittömiä tai välillisiä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää lainsäädännön muutosten vaikutukset nuorten työpajatoimintaan vuoden 2022 loppuun mennessä.

Merja Hilpinen, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

8. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta ja niiden rahoitusta koskeva erillislainsäädäntö saatetaan eduskunnan käsittelyyn siten, että se tulee voimaan viimeistään ennen sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen toimeenpanoa. Hallituksen on turvattava yliopistollisten sairaaloiden mahdollisuus tehdä edelleen tieteellistä tutkimusta ja tuottaa alan perus- ja erikoistumiskoulutusta.
9. Eduskunta edellyttää, että sosiaalihuollon tutkimusrahoituksen taso turvataan ja sosiaalihuoltoon luodaan yliopistosairaloita vastaavan kaltaiset palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet.

8.–9. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt lausumissa 8 ja 9 edellytetyn valmistelun. Valmistelussa keskitytään sen varmistamiseen, että tulevilla hyvinvointialueilla ja yliopistollisilla sairaaloilla on mahdollisuus valtakunnallisten strategisten tavoitteiden mukaiseen koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan.

Hyvinvointialue vastaa tehtävälänsä koulutus-, tutkimus-, kehittämäs- ja innovaatio-toiminnasta sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 32 §). Samaan yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden tulee sopia yhteistyösopimuksessa em. tehtävien toteuttamisesta sekä yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen koordinaatio- ja ohjaustehtävistä näissä toiminnoissa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on meneillään säädösvalmistelu yliopistollisten sairaaloiden tehtävien ja yliopistojen kanssa tehtävän yhteistyön osalta. Yliopistosairaalan tehtävistä ja roolista on valmistunut laajasti osallistava erilliselvitys valmistelun pohjaksi. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskaudella 2022. Yliopistollisten sairaaloiden koulutus-, tutkimus-, kehittämäs- ja innovaatiotoiminnan rahoitus valmistellaan osana hyvinvointialueiden rahoitusta. Vaihtoehtoja valmistellaan yhdessä valtiovarainministeriön kanssa.

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan osalta ministeriö on teettämässä lähiaikoina selvityksen osaamiskeskusten ja niiden hoitamien tehtävien organisoimiseksi osaksi hyvinvointialueiden toimintaa. Sosiaalialan osaamiskeskuksista annettua valtioneuvoston asetusta muuttamalla on tarkoitus säätää osaamiskeskusten toimialueiden vastaavuudesta tulevien hyvinvointialueiden kanssa, jotta toiminnan jatkuvuus siirtymävaiheessa turvataan.

Ministeriö on lisäksi käynnistänyt valmistelun sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvästä harjoittelusta palvelujärjestelmälle maksettavista korvauksista, jolloin ammattikorkeakoulut voisivat luopua harjoittelukorvausten maksamisesta. Tätä koskeva määräraha on esitetty julkisen talouden suunnitelmaan.

Auli Valli-Lintu, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kuntien mahdollisuudet ja kantokyvyn järjestää sivistyksellisiä perusoikeuksia turvaavat palvelut ja ryhtyy tähän tarvittaviin toimenpiteisiin.

10. Sote-uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia kuntien toimintaan ja talouteen. Kunnista hyvinvointialueille siirretään sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät.

Kuntien lakisääteiset eli niin sanotut valtiosuustehtävät koskevat jatkossa opetus- ja kulttuuritoimea (varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, kirjastot, yleinen kulttuuritoimi ja taiteen perusopetus). Lisäksi kunnilla on muita tehtäviä nykyiseen tapaan.

Sote-uudistus toteutetaan takaamalla kunnalle laskennallisesti sama tasapaino kuin ennen uudistusta ja rajaamalla kokonaismuutos +/- 60 euroon asukasta kohti. Näin toteutettuna uudistus ei aiheuta yhdellekään kunnalle yli 0,6 tuloveroprosenttiyksikön muutospainetta viiden vuoden aikana. Tämä korostaa kunnan uudistusta edeltävän taloustilanteen merkitystä. Uudistuksella ei siten lähtökohtaisesti paranneta tai heikennetä kunnan rahoitus- asemaa. Hyvinvointialueille siirtyvien ja kunnille jäävien kustannusten ja tulojen suhde saattaa jossain määrin muuttaa kunnan lähivuosien talouden liikkumavaraa nykyisestä. Korkean veroasteen ja velkaisen kunnan talouden tervehtyttäminen on haastavaa uudistuksen voimaantumisen jälkeenkin. Talouden liikkumavara riippuu paljon myös siitä, min- kälaiset rakenteelliset sopeutumismahdollisuudet kunnalla jäljelle jäävissä tehtävissä kustannuksissa tulee olemaan.

Kunnan veroprosentin tuotto pysyisi jatkossa ennallaan tai jopa hieman vahvistuisi, kun kunnallisveron vähennyksiä siirrettäisiin valtionverotukseen. Tämä tarkoittaa sitä, että uudistuksen jälkeen nykyisellä veroprosentin tuotolla kunnan tarvitsee rahoittaa yli puolet pienempää budjettia. Toisin sanoen mahdollinen veronkorotus tuo suhteessa budjetin kokoon enemmän tuloja kuin nykyisin. Tämä antaa pelivaraa kunnan taloudenhoitoon. Lisäksi kuntien vastuulta poistuvat nykyään eniten kasvavat sote- ja erityisesti vaikeimmin ennakoitavat ja eniten kasvavat erikoissairaanhoidon kustannukset.

Yleisesti muutoksen suhteellisen tiukka rajaaminen merkitsee, että kunnan talouden kehitystä ja elinvoimaa määrittävät tulevaisuudessakin eniten talouskasvu, työllisyys- ja työttömyyskehitys, ikärakenteen muutokset sekä muuttoliike. Sopeutuminen näihin toimintaympäristön muutostekijöihin olisi joka tapauksessa edessä ilman uudistustakin. Lisäksi kuntien on sopeutettava talouttaan koronavirusepidemian jälkeiseen taloudelliseen kehitykseen.

Kuntien valtionosuusjärjestelmään tehdään uudistuksen yhteydessä vain välttämättömät muutokset. Uudistuksen jälkeen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita arvioidaan suhteessa kuntien jäljelle jääviin tehtäviin ja toimintaympäristön muutoksiin. Hallitus sopi syksyn 2020 budjettiriihessä käynnistävänsä virkatyönä kokonaistarkastelun kuntien rahoituksesta mukaan lukien kuntien valtionosuusjärjestelmä ja sitä kehitetään siten, että edistetään kuntatalouden kestävyttä ja vakautta sekä turvataan muun muassa kasvavien kuntien investointikykyä.

Valtiovarainministeriön asettaman tulevaisuuden kuntapolitiikan toimenpidevaihtoehtoja valmistelevan työryhmän loppuraportti Kuntapolitiikka käännekohtassa? : Kuntien toimintaedellytysten vahvistaminen ja kuntapolitiikan tulevaisuuden skenaariot⁶¹ julkais-

61 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-910-8>

tiin helmikuun alussa 2022. Työn tavoitteena on ollut tuottaa poliittiseen päätöksentekoon kuntapolitiikan kokonaisuutta koskevia toimenpide-ehdotuksia. Kokonaisuudessaan raportissa käydään läpi kuntien rahoituspuhjan ja tehtävien tasapainoa ja kestävyyttä, kuntien roolia ja itsehallintoa, kuntien toimintatapoja, yhteistyötä ja kuntarakennetta sekä valtion kuntiin kohdistamaa ohjausta eri muodoissaan.

Markku Nissinen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi rikoslain 40 luvun virkarikossäännösten ja rikoslain ulkopuolisten virkavastuusäännösten kokonaisarviointin sekä arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntömuutokset.

11. Oikeusministeriössä on käynnistetty arviomuistion laatiminen rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten ajantasaisuudesta.

Susanna Siitonen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

12. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi varainsiirtoveron vapauttamista koskevan uudistamisen arvioinnin ja tuo tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan siirtymäkaudella. Muutosesitysten valmistelussa tulee huomioida EU:n valtioneuvoston päätökset.

12. Asiassa on 2021 aikana alustavasti hahmoteltu kuntien tarpeiden selvittämisen käynnistämistä laajajohdolla kuntasektoriin kohdistuvalla kyselyllä. Kunnat tulevat toimimaan kuntaomisteisten sote-kiinteistöjen vuokranantajina hyvinvointialueille siirtymäkauden 1.1.2023–31.12.2025, jonka päätyttyä hyvinvointialueella on oikeus pidentää sopimuksen voimassaoloa vuodella. Sen jälkeen kuntien on yhtiötettävä sote-kiinteistönsä, jos niiden vuokrausta aiotaan edelleen jatkaa. Valtiovarainvaliokunta piti lausunnossaan (VaVL 1/2021 vp) tärkeänä, että myöskään näiden omaisuuden siirtoihin ei uudistuksessa liity tulo- eikä varainsiirtoveroseuraamuksia. Lausunnon mukaan kiinteistöjen yhtiöittämisestä koskeva velvollisuus tulee ajankohtaiseksi vasta yllä mainitun siirtymäkauden jälkeen. Tässä yhteydessä täsmentyy myös se, millaisiin järjestelyihin ylipäätään ryhdytään ja mitkä eri tilanteet tulee huomioida varainsiirtoverovapautta säädettäessä. Samassa yhteydessä on myös mahdollista huomioida EU:n valtioneuvoston päätökset asianmukaisella tavalla. Eduskunnan vastaukseen sisältyvä Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössään (StVM 16/2021 vp) ehdottama lausuma vastaa valtiovarainvaliokunnan esittämää lausumaa.

Jukka Vanhanen, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

13. Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää lapsibudjetointia ja lapsivaikutusten arviointia siten, että se voidaan ottaa käyttöön hyvinvointialueilla vuosittaisessa talousarviossa mahdollisimman pian hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyttyä.

13. Pääministeri Marinin hallitusohjelman kirjauksen mukaan hallitus sitoutuu arvioimaan päätösten lapsivaikutuksia, edistämään lapsibudjetointia, lasten hyvinvoinnin tietopohjan vahvistamista sekä lasten ja nuorten osallisuutta. Valtioneuvoston kanslia asetti lapsibudjetointia koskevan työryhmän ajalle 28.12.2020–31.5.2021. Työryhmä pohti asettamis- päätöksen mukaisesti muun muassa sitä, miten valtio voi edistää lapsiin kohdistuvien menojen kokonaisuuden saamista näkyväksi kunta–hyvinvointialue–valtio-kokonaisuudessa sekä kannustaa eri toimenpidevaihtoehtojen lapsivaikutusten arviointiin tukemaan valtioneuvoston, hyvinvointialueiden ja kuntien päätöksentekoa 1.1.2023 jälkeen.

Työryhmä ehdotti raportissaan Lapsibudjetoinnin pilotointi ja vakiinnuttaminen: Työryhmän mietintö lapsibudjetoinnin kehittämismahdollisuuksista valtion talousarviossa sekä kunnissa ja hyvinvointialueilla⁶², että kuntien ja hyvinvointialueiden toteumatietojen seuranta ja raportointia kehitetään erikseen toteutettavalla hankkeella ja että kuntien ja hyvinvointialueiden omaa lapsibudjetointityötä vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen voimaantultua ja järjestämisvastuun siirryttyä verkostomaisena toteutuksena.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen aiheuttamasta toimintaympäristön muutoksesta johtuen työryhmän ehdotusten konkreettisemmat tai laajamittaisemmat kehittämistoimet eivät käytännössä ole mahdollisia ennen hyvinvointialueiden toiminnan varsinaista käynnistymistä. Kuitenkin kehittämistoimet itsessään sekä merkittävä toimintaympäristön muutos edellyttävät myös lisää tietoa kuntien ja hyvinvointialueiden lapsibudjetoinnin sekä toteumatietojen seurannan edellyttämästä tietopohjasta ja sen kehittämistarpeista sekä myös siitä, millaiset toteutusmallit ehdotukset käytännössä edellyttävät.

Valtioneuvoston periaatepäätös kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitel- maksiksi⁶³ hyväksyttiin 7.10.2021. Toimeenpanosuunnitelmassa on toimenpide koskien kuntien ja hyvinvointialueiden lapsibudjetointia ja toteumatietojen seuranta ja rapor- tointia. Hankkeessa arvioidaan, millaiset toteutusmallit ovat tarpeen työryhmän ehdo- tusten toteuttamiseksi, huomioiden toimintaympäristön muutos. Selvityshanke tarjoaa työryhmän ehdotusten ja tulevan toimeenpanon tueksi ajantasaista tietoa ja siten siltaa

62 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-688-6>

63 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-868-0>

työryhmän ehdotukset edelleen kohti seuraavaa kehittämis- ja toimeenpanovaihetta. Lapsibudjetoinnin kehittäminen on perusteltua toteuttaa vaiheittain kaikilla hallinnon-tasoilla. Kyseistä etenemistapaa kannatettiin myös lapsibudjetointia kehittäneen työryh-män asiantuntijakuulemisissa.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Piia Pekola, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

14. Eduskunta edellyttää, että ruotsinkielisen erityishuollon tilaa seurataan, jotta ruotsinkielinen asiantuntemus ja palvelut kehitysvammaisille henki-löille turvataan myös uudessa toimintaympäristössä ja että toiminnan re-surssit ovat riittävät.

14. Asiassa ei ole vielä ryhdytty toimenpiteisiin, koska soteuudistuksen toimeenpano ja mm. Kärkullan toiminnan siirtäminen osaksi hyvinvointialueiden toimintaa on vasta käynnissä.

Auli Valli-Lintu, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

15. Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii julkisomisteisia yhtiöitä koskevaa selvitystä.

15. Valtiovarainministeriö on 19.10.2021 nimennyt hankkeen selvittämään julkisomis-teisten yhtiöiden toimintaedellytyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen toimeenpanoon liittyen. Hankkeen toimikausi päättyy 31.5.2022. Hanketta toteuttavassa työryhmässä on edustettuna valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysminis-teriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä oikeusministeriö. Työryhmän puheenjohtajana toimii valtiovarainministeriön edustaja. Lisäksi työryhmässä on pysyvä asiantuntijaedustus kil-pailu- ja kuluttajavirastosta.

Hankkeen tehtävänä on toteuttaa eduskunnan lausuman mukainen selvitys julkisomis-teisistä yhtiöistä. Tähän liittyen hankkeessa selvitetään, millaisia julkisesti omistettuja yhtiöitä Suomessa toimii ja millaisia vaikutuksia eduskunnan hyväksymästä, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädän-nöstä aiheutuu niiden toiminnalle. Tämän perusteella hankkeessa arvioidaan, edellyttääkö julkisomisteisten yhtiöiden toiminnan sujuva jatkuminen uudistuksen jälkeen muutok-sia voimassa olevaan lainsäädäntöön, millaiset erilaiset sääntelyvaihtoehdot voisivat tulla kyseeseen ja millaiset reunaehdot mahdollisille säännösmuutoksille tulisi asettaa. Lisäksi hankkeessa selvitetään, miltä osin lainsäädännössä voidaan ylipäätään kohdella eri tavalla julkisesti ja yksityisesti omistettuja yhtiöitä ja olisiko tarvetta säätää erikseen julkisesti omistettujen yhtiöiden asemasta ja toiminnasta.

Selvitys tehdään tiiviissä vuorovaikutuksessa selvityksen kohteena olevien yhtiöiden ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa.

Minna-Marja Jokinen, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

Tartuntatautilain muuttaminen ja väliaikainen muuttaminen

HE 245/2020 vp – EV 3/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee pikaisesti säännökset siitä, että tartuntatautilain 58 g §:ssä tarkoitetun asiakastilojen sulkemisen aiheuttamia taloudellisia menetyksiä korvataan elinkeinonharjoittajille yleisen kustannustuen kautta tai erillisenä korvauksena, jos 14 vuorokautta kestänyttä sulkemista on jouduttu jatkamaan.

1. Valtioneuvosto antoi hallituksen esityksen (HE 27/2021 vp) yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta 4.3.2021 ja täydensi esitystä 18.3.2021 annetulla hallituksen esityksellä (HE 37/2021 vp) lisäämällä säännökset covid-19-epidemiaan liittyen, tartuntatautilain 58 g §:n ja majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 a §:n nojalla tehtävien toimitilojen sulkemista koskevien rajoitusten aiheuttamisen menetystä kohtuullisesta korvaamisesta. Laki tuli voimaan 12.4.2021.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee pikaisesti tartuntatautilain täydentämiseksi säännökset, joiden nojalla voidaan torjua yleisvaarallisen tartuntataudin epidemian leviämistä Suomeen tulevien henkilöiden osalta ja mahdollistaa terveysturvallinen matkustaminen.

2. Tartuntatautilakiin on lisätty väliaikaiset muutokset, joilla pyritään ehkäisemään ulkomaista alkuperää olevien covid-19-tartuntojen leviäminen Suomeen. Valtioneuvosto antoi hallituksen esityksen (HE 105/2021 vp) laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta, ja laki tuli voimaan 12.7. 2021. Muutosten voimassaoloa jatkettiin hallituksen esityksellä (HE 131/2021 vp) laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta, ja laki tuli voimaan 16.10.2021 alkaen. Muutosten voimassaoloa jatkettiin uudelleen hallituksen esityksellä (HE 226/2021 vp) laeiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta, ja laki tuli voimaan 1.1.2022 alkaen ja on voimassa 30.6.2022 saakka.

Suomeen saapuvilta henkilöiltä edellytetään luotettavaa todistusta kuuden kuukauden sisällä sairastetusta covid-19-taudista, saadusta hyväksyttävästä covid-19-rokotussarjasta tai ennen Suomeen saapumista tehdystä negatiivisen tuloksen osoittavasta luotettavasta covid-19-testistä. Jos Suomeen saapuvalla vuonna 2006 tai sitä ennen syntyneellä henkilöllä ei ole esittää covid-19-testitodistusta, hänen tulee käydä testissä Suomeen saavutuaan ja toisessa covid-19-testissä 72–120 tunnin kuluessa Suomeen saapumisesta. Lisäksi heidän, joilla on todistus ennen Suomeen saapumista tehdystä negatiivisen tuloksen osoittavasta luotettavasta covid-19-testistä, tulee käydä toisessa covid-19-testissä 72–120 tunnin kuluessa Suomeen saapumisesta.

Asia ei anna aiheutta enää toimenpiteisiin.

Kirsi Ruuhonen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Tartuntatautilain 16 ja 22 §:n muuttaminen

HE 15/2021 vp – EV 22/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimiin luodakseen maahantuloon menettelyn, joka estää yleisvaarallisen tartuntataudin leviämistä ja samalla huomioi jatkossa kasvavat liikennemäärät rajaliikenteessä. Tällaisen ennakkotodistukseen perustuvan mallin käyttöönoton jälkeen pakolliset terveystarkastukset voitaisiin selkeästi kohdentaa henkilöihin, joilla ei ole osoittaa riittäviä todistuksia negatiivisesta covid-19-testituloksesta, annetusta rokotuksesta tai covid-19-taudin sairastamisesta.

Tartuntatautilakiin on lisätty väliaikaiset muutokset, joilla pyritään ehkäisemään ulkomaista alkuperää olevien covid-19-tartuntojen leviäminen Suomeen. Valtioneuvosto antoi hallituksen esityksen (HE 105/2021 vp) laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta, ja laki tuli voimaan 12.7. 2021. Muutosten voimassaoloa jatkettiin hallituksen esityksellä (HE 131/2021 vp) laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta, ja laki tuli voimaan 16.10.2021 alkaen. Muutosten voimassaoloa jatkettiin uudelleen hallituksen esityksellä (HE 226/2021 vp) laeiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta, ja laki tuli voimaan 1.1.2022 alkaen ja on voimassa 30.6.2022 saakka.

Suomeen saapuvilta henkilöiltä edellytetään luotettavaa todistusta kuuden kuukauden sisällä sairastetusta covid-19-taudista, saadusta hyväksyttävästä covid-19-rokotussarjasta tai ennen Suomeen saapumista tehdystä negatiivisen tuloksen osoittavasta luotettavasta covid-19-testistä. Jos Suomeen saapuvalla vuonna 2006 tai sitä ennen syntyneellä henkilöllä ei ole esittää covid-19-testitodistusta, hänen tulee käydä testissä Suomeen

saavuttuaan ja toisessa covid-19-testissä 72–120 tunnin kuluessa Suomeen saapumisesta. Lisäksi heidän, joilla on todistus ennen Suomeen saapumista tehdystä negatiivisen tuloksen osoittavasta luotettavasta covid-19-testistä, tulee käydä toisessa covid-19-testissä 72–120 tunnin kuluessa Suomeen saapumisesta.

Asia ei anna aiheutta enää toimenpiteisiin.

Liisa Katajamäki, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Toimitilojen sulkemista koskevien rajoitusten aiheuttamien menetysten kohtuullinen korvaaminen

HE 31/2021 vp – EV 27/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiirehtii korvausmallin valmistelua tartuntatautilain 58 g §:n mukaisesta tilojen sulkemisesta elinkeinonharjoittajille aiheutuvien taloudellisten menetysten korvaamisesta riittävällä tavalla.

Valtioneuvosto antoi hallituksen esityksen (HE 27/2021 vp) yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta 4.3.2021 ja täydensi esitystä 18.3.2021 annetulla hallituksen esityksellä (HE 37/2021 vp) lisäämällä säännökset covid-19-epidemiaan liittyen, tartuntatautilain 58 g §:n ja majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 a §:n nojalla tehtävien toimitilojen sulkemista koskevien rajoitusten aiheuttamisen menetystä kohtuullisesta korvaamisesta. Laki tuli voimaan 12.4.2021.

Liisa Katajamäki, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Tartuntatautilain 58 a ja 58 b §:n muuttaminen

HE 32/2021 vp – EV 35/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus suhteuttaa lain perusteella annettavissa asetuksissa rajoitukset kunkin alueen vallitsevaan epidemiatilanteeseen ja tarvittaessa rajoitukset tulee asettaa eriytetysti maakuntaa pienemmälle alueelle.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa lain perusteella annettavissa asetuksissa huomioon eri ravintolatyyppeiden (ravitsemisliikkeet, joiden pääasiallisena ravitsemistoimintana on tarjota maksusta alkoholijuomia

sekä muut ravitsemisliikkeet) sekä sisä- ja ulkotilojen erilaiset riskiprofiilit ja vähäriskisempään toimintaan suunnataan kevyempiä aukiolo- ja anniskeluaikarajoituksia.

3. Eduskunta edellyttää, että rajoituksista aiheutuvia taloudellisia menetyksiä kompensoidaan ravitsemisliikkeille.

1.–3. Tartuntatautilain 58 a §:n nojalla on annettu epidemian aikana yhteensä 56 valtioneuvoston asetusta, joilla ravitsemistoimintaa on rajoitettu valtakunnallisesta ja alueellisesta epidemiatilanteesta sekä erilaisista ravintolatyypeistä ja ravintolatiloihin johtuvien epidemian leviämiskäytännön mukaisesti. Rajoitusten kohdentamisessa maakuntaa pienempiä alueita ovat olleet esimerkiksi useat sairaanhoitopiirit, pääkaupunkiseudun kaupungit sekä Rovaniemen kaupunki. Myös voimassa olevan ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen (1223/2021) 4 §:ssä rajoituksia on kohdennettu eri ravintolatyyppeihin sekä sisä- ja ulkotiloihin niiden epidemian leviämiskäytännön mukaisesti.

Hallitus on epidemian aikana valmistellut ja toteuttanut ravintoloiden sulkemisesta johtuvat erityiset kompensatiot (Laki ravitsemisyriyten uudelleentyölistämisen tukemista ja toiminnan rajoitusten hyvittämisestä 403/2020) sekä viisi määräaikaista kustannustukea koskevaa hakua (Laki yritysten määräaikaista kustannustuesta 508/2020). Uusimman haun sulkemiskorvaus on suunnitelmien mukaan haettavissa Valtiokonttorista maaliskuussa 2022 ja kustannustuki huhtikuussa 2022.

Ismo Tuominen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Eri aloihin kohdistuvien rajoitusten epidemiologinen oikeasuhtaisuus ja tasapuolisuus

HE 73/2021 vp – EV 69/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee eri aloihin kohdistuvien erilaisten rajoitusten epidemiologista oikeasuhtaisuutta, tasapuolisuutta ja välttämättömyyttä sekä tekee tarvittavat toimet rajoitusten vinoumien korjaamiseksi.

Muutosten voimassaoloa jatkettiin hallituksen esityksellä (HE 226/2021 vp) laeiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta, ja laki tuli voimaan 1.1.2022 alkaen ja on voimassa 30.6.2022

saakka. Jatkamisen yhteydessä arvioitiin esityksen vaikutuksia eri toimialoihin. Jatkossa sosiaali- ja terveysministeriössä on tarkoitus käynnistää tartuntatautilain laaja-alainen uudistus, jonka yhteydessä myös tätä asiaa on tarkoitus arvioida uudestaan.

Asia ei anna aihetta enää toimenpiteisiin.

Liisa Katajamäki, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Vaihtoehtoinen todistus henkilölle joka ei voi saada covid-19-rokotetta

HE 131/2021 vp – EV 134/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistele ratkaisun, jolla henkilöt, jotka eivät lääketieteellisen terveydellisen syyn perusteella voi ottaa koronarokotetta, voivat tällä perusteella saada koronapassin.

EU:n digitaalista koronatodistusta sääntelevä EU-asetus 953/2021 ei tunnista vaihtoehtoista todistusta henkilöille, joilla ei lääketieteellisistä syistä ole mahdollista ottaa covid-19-rokotusta. EU-asetuksen lähtökohtana on, että asetuksen mukaisella kolmella erilaisella vaihtoehtoisella todistuksella (todistus rokotuksesta, todistus negatiivisesta testistä, todistus sairastetusta taudista) voidaan taata kansalaisten yhdenvertaisuus myös tilanteissa, jossa henkilö ei syystä tai toisesta voi saada rokotuksia. Tartuntatautilain 58 k §:ään säädettiin mahdollisuus saada maksuton covid-19-testi henkilöille, joilla ei lääketieteellisistä syistä ole mahdollista ottaa covid-19-rokotetta (hallituksen esitys laeiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta, HE 226/2021 vp).

Asia ei anna aihetta enää toimenpiteisiin.

Taneli Puumalainen, osastopäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelun henkilömitoituksen vaikutukset

HE 170/2021 – EV 200/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lastensuojelun henkilömitoituksen vaikutuksia lastensuojelupalvelujen ja muiden sosiaalihuollon palvelujen saatavuuteen ja toteuttamiseen sekä lapsen edun

toteutumiseen ja ryhtyy arvioinnin pohjalta tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle tehtäväksi asiakasmäärien sekä määrällisen että laadullisen seurannan ja arvioinnin sekä osoittanut sille rahoituksen. Yksityiskohdat tarkentuvat kevään 2022 kuluessa.

Susanna Hoikkala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Maahantulon yhteydessä myönnettävä koronapassiin rinnastuva todistus

HE 226/2021 vp – EV 229/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee kiireellisesti ja antaa eduskunnalle hallituksen esityksen säännöksiksi, joiden nojalla maahantulon yhteydessä myönnetään koronapassiin rinnastuva todistus tartuntatautilain 16 a §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdan mukaisilla todistuksilla Suomeen saapuville.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on aloitettu asian valmistelu.

Taneli Puumalainen, osastopäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

13 Talousvaliokunta

Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö

HE 108/2016 vp – EV 239/2016 vp

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimialakohtaisiin lainsäädäntöä täsmentäviin toimiin, pitäen erityisesti silmällä jätetoimialan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimintaedellytyksiä.

3. Ensimmäiseen lausumaan annetussa vastauksessa viitatuissa toimialakohtaisissa lainsäädäntöhankkeissa huomioidaan myös ostettavien palveluiden laatu ja muita hankintojen sisältöön liittyviä seikkoja. Jätelain osalta vastuuministeriö on ympäristöministeriö. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (612/2021) on säädetty kattavasti ja voimassa olevaa hankintalakia velvoittavammin palvelujen hankkimisesta yksityiseltä palvelun tuottajalta. Hyvinvointialueesta annettavan lain osalta vastuuministeriö on ollut valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain osalta sosiaali- ja terveysministeriö. 1.7.2021 voimaan tulleen julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muutoksen myötä puitejärjestelyä koskeva muutos tulee osaltaan helpottamaan laajoina yhteishankintoina toteutettavien palvelujen hankintaa.

Riikka Hietanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistamista koskeva hallituksen esitys (HE 241/2020) on hyväksytty eduskunnassa 21.6.2021. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisivat nykyisten kuntien, sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien sijaan hyvinvointialueet. Kuntia suurempina järjestäjätahoina hyvinvointialueilla olisi paremmat mahdollisuudet huolehtia asiakkaiden riittävästä ja yhdenvertaisista palveluista. Nykyisten kuntien tapaan hyvinvointialue voisi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse tai yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Lisäksi hyvinvointialue voisi ottaa käyttöön palvelusetelin päättämässään palveluissa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukaisesti. Kunnilta siirtyvät hyvinvointialueen vastuulle voimassa olevat ostopalvelusopimukset ja palveluseteleitä koskevat sitoumukset. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakia koskeva ehdotus sisältää säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen hankkimisesta yksityisiltä palveluntuottajilta. Järjestämislain säännöksiä sovellettaisiin hankintalain säännösten lisäksi. Järjestämislaissa säädettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja työvoiman hankkimisen edellytyksistä sekä ostopalveluntuottajille asetettavista vaatimuksista niiden tuottaessa palveluja hyvinvointialueille.

Pirjo Kainulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Vuoden 2019 alussa voimaan tullessa jätelain 145a §:ssä säädetään julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetusta laista (1397/2016) poiketen, että kunnan jätehuollon alalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava markkinaehtoista toimintaa rajoittava ulosmyynnin osuus on kymmenen prosenttia 31 päivään joulukuuta 2029 saakka ja pysyvästi viisi prosenttia 1 päivästä tammikuuta 2030. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen mukaan jätelakia olisi muutettava siten, että kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntiraja pidetään 10 prosentissa myös 1.1.2030 jälkeen.

EU:n jätessäädöspaketin täytäntöönpanoa koskeva hallituksen esitys jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (40/2021 vp) hyväksyttiin eduskunnassa 23.6.2021 ja lait tulivat voimaan 19.7.2021. Lakimuutoksia täydentävä laaja asetustason sääntely tuli voimaan 1.12.2021. Uudistettu jätelainsäädäntö merkittävästi kunnan jätehuoltotehtäviin ja kunnan jätehuoltoyhtiöiden liikevaihtoon. Nämä muutokset on otettava huomioon arvioitaessa mainitun hallitusohjelmakirjauksen vaikutuksia. Ympäristöministeriö aloitti mainitun hallitusohjelmakirjauksen vaikutusten arvioinnin uudistuneen lainsäädännön valossa syksyllä 2021. Vaikutuksia kilpailuneutraliteettiin arvioidaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston toteuttamassa selvityksessä, jonka on määrä valmistua vuoden 2022 alkupuolella. Tavoitteena on valmistella vaikutusarvion pohjalta tarpeelliset lakimuutokset viimeistään vuoden 2022 aikana.

Riitta Levenen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädännössä vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestämisen inhimillisellä ja asiakaslähtoisellä tavalla.

4. Sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun varmistamiseen liittyvää sääntelyä on arvioitu vammaispalveluiden kokonaisuudistuksessa sekä iäkkäiden palveluiden uudistamisessa. Uuden vammaispalveluja koskevan lain keskeisenä tavoitteena olisi ollut turvata vammaisten henkilöiden tarpeen mukaiset ja laadukkaat palvelut. Vastuuministeriönä asiassa on ollut sosiaali- ja terveysministeriö. Uudistusta on hallitusohjelman mukaisesti jatkettu ja hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle alkusyksyllä 2022.

Riikka Hietanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

4. Sosiaalihuollon lainsäädäntö sisältää useita säännöksiä, jotka korostavat asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioon ottavaa palveluprosessia eli palvelutarpeen asianmukaista selvittämistä ja arviointia, palvelusuunnitelman tekemistä tämän arvioinnin pohjalta sekä palvelujen järjestämistä ja tosiasiallista toteuttamista palvelutarpeen arviointiin perustuvan päätöksen mukaisesti. Myös palvelun pysyvyys on otettava huomioon palvelukokonaisuuksia muodostettaessa. Tämä velvoite koskee myös vammaisten ja iäkkäiden henkilöiden asumispalvelujen hankintaa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja, mukaan lukien

hankintasopimusten kestosta päättäminen. Hankintalain 108 S:n mukaan sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnoissa hankintayksikön on otettava huomioon kyseistä palvelua koskeva lainsäädäntö. Sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun varmistamiseen liittyvää sääntelyä on arvioitu valmisteltavina olevissa vammaispalveluiden kokonaisuudistuksessa sekä iäkkäiden palveluiden uudistamisessa. Uuden vammaispalveluja koskevan lain keskeisenä tavoitteena olisi ollut turvata vammaisten henkilöiden tarpeen mukaiset ja laadukkaat palvelut.

Esitystä uudeksi vammaispalvelulainaksi on valmisteltu vuoden 2021 aikana ja se on tarkoitettu antaa eduskunnalle alkusyksyllä 2022. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos on lisäksi tehnyt ehdotukset henkilökohtaisen budjetoinnin käytännön toteuttamisesta vammaisten ja iäkkäiden henkilöiden palvelujen järjestämisessä. Henkilökohtaisella budjetoinnilla tarkoitetaan vammaisen henkilön sosiaalipalvelujen järjestämistä, jossa henkilö valitsee ja hankkii palveluja hänelle myönnettyllä henkilökohtaisella budjetilla. Mallin tavoitteena on edistää vammaisen henkilön sosiaalipalvelujen järjestämistä yksilöllisellä ja erilaiset elämäntilanteet huomioivalla tavalla. Iäkkäiden henkilöiden palvelujen uudistamiseksi sekä palvelujen laadun vahvistamiseksi on annettu joulukuussa hallituksen esitys (HE 231/2021 vp) sosiaalihuoltolain ja vanhuspalvelulain muuttamisesta.

Jaana Huhta, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
Sirkka Sivula, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen

HE 230/2018 vp – EV 284/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin kuluttajaluottojen hintasääntelyn vaikutuksia kustannuksiltaan kohtuuttomien kuluttajaluottojen tarjontaan ja hintoihin sekä ryhtyy tarvittaessa välittömästi lisätoimiin.

1. Kansalaisten ylivelkaantumiseen liittyvään kokonaisuudistukseen pyritään puuttamaan pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa laaja-alaisilla toimenpiteillä. Oikeusministeriö koordinoi näitä toimenpiteitä.

Oikeusministeriössä on käynnistetty hanke pysyvien muutosten valmistelemiseksi kuluttajaluottosääntelyyn. Muutoksia valmisteltiin työryhmässä, jonka toimikausi asetettiin 28.2.2022 saakka. Erikseen on asetettu seurantaryhmä seuraamaan ja arvioimaan työryhmän työtä. Työryhmän on toimeksiantonsa mukaan valmistettava muun muassa ehdotus pysyvän korkokaton asettamiseksi myös ennen 1.9.2019 tehdyille jatkuvaa luottoa

koskeville sopimuksille siltä osin kuin kyse on lain voimaantulon jälkeen tehtävistä uusista nostoista. Työryhmän on myös selvitettävä mahdollisuuksia pysyvästi alentaa korkokattoa. Hallituksen esitys asiasta on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2022.

Sofia Aspelund, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi pikaisesti ulosoton suojaosuusjärjestelmän ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä velallisen maksukyvyn arvioinnissa huomioon otettavien velallisen välttämättömien elinkustannusten tason kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset.

2. Hallitusohjelman mukainen selvitys ulosoton suojaosuuden korottamisesta ja vaihtoehtoisista keinoista pienituloisten ulosottovelallisten aseman parantamiseksi on tehty valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan hankkeena. Selvityksestä on julkaistu 26.5.2021 tutkimusraportti Ulosottovelka, sosiaaliturva ja työn tarjonta⁶⁴. Oikeusministeriö on pyytänyt tutkimusraportista lausuntoja sidosryhmiltä ja asiantuntijoilta. Parhaillaan arvioidaan tutkimusraportin ja siitä saadun lausuntopalautteen perusteella, mikä on paras keino pienituloisten ulosottovelallisten aseman helpottamiseksi.

Oikeusministeriön asettama työryhmä on arvioinut yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muutostarpeet, mukaan lukien velallisen välttämättömien elinkustannusten tason kehittämistarpeet, ja ehdottaa tasokorotuksen tekemistä. Tasokorotus tulisi voimaan vuonna 2022 samanaikaisesti muiden velkajärjestelyyn tehtävien muutosten kanssa.

Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö
Terhi Salmela, hallitusneuvos, oikeusministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin kuluttajien velkaantumisongelmien ennaltaehkäisyyn ja vähentämisen tehostamiseksi muun muassa arvioimalla maksuhäiriötietojen säilytysaikojen tarkoituksenmukaisuutta ja selvittämällä korkeakorkoisten vakuudettomien kuluttajaluottojen mainonnan rajoittamista sekä selvittää mahdollisuuksia parantaa sosiaalisen luottotuksen saatavuutta.

3. Hallitusohjelmassa on muun muassa linjattu, että positiivinen luottotietorekisteri otetaan käyttöön hallituskauden aikana, ja samalla lyhennetään maksuhäiriömerkintöjen kestoaikaa.

64 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-158-2>

Oikeusministeriö asetti maaliskuussa 2020 ohjausryhmän ja kaksi alatyöryhmää valmistelemaan positiivista luottotietorekisteriä ja sen edellyttämää lainsäädäntöä. Esitysluonnos on viimeistelty oikeusministeriössä tiiviissä yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa. Hallituksen esitys sisältäisi uutta rekisteriä koskevan lakiehdotuksen, jossa säädettäisiin yksityiskohtaisesti rekisterin sisältämistä luonnollisen henkilön luottotiedoista ja käyttötarkoituksista, joihin niitä voitaisiin luovuttaa. Rekisterinpitäjä olisi Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö. Esitys on tarkoitus antaa kevätkauden 2022 alussa.

Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen osalta eduskunta on edellä selostetun lausuman jälkeen edellyttänyt vastaukseen EV 69/2020 vp sisältyvässä lausumassaan (4. lausuma), että valtioneuvosto kiirehtii maksuhäiriörekisteriä koskevaa lainsäädäntöä siten, että henkilöt, jotka ovat suorittaneet maksuhäiriömerkinnän perusteena olleet maksut asianmukaisesti, tulee poistaa rekisteristä 1 kuukauden kuluttua maksun suorittamisesta. Hallituksen esitys (HE 109/2021 vp), joka sisältää lakiehdotuksen luottotietolain muuttamiseksi mm. maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen osalta, annettiin eduskunnalle kesäkuun lopussa 2021. Esityksen käsittely eduskunnassa on vielä kesken.

Kuluttajaluottojen mainonnan osalta voi todeta, että oikeusministeriössä on käynnistetty hanke pysyvien muutosten valmistelemiseksi kuluttajaluottosääntelyyn. Muutoksia valmisteltiin työryhmässä, joka asetettiin 28.2.2022 saakka. Erikseen on asetettu seurantaryhmä seuraamaan ja arvioimaan työryhmän työtä. Työryhmän on toimeksiantonsa mukaan muun muassa tiukennettava luottojen markkinointia koskevaa sääntelyä. Hallituksen esitys asiasta on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2022.

Virpi Koivu, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö
Sofia Aspelund, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti selvittämään ja valmistelemaan lainsäädäntöä, jolla mahdollistetaan Finanssivalvonnan riittävät ja tehokkaat valtuudet valvoa ja sanktioida korkeakorkoisten pienlaimien tarjoajien toimintaa.
5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii perusteellisen selvityksen siitä, onko pikavippijärjestelmä lainkaan tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen, ja ryhtyy selvityksen pohjalta tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin asian vaatimiin toimenpiteisiin.

4. ja 5. Valtiovarainministeriö on syyskuussa 2019 julkaistun työryhmämietinnön⁶⁵ pohjalta valmistellut luonnoksen hallituksen esitykseksi koskien eräitä makrovakauden valvontavälineitä. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa keväällä 2022. Esitykseen sisältyy myös ehdotus, jonka mukaan korkeakorkoisia pienlainoja tarjoavien yritysten valvonta siirtyisi Etelä-Suomen aluehallintovirastolta Finanssivalvonnan tehtäväksi.

Jaakko Weuro, lainsäädäntöneuvos valtiovarainministeriö

Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen

KAA 2/2018 vp – EK 46/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto nimittää asiantuntijaryhmän, jossa ovat mukana aloitteen tekijöiden ja vammaisjärjestöjen edustajat, arvioimaan ja valmistelemaan viipymättä tarvittavat säädösmuutokset, joiden avulla turvataan vammaisten henkilöiden osallisuus ja oikeussuojakeinoita koskevassa päätöksenteossa. Lisäksi asiantuntijaryhmän tulee selvittää sosiaali- ja terveyspalveluja ja hankintalainsäädäntöä sekä niihin liittyvää neuvontaa ja ohjeistusta koskevat muutostarpeet sosiaali- ja terveyspalvelujen, mukaan lukien Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen, hankintojen kehittämiseksi. Tarvittavat säädösmuutokset on annettava eduskunnalle mahdollisimman pian.

1. Työryhmä vammaisten henkilöiden osallisuuden turvaamiseksi vammaispalveluissa (osallisuustyöryhmä) on asetettu joulukuussa 2019 ja työryhmä työskenteli alkuvuoden ja syksyn 2020 pitäen välillä koronasta johtuvaa taukoa. Osallisuustyöryhmä arvioi ja valmisti säännösehdotukset vammaispalveluja koskevaan lainsäädäntöön liittyen vammaisten henkilöiden osallisuuteen ja sekä oikeussuojakeinoihin palvelutarpeen arvioinnin ja palvelujen järjestämistavan valinnan yhteydessä. Työryhmän raportti Vammaisten henkilöiden osallisuuden turvaaminen vammaispalveluissa on lausunnolla 15.2.2021 asti. Valmistelutyö jatkui raportista saatu lausuntopalautte huomioiden osana uutta vammaispalvelulakia koskevan hallituksen esityksen valmistelua. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys vammaispalvelulaksi eduskunnalle syksyllä 2022.

Kirsi-Maria Malmund, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö
Sirkka Sivula, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

65 Selvitys keinoista ehkäistä kotitalouksien liiallista velkaantumista, Valtiovarainministeriön julkaisu 2019:56, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-038-9>

1. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan Kansaneläkelaitoksen (Kelan) järjestämien palveluiden toimivuutta selvitetään ja Kela-taksien kilpailutus käytännöt vaativat myös uudelleenarviointia. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyen valmistellaan erillisenä asiana monikanavarahoituksen purkaminen.

Kelan kuntoutuksen ja Kela-taksien osalta kehittämistarpeiden arviointiin vaikuttavat myös päätökset monikanavarahoituksen purkamisen aikataulusta ja sen valmistelussa tehtävät ratkaisut.

Vuosina 2021–2022 Kelassa on käynnissä kokeilu, jossa tarjouskilpailu korvataan rekisteröitymismenettelyllä eräiltä osin kuntoutuksessa. Kokeilun tavoitteena on selvittää, miten rekisteröitymismenettely soveltuu kuntoutuspalveluiden järjestämistavaksi. Kokeiluun on valittu tässä vaiheessa kaksi kuntoutuspalvelua. Kokeilu tuottaa tietoja hankintojen kehittämistä varten

Anu Kangasjärvi, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö
Milja Tiainen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

1. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa hankintalainsäädännöstä ja sen muutostarpeista, ja linjaa siihen liittyvistä hallitusohjelmakirjauksista. Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti nykyisen hankintalain mahdollisia muutostarpeita on selvitetty ja selvitetään sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä, ja työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut ja osallistuu osaltaan sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudistuksen valmisteluun, joissa hankinta-asiat käsitellään asianmukaisella tavalla. Valtiovarainministeriö on asettanut julkisten hankintojen vaikuttavuuden edistämiseksi julkiset hankinnat -toimenpideohjelman (Hankinta-Suomi), jossa on ministeriöiden edustajat.

Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistelemassa vammaispalvelulain uudistusta, tavoitteena on antaa hallituksen esitys vuonna 2022. Esityksen valmistelussa on kuultu laajasti vammaisjärjestöjen näkemyksiä. Sote-uudistuksen osalta on 1.7.2021 tullut voimaan lainsäädäntö sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä hyvinvointialueista jossa on yksityiskohtaista säätelyä myös sote-palveluiden hankinnasta.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Riikka Hietanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta vahvistetaan osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelua.

2. Työryhmä vammaisten henkilöiden osallisuuden turvaamiseksi vammaispalveluissa (osallisuustyöryhmä) on asetettu joulukuussa 2019 ja se työskenteli alkuvuoden ja syksyn 2020 pitäen välillä koronasta johtuvaa taukoa. Osallisuustyöryhmä arvioi ja valmisti säännösehdotukset vammaispalveluja koskevaan lainsäädäntöön liittyen vammaisten henkilöiden osallisuuteen ja oikeussuojakeinoihin palvelutarpeen arvioinnin ja palvelujen järjestämistavan valinnan yhteydessä. Työryhmän raportti Vammaisten henkilöiden osallisuuden turvaaminen vammaispalveluissa oli lausunnolla 15.2.2021 asti. Valmistelutyö jatkuu osana vammaispalvelujen uudistusta koskevan hallituksen esityksen valmistelua. Tavoitteena on saada esitys eduskuntaan syksyyn 2022 mennessä.

Itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön uudistaminen on kirjattu hallitusohjelmaan. Lainsäädännön valmistelua ei ole ollut mahdollista aktiivisesti edistää vuosien 2020–2021 aikana koronavirusliitännäisestä säädösvalmisteluruuhkasta johtuen. Lainsäädännön valmistelua jatketaan vuoden 2022 aikana. Sosiaali- ja terveysministeriö on kuitenkin 7.10.2021 asettanut asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisen seurantaryhmän. Laajapohjaisen ryhmän tehtävänä on tukea asiakkaan ja potilaan oikeuksia koskevan lainsäädännön valmistelua, tuottaa asiantuntijatietoa sekä osallistua vaihtoehtojen ja ehdotusten sekä niiden vaikutusten arviointiin.

Sirkka Sivula, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö
Kirsi Ruuhonen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja varmistaa vammaispalvelujen tarjoamisen edellytyksiin, kuten toimitiloja koskeviin vaatimuksiin, liittyvän lainsäädännön tarkoituksenmukaisuuden ja siihen liittyvän ratkaisu- ja valvontakäytännön yhtenäisyyden palvelujen käyttäjien yhdenvertaisuuden ja palveluntarjoajien tasavertaisten kilpailuedellytysten turvaamiseksi.

3. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa koskevan lainsäädännön valmistelua on jatkettu. Laissa ehdotetaan säädettäväksi muun muassa palveluntuottajaa ja toimintaa koskevista edellytyksistä, mukaan lukien toimitilat, toimintaympäristö ja välineet sekä palvelun laadullisista edellytyksistä ja vastuusta palvelujen laadusta. Valviran ja aluehallintovirastojen ohjauksessa ennen lainmuutoksia on painotettu ja painotetaan edelleen yhdenmukaisen ratkaisukäytännön sekä lainsäädännön yhtenäisen soveltamisen merkitystä.

Sirkka Sivula, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Kaivoslaki Nyt – Lakialoite kaivoslain muuttamiseksi

KA 7/2019 vp – EK 40/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa huomioon kaivoslainsäädännön uudistamisessa talousvaliokunnan mietinnössään aloitteesta esiintuomat näkökohdat ja hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamisen.

1. Kaivoslain kehittämishanke on käynnistetty 2019, ja sen lähtökohtina on pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman kirjaukset sekä talousvaliokunnan mietintö kansalaisaloitteesta (KA 7/2019 vp – EK 40/2020 vp) ja OTT Pekka Vihervuoren selvitys kaivostoimintaa ohjaavan sääntelyn toimivuudesta (2019). Eduskunnan kirjelmä kansalaisaloitteesta on talousvaliokunnan mietinnön mukainen.

Hallituksen esitys valmistellaan työ- ja elinkeinoministeriössä virkatyönä, mutta valmistelun tueksi on asetettu laaja-alainen työryhmä sekä järjestetty kansalaisille erilaisia mahdollisuuksia tuoda esiin näkemyksiään. Lakihankkeen aikataulua on jatkettu syksyllä 2020 ja uudelleen vuodenvaihteessa 2021, ja hallituksen esityksen odotetaan valmistuvan keväällä 2022.

Valmistelun tueksi on käytössä tai tulossa käyttöön sekä valtioneuvoston kanslian, että ministeriön selvityshankkeita. Esimerkiksi intressivertailun käyttöönottoa selvitetään talousvaliokunnan mietinnön mukaisesti.

Eeva-Maija Puheloinen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi kaivosmineraalien luonteen ainutkertaisina luonnonvaroina, joiden hyödyntämisestä yhteiskunnan tulee saada kohtuullinen korvaus ja edellyttää hallitusohjelman mukaisen kaivosveroselvityksen ripeää ja huolellista toteutusta niin, että eduskunnalle jää riittävästi aikaa toteuttaa kaivosverotusta koskevat lainsäädäntöuudistukset kuluvalle hallituskaudella.

2. Valtiovarainministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan kaivosveron toteutusta keväällä 2021 valmistuneen tutkimushankkeen pohjalta. Työryhmän tehtävänä on arvioida eri verovaihtoehtojen soveltuvuutta, toteuttamiskelpoisuutta ja pääasiallisia vaikutuksia. Arviomuistion pohjalta hallituksen on mahdollista tehdä päätös kaivosveron toteuttamismallista kaivosveroa koskevan hallituksen esityksen valmistelua varten. Työryhmän työn on tarkoitus valmistua kesään 2022 mennessä.

Ella Luikku, veroasiantuntija, valtiovarainministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus resursoi laadukkaasti lupavalmisteluun taakamiseksi kaivosten luvitusta käsittelevät viranomaiset riittävästi ja huolehtii valmisteluun liittyvän tiedon avoimuudesta.

3. Valtiovarainministeriön hallinnonalan virastoista aluehallintovirastot käsittelevät ympäristönsuojelulainsäädännön mukaisessa lupaprosessissa myös kaivostoimintaan liittyviä lupahakemuksia. Luvat käsitellään Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueilla. Erityisen paljon kaivostoimintaan liittyviä lupahakemuksia kohdistuu Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle, jonka toimialueeseen kuuluvat Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakunnat.

Aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueiden resurssit ovat pysyneet suunnilleen ennallaan: ensimmäisenä toimintavuonna 2010 oli 136 henkilötyövuotta ja vuonna 2021 oli 143 henkilötyövuotta. Vireille tulleiden asioiden määrä vaihtelee ympäristöluvissa varsin voimakkaasti vuosittain. Hakemuksia on tullut vuosina 2019 ja 2020 vireille yli 1000 kappaletta vuodessa, mutta vuonna 2021 puolestaan noin 800 kappaletta. Kaivosalan ympäristölupahakemuksia on tullut vireille 55 kappaletta vuonna 2019, 15 kappaletta vuonna 2020 ja 20 kappaletta vuonna 2021. Kaikista kaivosalan ympäristölupahakemuksista kaksi kolmasosaa tuli vireille Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon.

Valtiovarainministeriö seuraa ja vastaa osana aluehallintovirastojen tulosohejausta myös ympäristölupavastuualueiden resursoinnista yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan kaivosten luvitukseen liittyen ei ole nähtävissä resurssinäkökulmasta mitään erityisiä riskejä aluehallintovirastojen toiminnassa sen paremmin toiminnan laatuun kuin lupakäsittelyn nopeuteenkaan liittyen nykytilanteen puitteissa, vaan tehtävät ja tavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi osoitetut resurssit ovat nykytilassa tasapainossa. Käsitys perustuu tulosohejausprosessin puitteissa niin virallisten toimintakertomusten kuin jatkuvan virastojen kanssa käydyn keskustelun ja tietojenvaihdon kautta saatuihin tietoihin sekä vuonna 2019 valtiovarainministeriön, ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja aluehallintovirastojen yhteistyössä laatimaan kattavaan selvitykseen aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueiden toiminnasta.

Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan asiaa on sinänsä jatkuvasti seurattava ja arvioitava osana tulosohejausta kuten virastojen toimintaa ja resursointia muutenkin, mutta se ei tällä erää anna aihetta toimenpiteisiin.

Aluehallintovirastojen ympäristölupien käsittelyssä valmisteluun liittyvän tiedon avoimudesta on huolehdittu ensisijaisesti Vesi- ja ympäristölupien tietopalvelun avulla. Kyseinen sähköinen palvelu on kaikille avoin ja toimii ilman kirjautumista⁶⁶. Tietopalvelusta löytyvät sähköisessä muodossa aluehallintovirastossa vireillä olevat asiat, kuulemisvaiheessa olevien hakemusten kuulutukset ja julkiset hakemusasiakirjat sekä aluehallintoviraston antamat ympäristö- ja vesilupapäätökset vuodesta 2014 eteenpäin.

Mikko Saarinen, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

3. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999 määrittelee hakemusten julkisuuden. Kaivosasetuksen (391/2021) 24 §:ssä on käsitelty hakemustietojen julkisuutta:

Luvan hakijan tulee ilmoittaa lupahakemuksen toimittamisen yhteydessä perusteltu käsityksensä siitä, miltä osin lupahakemus tai sen liitteet sisältävät viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) tai muun lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä tietoja.

Hakijan tulee mahdollisuuksien mukaan toimittaa hakemuksen yhteydessä yleisluontoinen yhteenveto 1 momentissa tarkoitetuista hakemuksen tiedoista, joita voidaan esittää yleisölle.

Kaivoslain uudistamisen valmistelun yhteydessä arvioidaan ja varmistetaan kaivosviranomaisen tarvitsemat riittävät voimavarat.

Eeva-Maija Puheloinen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kaivostoimintaa ohjaavalla lainsäädännöllä nykyistä selkeämmin muille elinkeinoille ja asumiselle tärkeiden tai luontoarvoiltaan korvaamattomien alueiden suojelun sekä varmistaa korvauskäytäntöjen oikeudenmukaisuuden haittojen kärsijöille.

4. "Talousvaliokunnan mietinnön mukaisesti suojeluasiaa tulee tarkastella ympäristöministeriön hallinnonalaan kuuluvan luonnonsuojelulain uudistuksen yhteydessä".

Eeva-Maija Puheloinen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa huomioon kaivoslain uudistuksen valmisteluaiakataulussa CETA-sopimuksen vaikutukset valmistelulle asetettuihin tavoitteisiin.

⁶⁶ <https://ylupa.avi.fi/fi-FI>

5. Kaivoslain hallituksen esityksen valmistelussa on tarkasteltu ehdotettujen muutosten vaikutuksia huomioiden CETA-sopimus ja sen mahdollisen ratifioinnin. Hallituksen esityksen valmistelussa on käytössä ministeriön valmistelun aikana teettämä selvitys ja aiemmin teettämä selvitys. Lisäksi hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa on konsultoitu ja tullaan konsultoimaan valtionhallinnon kauppasopimusten asiantuntijoita sopimuksen erilaisista mahdollisista vaikutuksista. Sopimuksen hyväksymistilannetta eri jäsenmaissa seurataan.

Eeva-Maija Puheloinen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 § muuttaminen ja 8 §:n väliaikainen muuttaminen

HE 57/ 2020 vp – EV 47/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa aktiivisesti ja tarkoin valtion erityisrahoitusyhtiön vastuiden kehitysuraa ja laatii talousvaliokunnalle selvityksen sekä tarvittaessa valmistelee lainsäädäntöön muutokset, joilla varmistetaan valtuuksien tarkoituksenmukainen taso ja kehityssuunta viimeistään syysistuntokaudella 2022.

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 ja 8 §:ä muutettiin lailla 402/2020. Lakimuutos tuli voimaan 1.6.2020. Laki sääntelee Finnvera Oyj:n (jäljempänä Finnvera) ns. kotimaan rahoitustoimintaa. Lakimuutoksella varauduttiin ja parannettiin Finnveran edellytyksiä vastata koronapandemian tuomiin yrittäjärahoituksen mahdollisiin haasteisiin. Lain 4 §:n muutoksella tehostettiin suuryrityksille myönnettävien takausten käsittelyä poikkeusoloissa poistamalla laista vaatimus työ- ja elinkeinoministeriön suostumuksesta, kun taattavan lainan määrä ylittää 35 miljoonaa euroa. Lain 8 §:n muutoksella korotettiin Finnvera Oyj:n kotimaan rahoituksen enimmäismäärää 4,2 miljardista eurosta 12 miljardiin euroon.

Työ- ja elinkeinoministeriö on seurannut aktiivisesti Finnveran vastuiden kehittymistä. Finnvera raportoi ministeriölle haetun rahoituksen määrää, tehtyjä rahoituspäätöksiä sekä voimassa oleviin rahoituksiin tehdyistä muutospäätöksistä (mukaan lukien lyhennysten lykkäykset). Voimakkainta rahoituksen kysyntä oli maaliskuussa 2020 (erityisesti

lyhennysten lykkäykset), minkä jälkeen tilanne on tasoittunut. Finnvera julkaisee myös omilla nettisivuillaan ajantasaista tietoa rahoitustoiminnastaan, ”Pk- ja midcap-yritysten rahoituksen ajantasainen seuranta”⁶⁷.

Finnveran laina- ja takausvaltuuksien korotuksella varmistettiin yritysrahoituksen toimivuus Suomessa koronapandemian aikana. Korotuksilla oli myös vahva signaalivaikutus eli valtio omalta osaltaan pitää huolta yritysten rahoituksesta pandemian aikana. Suomen pankkijärjestelmä on toiminut hyvin pandemiankin aikana ja Finnveran valtuuksia ei ole tarvinnut käyttää täysimääräisesti. Kotimaan rahoituksen lainoja ja takauksia myönnettiin vuonna 2020 1,4 miljardia euroa ja vuonna 2021 vastaavasti 1,5 miljardia euroa. Lainoja ja takauksia myönnettiin vuonna 2020 43 prosenttia vähemmän ja vuonna 2021 3 prosenttia vähemmän, kuin mitä arvioitiin hallituksen esityksessä varovaisen skenaarion mukaan. Luotto- ja takaustappiositoumusten piirissä oleva vastuukanta 31.12.2020 oli 2,5 miljardia euroa ja vastaavasti 31.12.2021 2,7 miljardia euroa. Finnveran valmiuksia vastata koronapandemian tuomiin yritysrahoituksen mahdollisiin haasteisiin on jatkettu vuoteen 2022 saakka. Toivottavasti tämän jälkeen yritysten usko investointeihin voimistuu ja yritysrahoituksen kysyntä myös kasvaa. Tällöin myös todennäköisesti tarvitaan Finnveran riskijakoa pankkien kanssa. Ministeriö arvioi jälleen vuoden 2022 aikana, mikä on Finnveran valtuuksien tarkoituksenmukainen taso tulevinä vuosina. Viimeistään syysistuntokaudella 2022 työ- ja elinkeinoministeriö laatii talousvaliokunnalle selvityksen ja tarvittaessa valmisteleekin lainsäädäntöön muutokset, joilla varmistetaan Finnveran valtuuksien tarkoituksenmukainen taso.

Jyrki Orpana, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikainen muuttaminen

HE 234/2020 vp – EV 212/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi huolellisesti kattavaan analyysiin ja kansainväliseen vertailuun pohjautuen, onko kuluttajaluottosääntelyä muutettava pysyvästi. Tässä arvioinnissa on erityisesti tarkasteltava tehokasta seuraamussääntelyä ja vanhojen, korkeakorkoisten luottojen saamista maltillisemmän korkotason turvaavan sääntelyn piiriin.

Oikeusministeriössä on käynnistetty hanke pysyvien muutosten valmistelemiseksi kuluttajaluottosääntelyyn. Muutoksia valmisteltiin työryhmässä, jonka toimikausi asetettiin 28.2.2022 saakka. Erikseen on asetettu seurantaryhmä seuraamaan ja arvioimaan

⁶⁷ <https://www.finnvera.fi/finnvera/tietoa-finnverasta/rahoitustoiminta>

työryhmän työtä. Työryhmän on toimeksiantonsa mukaan valmisteltava muun muassa ehdotus pysyvän korkokaton asettamiseksi myös ennen 1.9.2019 tehdyille jatkuvaa luottoa koskeville sopimuksille siltä osin kuin kyse on lain voimaantulon jälkeen tehtävistä uusista nostoista. Työryhmän on myös selvitettävä mahdollisuuksia pysyvästi alentaa korkokattoa sekä tiukennettava luottojen markkinointia koskevaa sääntelyä. Hallituksen esitys asiasta on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2022.

Sofia Aspelund, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikainen muuttaminen

HE 22/2021 vp – EV 13/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että koronaviruspandemian johdosta perustettujen tuki-instrumenttien soveltamisala kattaa ravitsemistoimialan erilaiset toimitukset tasapuolisella tavalla.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ottaa tulevassa lainsäädännössä huomioon ravitsemisliikkeiden ja erilaisten ravintolatilojen erilaiset riskiprofiilit virustartuntojen leviämisen suhteen.
3. Eduskunta kehottaa tulevassa lainsäädännössä kolmen viikon sulkujakson jälkeen valtioneuvostoa harkitsemaan mahdollisuutta rajata alueellista soveltamisalaa maakuntatasoa hienosyisemmin.

1.–3. Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisen muutoksen (184/2021) nojalla annettujen valtioneuvoston asetusten valmistelussa arvioitiin mahdollisuuksia rajoitusten tarkkarajaisempaan kohdentamiseen ravitsemisliikkeiden, niin erilaisten ravintolatilojen ja maakuntatasoa hienosyisemmin. Valtioneuvoston asetus toimitettiin eduskunnalle käsiteltäväksi, jotta eduskunta päätti asetusten voimassaolosta (M 3/2021 vp). Rajoitusten välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta arvioitaessa päädyttiin siihen, että rajoitusten tarkkarajaisempi kohdentaminen ei tuolloisessa epidemiatilanteessa ollut mahdollista.

Velvoitetta ravitsemisliikkeiden sulkemiseen asiakkailta oli vaikean epidemiatilanteen johdosta välttämätöntä jatkaa ja valtioneuvosto antoi asiasta hallituksen esityksen HE 38/2021 vp. Valmistelussa arvioitiin uudelleen mahdollisuutta rajoitusten tarkempaan kohdentamiseen. Vaikean epidemiatilanteen edellyttämä kiireellinen valmisteluajataulu huomioiden tarkempaa kohdentamista ei ollut mahdollisuus esittää. Eduskunnan hyväksymän lain (257/2021) nojalla annetuissa määräaikaississa valtioneuvoston asetuksissa säädettiin rajoitukset eritellen ravitsemisliikekohtaisesti ja ravintolatilakohtaisesti

säädösteknisellä tasolla, mutta sulkuvelvoite nähtiin välttämättömäksi kohdistaa kaikkiin ravitsemisliiketyyppeihin ja tiloihin. Rajoituksia kohdennettiin maakuntatasoa tarkkarajaisemmin alueellisesti laajan ja asukastiheydeltään harvan maakunnan osalta. Valtioneuvoston asetus ja siihen tehdyt muutokset toimitettiin eduskunnan käsiteltäväksi, jotta eduskunta päätti asetusten voimassaolosta (M 5/2021 vp, M 6/2021 vp ja M7/2021 vp).

Ravitsemisliikkeiden toimintaa rajoitetaan keväällä 2020 puhjenneen epidemian vuoksi tartuntatautilain (1227/2006) väliaikaisilla säännöksillä. Väliaikaisten säännösten voimassaoloa on jatkettu ja säännösten sisältöä on muutettu useilla eduskunnan hyväksymillä lakimuutoksilla. Näissä muutoksissa on huomioitu myös eduskunnan lausumissa edellytetty rajoitusten kohdentaminen välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden sekä toimintojen riskiperusteisuuden mukaan.

Eduskunnan edellyttämällä tavalla ravitsemisliikkeiden sulkemista on kompensoitu yritysten väliaikaisesta kustannustuesta annetussa laissa (508/2020) säädettyjen tukijärjestelmien avulla. Ravitsemisliikkeen on sulkuvelvoitteen johdosta ollut mahdollisuus saada laissa säädettyä sulkemiskorvausta. Ravitsemisliikkeiden, jotka eivät ole olleet sulkuvelvoitteen kohteena on ollut mahdollista hakea kustannustukea samoilla edellytyksillä kuin muiden epidemiatilanteesta kärsineiden yritysten.

Liisa Huhtala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Sähkömarkkinalain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 §:n muuttaminen

HE 265/2020 vp – EV 109/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee täydentävää, kohtuullisen tuoton laskentaperusteita koskevaa sääntelyä sähkömarkkinoita koskevan EU-lainsäädännön ja EU-tuomioistuimen tulevan oikeuskäytännön mahdollistamissa rajoissa.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää vaalikauden loppuun mennessä laajapohjaiseen valmisteluun ja kattavaan vaikutusarviointiin perustuen erillisiä linjoja koskevan sääntelyn muutostarpeet energia-yhteisöjen toiminnan mahdollistamiseksi tarkoituksenmukaisena osana energiajärjestelmää.
3. Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö seuraa lainmuutosten täytäntöönpanoa ja niiden vaikuttavuutta ja toimittaa tästä eduskunnalle selvityksen seuraavalla vaalikaudella.

1.–3. Euroopan unionin tuomioistuin antoi 2.9.2021 tuomionsa direktiivien 2009/72/EY ja 2009/73/EY kansallisen sääntelyviranomaisen toimivaltaa koskevien säännösten toimeenpanoa koskevaan tapaukseen C-718/18, komissio vs. Saksa. Unionin tuomioistuin hyväksyi komission Saksaa vastaan nostaman rikkomuskanteen kokonaisuudessaan. Unionin tuomioistuin vahvisti, että kansalliselle sääntelyviranomaiselle mainituissa direktiiveissä säädettyä yksinomaista toimivaltaa ei voida kansallisella lainsäädännöllä siirtää toiselle elimelle ja, että jäsenvaltioiden menettelyllisen itsemääräämisoikeuden on noudatettava direktiiveissä vahvistettuja tavoitteita ja velvollisuuksia. Unionin tuomioistuimen ratkaisu vahvisti periaatteen, että kansallisella lainsäädännöllä ei voida säätää sähkön siirtomaksujen laskentamenetelmiä.

Eduskunnan vastaukseen sisältyvät lait tulivat voimaan 1.8.2021. Energiavirasto vahvisti lainmuutosten seurauksena 15.12.2021 uudet siirtomaksujen laskentamenetelmät sähkönjakeluverkon haltijoille. Vahvistetut laskentamenetelmät ovat voimassa 1.1.2022–31.12.2023. Energiavirasto arvioi tiedotteessaan, että valvontamenetelmien muutosten kokonaisvaikutus laskee vuonna 2022 sähkön jakeluverkkotoiminnan tuottotasoa noin 40 prosenttia voimassa olleisiin menetelmiin verrattuna.

Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa lainmuutosten täytäntöönpanon ja niiden vaikuttavuuden seuraamista.

Työ- ja elinkeinoministeriö käynnistää erillisiä linjoja koskevan sääntelyn muutostarpeita koskevan selvityksen vuoden 2022 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

14 Tulevaisuusvaliokunta

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osa Ratkaisuja työn murroksessa

VNS 5/2018 vp – EK 48/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

5. valitsee työn murrokseen, suomalaisen työn tulevaisuuteen ja hyvinvointitalouteen liittyen ilmiöpohjaisen budjetoinnin kohteeksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyn, osatyökyvyn hyödyntämisen ja työhyvinvoinnin

5. Valtioneuvosto on edistänyt ilmiöpohjaista toimintamallia hallituskauden eri vaiheissa, esimerkiksi hallitusohjelmassa, talousarviossa ja vuosikertomuksessa. Ilmiöpohjaiseen budjetointiin liittyviä näkökohtia selvittävän työryhmän raportti valmistui alkuvuodesta 2019. Ilmiöpohjaisen budjetoinnin kehittäminen on pitkäjänteinen prosessi, joka edellyttää huolellista suunnittelua sekä eri ilmiötarkastelujen yhteensovittamista.

Työryhmä ehdotti raportissaan, Lapsibudjetoinnin pilotointi ja vakiinnuttaminen: Työryhmän mietintö lapsibudjetoinnin kehittämismahdollisuuksista valtion talousarviossa sekä kunnissa ja hyvinvointialueilla⁶⁸ mallia lapsibudjetoinnin pilotin toteuttamisesta valtion vuoden 2022 talousarviossa. Lapsibudjetointi vakiinnutetaan osaksi valtion talousarviota vuodesta 2023 lähtien.

Työryhmän ehdotuksen mukaisesti talousarvioesityksen yleisperusteluihin sisällytetään lapsibudjetointia koskeva yhteenvetotarkastelu, joka sisältää eri hallinnonalojen lapsi-ikäluokkaan kohdistuvia määrärahoja kuvaavan osuuden lisäksi verotusta koskevan tarkastelun. Lapsibudjetointia kehittänyt työryhmä pohti myös vaikeiden yhteiskunnallisten ongelmien, niin sanottujen ”ilmiön ilmiöiden”, huomioimista lapsibudjetoinnin pilotoinnissa. Työryhmä piti syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten tilanteen erityistarkastelua perusteltuna, koska kyseessä on yhteiskunnallisesti merkittävä niin sanottu ilkeä ongelma ja lasten kohdalla on erityisen tärkeää torjua eriarvoisuutta ja hyvinvoinnin polarisoitumista.

68 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-688-6>

Vaikka lapsi-ikäluokkaan kohdistuvien määrärahojen keskeisenä tavoitteena on ylipäättään edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia, vuoden 2022 talousarvioesityksen lapsibudjetoitiosaan sisältyy yhdenvertaisten mahdollisuuksien vahvistamiseen ja haavoittuvassa asemassa olevien tukemiseen kohdennetun erillisrahoituksen tarkastelu.

Asia ei nuorten syrjäytymisen ehkäisyn osalta enää anna aihetta toimenpiteisiin

Piia Pekola, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

9. kehittää tulevaisuusselonteon vaikuttavuutta siten, että tulevaisuusselonteon valmistelu kiinnitetään paremmin ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakkointiin; Ministeriöiden yhteisen ja jatkuvan tulevaisuustyön yhteen keräävä julkaisu voi toimia tulevaisuusselonteon ensimmäisenä, yhteistä ymmärrystä rakentavana osana; Tulevaisuusselonteon toisessa osassa valtioneuvosto voi valintansa mukaan avata paremmin jonkin tai jotkut selvityksessä esille nousseista ilmiöistä; Selontekomenettely mahdollistaa samalla sen, että myös eduskunta voi ottaa kantaa sekä ministeriöiden tulevaisuustyöhön, että myös valtioneuvoston valitsemaan kärkiteemaan.

9. Tulevaisuusselontekomenettelyä on muutettu eduskunnan edellyttämien toimenpiteiden mukaisesti selonteon vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Tulevaisuusselonteko annetaan eduskunnalle kahdessa osassa dialogisuuden ja osallistamisen edistämiseksi.

Tulevaisuusselonteon ensimmäisessä osassa rakennetaan yhteistä ymmärrystä tulevaisuuden toimintaympäristön kokonaiskuvasta Seuraavien sukupolvien Suomi -skenaariotyön kautta ja tunnistetaan keskeisimpiä kysymyksiä tuleville vuosille. Poikkeuksellisesta korona-ajasta huolimatta keskeistä valmistelulle on ollut yhteiskehittäminen, laaja osallistaminen ja se perustuu valtioneuvoston laajaan ja monialaiseen yhteistyöhön. Valtioneuvoston kanslian koordinoima ministeriöiden yhteinen ennakkointityöryhmä on toiminut tulevaisuusselonteon ensimmäisen osan keskeisenä työryhmänä. Ministeriöiden edustajat ovat osallistaneet hallinnonalojensa ja verkostojensa asiantuntijat. Näin on luotu uutta toimintatapaa valtioneuvoston ennakkointi- ja tulevaisuustyöhön ja syvennetty poikkihallinnollista yhteistyötä. Yhteistyötä on tehty myös kansallisen ennakkointiverkoston, asiantuntijoiden sekä ennakkointiluotsin kanssa. Selontekoon tuotettu ennakkointitieto virkatyönä on kasvattanut valtionhallinnon ennakkointikyvykkyyttä.

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen strategista päätöksentekoa tuetaan entistä vahvemmin ennakkointi- ja tutkimustiedolla. Rakennamme edellytyksiä skenaariotyön hyödyntämiseen vahvemmin ja laajemmin valtioneuvoston strategisessa valmistelussa. Tulevaisuusselonteon ensimmäisen osan valmistelu on pohjustanut hallituksen puoliväliriihen tarkastelua. Skenaariotyön pohjalta on luotu valtioneuvoston yhteisen tulevaisuuskatsauksen toimintaympäristöanalyysi, ja se tukee ministeriöiden katsauksia. Lisäksi

skenaariotyö toimii viitekehyksenä toimintaympäristön jatkuvan seurannan kehittämissä luoden ennakoivaa tilannetietoisuutta ja tukien tilannekuvatoimintaa. Skenaariotyö tukee myös valtioneuvoston selvitys- ja tutkimusteemojen tunnistamista ja vahvistaa siten tiedolla johtamista. Skenaariotyötä voidaan hyödyntää myös ministeriöiden omissa suunnitteluprosesseissa.

Suomalaista yhteiskuntaa osallistettiin tulevaisuuskeskusteluun myös laajemmin: osana tulevaisuusselonteon valmistelua on järjestetty yhdessä Erätaukosäätiön kanssa 50 dialogia Suomen tulevaisuudesta. Keskusteluja on järjestetty Erätaukosäätiön vetämänä erätauko-menetelmällä eri puolilla Suomea etäyhteyden avulla, yhteistyössä alueellisten ja paikallisten toimijoiden kanssa. Mukaan keskusteluihin on kutsuttu eri sukupolvia, erityisesti nuoria, eri sukupuolia, eri taustoista tulevia ja erilaista arkea eläviä. Keskustelun ja osallisuuden vahvistaminen tuki myös oikeusministeriön Kansallisen demokratiaohjelman 2025 tavoitteita, joilla halutaan edistää osallisuutta ja etsiä uudenlaisia tapoja vuorovaikutukseen hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välillä.

Selonteko ja sen valmistelu tukevat hallituksen politiikkauudistamisen lupauksia, kuten lupauksia pitkän aikavälin politiikasta, tietopohjaisesta päätöksenteosta, uudenlaisesta vuorovaikutuksesta sekä sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta. Ministeriöiden välinen ennakointityö tukee myös lupauksia hallinnon jatkuvasta oppimisesta.

Tulevaisuusselonteon toinen osa käynnistyi tammikuussa 2022.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

VNS 3/2020 vp – EK 37/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. kuvaa jatkossa Agenda2030-selonteossa yksityiskohtaisemmin, miten Suomen muu kestävän kehityksen politiikka kiinnittyy Agenda2030-toimenpideohjelmaan; varmistaa, että erilaisissa toimikunnissa, paneelissa, raadeissa, pyöreissä pöydissä sekä tutkimus- ja työryhmissä tehtävä Agenda2030-toimenpideohjelmaan liittyvä työ muodostaa synergisen kokonaisuuden ja tulee aidosti huomioon otetuksi; varmistaa Agenda2030-toimenpideohjelmaan liittyvän monitoimijaisen ja poikkisektorialaisen työn

koordinoinnin, tekemisen ja arvioinnin edellyttämät resurssit valtioneuvoston kansliassa ja ministeriöissä sekä myös muiden keskeisten sidosryhmien, kuten esimerkiksi kestävän kehityksen toimikunnan, kehityspoliittisen toimikunnan, tiedepaneelien ja kansalaisraatien osalta

1. Valtioneuvosto antoi selonteon Agenda2030 toimeenpanosta vuonna 2020. Selonteossa kuvataan hallituksen toimet Agenda2030n edistämiseksi sekä toimeenpanon organisointi ja seurannan sekä arvioinnin mekanismit. Valtioneuvoston kansliassa sijaitseva kestävän kehityksen koordinaatiosihteeristö koordinoi valtioneuvoston työtä Agenda2030 edistämiseksi sekä fasilitoi kestävän kehityksen toimikunnan työtä toimien yhteistyössä Ilmastopolitiikan pyöreän pöydän, Kehityspoliittisen toimikunnan sekä Kestävyyspaneelin ja Nuorten Agenda2030 -ryhmän kanssa. Valtioneuvoston kestävän kehityksen pääsihteeristön henkilöstöresurssit ovat vähentyneet oleellisesti parin viimeisen vuoden aikana: vuoden 2021 alussa koordinaatioon oli varattu 3,5 henkilötyövuotta ja vuonna 2022 2 henkilötyövuotta.

Vuonna 2019 annettu valtioneuvoston asetus (2019/168) määrittää Kehityspoliittisen toimikunnan erillisen aseman ja tehtävät. Asetuksella säädetään toimikunnan tarkoituksesta, toimikunnan tehtävistä, toimikaudesta, toimikunnan jäsenistä, toimikunnan sihteeristöstä ja päätöksenteosta. Kehityspoliittisen toimikunnan menot katetaan UM:n toimintamäärärahoista.

2. painottaa kestävän kehityksen politiikassa etenkin Suomen ekologisen velan lyhentämistä sekä toimenpiteitä, jotka ratkaisevat julkisen talouden rakenteelliseen alijäämään, julkisen velan kasvuun, huoltosuhteen heikkenemiseen sekä väestön alueelliseen keskittymiseen ja eriytymiseen liittyviä ongelmia mukaan lukien yksinäisyyteen, mielenterveyteen ja liikkumattomuuteen liittyvät ongelmat

2. Hallitus pitää ekologisen velkaantumisen taittamista merkittävänä kysymyksenä. Ekologinen velkamme johtuu suureksi osaksi ylikulutuksesta ja maankäytön muutoksista ja näistä johtuvasta ympäristökuormituksesta sekä vihreän teknologian hitaasta käyttöönotosta. Tavoitteena on siirtyä hiilineutraaliin kiertotalousyhteiskuntaan vähentämällä kulutusta ja määrittelemällä ympäristöriskeille hinta, valtavirtaistamalla vihreää teknologiaa ja pääsemällä eroon fossiilisista energiamuodoista. Samalla kun Suomi vahvistaa kiertotaloutta ja vähentää kulutusta tulee parantaa kykyä seurata talouden toiminnan vaikutuksia luontopääomaan, ja hakea ratkaisuja luontopääoman vahvistamiseksi. Siirtymä hiilineutraaliin ja luontoa kunnioittavaan hyvinvointiyhteiskuntaan edellyttää systeemistä muutosta.

Hallitus julkaisi huhtikuussa 2021 hallituksen [kestävyystiekartan](#). Kestävyystiekartan taloudellisen kestävyuden osalta hallitus tavoittelee 75 prosentin työllisyysastetta ja velkasuhteen kasvun taittumista vuosikymmenen puolivälissä. Kestävyystiekartassa julkisen talouden vahvistamisen potentiaalisia kokonaisuuksia olivat työllisyyden lisääminen, talouskasvun edellytysten vahvistaminen sekä julkisen hallinnon tuottavuuden kasvattaminen ja kustannustehokkuutta tukevat toimet.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukainen vuoteen 2030 ulottuva mielenterveysstrategia julkaistiin alkuvuonna 2020. Mielenterveysstrategian tavoitteiden mukaisia toimenpiteitä toteutetaan muun muassa osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus-ohjelmaa, jossa otetaan oppilas- ja opiskeluhuollossa käyttöön yleisimpien mielenterveyshäiriöiden ennaltaehkäisyyn ja hoitoon soveltuvia menetelmiä. Mielenterveysstrategian toimeenpanoon liittyy myös työelämän mielenterveysohjelma, jossa lisätään työpaikkojen valmiutta vahvistaa työntekijöiden mielenterveyttä. Mielenterveyden edistämiseen on kiinnitetty huomiota mm. Hyvinvointia kaikille -toimintasuunnitelmassa, lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmassa, hallituksen hoitotakuuta koskevassa esityksessä sekä lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen kuuluu myös huomion kiinnittäminen liikuntatottumuksiin ja ruokavalioon. Toimenpiteitä toteutetaan poikkihallinnollisesti eri ohjelmissa ja hankkeissa. Sosiaali- ja terveysministeriön alainen Kansanterveyden neuvottelukunta koordinoi Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 -valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpanoa. Tässä työssä merkittävässä roolissa on kansansairauksien ehkäisy mm. elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan keinoin. Näillä toimilla lisätään poikkihallinnollisesti erityisesti heikommassa asemassa olevien ryhmien tukea terveellisiin elintapoihin ml. liikkumiseen. Asiantuntijatuen ohella tarvitaan matalan kynnyksen liikuntapalveluja. Korona-aikana ulkona ja luonnossa liikkuminen on lisääntynyt merkittävästi, mutta luontoympäristön rinnalla tarvitaan liikuntaseurojen ja -yritysten tarjoamia palveluja.

3. vahvistaa kuntien ja julkisten hankintojen roolia kestäväen kehityksen toimeenpanon ajurina ja kehittää valtioneuvoston kanslian kestäväen kehityksen työn ja valtiovarainministeriön kuntapolitiikkatyön yhteyttä

3. Valtion ja kuntien hankintaosaamista kehitetään valtioneuvoston periaatepäätöksensä annetun kansallisen julkisten hankintojen strategian mukaisesti⁶⁹. Strategia sisältää kahdeksan strategista kehittämisen teemaa, 25 niitä konkretisoivaa tavoitetta sekä mittarit etenemisen seuraamiseksi. Strategiassa kehittämisen kärkinä ovat strateginen johtaminen,

69 <https://vm.fi/hankinta-suomi>

tiedolla johtaminen sekä hankintataitojen edistäminen. Strategian tavoitteita edistetään kahdeksassa kaikille avoimessa teemaryhmässä. Hankintataitojen teemaryhmässä kehitetään hankintoihin liittyviä kyvykkyksiä. Ekologisen kestävyden ja sosiaalisen kestävyden teemaryhmissä suunnitellaan toimenpiteitä, jotka tukevat julkisen sektorin organisaatioiden hankintojen kestävä kehitystä. Strategisen johtamisen teemaryhmä tekee toimenpiteitä sen edistämiseksi, että hankintaorganisaatioiden johto ymmärtää julkisten hankintojen potentiaalin kestävä kehityksen edistämässä. Kokonaisuus kuuluu Hankinta-Suomi-toimenpideohjelmaan, jota valtiovarainministeriö johtaa yhdessä Kuntaliiton kanssa.

Kuntapolitiikan tulevaisuustyössä huomioitiin kestävä kehitys kuntien tulevaisuuden kannalta tärkeänä viitekehityksenä ja aiheena, joka vaatii myös valtioneuvostolta poikkihallinnollista valmistelua ja tukea kuntien kestävyysaasteiden ratkomiseksi. Kuntapolitiikan tulevaisuustyössä huomio kiinnittyi erityisesti kuntien taloudelliseen kestävyteen ja vastuullisuuteen, ilmastonmuutokseen sekä osallisuus- ja segregaatiokysymyksiin. Valmistelussa on hyödynnetty valtioneuvoston kanslian tuottamia materiaaleja kestävästä kehityksestä.

4. edistää kestävä kehityksen politiikassa ilmiöpohjaista toimintamallia; tunnistaa ja ottaa huomioon Agenda2030 toimenpideohjelman tavoitteiden ja toimien sekä näihin kytkeytyvien teknologiaratkaisuiden keskinäisriippuvuudet sekä yhteis-, ristikkäis- ja ulkoisvaikutukset; kehittää suomalaisen kulutuksen rajat ylittävien vaikutusten mittaus- ja raportointitapaa; pyrkii Agenda2030-toimenpideohjelmassa kokonaiskestävyyden edistämiseen; kehittää tavoitteita ja toimenpiteitä konkreetisoivia ja arvioivia mittareita, joilla voidaan seurata kestävä kehityksen edistymistä pitkäjänteisesti yli budjetti- ja vaalikausien; hyödyntää näitä mittareita muun muassa Agenda2030-selonteossa sekä kestävä kehityksen budjetoinnissa julkisen talouden suunnitelmissa ja talousarvioissa; määrällisten mittareiden rinnalle tarvitaan myös laadullista edistymisen ja sen esteiden analyysiä;

4. Pääministeri Sanna Marin hallitusohjelma perustuu ilmiöpohjaiseen tarkasteluun. Kestävyysaasteita ei voida ratkaista yksittäisiin ongelmiin keskittymällä tai tietyn hallinnonalan toimilla, vaan ratkaisut vaativat järjestelmätason ymmärrystä ja yli sektoreiden vaikuttavia toimia. Hallituksen tavoitteena on luoda Suomesta sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kehityksen yhteiskunta vuoteen 2030 mennessä. Hallituksen kestävyystiekartta on väline, joka tukee ylivaalikautista työtä tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Hallitus linjasi kevään 2021 kehysriihessä sekä syksyn 2021 budjettiriihessä hallituksen kestävyystiekartan jatkovalmistelusta ja siinä tehtävästä koherenssitarkastelusta. Kestävyystiekartan jatkovalmistelussa keskitytään tarkastelemaan kestävyden kolmen osa-alueen keskinäisriippuvuuksia ja kokonaisuuden muodostamaa koherenssia.

Kestävän kehityksen toimikunta sai helmikuussa 2022 valmiiksi kansallisen Agenda2030 tiekartan, jossa kestävyysaasteita tarkastellaan järjestelmänäkökulmasta keskittyen kuuteen muutokseen vaativaan alueeseen (ilmiöön) Suomessa sekä Suomen tukeen Agenda2030:n toteutumiseksi globaalisti. Tiekartta on valmisteltu kestävän kehityksen toimikunnassa vuoden 2021 aikana pääministeri Sanna Marinin hallituksen toimeksiantonosta. Kullekin muutosalueelle on määritelty visio eli tavoiteltava tulevaisuuden kuva sekä tavoitteet vision saavuttamiseksi. Muutosalueissa kuvataan konkreettisia toimia, joita toteuttamalla edetään kohti tavoitteita. Muutosalueet ovat: Hyvinvointia edistävä talous ja työ sekä kestävä kulutus, Sivistys, osaaminen ja kestävät elämäntavat, Hyvinvointi, terveys ja yhteiskunnallinen osallisuus, Kestävä energiajärjestelmä, Hyvinvointia edistävä ruokajärjestelmä sekä Monimuotoisuutta ja hiilineutraaliutta vahvistava metsien, vesien ja maan käyttö. Lisäksi globaalivastuuta kuvaa muutosalue Tuki Agenda2030:n toteutumiselle globaalisti

Kansallista kestävän kehityksen työtä seurataan seuranta- ja arviointijärjestelmällä, joka kuvataan hallituksen selonteossa Agenda2030 toimeenpanosta (2020). Seuranta-järjestelmä tulee päivittää seuraamaan uuden kansallisen kestävän kehityksen strategian toimeenpanoa, tilannetta ja muutoksia Agenda2030 tiekartan muutosalueissa. Seuranta-järjestelmän kehittäminen ja ylläpito on vaarantunut valtioneuvoston kansliassa olevan pääsihteeristöresurssin vähenemisen takia. Myöskään Kestävän kehityksen kansalaisraatia ei vuonna 2021 pidetty resurssivajeen takia.

Kestävän kehityksen budjetointi koostuu tällä hetkellä kahdesta kokonaisuudesta: talousarvioesityksen pääluokkaperustelut sisältävät tietoa kunkin hallinnonalan näkökulmasta keskeisistä kestäväan kehitykseen vaikuttavista hankkeista ja määrärahoista. Nämä tekstit kattavat kaikki kestävän kehityksen ulottuvuudet. Lisäksi talousarvioesityksen yleisperustelut sekä julkisen talouden suunnitelma sisältävät erillisen tarkastelun hiilineutraaliutta edistävästä määrärahoista ja hiilineutraaliuteen vaikuttavasta verotuksesta. Hiilineutraaliuden osalta kyse on keskeisesti määrärahasurannasta, joka ei suoraan kerro rahoituksen tai toimenpiteiden vaikuttavuudesta, mutta antaa kuitenkin kokonaiskuvan rahoituksesta ja ilmiöön kohdennettavista panostuksista. Edellä mainittujen ohella talousarvioesitys sisältää lukuisan määrän erilaisia kestävän kehityksen mukaisia indikaattoreita eri hallinnonalojen pääluokissa. Vaikuttavuuden arvioimiseksi on tunnistettu tarve lisätä tutkimustietoa, joka osaltaan mahdollistaisi pelkästään kvantitatiivisesta tarkastelusta siirtymisen kohti myös kvalitatiivista arviointia.

Suomen ympäristökeskus on tehnyt ympäristöministeriön tilauksesta uutta kulutuslaskentaa keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaa ja ilmastovuosikertomuksen raportointia varten KUHJA-hankkeessa. Ilmastopaneelilta valmistuu kulutukseen liittyvä uusi raportti alkuvuonna 2022. Keväällä 2022 aloittaa myös uusi VNTEAS-hanke, joka keskittyy luomaan kokonaisuutta kulutuksen ohjauskeinovalikoimasta.

5. kehittää ja resursoi osana tietoon perustuvaa päätöksentekoa myös arviointia; arviointia on tehtävä sekä etukäteen että jälkikäteen ja arvioinnin tulokset on myös aidosti huomioitava lainvalmistelussa; tarvetta on erityisesti kestäväen kehityksen arvioinnille, lapsivaikutusten arvioinnille, yritysvaikutusten arvioinnille, teknologian yhteiskunnallisten vaikutusten ja teknologian terveysvaikutusten arvioinnille sekä tiedolle kestäväen kehityksen ja hiilineutraaliuden edistämistoimien kustannuksista ja taloudellisista vaikutuksista, vaihtoehtoisten toteutustapojen kustannuksista ja toimimattomuuden hinnasta

5. Pääministeri Sanna Marinin hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut tietoperusteiseen päätöksentekoon. Hallituksen [puoliväliarvio](#) kertoo monipuolisesta tutkitun tiedon hyödyntämisestä hallituskauden puoliväliin mennessä. COVID-19-pandemian aikana tutkittua tietoa, ml. monenlaiset arvioinnit, on hyödynnetty laaja-alaisesti ja jatkuvasti päätöksenteossa ja sen valmistelussa.

Hallituksen esitysten vaikutusarvioinneissa on hyödynnetty entistä systemaattisemmin

laajoja tietoaaineistoja ja analyyseja. Lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen uudistamista valmistelee parhaillaan oikeusministeriön asettama [työryhmä](#). Uudessa vaikutusarviointiohjeessa huomioidaan mm. uusi Suomen ympäristökeskuksen ohjeistus ilmastovaikutusten arviointiin lainvalmistelussa. Oikeusministeriö on myös asettanut valtioneuvostotasaisen vaikutusarvioinnin [osaamisverkoston](#), jonka tarkoituksena on vahvistaa ministeriöiden rajat ylittävää yhteistyötä ja konkreettista tukea vaikutusarviointien valmistelussa.

Lainsäädännön jälkikäteistä vaikutusten arviointia on tehty entistä johdonmukaisemmin. Valtioneuvosto on teettänyt valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) [-tutkimushankkeen](#) lainsäädännön jälkiarviointien kehittämiseksi. Raportista on järjestetty lausuntokierros sidosryhmille ja asian jatkovalmistelu on [käynnissä](#). Lisäksi useissa ministeriöissä kehitetään vaikutusten arviointia mm. parantamalla arviointiin liittyvää osaamista, vahvistamalla lainsäädännön arviointineuvoston lausuntojen seurantaan sekä vuoropuhelua arviointineuvoston ja ministeriöiden välillä.

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan piirissä tuotetaan jatkuvasti laaja-alaisesti arviointitietoa, jota hyödynnetään sekä lainvalmistelun tukena, että laajemmin valmistelussa ja päätöksenteossa. Lausumassa mainittuihin arviointilottuvuuksiin liittyviä viimeaikaisia VN TEAS -hankkeita ovat mm. seuraavia aiheita tarkastelleet tutkimukset: [lapsilähtöinen budjetointi](#), kustannusarviointi ilmastomuutokseen liittyvästä [toimimattomuudesta](#), ilmastomuutoksen [kokonaistaloudelliset vaikutukset](#) julkiseen talouteen, [hiilitullijärjestelmän](#) vaikutukset Suomen talouteen, ilmastopolitiikan

tulonjakovaikutukset, ilmastopolitiikan työllisyysvaikutukset ja tekoälyn mahdolliset syrjivät vaikutukset. Lisäksi keväällä 2022 on käynnistynyt VN TEAS -tutkimus, joka tarkastelee sitä, miten tulevien sukupolvien oikeuksia voitaisiin huomioida aiempaa paremmin lainvalmistelussa.

Vuoden 2020 Agenda2030-selonteossa (VNS 3/2020) valtioneuvosto sitoutui Agenda2030:n kansallisen toimeenpanon arviointiin. Tämä arviointi saadaan valmiiksi tammikuussa 2023. Arvioinnin päätavoitteena on tuottaa riippumaton ja kokonaisvaltainen näkemys Suomen kestävästä kehityksestä politiikasta sekä konkreettisia suosituksia Suomen kestävästä kehityksestä politiikan jatkosuunnista sekä tavoista arvioida sitä.

6. nostaa tutkimus- ja kehityspanostukset 4 prosenttiin bkt:stä; oikein mitoitulla ja kohdistetulla sekä riittävän kokoluokan julkisella kestävästä kasvun vivutuksella voidaan nopeuttaa ja kasvattaa myös yksityisiä investointeja

6. Parlamentaarinen TKI-työryhmä julkaisi loppuraporttinsa 17.12.2021. Raportissa eduskuntaryhmät sitoutuvat valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen kasvattamiseen tavalla, jota tutkimus- ja kehittämismenojen neljän prosentin bruttokansantuoteosuustavoitteen toteutuminen vuoteen 2030 mennessä vaatii. Työryhmä esitti loppuraportissaan, että neljän prosentin bruttokansantuoteosuustavoitetta vastaava julkisen T&K-rahoituksen nosto toteutetaan muun muassa säätämällä T&K-rahoituslaki. Laki määrittää vuotuisen valtion T&K-menojen tason tavalla, joka johtaa julkisen sektorin T&K-menojen 1,33 prosentin BKT-osuuteen ennustetun talouskehityksen vallitessa vuoteen 2030 mennessä. Lain rinnalla laaditaan työryhmän linjaamia TKI-politiikan periaatteita noudattava lakisääteinen kehyskautta pidempi T&K-rahoituksen suunnitelma, joka vahvistaa sitoutumista T&K-rahoituksen ja toiminnan kehittämiseen sekä täsmentää rahoituksen käyttöä ja sisältöä. Yksityisen sektorin saaminen mukaan T&K-investointien kasvattamiseen on välttämätöntä. Neljän prosentin tavoitteen saavuttamiseen vaadittavan vipuvaikutuksen aikaansaamiseen ja edelleen vahvistamiseen tulee kiinnittää suurta huomiota. Työryhmä esittää myös pysyvän ja nykyistä laaja-alaisemman tutkimus- ja kehittämistoiminnan verokannustimen käyttöönottoa. Verokannustin täydentää suoria tutkimus- ja kehittämistoiminnan tukia, ja verokannustimen on kansainvälisessä vertailussa arvioitu kannustavan erityisesti pk-yrityksiä tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisäämiseen.

Valtioneuvosto valmistelee parlamentaarisen työryhmän linjausten toimeenpanoa mm. tutkimus- ja kehittämismenojen rahoituslakia valmistelevassa työryhmässä.

7. huolehtii opettajien osaamisesta kestävyysmurroksessa ja ekososiaalisessa sivistyksessä; päivittää eri alojen koulutustarpeiden ennakoimista ja koulutusjärjestelmien toimintaa kestävyysmurroksen edellyttämien osaamis- ja työvoimatarpeiden näkökulmasta; suuntaa jatkuvaa oppimista ja

uudelleen kouluttautumista oikeudenmukaisen siirtymän näkökulmasta varsinkin niille toimialoille ja alueille, joita kestävyysmurros eniten muuttaa; turvaa vapaan sivistystyön resurssit ja lisää taiteen perusopetusta kaikilla opetusasteilla; lisää tulevaisuuskasvatusta opetukseen ja oppilaanohjaukseen, alkaen opettajien ja ohjaajien koulutuksesta sekä täydennyskoulutuksesta

7. Opetus- ja kulttuuriministeriön 2016 asettama Opettajankoulutusfoorumi on uudistanut opettajien perus-, perehdyttämisen- ja täydennyskoulutusta. Foorumin laatimaa Opettajankoulutuksen kehittämissuunnitelmaa uudistetaan parhaillaan. Tavoitteena on, että suomalaiset opettajat ovat tulevaisuuteen tähtääviä, laaja-alaisia ja uutta luovia asiantuntijoita. Kestävään kehitykseen liittyvän osaamisen vahvistamista pidetään tärkeänä.

Opetushallitus tukee opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutushankkeita vuosittain noin 15 miljoonalla eurolla. Vuosien 2020–2023 koulutuksen pääteemoja ovat mm. oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon tukeminen, työpaikoilla ja muualla saadun osaamisen tunnistamisen, opinto-ohjauksen kehittäminen ja kestävä elämäntavan vahvistaminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt perusopetuksen ja toisen asteen opinto-ohjauksen kehittämissuunnitelman (2020–2023). Yhtenä toimintatapana on tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus vahvempaa ohjauksellista tukea tarvitseville. Ministeriö on asettanut myös osaamisen ennakointifoorumin uudelleen kaudelle 2021–2024. Osaa- mistarpeiden ennakoinnilla tuotetaan tietoa tulevaisuuden työelämässä tarvittavasta osaamisesta ja koulutuksen määrällisistä tarpeista. Suomen Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajuuskauden (2021) yksi tavoite oli kestävä kehityksen osaamisen vahvistaminen kaikilla koulutusasteilla. Tätä edistettiin mm. perustamalla pohjoismainen opettajakoulutusverkosto.

Vuonna 2021 käyttöönotetuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa yleistavoitteiden vahvana painopisteenä on kestävä kehitys, kattaen vastuun luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnästä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä. Myös 2016–2019 käyttöönotettujen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet tukevat nyky-yhteiskunnan ja tulevaisuuden tieto- ja taitovaatimukseen, sisältäen arvopohjassaan kirjauksen ekososiaalisesta sivistyksestä. Ammatillisen koulutuksen kestävä kehityksen ja vihreän siirtymän kehittämissuunnitelmalla 2022–2023 tuetaan globaalien Agenda2030-tavoitteiden toteutumista ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillisessa koulutuksessa vihreä siirtymä tarkoittaa kokonaisvaltaista muutosta, jossa kestävä kehityksen toimet läpäisevät koulutuksen järjestäjän kaiken toiminnan.

Taiteen perusopetuksen jatkuvuus koronapandemian aiheuttamissa poikkeusoloissa on turvattu opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalle osoittamalla korona-avustuksilla. Taiteen perusopetuksessa saavutetun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen edistämisen keinoista ja asiaan liittyvistä yhteistyön muodoista eri koulutusasteiden välillä laadittiin selvitys 2021 (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:48).

Ennakoitavuus on otettu vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmien johtavaksi periaatteeksi ja on mukana koulutuspoliittiseen selonteon 2021 yhtenä toimenpiteenä. Samalla vapaan sivistystyön lakia on muutettu siten, että maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan hyväksytty koulutus on erotettu omaksi osakseen vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmässä (912/2021).

Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut hallinnonalansa osalta toimet Suomen kestävän kasvun ohjelmaan (RRF), jonka Euroopan komissio on hyväksynyt 29.10.2021. Toimenpiteitä ovat esimerkiksi jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen perustaminen työ- ja koulutustarpeen ennakointijärjestelmän kehittäminen, osaamisen tunnistamisen ja menetelmien kehittäminen sekä jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelman käynnistäminen. Korkeakoulujen aloituspaikkoja on lisätty sekä kansallisilla että RRF-varoilla kestävyysmurros- ja osaajapula-aloille.

8. edistää taiteen osallistumista kiperien ongelmien ratkaisemiseen yhdessä tieteen, talouden ja julkishallinnon toimijoiden kanssa tekemällä Luovuuden tiekartan

8. Uudenmaan liitossa, yhteistyössä Sitran kanssa ja opetus- ja kulttuuriministeriön sekä ympäristöministeriön tukemana, on suunniteltu käynnistettäväksi osana sen kulttuuristrategiatyötä luovien alojen hiilineutraaliustyökartan pilotointi. Tavoitteena on tukea ilmastomyönteistä arvomaailmaa kulttuurin keinoin sekä edistää kulttuuritoimijoiden ja kansalaisten omaehtoista vihreää siirtymää. Pilottihankkeella on myös valtakunnallista merkitystä, ja sitä on tarkoitus edelleen vahvistaa työprosessin aikana. Hanke vastaa osaltaan tulevaisuusvaliokunnan esittämään tarpeeseen luovuuden tiekartasta.

9. edistää talouden systeemistä kestävyysmurrosta kehittämällä pitkäjänteisesti keskeisiä keihäänkärkimurroksia kuten kestävää energiaa ja kiertotaloutta tukevaa sääntelyä ja kannusteita

9. Työ- ja elinkeinoministeriö selvitti vuonna 2021 energia-alalle parhaiten sopivia innovaatiomyönteisen sääntelyn käytäntöjä sekä reunaehtoja sääntelyn uusien toimintamallien kehittämiseen (Innovaatiomyönteisen sääntelyn käytännöt kasvualoilla. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisusarja 2022:1). Selvityksen pohjalta on valmisteltu ehdotus energia-alan sääntelykokeilujen toimintamalliksi sekä energia-alan sääntelyn

hiekkalaatikon käsitteellinen toimintamalli. Lakikokeilujen ja muiden innovaatiomyönteisen sääntelyn keinoin voidaan kehittää erityisesti sellaisten uusien alojen sääntelyä, joilla sääntelyä ei vielä ole (esim. vetytalous ja P2X-ratkaisut).

Ilmastopäästöjen vähentäminen sekä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen edellyttävät muutoksia tavoissamme tuottaa ja kuluttaa. Alkuvuodesta 2021 valmistui Kiertotalouden strateginen ohjelma, jonka pohjalta hallitus teki periaatepäätöksen huhtikuussa 2021. Hallitus asetti tavoitteita uusiutumattomien luonnonvarojen kulutuksen vähentämiselle sekä resurssituottavuuden ja kiertotalousteen kaksinkertaistamiselle. Tavoitteisiin pääsemiseksi on mm. käynnistetty vähähiilisen kiertotaloussopimuksen prosessi, jossa valmisteilla olevien skenaarioiden pohjalta mukaan lähtevät toimialat, maakunnat ja alueet asettavat tavoitteita ja määrittelevät vaikuttavampia toimia tavoitteisiin pääsemiseksi. Vähähiiliseen kiertotaloussopimukseen liittyy keskeisesti vertaistuki, yhteiskehittäminen sekä hallinnollisten ja teknisten haasteiden ratkaiseminen. Lisäksi ympäristöministeriö on valmistelemassa selvitystä jäteveron laajentamisesta ja korottamisesta sekä ohjauskeinoista, joilla kierrätysmateriaalien käyttösuutta uusissa tuotteissa voidaan lisätä kestävästi.

Luontokadon pysäyttämiseksi laaditaan vuonna 2022 kansallinen strategia noudattaen EU:n biodiversiteettistrategian ja YK:n biodiversiteettisopimuksen tavoitteita. Luontokunnat ovat tärkeä osa ratkaisukeskeistä toimintaa ja yhteistyön sekä osaamisen kehittämistä.

Valtioneuvoston joulukuussa 2021 hyväksymissä vesien- ja merenhoidon suunnitelmissa vuoteen 2027 on esitetty toimenpiteitä vesien ja meren hyvä tilan saavuttamiseksi. Päämäärä edellyttää vesien kuormituksen vähentämistä, vesien kunnostamista ja tilan seuranta. Toimenpiteiden onnistumiseen tarvitaan laajamittaista yhteistyötä eri toimialojen ja hallinnon välillä. Lisätään tutkimusyhteistyötä luontopohjaisista ratkaisuista, joiden moninaiset hyödyt vesivarojen hallinnassa ja hoidossa tukevat ilmastomuutoksen hillintää, sopeutumista ja luonnon monimuotoisuutta.

10. tukee alueellisesta yhteistyötä esimerkiksi yritysten, järjestöjen ja yhdistysten sekä oppilaitosten (varhaiskasvatuksesta yliopistoihin ja korkeakouluihin) välillä niin, että sillä tuetaan alueellisia vahvuuksia; kehittää kestävä kasvun keihäänkärkien ympärille systeemitason suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja liiketoimintaosaamista sekä talenttikeskittymiä uusien yhteistyön muotoineen; mahdollistaa kestävä kasvun liittyviä kokeiluja sekä demonstraatio- ja pilottilaitoksia ja vivuttaa suuria kestävä kasvun investointeja

10. Yliopisto- ja yliopistokeskuskaupunkien ja valtion väliset innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset (1.2.2021–31.12.2027) muodostavat kestävä kaupunkikehityksen kokonaisuuden osana Suomen Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaa

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027. Sopimukset sisältävät keskeiset strategiset ja yhteisesti sovitut painopistealueet innovaatiovetoisen kasvun ja uudistumisen aikaansaamiseksi. Ekosysteemisopimuksilla vahvistetaan vetovoimaisten osaamiskeskittymien ja innovaatioympäristöjen rakentumista sekä suomalaisten toimijoiden kytkeytymistä kansainvälisiin tki-verkostoihin ja arvoketjuihin. Yritysten ja muiden TKI-toimijoiden kumppanuuksia tukemalla korkeatasoiset tutkimusympäristöt, osaamiskärjet, verkostot ja ekosysteemit vahvistuvat.

Ekosysteemisopimuksilla sekä muilla alueellisilla rahoitusvälineillä vahvistetaan alueellista erikoistumista ja kaupunkien roolia innovaatioiden kehitysalustoina sekä kansainvälisesti verkottuneiden innovaatiokeskittymien rakentamista. Rahoittajat, maakuntien liitot, ELY-keskukset, muut alueelliset toimijat ja kaupungit tiivistävät vuoropuhelua ja yhteistyötä TKI-toimenpiteiden synergian lisäämiseksi. EU-rahoitusvälineillä tuetaan alueellisten toimijoiden välistä yhteistyötä ja alueiden verkottumista kansallisesti ja kansainvälisesti.

11. tekee innovatiivisen, rohkean, kansallisesta osaamisesta lähtevän ja kansainvälistä vaikuttavuutta korostavan Positiivisen kädenjäljen -ohjelman yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa kestävien teknologioiden ja ratkaisuiden sekä paremman sääntelyn monialaiseksi kehittämiseksi ja kestävästä työllistävään kasvuun edistämiseksi

11. Työ- ja elinkeinoministeriö on Viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelman yhtenä vähähiilisyys -toimenpiteenä käynnistänyt yhdessä keskeisten sidosryhmien kanssa Hiilikädenjälki viennin työkaluna -selvitystyön. Työ edellyttää kädenjälki-käsitteen määrittelyä, koska maailmalla käsite tunnetaan vielä huonosti eikä sen laskemiseen ole olemassa yhtä yleisesti hyväksyttyä mallia. Työn tavoitteena on laskea suomalaisten yritysten tarjoamien teknologisten vähähiiliratkaisujen globaali päästövähennäpotentiaali ja hyödyntää tuloksia suomalaisyritysten vientityössä. Yksittäisen ratkaisun kädenjälkipotentiaalin lisäksi tavoitteena on kehittää malli, jolla on mahdollista laskea yksittäisten toimialojen kädenjälkivaikutus. Konkreettisiin tuloksiin tähtäävässä työssä on lähdetty liikkeelle hiilikädenjäljen laskennasta, mutta Business Finland on lisäksi rahoittanut tutkimushanketta, jossa kehitetään mallia, jolla voidaan laskea myös laajempi ympäristökädenjälki.

12. arvioi suurvaltakilpailun vaikutukset kestäväan kehitykseen

12. Suurvaltakilpailun vaikutuksia seurataan Ulkoministeriössä säännöllisesti osana globaalin toimintaympäristön muutosta. Viime vuosina on tehty mm. useita VN TEAS- sekä muita selvityksiä liittyen suurvaltakilpailuun ja geopoliittiseen tilanteeseen, vuodelta 2021 hankkeet 'Eurooppa suurvaltakamppailun myllerryksessä: Suomen vaihtoehtojen ja riskien kartoittaminen geotaloudellisessa kilpailussa' sekä 'Suurvaltakilpailun vaikutukset suomalaisyrityksille'. Suurvaltakilpailun vaikutukset monenkeskiseen yhteistyöhön on tunnistettu ja analysoitu 'Uuden yhteistyön aika – Ulkoministeriö monenkeskisen yhteistyön

vahvistajana’ -työssä, jossa on todettu tarve kansainvälisen järjestelmän uudistamiselle. Uudistamistarve koskee erityisesti järjestelmän keskiössä olevaa YK:ta, missä suurvaltojen, nousevien valtojen sekä kehitys- ja kehittyneiden maiden etujen yhteensovittaminen jarruttaa kestävästä muutosta. Valtioneuvostossa ei ole systemaattisesti analysoitu suurvaltakilpailun vaikutuksia yksittäisiin kestävästä kehityksen tavoitteisiin vaan pikemmin osana kehittyvien maiden toimintaympäristön seuranta.

Suomi osallistuu myös Maailman talousfoorumiin (WEF), joka on analysoinut suurvaltakilpailun vaikutuksia kestävästä kehitykseen. Keskeiset huomiot liittyvät siihen, kuinka kehitysagendasta on tullut osa maailman huippuvaltojen välistä ideologista kilpailua, ml. yhteiskuntamalleista ja normatiivisesta perustasta. Suurvallat pyrkivät puolustamaan ja laajentamaan vaikutusalueitaan, erityisesti Kiina velkajärjestelyin ja Venäjä mm. kaupallisten sotilaallisten toimijoiden ja pehmeänkin vallan kautta. Geopoliittiset jännitteet heijastuvat myös monenkeskisiin kehitysjärjestöihin ja niiden toimintaan kentällä. Suurvaltakilpailu ei ole kuitenkaan ainoastaan huono asia, sillä kehitysrahoitusta ja -yhteistyötä tarvitsevat maat voivat punnita vaihtoehtoja, joita kilpailu tarjoaa. Maailman suurimpana kehitysavun antajana Euroopan unionin rooli on keskeinen globaalien kehitysagendan muokkaamisessa, mm. kehitysrahoitusarkkitehtuurin kunnianhimoisessa kehittämisessä ja aktiivisessa osallistumisessa kehittyvien maiden velkajärjestelyihin. Suomen vahvasti tuemat ja vuonna 2021 kasvaneet Team Europe -lähestymistapa ja Global Europe -rahoitusväline tarjoavat EU:n roolin edelleen vahvistamiseen hyviä mahdollisuuksia.

13. edistää kestävyysmurroksen hyväksyttävyyttä, oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa sekä kansalaisten henkistä resilienssiä mahdollistamalla sidosryhmien ja kansalaisten osallistumisen ratkaisuiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin; varmistaa, että myös yhteiskunnan hiljaiset, kuten lapset, nuoret, maahanmuuttajat, vammaiset ja ikääntyneet otetaan aktiivisiksi toimijoiksi mukaan kestävyysmurroksen tekijöiksi

13. Kestävästä kehityksen toimikunnan Agenda2030 tiekartta, joka muodostaa uuden kansallisen kestävästä kehityksen strategian sisällön, on väline valjastaa laajasti yhteiskuntaa kestävyysmurroksen toteuttamiseen. Tiekartta antaa aidon vaikuttamisen mahdollisuuden ja osoittaa konkreettisesti toimet, joihin eri tahot voivat kiinnittyä. Osallistuminen muutoksen tekemiseen antaa elämään merkityksellisyyttä. Tiekartta valmisteltiin erittäin laajassa yhteistyössä ja tiekartan sisällöt koskettavat ja osallistavat yhteiskunnan hiljaisia.

Ilmastopolitiikan pyöreä pöytä edistää osaltaan ilmastoimien hyväksyttävyyttä ja oikeudenmukaista siirtymää kestävyysmurroksessa. Pyöreä pöytä tuo yhteen laajasti eri yhteiskunnan toimijoita ja tarjoaa sidosryhmille mahdollisuuden osallistua kiinteämmin ilmastotoimien kansalliseen valmisteluun. Pyöreässä pöydässä on käsitelty useita ilmastoon liittyviä aloitteita erityisesti oikeudenmukaisuuden eri näkökulmista. On tunnistettu,

että siirtymää kohti kestävää, hiilineutraalia yhteiskuntaa tulisi katsoa kokonaisuutena (ei pelkästään tulonjakoa), ja huomioida ylisukupolvisuus, haavoittuvat ryhmät, alueelliset erot sekä haittojen kompensointi. Lisäksi ilmasto- ja luonnon monimuotoisuustoimet tulisi yhteensovittaa.

Ilmastolain valmistelussa on kuultu erityisesti nuoria ja alkuperäiskansa saamelaisia. Keskipitkän aikavälin kansaliskyselyyn osallistui yli 18 000 henkeä, jonka lisäksi Ilmastopoliitiikan pyöreä pöytä ja ympäristöministeriö järjestivät yhteistyössä tutkijayhteisön kanssa kansalaisraadın ilmastotoimien oikeudenmukaisuudesta ja hyväksyttävyydestä. Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa on kuultu erikseen myös nuoria, vammaisneuvostoja, vanhusneuvostoja ja saamelaiskäräjiä sekä kolttien kyläkokousta.

14. sanoittaa Agenda2030-toimenpideohjelman ja muutkin vastaavat kestävä kehityksen politiikkaa ohjaavat ohjelmat ja etenkin kansalaisia ja sidosryhmiä päätösprosesseihin osallistavat työskentelymuodot toivon muotoon; päätöksenteon pohjaksi tarvitaan avointa tietoa ja arvokeskustelua niin kestävyysmurroksen mahdollisuuksista kuin uhkistakin, mutta parhaiten tarvittavaan muutokseen innostavat positiiviset esimerkit maailmalta ja kotimaasta läheltä ihmisen omaa arkea; kestävästä tulevaisuudesta on tehtävä ihmisen kokoinen ja näköinen.

14. Agenda2030 toimenpideohjelma on jo sinällään ”toivon agenda” – se viitoittaa yhteiskunnan tietä kohti parempaa huomista ja kohti tilannetta, jossa ihmisten hyvinvointi turvataan luonnon kantokyvyn rajoissa. Kestävä kehityksen toimikunnan luoma Agenda2030 tiekartta täydentää hallituksen suunnitelmia ja se on koko yhteiskunnan suunnitelma siitä, mitä meidän tulee tehdä ja miten toimia, jotta saavuttaisimme kaikki Agenda2030 tavoitteet vuosikymmenen loppuun mennessä. Agenda2030 tiekartassa nostetaan vahvasti esiin, että positiivisen viitekehityksen ja tarinan luominen ei ole yksistään hallituksen tehtävä, vaan siinä tulee olla mukana kaikki: kansalaiset, yritykset, julkinen hallinto sekä järjestöt ja muut toimijat. Kaikille yhteiskunnastamme löytyy oma mielekäs kulma osallistua. Tiekartassa todetaan, että yhteiskunnan arvopohjan muutos, kestävä kehitys, ekososiaalinen sivistys ja sosiaalisesti oikeudenmukainen vihreä siirtymä viitoittavat tietä kohti tavoittelemisen arvoista ja toivoa ylläpitävää tulevaisuutta. Toivon sanoman tulisi läpäistä varsinkin ne toimialat, jotka ovat tekemisissä lasten ja nuorten kanssa. Varsinkin lasten ja nuorten huoli tulevaisuudesta on kuultava. Vastuun kantoa tuleville sukupolville on osoitettava teoin. Toivon sanoma ja konkreettiset teot auttavat myös aikuisväestöä uskomaan kestävään tulevaisuuteen ja ryhtymään toimiin sen aikaansaamiseksi.

Marja Innanen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

15 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus

HE 195/2004 vp – EV 24/2005 vp

1. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten jakamiseksi yhteisvastuullisesti kaikkien työnantajien kesken.

1. Äitiysvapaalle jäävän naisen työnantajalle on 1.4.2017 lukien maksettu 2500 euron korvaus vanhemmuudesta aiheutuvista kustannuksista. Korvauksen tavoitteena on edistää naisten työllistymistä ja tasa-arvoista kohtelua työmarkkinoilla. Asiaa käsitelleessään eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi mietinnössään 29/2016 seuraavaa: "Työnantajien vastuulle jää edellä kuvatun palkan osan sekä lomarahana lisäksi äitiydestä aiheutuvia kustannuksia erityisesti raskaudesta johtuvien sairauslomien sekä sairaan lapsen hoitovapaan ajalta. Samoin työnantajalle aiheutuu epäsuoria kustannuksia uuden työntekijän tai sijaisen rekrytoinnista ja perehdyttämisestä"... "Suomessa vanhempainvapaita käyttävät edelleen valtaosin naiset. Vaikka isyysvapaan käyttö on lisääntynyt, vanhempainvapaita käyttävien isien osuus on edelleen varsin pieni. Tämä tosiasia vaikuttaa hyvin vahvasti paitsi naisten työllisyyteen myös perheiden arkeen. Perhevapaiden tasaisempi jakautuminen miesten ja naisten kesken parantaisi naisten asemaa työmarkkinoilla. Samalla se vahvistaisi isän osallistumista lapsen hoitoon ja kasvatukseen jo varhaislapsuudessa. Valiokunnan mielestä on hyvä arvioida perhevapaajärjestelmän uudistamistarpeita".

Hallituksen esitys koskien perhevapaiden uudistamista annettiin syysistuntokaudella 2021. Uudistukseen sisältyvät lainmuutokset (mm. sairausvakuutuslaki ja työsopimuslaki) on vahvistettu ja lait tulevat voimaan 1.8.2022. Uudistuksen tavoitteena on, että perhevapaat ja hoitovastuu jakautuvat perheissä tasaisesti molempien vanhempien kesken ja että yhdenvertaisuus ja tasa-arvo työelämässä vahvistuvat.

Asia ei anna aiheutta enää toimenpiteisiin.

Eva Ojala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Tasa-arvoselonteko

VNS 7/2010 vp – EK 51/2010 vp

1. eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että

4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville; rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen

4. Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (1354/2014) tuli voimaan 1.1.2015. Eduskunnan vastaukseen liittyi eduskunnan lausuma määrärahan lisäämisestä turvakotitoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Vuonna 2018 turvakodeissa oli yhteensä 179 perhepaikkaa eli paikkaa aikuiselle ja hänen mukanaan oleville alaikäisille lapsille. Vuonna 2018 perustettiin neljä uutta turvakotia: Hämeenlinnaan, Espooseen, Seinäjoelle ja Tampereelle. Turvakotien rahoitus nousi suunnitellusti vuoden 2016 11,55 miljoonasta eurosta vuoden 2019 19,55 miljoonaan euroon. Turvakotipaikkojen lisäämiseksi Valtion rahoitukseen turvakotitoimintaan tehtiin 2,0 miljoonan euron, ja lisäksi 1 miljoonan euron tasokorotus, jolloin momentin taso nousi 22,55 miljoonaan euroon vuonna 2020. Määrärahaa korotettiin vuonna 2021 myös 2 miljoonalla eurolla ja vuonna 2022 miljoonalla eurolla, jolloin määrärahataso nousee kehyskauden lopussa 2023 nousee 25,6 miljoonaan euroon. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos arvioi turvakotiverkoston laajentamisen kuitenkin edellyttävän koko kehyskauden 2020–2023 vähintään 2 miljoonan euron lisäystä per vuosi.

Vuodesta 2015 vuoteen 2021 turvakotien määrä on kasvanut 19 turvakodista 29 turvakotiin ja turvakotien perhepaikkoja on lisätty 114 perhepaikasta 211 perhepaikkaan. Vuonna 2021 perhepaikkojen määrää oli edelleen tarkoitus lisätä 20 paikalla sekä tehdä parannuksia turvakotien esteettömyyteen. Esteettömyyteen tehtävät parannukset aloitettiin vuoden 2021 aikana ja ne jatkuvat vuonna 2022. Johtuen rakennuttamiseen liittyvistä aikatauluviivästyksistä vuodelle 2021 suunniteltu 20 perhepaikan lisäys viivästyi ja se on tarkoitus tehdä 2022. Edellä mainittujen 20 perhepaikan lisäksi turvakoteihin on vuonna 2022 suunnitteilla neljä uutta perhepaikkaa.

Pirjo Lillsunde, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Ihmiskaupan kaltainen pakkotyö

HE 69/2016 vp – EV 124/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa, esiintyykö sellaista ihmiskaupan kaltaista pakkotyötä tai vastaavaa työperäistä hyväksikäyttöä, joiden uhrit eivät saa suojaa, koska rikokset eivät täytä ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistöä rikosoikeudellisessa mielessä, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin.

”Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.”

Työ- ja elinkeinoministeriö on selvittänyt lain mahdollisia muutostarpeita ja ratkaisuvaihtoehtoja, ja niistä on keskusteltu työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa. Kolmikantainen lainvalmistelutyö on kesken.

Liisa Heinonen, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

K 6/2018 vp – EK 45/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. arvioi lainsäädännön mahdollisia muutostarpeita yhdenvertaisuuslain toimivuutta koskevan tutkimushankkeen päätyttyä,

1. Yhdenvertaisuuslain toimivuutta tarkastelevan hankkeen (VN-TEAS hanke) tulokset on julkaistu 25.11.2020 ja hankkeen tuloksia on hyödynnetty yhdenvertaisuuslain osittaisuudistusta koskevassa hankkeessa. Lain toimivuutta tarkastelevan hankkeen ja muun soveltamiskäytännön myötä on noussut esiin eri tyyppisiä lainsäädännön selkeyttämis- ja kehittämistarpeita, joita on käsitelty tarkemmin lakiuudistuksen valmistelun yhteydessä sekä uudistusta valmistelevassa työryhmässä, että työsyRJintään ja sen valvontaan keskitetyssä alajaostossa, jotka on asetettu ajalle 10.6.2021–31.5.2022. Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistusta koskeva hallituksen esitys on tarkoitus lähettää lausunnolle arviolta helmikuussa 2022.

Katri Leikas, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

2. laatii tarvittavat lainsäädäntömuutokset sen mahdollistamiseksi, että pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneiden perheen yhdistämishakemuksiin ei sovelleta toimeentuloedellytystä,

2. Hallitus on 15.7.2020 asettanut hankkeen kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden perheen yhdistämistä koskevan lainsäädännön arvioiminen perhe-elämän suojan ja lapsen edun toteutumisen edistämiseksi (SMDno-2020-1659). Hankkeessa on arvioitu toimeentuloedellytyksestä luopumista pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneiden perheen yhdistämishakemusten osalta. Hallitus on päättänyt esittää, että

toimeentuloedellytyksen soveltaminen pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneiden alaikäisten perheenkokoajien perheenjäsenten hakemuksiin lopetetaan hallitusohjelman mukaisesti. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalla kevädistunto-kaudella 2022.

Tuuli Tuunanen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

3. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla yhdenmukaistetaan viranomaisten tulkinnat perustuslain edellyttämän välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon sisällöstä,

3. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan on tarkoitus käynnistää sosiaaliturvauudistus ja uudistaa myös toimeentulotukea. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama toimeentulotukityöryhmä sai työnsä päätökseen 30.6.2021. Toimeentulotukilainsäädännön uudistamista on jatkettu tämän jälkeen virkatyönä ja hallituksen esitys toimeentulotukilain uudistamiseksi on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2022 aikana. Uudistuksessa on tarkoitus selkeyttää Kansaneläkelaitoksen ja sosiaalihuollon rooleja toimeentulotukilain soveltamisessa. Tämä selkeyttää osaltaan välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon turvaamisen vastuunjakoja toimeentulotukilain soveltamisessa

Susanna Rahkonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

4. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla turvataan ihmiskaupan uhrien yhdenvertaisuus avun saannissa,

4. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan on kirjattu useita ihmiskaupan uhrien aseman paranemiseen ja uhrien oikeuksien toteutumiseen tähtäviä toimenpiteitä, joista osa koskee erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala. Tarkoituksena on muun muassa uudistaa lainsäädäntö turvaamaan paremmin uhrien oikeudet.

Ihmiskaupan uhrien auttamista koskevan lainsäädännön uudistaminen on aloitettu sosiaali- ja terveysministeriön johdolla vuonna 2020 (ks. kohta 5). Lainsäädännön uudistaminen tähtää muun muassa uhrien yhdenvertaisuuden turvaamiseen avun saannissa, riippumatta siitä, onko uhrilla kotikunta vai ei ja riippumatta siitä, eteneekö ihmiskaupparikos rikosprosessissa. Auttamisen tulisi jatkossa perustua entistä vahvemmin uhrin avuntarpeeseen.

Osana lainsäädännön uudistamistyötä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos selvitti vuosien 2020–2021 aikana suomalaisen palvelujärjestelmän edellytyksiä vastata ihmiskaupparikoksen uhrien turvallisen ja tuetun asumisen tarpeisiin. Selvitys julkaistiin joulukuussa 2021. Selvityksessä havaittiin asumispalveluita koskevia puutteita, mutta ne eivät koskeneet ainoastaan ihmiskaupan uhreja. Selvityksessä suositeltiin mm. jatkoselvitetäväksi turvakotipalveluiden kohderyhmän laajentamisen tarkoituksenmukaisuutta koskemaan

myös muita kuin lähisuhdeväkivaltaa kokeneita sekä ohjeen laatimista turvallisuusseikkojen huomioimisesta majoitusta ja asumispalveluita järjestettäessä niin sosiaali- kuin vastaanottopalveluissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö osallistuu aktiivisesti myös valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen koordinaattorin johdolla tehtävän ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman valmisteluun ja seurantaan. Ohjelma julkaistiin keväällä 2021. Ohjelmassa on useita sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan koskevia toimenpide-ehdotuksia, joiden tavoitteena on muun muassa uhrien yhdenvertaisuuden ja aseman parantaminen.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

5. selvittää lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet ihmiskaupan uhrien auttamisen ja rikosprosessin kytköksen heikentämisen, auttamisen uhrilähtöisyyden vahvistamisen sekä ihmiskaupan uhrin oleskeluluvan perusteiden osalta,

5. Sisäministeriö tilasi yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa tutkimuksen koskien ihmiskaupan uhrin oleskelulupakäytäntöä. Selvityksen teki Yhdenvertaisuusvaltuutettu ja se julkaistiin syyskuussa 2021. Tutkimustulosten pohjalta arvioidaan mahdollisia jatkotoimenpiteitä sisäministeriössä vuoden 2022 aikana.

Roope Jokinen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

5. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut 1.6.2020 poikkihallinnollisen työryhmän, jonka tarkoituksena on valmistella ehdotukset uudeksi lainsäädännöksi ihmiskaupan uhrien auttamiseksi, uhrilähtöisyyden vahvistamiseksi sekä auttamisen ja rikosprosessin kytköksen heikentämiseksi. Työryhmän tehtävänä on aluksi laatia tilannekuva ihmiskaupan uhrien auttamisen nykytilasta ja tehdä ehdotus auttamisjärjestelmän organisoinnista ja sen jälkeen valmistella ehdotus uudeksi laiksi ihmiskaupan uhrien auttamisesta. Valmisteltavaan lakiehdotukseen on tarkoitus sisällyttää säännökset ihmiskaupan uhrien turvallisista ja tuetuista asumispalveluista. Työryhmän tehtävänä on myös valmistella tarvittavat päivitysehdotukset ns. vastaanottolakiin (laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta) ja ns. kotolakiin (laki kotoutumisen edistämisestä) sekä ehdotukset muihin lakeihin tarvittavista viittauksista ihmiskaupan uhreihin (esim. sosiaalihuoltolaki ja terveydenhuoltolaki). Työryhmän tulee arvioida myös muiden lakien mahdolliset muutostarpeet ja tehdä ehdotus ihmiskaupan uhrien auttamisesta syntyneiden kustannusten korvausjärjestelmän selkiyttämiseksi. Työryhmän toimikausi päättyy vuoden 2022 lopussa.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

6. selvittää lainsäädännön muutostarpeet, jotka koskevat työsuojeluviranomaisen toimivallan laajentamista ihmiskaupparikoksiin liittyen.

6. Eduskunta on hyväksynyt asiaa koskevan hallituksen esityksen ja lain muutos on tullut voimaan 15.11.2021.

Tapani Aaltela, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

K 22/2018 vp – EK 49/2018

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. selvittää määräaikaisia työsuhteita ja vuokratyötä koskevan lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet raskauteen ja vanhemmuuteen perustuvan syrjinnän torjumiseksi,

1. ”Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa on kirjaus raskaussyrjinnän ehkäisemisestä. Hallitusohjelmassa on sovittu lainsäädännön täsmentämisestä niin, että raskaus ja perhevapaan käyttö eivät vaikuta määräaikaisen työsuhteen jatkumiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti syksyllä 2019 kolmikantaisen työryhmän, jossa käsiteltiin myös tätä asiaa.” Työryhmä luovutti selvityksensä työ- ja elinkeinoministeriölle 14.12.2021. Työryhmässä käsiteltiin raskaus- ja perhevapaasyrjinnän täsmentämistä työsopimuslaissa. Työryhmä ei ehdottanut muutoksia lainsäädäntöön. Määräaikaisten työntekijöiden suoja raskaussyrjintää vastaan on turvattu lainsäädännön tasolla tasa-arvolain 8 §:n työelämässä kiellettyä syrjintää koskevilla säännöksillä. Kun lainsäädännössä on jo selkeästi kielletty raskaus- ja perhevapaasyrjintä myös määräaikaisen työsopimuksen käytön osalta, ilmenevät ongelmat liittyvät työelämän syrjiviin käytäntöihin ja perhevapaisten työntantajille aiheuttamiin kustannuksiin. Syrjintää koskevan lainsäädännön noudattamista voitaneen tehostaa tehokkaammalla informoinnilla, hyvien käytäntöjen levittämisellä, tehokkaammalla valvonnalla ja vastuiden toteutumisen todellisella uhkalla (hyvitys, rikosoikeudellinen vastuu, vahingonkorvausvastuu, maineriski). Perhevapaaudistus rakenteellisenä uudistuksena tulee vaikutusarvioiden mukaan osaltaan vähentämään raskaus- ja perhevapaasyrjintää, kun isien pidemmät perhevapaat lisääntyvät. Syrjinnän torjuminen edellyttää työelämän asenteiden ja käytäntöjen muuttumista. Tasa-arvolain mahdollisten muutostarpeiden osalta asian selvittäminen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan.”

Seija Jalkanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. laatii tarvittavat lainsäädäntömuutokset perhevapaaudistuksen toteuttamiseksi mahdollisimman pikaisesti,

2. Hallituksen esitys koskien perhevapaiden uudistamista annettiin syysistuntokaudella 2021. Uudistukseen sisältyvät lainmuutokset (mm. sairausvakuutuslaki ja työsopimuslaki) on vahvistettu ja lait tulevat voimaan 1.8.2022. Uudistuksen tavoitteena on, että perhevapaat ja hoitovastuu jakautuvat perheissä tasaisesti molempien vanhempien kesken ja että yhdenvertaisuus ja tasa-arvo työelämässä vahvistuvat.

Asia ei anna aiheutta enää toimenpiteisiin.

Eva Ojala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

3. pyrkii osana palkkatasa-arvon edistämistyötä kehittämään menetelmän, jolla töiden vaativuutta on mahdollista vertailla eri toimialojen välillä,

3. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa on kirjaus samapalkkaisuusohjelmasta. Ohjelman keskeisenä tavoitteena on hallituksen, työnantajia ja työntekijöitä edustavien järjestöjen sitoutuminen toimenpiteisiin töiden vaativuuden arvioimiseksi, samapalkkaisuuden ja palkka-avoimuuden edistämiseksi sekä työelämän segregaa-tion purkamiseksi. Hallituksen ja työmarkkinakeskusjärjestöjen samapalkkaisuusohjelma hyväksyttiin joulukuussa 2020. Ohjelmassa on sitouduttu tavoitteeseen, että sukupuol-ten palkkaero kapenee entistä nopeammin. Naisten ja miesten palkkaeron kaventamiseen pyritään ohjelmassa sovitulla keinoilla, jotka liittyvät muun muassa palkka- ja sopimuspolitiikkaan, palkkausjärjestelmien kehittämiseen ja palkkatietämyksen parantamiseen sekä segregaa-tion purkamiseen. Palkkatasa-arvon lisäämiseksi sosiaali- ja terveysminis-teriö toteuttaa kaksi tutkimushanketta. Samanarvoinen työ -tutkimushanke (2021–2022) laatii lähtökohdat tasa-arvolain ja palkkausjärjestelmien kehittämiseksi samapalkkai-suuden ja samanarvoisen työn lähtökohdista. Työehtosopimusten sukupuolivaikutukset samapalkkaisuusnäkökulmasta -tutkimushanke (2022–2023) arvioi sopimusten sukupuoli-vaikutukset hallitusohjelman mukaisesti. Vaikutusarvioinnin tekee riippumaton, ulkopuoli-nen tutkija.

Outi Viitamaa-Tervonen, projektipäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

4. huolehtii siitä, että käytännön tasa-arvotyötä kehitetään kaikilla koulu-tustasoilla varhaiskasvatuksesta lähtien siten, että sukupuoli-, oppimis- ja muista eroista johtuviin koulu- ja opiskelijatyön haasteisiin voidaan löytää ratkaisuja,

4. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa on sovittu, että veloit-tavista tasa-arvosuunnitelmista säädetään varhaiskasvatuksessa. Asiaa on valmisteltu yhteistyössä oikeusministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Hallituksen esi-tyslunnon lähtee lausunnoille helmikuussa 2022.

Tanja Auvinen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

5. selvittää mahdollisuudet nimetä riippumaton toimielin Istanbulin sopimuksen velvoitteiden toimeenpanon seurantaan ja arviointiin sekä tarvittaessa valmistelee siihen liittyvät lainsäädäntömuutokset sekä antaa seuraavan nelivuotiskauden aikana selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle Istanbulin sopimuksen velvoitteiden kansallisen toimeenpanon etenemisestä sekä yhteensovittamiselimen laatimien toimenpiteiden toteutumisesta ja niiden vaikuttavuudesta,

5. Vuoden 2022 alusta voimaan tulleen lainmuutoksen myötä yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana. Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on jatkossa seurata naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa sekä seurata ja arvioida, naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnan ohella, naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (SopS 53/2015) 10 artiklassa tarkoitettulla tavalla sellaisia toimintaperiaatteita ja toimia, jotka on tarkoitettu kaikkien yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien väkivallan muotojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton. Lainmuutoksen mukaan kertomuksessa, jonka yhdenvertaisuusvaltuutettu antaa kerran neljässä vuodessa eduskunnalle, käsitellään myös naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa sekä toimia ja toimintaperiaatteita niiden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Uudistus perustuu pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan, joka sisälsi linjauksen itsenäinen ja riippumaton naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijan tehtävän perustamisesta.

Yrsa Nyman, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

6. huolehtii tasa-arvolainsäädännön toteuttamisen ja valvonnan edellyttämistä voimavaroista sekä turvaa tasa-arvotyötä tekevien kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet tehdä pitkäjänteistä työtä tasa-arvon edistämiseksi.

6. Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) noudattamista. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa on linjattu, että ihmisoikeusongelmien tunnistamisen ja raportoinnin ongelmiin puututaan määrätietoisesti turvaamalla muun muassa erillisvaltuutettujen toiminta. Tähän liittyvä lisämääräraha mahdollistaa uuden viran perustamisen tasa-arvovaltuutetun toimistoon vuonna 2022. Valtuutetun verrattain pienissä resursseissa korotus on merkityksellinen ja sillä voidaan vahvistaa toimintaa. Hallitus päätti kevään 2021 kehysriihessä pysyvästi korottaa eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisten valtionavustusten määrärahaa valtiontalouden kehyksissä 268 000 eurosta 518 000 euroon (mom. 29.10.51. Valtionavustus järjestöille). Korotus koskee avustusmäärärahaa vuoden 2022 talousarviosta alkaen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Yrsa Nyman, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain mahdolliset muutostarpeet

HE 97/2018 vp – EV 236/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) luotettavuuden selvittämistä koskevan sääntelyn (4 §:n 1 momentti) mahdolliset muutostarpeet kolmikantaisessa lainvalmistelussa pyrkien tasapainoiseen ratkaisuun työntekijöiden yksityisyyden suojan ja työnantajien tiedonkäsittelytarpeiden välillä. Valmistelussa tulee ottaa huomioon tietosuojavaltuutetun tulkintakäytäntö, lainsäädännön kehitys sekä tarvittaessa unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien suojelua koskeva direktiiviehdotus.

Työ- ja elinkeinoministeriö on kolmikantaisessa työryhmässä selvittänyt lain mahdollisia muutostarpeita ja ratkaisuvaihtoehtoja. Asiasta on laadittu hallituksen esitys, joka on tarkoitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi maaliskuussa 2022.

Johanna Ylitepsa, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikalaisissa

HE 158/2018 vp – EV 306/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että työntekijöiden edustusjärjestelmiä ja heidän edustajiensa valtuuksia selkiytetään tavalla, joka varmistaa työntekijöiden oikeudet ja vaikutusmahdollisuudet omalla työpaikalla.

”Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.”

1. ”Työntekijöiden edustusjärjestelmät kytkeytyvät työaikalaisissa pitkälti työnantajan ja henkilöstön mahdollisuuksiin sopia paikallisesti säännöllisen työajan järjestelyistä. Paikallisen sopimisen edistäminen on yksi hallitusohjelmaan sisältyvistä tavoitteista. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on asetettu työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän alaiset alatyöryhmät käsittelemään muun muassa paikalliseen sopimiseen ja työlainsäädäntöön liittyviä kysymyksiä. Työntekijöiden edustusjärjestelmiä ja edustajien valtuuksia arvioidaan näissä alatyöryhmissä, joiden toimikausi on tämä hallituskausi.”

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa työaikalain toimivuutta ja antaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle seuraavan vaalikauden aikana.

2. ”Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa työaikalain toimivuutta ja antaa asiasta selvityksen kuluvan vaalikauden aikana.”

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Työaikalain tarkennukset

HE 86/2019 vp – EV 56/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavat muutokset työaikalain puutteiden korjaamiseksi vuoden 2020 aikana.

Työaikalain mahdollisia täsmennystarpeita on tarkoitus arvioida työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän alaisessa sääntelyt.

Työaikalain muutos (1067/2021) tuli voimaan 1.1.2022. Työaikalain rangaistussäännöstä muutettiin siten hätätyön teettäminen tilanteessa, jossa edellytykset hätätyön teettämiselle eivät täyty, on jatkossa rangaistavaa. Lisäksi työaikalakia muutettiin siten, että valtakunnallisella työ- ja virkaehtosopimuksella sallittiin poikettavan lain yleissäännöksen mukaisesta säännöllisestä työajasta ja vuorokausilevosta työssä, jota tehdään vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttaminen ja opintotukilain 15 §:n muuttaminen

HE 15/2020 vp – EV 54/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toimittaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen uudistuksen vaikutuksista 31.12.2021 mennessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on toimittanut selvityksen uudistuksen vaikutuksista työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pekka Paaermaa, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Työsopimuslain 3 luvun 5 §:n ja merityösopimuslain 4 luvun 5 §:n muuttaminen

HE 222/2020 vp - EV 157/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle lainsäädännön vaikutuksista vuoden 2023 loppuun mennessä.

Työ- ja elinkeinoministeriön tarkoituksena on käynnistää selvityshanke asiasta keväällä 2022.

Seija Jalkanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Ulkomaalaislakiin tehtyjen muutosten vaikutusten seuraaminen

HE 253/2020 vp - EV 89/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti ulkomaalaislakiin tehtyjen muutosten vaikuttavuutta ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäytön ilmi tulemiseen ja uhrien oikeusasemaan ja antaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2022 loppuun mennessä.

Selvitys annetaan määräajan puitteissa.

Anu Jänkälä, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain uudistamistarpeet

HE 4/2021 vp - EV 78/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti selvittämään ja arvioimaan kokonaisvaltaisesti lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseen liittyvää lainsäädäntöä ja sen uudistamistarpeita, erityisesti mahdollisuuksia laajentaa rikostaustan selvittämiselvöllisyyttä ja nopeuttaa rikosrekisteriotteen saamista, sekä tarvittaessa valmistelemaan asiaa koskevat lainsäädäntöehdotukset.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiinnittää asianmukaista huomiota lasten turvallisuuteen ja perusoikeuksien toteutumiseen silloin, kun kyse on henkilöiden soveltuvuudesta työskentelemään lasten kanssa, ja asiaa koskevissa tulevilla lainsäädäntöhankkeissa laatii lapsivaikutusten arvioinnin, joka sisällytetään osaksi hallituksen eduskunnalle antamia esityksiä.

1.-2. Työ- ja elinkeinoministeriö selvitti vuoden 2022 alussa tutkimusrahoituksen saamista tukemaan asian selvittämistä. Muiden kiireellisempien hankkeiden johdosta rahoitusta selvitykseen ei voitu osoittaa. Lausuman edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyötä oikeusministeriön ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kanssa. Asian jatkoselvittäminen on tarkoitus aloittaa syksyllä 2022.

Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain muuttaminen

HE 31/2021 vp - EV 29/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa 20 §:n 3 momentissa säädetyn pidättäytymispäätöksen vaikuttavuutta ja antaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2022 loppuun mennessä.

Selvitys annetaan määräajan puitteissa.

Anu Jänkälä, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttaminen

HE 42/2021 vp - EV 70/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain vaikuttavuutta ja antaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2022 loppuun mennessä.

Selvitys annetaan määräajan puitteissa.

Olli Sorainen, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskeva lainsäädäntö

HE 167/2021 vp - EV 212/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti uudistuksen vaikutuksia työllisyyden kehittymiseen, palvelun onnistumiseen ja kuntakokeilujen edistymiseen sekä resurssien riittävyyteen ja niiden kohdentamisen onnistumiseen kiinnittäen erityisesti huomiota yksityiskohtaisen sääntelyn toimivuuteen sekä antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä. Eduskunta edellyttää, että tarvittaessa hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

1. Työ- ja elinkeinoministeriö tulee seuraamaan uudistuksen vaikutuksia mm. seuraavilla mittareilla: työttömyyden keskimääräinen kesto, työnhakuvelvoitteen täyttyminen, palveluohjauksen määrän kehittyminen/lisääntyminen (aktivointiaste) sekä haastattelujen (alkuhaastattelut, työnhakukeskustelut, täydentävät työnhakukeskustelut) määrät ja toteumatiedot. Palvelun onnistumista arvioidaan neljä kertaa vuodessa tehtävillä asiakas-tyytyväisyystutkimuksilla. Tämän lisäksi suunnitteilla on käynnistää reaaliaikainen asiakaskokemusten seuranta.

Eero Janhonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että TE-toimistojen ja kokeilukuntien määrärahan riittävyttä laadukkaiden palveluiden järjestämiseksi sekä niiden oikeasuhteista jakautumista kuntien ja TE-toimistojen kesken seurataan tarkasti ja että tarvittaessa toimintaan ohjataan lisää määrärahoja valtion lisätalousarvioissa tai talousarviossa vuodelle 2023. Määrärahojen riittävyyden arvioinnissa on otettava huomioon asiakaspalvelun vaatimien henkilöstöresurssien lisäksi myös toimitilojen ja tietojärjestelmien kehittämisen vaatimat määrärahat.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö tulee seuraamaan tarkasti määrärahojen riittävyttä sekä TE-toimistojen toimintamenojen, että momentin 32.30.51 Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha, 2 v) määrärahojen osalta. Resurssien riittävyttä ja oikeasuhteista jakautumista arvioidaan erityisesti suhteessa haastattelujen toteumatietoihin ja

työllistymissuunnitelmien haastatteluelvelkaan. Työn kuormittavuutta arvioidaan asiakasmäärien, työnhakuvelvoitteen asettamisen ja palvelutarpeen arvioinnin suhteen. Uudistukseen osoitettuun 70 miljoonan euron vuosittaiseen määrärahaan sisältyy toimitilojen vaatimat määrärahat.

Ville Heinonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin työvoimapalveluita ja työttömyysturvaa koskevan sääntelyn ymmärrettävyyden ja ennakoitavuuden parantamiseksi sekä antaa asiassa selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

3. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa (PeVL 44/2021 vp) perustuslakivaliokunta kiinnitti yleisesti huomiota työttömän asemaan ja hänen oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskevan sääntelyn monimutkaisuuteen. Perustuslakivaliokunta totesi, että kun kyse on perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettua perustoimeentuloa turvaavasta etuusjärjestelmästä, lähtökohtana voidaan pitää, että työnhakijan tulisi säädetävän lain perusteella kyetä jollakin tarkkuudella ennakoimaan, miten hänen toimintansa vaikuttaa hänelle perustuslaissa turvatuun oikeuteen toteutumiseen. Perustuslakivaliokunta totesi, että niin sanottuun pohjoismaiseen työvoimapalveluiden malliin liittyvät säännökset työnhakuvelvollisuudesta, sen täyttämisestä ja sitä koskevista poikkeuksista sekä työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä ja siihen liittyvistä sanktioista muodostivat valiokunnan mielestä tässä suhteessa varsin monimutkaisen kokonaisuuden.

Perustuslakivaliokunta tähdensi lausunnossaan, että sääntelyn selkeyteen on syytä kiinnittää huomiota perusoikeuskytkentäisessä sääntelyssä, joka koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluviin toimintoihin. Lailla säätämisen vaatimukseen sisältyy vaatimuksia paitsi sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta myös selkeydestä ja ymmärrettävyydestä. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyi perustuslakivaliokunnan näkemykseen kyseessä olevan sääntelyn monimutkaisuudesta ja vaikeaselkoisuudesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää eduskunnan lausuman perusteella tarpeellisena teettää selvitys lainsäädännön kehittämistarpeista. Alustavasti kyse olisi oikeustieteellisen arvion teettämisestä, jossa keskeisiä olisivat ainakin säännösten systematiikka koskevat näkemykset. Arvioitavaksi tulisivat alustavasti ainakin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki (916/2012), laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta (1269/2020) sekä työttömyysturvalaki (1290/2002), viimeksi mainittu siltä osin, kun se kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön toimialalle. Selvitystyö voitaisiin mahdollisesti aloittaa alkuvuodesta 2023, jolloin pohjoismaisesta työvoimapalveluiden mallia koskevista säännöksistä olisi jo soveltamiskäytäntöä.

Timo Meling, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

16 Ympäristövaliokunta

Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit

HE 277/2009 vp – EV 355/2010 vp

3. Eduskunta edellytti, että hallitus pitää huolta ympäristöhallinnon toimivuudesta turvaamalla sille osoitettujen tehtävien hoitamiseksi riittävät resurssit ja ryhtyy toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista vesilain valvontatehtävissä.

3. Vesilain valvontatehtävän maksullisuutta koskeva selvitys on valmistunut tammikuussa 2022. Jatkotoimista on tarkoitus päättää alkuvuodesta 2022.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Jätelain muuttaminen

HE 195/2017 vp – EV 42/2018 vp

2. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö seuraa lainmuutoksen täytäntöönpanoa ja toimittaa valiokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä arvion sen kokonaisvaikutuksista ja erityisesti vaikutuksista kotitalouksien jätemaksujen hintakehitykseen, kuntien valvontaviranomaisten työmäärään sekä mahdollisen jätteiden laittoman käsittelyn lisääntymiseen haja-asutusalueilla.

2. Yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoja sekä kunnan jätehuollon alan sidos- ja hankintayksiköiden markkinaehtoisien toiminnan ulosmyyntirajoja koskeva jätelain muutos (445/2018) tuli voimaan vuoden 2019 alussa. Muutoksen toimeenpanoa koskeva kolmen vuoden siirtymäaika on päättynyt vuoden 2022 alussa.

Lain muutoksen vaikutusten seurannassa on otettava huomioon myös muut seurantakautena jätelainsäädäntöön kohdistuvat muutokset ja niistä johtuvat vaikutukset jätehuollon toimintakenttään. EU:n jätessäädöspaketin täytäntöönpanoa koskeva hallituksen esitys jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (40/2021 vp) hyväksyttiin eduskunnassa 23.6.2021 ja lait tulivat voimaan 19.7.2021. Lakimuutoksia täydentävä laaja asetustason sääntely tuli voimaan 1.12.2021. Uusi lainsäädäntö tähtää erityisesti yhdyskuntajätteen kierrätyksen lisäämiseen ja sisältää muun ohella ehdotuksia, jotka vaikuttavat

merkittävästi kunnan vastuulla olevan jätteen jätehuoltojärjestelyihin ja kunnan jätehuoltoyhtiöiden liikevaihtoon. Lakiesitykset hyväksyessään eduskunta edellytti, että hallitus toteuttaa vuoden 2025 loppuun mennessä järjestelmällisen lain toimivuusarvioinnin, jossa keskitytään erityisesti yhdyskuntajätteen kierrätysasteen, jätteenkuljetuksen hintojen sekä pienten ja keskisuurten yritysten kilpailuaseman kehittämiseen (EV 112/2021 vp).

Lisäksi pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen mukaan jätelaki olisi muutettava siten, että kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntiraja pidetään 10 prosentissa myös 1.1.2030 jälkeen. Ympäristöministeriö aloitti hallitusohjelmakirjauksen vaikutusten arvioinnin uudistuneen lainsäädännön valossa syksyllä 2021. Vaikutuksia kilpailuneutraaliteettiin arvioidaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston toteuttamassa selvityksessä, jonka on määrä valmistua vuoden 2022 alkupuolella. Tavoitteena on valmistella vaikutusarvion pohjalta tarpeelliset lakimuutokset viimeistään vuoden 2022 aikana.

Kaikki edellä kuvatut lakimuutokset kytkeytyvät olennaisesti toisiinsa ja niiden vaikutuksia on siten käytännössä mahdotonta eritellä toisistaan luotettavasti. Ympäristöministeriön tarkoituksena onkin järjestää kaikkien mainittujen lakimuutosten toimeenpanon ja vaikutusten seuranta kokonaisuutena siten, että raportti lakimuutosten vaikutuksista voidaan toimittaa valiokunnalle tämän edellyttämässä määräaajoissa vuoden 2025 ja 2027 loppuun mennessä.

Riitta Levinen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

Ilmastovuosikertomus 2020

K 18/2020 vp – EK 52/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa ilmastolain uudistamista ja ilmastovuosikertomuksen kehittämistä siten, että kertomus antaa helppolukuisessa muodossa selkeän kokonaiskuvan päästökehityksestä ja siitä, mitä nykyisten toimien ja hiilineutraaliustavoitteen välisen kuilun kaventaminen edellyttää, parantaen siten sekä päättäjien että kansalaisten mahdollisuutta osallistua ilmastopoliittiseen keskusteluun

Vuoden 2021 ilmastovuosikertomusta⁷⁰ on kehitetty eduskunnan esittämien linjausten pohjalta entistä monipuolisemmaksi, jotta se antaisi mahdollisimman kattavan kuvan ilmastopoliitikan kentän kehityssuunnista. Kertomuksessa tarkastellaan

⁷⁰ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-265-5>

taakanjakosektorin lisäksi päästökehitystä myös päästökauppa- ja maankäyttösektoreilla. Hiilineutraaliustavoitteen tarkastelu perustuu Hiilineutraali Suomi 2035 -tutkimushankkeen uuteen päästökehitysarvioon.

Vuoden 2021 vuosikertomukseen on sisällytetty eduskunnan ehdotusten mukaisesti yleiskatsaus taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista sekä tarkastelut kotitalouksien kuluksen hiilijalanjäljestä ja yritysten positiivisesta hiilikädenjäljestä. Edellisvuoden tapaan kertomukseen sisältyy sopeutumistoimien tarkastelu, katsaukset sektorirajat ylittäviin toimenpidekokonaisuuksiin, kuten kuntien ilmastopolitiikkaan ja kiertotalouteen sekä laaja liitetaulukko ilmastomuutoksen hillinnän politiikkatoimista. Sektorikohtaisia indikaattoreita on päivitetty ja uusia lisätty.

Hallitus valmistelee ilmastolain uudistusta, johon sisältyy myös mahdollisia muutoksia vuosikertomuksen sisältövaatimukseen. Valmistelussa otetaan huomioon eduskunnan kannanotot vuosikertomuksen kehittämisestä. Hallituksen esitys ilmastolain uudistamisesta on tarkoitus antaa eduskuntaan alkuvuodesta 2022.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Magnus Cederlöf, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot

HE 189/2020 vp – EV 26/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa lisätalousarviossaan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselle tarvittavan 400 000 euron määrärahan lainmuutoksen toteuttamiseksi asukasvalinnan tietojärjestelmän kehittämiseen ja uusiin tehtäviinsä valmistautumiseen sekä muutoksen edellyttämät lisäresurssit 140 000 euroa.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen neuvonta- ja valvontatehtäviin riittävät voimavarat yleisesti sekä ottaen huomioon tarpeen ohjata asumisoikeusyhteisöjen tiedonantovelvollisuuden toteuttamista koskevia toimintatapoja toiminnan läpinäkyvyyden edistämiseksi erityisesti omakustannusperiaatteen ja tasausperusteiden yhdenmukaisen toteutumisen osalta.

1.–2. Vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenoihin on osoitettu 400 000 euroa. Vuoden 2022 talousarviossa on asumisoikeusasumisen lainsäädännön uudistamiseen osoitetun 175 000 euron lisäksi,

osoitettu 140 000 euroa ASO-tietojärjestelmähankkeelle ja ylläpitokustannuksiin 70 000 euroa. ARA toimeenpanee uutta asumisoikeuslakia, voimaantulo ja kustannukset ajoittuvat useammalle vuodelle.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttaminen

HE 40/2021 vp – EV 112/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa järjestelmällisen arvioinnin lain toimivuudesta keskittyen erityisesti yhdyskuntajätteen kierrätysasteen, jätteenkuljetuksen hintojen sekä pienten ja keskisuurten yritysten kilpailuseman kehittämiseen esittäen valiokunnalle arvioinnin tulokset vuoden 2025 loppuun mennessä.

1. Ympäristöministeriö on käynnistänyt eduskunnan edellyttämän jälkiarvioinnin valmistelun. Ympäristöministeriö järjesti 13.1.2022 yhdessä Ympäristötiedon foorumin kanssa tutkija- ja asiantuntijatyöpajan lakipaketin yritysvaikutusten arvioinnin suuntaamisesta⁷¹. Jälkiarviointi on tarkoitus pääosin toteuttaa teettämällä se ulkopuolisilla asiantuntijoilla ja tutkijoilla. Arviointi käynnistetään kevään 2022 aikana.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet säätää kevyempi, erityisesti jätteeksi luokittelun päättymiseen sovellettava uusi menettely, jossa toimivalta keskitetään yhdelle viranomaiselle.

2. Ympäristöministeriö on 23.8.2021 asettanut ns. UTU-työryhmän (UTU – uusiomateriaalien tuotteistaminen). Laajapohjaisen työryhmän tehtävänä on:

- kartoittaa nykyiseen jätteeksi luokittelun päättymistä ja sivutuotteita koskevaan tapauskohtaiseen päätöksentekoon liittyviä kokemuksia ja seurata tapauskohtaisten jätteeksi luokittelun päättymistä ja sivutuotteeksi luokittelua koskevaa hallintokäytäntöä;
- tarkastella tapauskohtaisen jätteeksi luokittelun päättymistä ja sivutuotteeksi luokittelua koskevan päätöksenteon menettelyllisiä kehittämismahdollisuuksia (mukaan lukien tapauskohtaisen päätöksentekomenettelyn keventäminen)

71 https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/5e0e30cf-9475-4953-8513-4ad46f32ecb8/3faec03fd664-497a-ac5f-768410f27779/MUISTIO_20220120133401.pdf

ja keskittäminen yhdelle viranomaiselle) ja tehdä esitys tätä koskevista lainsäädäntömuutostarpeista;

- arvioida tarvetta ja toimintatapoja kansallisten jätelajikohtaisten EoW-asetusten säätämiseksi;
- lisäksi seurata EU:ssa tapahtuvaa kehitystä ja tarvittaessa tunnistaa vaikutuskohteita (esimerkiksi liittyen jätelajeihin, joiden osalta EU-harmonisointi olisi tarpeen tai hyödyllinen).

UTU-työryhmä aloitti työskentelyn syyskuussa 2021. Tapauskohtaisen päätöksentekomenettelyn kehittämistä koskevan väliraportin on tarkoitus valmistua kesäkuussa 2022.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa riittävän tuen hallituksen esityksessä mainitulle toimeenpanohankkeelle, jonka tarkoituksena on edistää kuljetusten kilpailuttamista jätelain 36 §:n mukaisesti siten, että myös pienemmät kuljetusyrietykset voivat osallistua kilpailutuksiin ja saada kuljetusrakoita. Toimeenpanohanke on toteutettava tiiviissä yhteistyössä ympäristöministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, kuljetusyrietysten, kuntien ja niiden jätelaitosten välillä.
4. Eduskunta edellyttää, että hallitus tukee hankintaosaamisen kehittämistä ja parhaiden käytäntöjen tehokasta jakamista osana edellä mainittua toimeenpanohanketta tavoitteena varmistaa myös pienten ja keskisuurten yrietysten kilpailuaseman turvaaminen.

3.–4. Ympäristöministeriö on käynnistänyt kuljetusten kilpailuttamisen kehittämistä koskevan toimeenpanohankkeen loppuvuodesta 2021. Hankkeen työryhmässä ovat mukana ympäristöministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, kuljetusyrietysten sekä kuntien ja niiden jätelaitosten edustajat. Toimeenpanohanke etenee kahdessa vaiheessa kevätkauden 2022 aikana: ensimmäisessä vaiheessa laaditaan kuljetusten kilpailuttamisen suunnittelussa ja toteuttamisessa noudatettavat toimintaperiaatteet ja ohjeet (1–3/2022), toisessa vaiheessa jalkautetaan ne kuntiin, jätelaitoksiin ja yrittäjille (3–5/2022). Jätelain siirtymäsäännösten perusteella erilliskerättävien jätteiden kuljetukset siirtyvät vaiheittain kunnan järjestettäväksi heinäkuusta 2023 alkaen, joten kilpailutusten suunnittelu on aloitettava jo syksyllä 2022.

Jussi Kauppila, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäiseminen ja korvaaminen

HE 154/2021 vp – EV 193/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että lintudirektiivin mahdollistamia poikkeusmenetelyjä sovelletaan joustavasti merimetsokannan aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää viipymättä merimetson aiheuttamia vahinkoja kaupalliselle kalastukselle ja valmistelee erillisen tukijärjestelmästä annettavan hallituksen esityksen, mikäli selvitys osoittaa, että merkittäviä vahinkoja aiheutuu. Valmistelun etenemisestä on esitettävä selvitys vuoden 2022 loppuun mennessä, mikäli hallituksen esitystä ei ole annettu eduskunnalle.

1. Luonnonsuojelulain 49 § 3 momentin nojalla lintujen rauhoitussäännöksistä voi saada poikkeuksen lintudirektiivin 9 artiklassa mainituilla perusteilla, mukaan lukien viljelmille, kotieläimille, metsille, kalavesille ja vesistöille koituvan vakavan vahingon estämiseksi. Toimivaltaisena viranomaisena Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee lupapäätökset voimassa olevien lakien sekä tuomioistuinten linjaaman oikeuskäytännön nojalla. Ympäristöministeriö rahoittaa erinäisiä hankkeita, joiden puitteissa tuotetaan lisätietoa myös poikkeuslupamenettelyn tukemiseksi. Meneillään olevassa OHKE-hankkeessa (hanke ohjauksen kehittämiseksi) tuetaan esimerkiksi alueellisten merimetsosuunnitelmien valmistelua.

2. Laki rauhoitettujen eläinten aiheuttamista vahingoista vahvistettiin 14.1.2022. Laki tulee voimaan sen jälkeen, kun komissio on hyväksynyt lakiehdotukseen sisältyvät tukijärjestelmät. Ympäristöministeriö on käynnistänyt vuoden 2022 alussa hankesuunnittelun, jonka tarkoituksena on selvittää merimetson aiheuttamia vahinkoja kaupalliselle kalastukselle sekä lintujen aiheuttamia vahinkoja rannikon kalanviljelylaitoksille. Selvityksen toteuttajiksi on valittu Suomen ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus ja Turun yliopisto. Selvitys valmistuu vuoden 2023 loppuun mennessä.

Hanne Lohilahti, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö
Nina Mikander, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN: 978-952-383-543-6 PDF
ISBN: 978-952-383-527-6 nid.
ISSN: 2490-0966 PDF
ISSN: 2490-0613 nid.